

ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ
ในจังหวัดสมุทรสาคร
THE EFFICIENCY ON SANGHA AFFAIRS ADMINISTRATION OF
SANGHA ADMINISTRATORS IN SAMUTSAKHON PROVINCE

พระครูปลัดพิเชษฐ์ อคฺคธมฺโม (น้อยเพิ่มพูล)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๕

ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ
ในจังหวัดสมุทรสาคร

พระครูปลัดพิเชษฐ์ อัครมโม (น้อยเพิ่มพูล)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๕

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

THE EFFICIENCY ON SANGHA AFFAIRS ADMINISTRATION OF
SANGHA ADMINISTRATORS IN SAMUTSAKHON PROVINCE

PHRAKHRUPALADPHICHET AGGADHAMMO (NOIPHOEMPHUN)

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for the Degree of
Master of Arts
(Buddhist Management)
Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Bangkok, Thailand
C.E. 2012

(Copyright Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์
เรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร” เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

(พระสุธีธรรมาวุธ, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(พระวิสุทธิภัทรธาดา, ดร.)

กรรมการ

(อาจารย์ ดร.ทรงวิทย์ แก้วศรี)

กรรมการ

(ผศ.ดร.สุรพล สุธะพรหม)

กรรมการ

(พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ, ผศ.)

กรรมการ

(ผศ.ดร.รัชชนันท์ อิศรเดช)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ผศ.ดร.สุรพล สุธะพรหม

ประธานกรรมการ

พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ, ผศ.

กรรมการ

ผศ.ดร.รัชชนันท์ อิศรเดช

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(พระครูปลัดพิเชษฐ์ อคฺคธมฺโม)

ชื่อวิทยานิพนธ์ : ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัด
สมุทรสาคร

ผู้วิจัย : พระมหาพิเชษฐ์ อัครมโหม (น้อยเพิ่มพูล)

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

: ผศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม พธ.บ., M.A., Ph.D. (Pol. Sc.)

: พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ, ผศ. พธ.บ., (เกียรตินิยมอันดับ ๑) ศศ.ม.,
รป. ม. (การจัดการความขัดแย้ง)

: ผศ.ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช พธ.บ., M.A., Ph.D. (Pol. Sc.)

วันสำเร็จการศึกษา : ๓๑ มีนาคม ๒๕๕๖

บทคัดย่อ

การวิจัยฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร ๒) เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร ตามความคิดเห็นของพระภิกษุ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ ๓) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ พระภิกษุสงฆ์ในจังหวัดสมุทรสาคร ๒๖๕ รูป โดยผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญ (Convenience Sampling) เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการและมาตราส่วนประเมินค่า ๕ ระดับ และแบบสอบถามปลายเปิด ซึ่งผู้ศึกษาสร้างขึ้นเอง โดยมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ ๐.๙๒๐ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นโดยใช้ค่าเอฟ (F-test) เพื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยสองกลุ่ม และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไปและเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD) โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ และวิเคราะห์ผลจากการสัมภาษณ์ตามสาระสำคัญของประเด็น จากนั้นจึงทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Context Content analysis Technique)

ผลการศึกษาพบว่า

พระภิกษุผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x}$ =

๓.๙๖) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า พระภิกษุผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มากที่สุด คือ ด้านการปกครอง ($\bar{x} = ๔.๐๔$), รองลงมา คือ ด้านการสาธารณูปการ ($\bar{x} = ๔.๐๓$), และสุดท้ายด้านการศึกษาสงเคราะห์ ($\bar{x} = ๓.๘๑$)

การเปรียบเทียบประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร ตามความคิดเห็นของพระภิกษุ จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า

พระภิกษุผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร แตกต่างกันตาม อายุ จำนวนพรรษา และตำแหน่ง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันตาม วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และ วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ผลการศึกษาปัญหา ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร พบว่า ด้านการปกครอง ได้แก่ การไม่เชื่อฟังคำสั่งสอนของผู้บังคับบัญชาหรือเจ้าอาวาส ด้านการศาสนศึกษา ได้แก่ ขาดงบประมาณในการดำเนินการ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ได้แก่ ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการสั่งสอน ด้านการเผยแผ่ ได้แก่ ขาดบุคลากรในการเผยแผ่ธรรม ด้านการสาธารณูปการ ได้แก่ ขาดปัจจัยในการทำนุบำรุงซ่อมแซมอาคารสถานที่ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ได้แก่ ปัญหาเรื่องยาเสพติดที่เข้ามาในคณะสงฆ์ และเยาวชนในจังหวัด

สรุปจากการสัมภาษณ์ ทำให้เห็นภาพรวมของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ว่าอาจจะมีปัญหาบ้าง แต่สามารถพูดคุยกันได้เพราะเป็นที่รู้จักคุ้นเคยกันดี เพราะได้มีการแบ่งหน้าที่ในการรับผิดชอบและ ทำตามนโยบายของเจ้าคณะจังหวัด จึงทำให้การบริหารงานของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสาครค่อนข้างมีประสิทธิภาพมาก

ข้อเสนอแนะ ด้านการปกครอง ได้แก่ ผู้นำต้องมีความเด็ดขาด ชัดเจน ด้านการศาสนศึกษา ของงบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐดูบ้าง ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ส่งเข้าฝึกอบรมความรู้เพื่อที่จะนำความรู้นั้นมาใช้ในการสั่งสอนเยาวชนในเขตการดูแล ด้านการเผยแผ่ จัดหาและจัดส่งไปอบรมผู้ที่มีจิตใจรักในการเผยแผ่ธรรม ด้านการสาธารณูปการ สร้างศรัทธาจากในหลายๆพื้นที่เพื่อการหางบประมาณปัจจัยมาทำการทำนุบำรุง ด้านการสาธารณสงเคราะห์ จัดหาสถานที่ให้การอบรมเรื่องโทษของยาเสพติด

Thesis Title : The Efficiency on Sangha Affairs Administration of Sangha Administrators in Samutsakhon Province
Researcher : Phrakhrupalad Phichet Aggadhammo (Noiphoemphun)
Degree : Master of Arts (Buddhist Management)

Thesis Supervisory Committee

: Asst. Prof. Dr. Surapon Suyaprom B.A., M.A., Ph.D.(Pol.Sc.)
 : Phramaha Boonlert Indapañño, Asst. Prof., B.A., M.A. (Soc. Dev.)
 : Asst. Prof. Dr. Thatchanan Isaradet B.A., M.A., Ph.D.(Pol.Sc.)

Date of Graduation : March 31, 2013

ABSTRACT

The objectives of this research are 1). to study the efficiency in Sangha affair administration of Ecc. administrative monks in Samutsakhon Province . 2. to compare the efficiency in Sangha affair administration of Ecc. administrative monks in Samutsakhon Province, as monks' opinion, being separated as individual factors, and 3) to study the problems obstacles and suggestions concerned with the efficiency in Sangha affair administration of Ecc. administrative monks in Samutsakhon Province. It is the Mixed Research consisting of Methodology of Quantitative Research in which the way of survey Research was used and Qualitative Research of which the data were collected by using the In-depth Interview.

The sampling group used in the research are 265 Buddhist monks living in Samutsakhon province and the researcher used the way of convenience sampling. The instrument used was the questionnaire in the character of checking details and evaluated scale of 5 levels and the open-ended questionnaire produced by the researcher with confidential value in all equaled 0.920. Data were analyzed by using the packaged program for social science research. The statistics used was frequency, percentage, mean, standard deviation, and the mean comparison of the opinion made by using F- test in order to test the difference between the mean of two groups and the analysis of one way ANOVA made in order to compare the difference between the mean of three groups onwards and to compare the difference between each pair by the way of Least significant difference: (LSD) with setting statistical significant at the level 0.05 and analyzing the result from interview in accordance with

significance of the point was made. After that the analysis of the data would be made by using context content analysis technique.

From the study result, it has been found that

The opinion of Buddhist monks who answered the questionnaire of the efficiency in Sangha affair administration of Ecc. administrative monks in Samutsakhon Province, in a whole, was at the high level of which the mean equaled $X = 3.96$. Considering as the aspects, it had been found that the opinion of the Buddhist monks who answered the questionnaire paid to the efficiency in Sangha affair administration of Ecc. administrative monks in Samutsakhon Province was at the high level in all aspects. The highest level was in the aspect of administration, its mean was $X = 4.04$. The second one would be the public utility $X = 4.03$ and the last one would be in the aspect of educational welfare at the $X = 3.81$ Buddhist monk activity management of Ecclesiastical official monks in Samutsakhon Province, Physically being at very low level, be having at average equals $X = 4.04$, second level is public assistance the $X = 4.03$ and finally on assistant education $X = 3.81$

In the comparison of the efficiency in Sangha affair administration of Ecc. administrative monks in Samutsakhon Province, as the Buddhist monks' opinion, being separated as individual status, it has been found that

The opinion of the monks who answered the questionnaire of the efficiency in Sangha affair administration of Ecc. administrative monks in Samutsakhon Province was different based on the difference of their age, year of rains-retreat and position with statistical significance at the level 0.05, hereby, the set hypothesis was accepted and their opinion was not different on the base of the difference of their general educational qualification, Dhamma study qualification and pali study qualification, hereby, the set hypothesis was rejected.

From the study result of the problems of the efficiency in Sangha affair administration of Ecc. administrative monks in Samutsakhon Province, it has been found that in the aspect of administration, it was not to obey the superiors' or abbots' orders Buddhist, in the educational aspect, it was to lack the capital for the process, in the aspect of educational welfare, it was to lack the personnel of knowledge and ability in teaching, in the aspect of propagation, it was to lack the personnel for propagating the Dhamma, in the aspect of public utility, it was to lack money for supporting and restoring the premises, in the aspect of public welfare, it was the problems of habit-forming drug coming in Sangha and the youths in the province.

In conclusion from interview, we found the whole image of Sangha affair administration that it may have some problems, but it can be negotiable because they were familiar, dividing the duties for responsibility and following the Ecc. Provincial governor's policy. Hereby, Sangha administration of Samutsakhon Province was rather very much efficient.

For the suggestions in administration, the leaders must be absolute and clear, in religious education, requesting for the Budget from the state work unit possibly, in educational welfare, sending the personnel to training in knowledge to take such a knowledge to use in teaching the youths in the responsible zone, in propagation,. Providing and sending the persons who have loved Dhamma propagation to get training, in the public utility, producing the faith in many places to seek for the budget and materials to maintain and in the public welfare, providing the places for training about the danger of habit-forming drugs.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ด้วยเมตตาอนุเคราะห์ของท่านครูบาอาจารย์หลายฝ่าย ที่ให้คำปรึกษา และทั้งในส่วนของ การสนับสนุนในเรื่องของข้อมูลในการทำวิจัยครั้งนี้

ผู้ทำวิจัยจึงขอโอกาสนี้ขอบพระคุณกับทุก ๆ ท่าน ๆ ที่มีส่วนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์

ขอกราบขอบพระคุณพระเดชพระคุณพระวิสุทธิกัทรธาดา,ดร. ประธานตรวจสอบวิทยานิพนธ์ ขอเจริญพรขอบคุณ อาจารย์ ดร. ทรงวิทย์ แก้วศรี กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ขอเจริญพรขอขอบคุณ ผศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม อาจารย์สอน และประธานผู้ให้ความอนุเคราะห์ควบคุมวิทยานิพนธ์เล่มนี้ พระอาจารย์พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ ผศ. ผศ.ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช คณะกรรมการผู้ให้การควบคุมวิทยานิพนธ์ พร้อมทั้งให้การแนะนำในการศึกษาค้นคว้าการทำวิทยานิพนธ์

พร้อมกันนั้นขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่อนุเคราะห์ตรวจเครื่องมือในการทำการวิจัย คือ ท่านพระอาจารย์พระปลัดสามารณ ธรรมธโร พระมหาโยตะ ปยุตโต ผศ.ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์ ผศ.ประสิทธิ์ ทองอุ่น และอาจารย์ยุทธนา ปราณีต

ขอกราบขอบพระคุณในความเมตตาของพระเดชพระคุณพระเทพรัตนสุธี (สมศักดิ์ โชตินธโร) พระเดชพระคุณพระเทพสาครมุนี (สมบุญ ปญญาวุธ) เจ้าคณะจังหวัดสมุทรสาคร วัดเจษฎาราม พระครูสุทธิธรรมาภรณ์ (ณรงค์ จานญาโณ) เจ้าคณะอำเภอเมืองสมุทรสาคร พระครูสีลาธิการี (ถวิล ฉนทสีโล) เจ้าคณะอำเภอกะทู้แม่แบน พระครูสาครพิพัฒน์ภรณ์ (ดิเรก ปิติตานนโท) เจ้าคณะอำเภอบ้านแพ้ว วัดหลักสี่ราษฎร์สโมสร พระครูสาครธรรมโสภณ (สง่า เมธิวิโส) เจ้าอาวาสโสภณาราม เจ้าคณะตำบลคอกกระบือ พร้อมทั้งคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสาครและคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์กรอกแบบสอบถามข้อมูลในการวิจัย

และขอขอบคุณผู้ที่ได้ทำการวิจัยทุกท่านที่ข้าพเจ้าได้นำเอาเอกสารของท่านมาอ้างอิงในการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้

สิ่งใดที่ข้าพเจ้าทำแล้วเป็นคุณงามความดี เป็นบุญกุศลทั้งหลายข้าพเจ้าขอให้สิ่งทั้งหลายเหล่านั้นจงบังเกิดมีแต่ผู้ที่ให้การสนับสนุนในการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ให้ท่านทั้งหลายจงมีความสำราญมีอายุยืนนานในพระพุทธศาสนาขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตลอดไปเทอญ

พระครูปลัดพิเชษฐ์ อกคธมโม (น้อยเพิ่มพูล)

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ณ
สารบัญแผนภาพ	ญ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ฐ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๓
๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย	๓
๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๔
๑.๕ สมมติฐานการวิจัย	๔
๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๔
๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๕
บทที่ ๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๖
๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิภาพ	๖
๒.๒ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร	๑๐
๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับพระสังฆาธิการ	๒๕
๒.๔ บริบทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดสมุทรสาคร	๖๐
๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๖๔
๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๗๙
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๘๐
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๘๐
๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๘๐
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๘๑
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๘๓
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	๘๔

สารบัญ (ต่อ)

บทที่ ๔	ผลการวิจัย	๘๖
๔.๑	ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	๘๖
๔.๒	ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดสมุทรสาคร	๘๙
๔.๓	ผลการเปรียบเทียบประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระ สังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร	๙๕
๔.๔	ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหาร กิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร	๑๑๓
๔.๕	ผลการสัมภาษณ์	๑๒๐
๔.๖	สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย	๑๒๕
บทที่ ๕	สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	๑๒๖
๕.๑	สรุปการวิจัย	๑๒๗
๕.๒	อภิปรายผลการวิจัย	๑๓๒
๕.๓	ข้อเสนอแนะ	๑๓๘
บรรณานุกรม		๑๔๐
ภาคผนวก		๑๔๗
	ก. หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพ เครื่องมือวิจัย	๑๔๘
	ข. ผลการหาค่า Alpha	๑๕๔
	ค. หนังสือขอแจก Try Out เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม	๑๕๖
	ง. หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย	๑๕๘
	จ. หนังสือขอสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	๑๖๐
	ฉ. แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย	๑๖๖
	ช. บทสัมภาษณ์ในการวิจัย	๑๗๕
	ซ. ตารางเครซีและมอลแกน	๑๘๖
	ณ. รูปถ่ายสัมภาษณ์	๑๘๘
ประวัติผู้วิจัย		๑๙๒

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
๒.๑	วัดในอำเภอเมืองสมุทรสาคร	๖๑
๒.๒	วัดในอำเภอกะทู้ม่วน	๖๒
๒.๓	วัดในอำเภอบ้านแพ้ว	๖๓
๓.๑	แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างของพระสงฆ์จำแนกตามคณะสงฆ์อำเภอ ในจังหวัดสมุทรสาคร	๘๑
๔.๑	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล	๘๗
๔.๒	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะ สงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดสมุทรสาคร โดยภาพรวม	๘๙
๔.๓	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะ สงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดสมุทรสาคร ด้านการปกครอง	๙๐
๔.๔	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะ สงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดสมุทรสาคร ด้านการศาสนศึกษา	๙๑
๔.๕	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะ สงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดสมุทรสาคร ด้านการศึกษาสงเคราะห์	๙๒
๔.๖	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะ สงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดสมุทรสาคร ด้านการเผยแผ่	๙๓
๔.๗	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะ สงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดสมุทรสาคร ด้านการสาธารณูปการ	๙๔
๔.๘	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะ สงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดสมุทรสาคร ด้านการสาธารณสงเคราะห์	๙๕
๔.๙	การเปรียบเทียบประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดสมุทรสาคร จำแนกตามอายุ	๙๖
๔.๑๐	การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) จำแนกในภาพรวม	๙๗
๔.๑๑	การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) จำแนกด้านการศาสนศึกษา	๙๘
๔.๑๒	การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) จำแนกด้านการเผยแผ่	๙๙

สารบัญตาราง (ต่อ)

๔.๑๓	การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD)	
	จำแนกด้านการสาธารณสุข	๑๐๐
๔.๑๔	การเปรียบเทียบประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ	
	ในจังหวัดสมุทรสาคร จำแนกตามจำนวนพรรษา	๑๐๑
๔.๑๕	การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD)	
	จำแนกในภาพรวม	๑๐๒
๔.๑๖	การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD)	
	จำแนกด้านการศาสนาศึกษา	๑๐๓
๔.๑๗	การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD)	
	จำแนกด้านการเผยแพร่	๑๐๔
๔.๑๘	การเปรียบเทียบประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ	
	ในจังหวัดสมุทรสาคร จำแนกตามตำแหน่ง	๑๐๕
๔.๑๙	การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD)	
	จำแนกในภาพรวม	๑๐๖
๔.๒๐	การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD)	
	จำแนกด้านการศาสนาศึกษา	๑๐๗
๔.๒๑	การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD)	
	จำแนกด้านการเผยแพร่	๑๐๘
๔.๒๒	การเปรียบเทียบประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ	
	ในจังหวัดสมุทรสาคร จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ	๑๐๙
๔.๒๓	การเปรียบเทียบประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ	
	ในจังหวัดสมุทรสาคร จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม	๑๑๐
๔.๒๔	การเปรียบเทียบประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ	
	ในจังหวัดสมุทรสาคร จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม	๑๑๑
๔.๒๕	สรุปผลการทดสอบสมมติฐานของการวิจัย	๑๑๒
๔.๒๖	ปัญหา อุปสรรค เกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระ	
	สังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร ด้านการปกครอง	๑๑๓
๔.๒๗	ข้อเสนอแนะ แนวทางเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระ	
	สังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร ด้านการปกครอง	๑๑๔

สารบัญตาราง (ต่อ)

๔.๒๘	ปัญหา อุปสรรค เกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระ	
	สังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร ด้านการศาสนศึกษา	๑๑๔
๔.๒๙	ข้อเสนอแนะ แนวทางเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระ	
	สังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร ด้านการศาสนศึกษา	๑๑๕
๔.๓๐	ปัญหา อุปสรรค เกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระ	
	สังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร ด้านการศึกษาสงเคราะห์	๑๑๕
๔.๓๑	ข้อเสนอแนะ แนวทางเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระ	
	สังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร ด้านการศึกษาสงเคราะห์	๑๑๖
๔.๓๒	ปัญหา อุปสรรค เกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระ	
	สังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร ด้านการเผยแผ่	๑๑๖
๔.๓๓	ข้อเสนอแนะ แนวทางเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระ	
	สังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร ด้านการเผยแผ่	๑๑๗
๔.๓๔	ปัญหา อุปสรรค เกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระ	
	สังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร ด้านการสาธารณูปการ	๑๑๗
๔.๓๕	ข้อเสนอแนะ แนวทางเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระ	
	สังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร ด้านการสาธารณูปการ	๑๑๘
๔.๓๖	ปัญหา อุปสรรค เกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระ	
	สังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร ด้านการสาธารณสงเคราะห์	๑๑๘
๔.๓๗	ข้อเสนอแนะ แนวทางเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระ	
	สังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร ด้านการสาธารณสงเคราะห์	๑๑๙

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
๒.๑	โครงสร้างการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสาคร	๖๐
๒.๒	กรอบแนวคิดในการวิจัย	๗๙
๔.๑	สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย	๑๒๕

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

๑. คำย่อชื่อคัมภีร์พระไตรปิฎก

อักษรย่อในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙ เป็นหลัก โดยใช้ระบบย่อคำ ดังต่อไปนี้

พระสุตตันตปิฎก

ที.ปา.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฏิภวรรค	(ภาษาไทย)
อง.ปญจก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ปัญจกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.สตตก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	สัตตกนิบาต	(ภาษาไทย)
ขุ.ชา.อสีติ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	อสีติบาตชาดก	(ภาษาไทย)

๒. การระบุเลขหมายพระไตรปิฎก

ในงานวิจัยฉบับนี้ ได้ใช้พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ.๒๕๓๙ เป็นหลักในการอ้างอิง ซึ่งพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย จะระบุ เล่ม/ข้อ/หน้า. เช่น ขุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๓๗/๓๗. หมายความว่า ระบุถึง สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ธรรมบท ฉบับภาษาไทย พระไตรปิฎก เล่มที่ ๒๕ ข้อที่ ๓๗ หน้าที่ ๓๗ เป็นต้น

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การปกครองคณะสงฆ์ เป็นหลักที่สำคัญเพราะถ้ามีระบบปกครองที่ดี ศาสนาก็มีความเจริญมั่นคง การปกครองหรือการบริหารที่ดีนั้น จะต้องมีการรูปแบบและวิธีการจัดการหรือมีแนวคิดซึ่งขึ้นอยู่กับงานมอบอำนาจกระจายงานให้ผู้อยู่ฝ่ายบริหารระดับต่าง ๆ รับผิดชอบตามความรู้ความสามารถของตน และพัฒนาการในด้านต่างๆ เพราะการปกครองคณะสงฆ์ปัจจุบันนี้ มีอำนาจรัฐและจารีตประเพณีเข้ามาเกี่ยวข้อง เมื่อมีอิทธิพลเกิดขึ้นต้องอาศัยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์เป็นเกณฑ์จัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์^๑

พระสังฆาธิการจึงถือว่าเป็นหัวใจหลักในงานบริหารจัดการกิจการของคณะสงฆ์ ทั้ง ๖ ด้าน คือด้านการปกครอง การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎระเบียบ มหาเถรสมาคม ข้อบังคับ มติ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราชหรือคำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน การระงับข้อพิพาท การวินิจฉัย การลงโทษ การวินิจฉัยข้ออุทธรณ์ต่าง ๆ ตลอดถึงการแต่งตั้งถอดถอนเจ้าคณะพระสังฆาธิการ ควบคุมดูแลให้ไปตามข้อวัตรปฏิบัติของจริยาพระสังฆาธิการ และสถาบันคณะสงฆ์ไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันได้ตระหนักถึงความสำคัญในระบบการบริหารงานของคณะสงฆ์ในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะปัจจุบันนี้ วิทยาการด้านการบริหารและการจัดการก้าวหน้าไปมากคณะสงฆ์ควรจะได้ใช้วิทยาการเหล่านั้นมาช่วยเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ บางอย่างอาจอาศัยการบริหารแบบราชการของฝ่ายบ้านเมือง กิจการคณะสงฆ์บางอย่างอาจอาศัยการบริหารที่คล่องตัวแบบภาคเอกชน และกิจการบางอย่างต้องบริหารตามหลักพระธรรมวินัย

วัดและพระสงฆ์ มีบทบาทสำคัญแก่ประชาชน และสังคมมาตลอด ไม่ว่าจะเป็นแหล่งให้การศึกษ การอาชีพ การรักษาโรค การพิจารณาตัดสินความ การให้คำแนะนำสั่งสอนและปรึกษา สร้างความเข้มแข็งทางจิตใจ และเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ รวมทั้งกิจกรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องที่รวมอยู่ในวัด ต่อบทบาทดังกล่าวได้ลดน้อยลงตามสภาพความเจริญและการพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง มีการแบ่งความรับผิดชอบกิจกรรมบางอย่างที่วัดเคยมีบทบาทออกไป เช่น การศึกษา การรักษาพยาบาล ประกอบกับวิถีชีวิตของประชาชนที่รับเอาอารยธรรมทางตะวันตกมากขึ้น กระทั่งความจำเป็นในการประกอบอาชีพ ทำให้บุคคลที่เคยเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ภายในวัดลดลงไปด้วย ความสัมพันธ์ระหว่างวัดและพระสงฆ์กับประชาชนก็ห่างกัน ขาดการส่งเสริม

^๑ กรมการศาสนา, **คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยการคณะสงฆ์และการพระศาสนา**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐), หน้า ๑.

^๒ พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **การปกครองคณะสงฆ์ไทย**, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทสหนิคมธรรมจำกัด, ๒๕๓๙), หน้า ๗๘.

การให้ความร่วมมือในกิจกรรมการดำเนินงานบำรุงดูแลรักษาวัด และกิจการในพระพุทธศาสนาเท่าที่ควร ส่งผลให้โอกาสของประชาชนที่จะได้ศึกษารับรู้หลักธรรมทางศาสนาน้อยลง มีผลให้จริยธรรมในสังคมเสื่อมลง ประกอบกับมีวัดหลายแห่งได้มุ่งเน้นการพัฒนาในด้านวัตถุ มีการก่อสร้างที่ใหญ่โตสวยงาม ใช้งบประมาณจำนวนมาก ทำให้เกิดความจำเป็นและไม่สอดคล้องกับสภาพชุมชนเศรษฐกิจและการใช้งาน เกิดการทำลาย

สภาพแวดล้อมของวัด มุ่งหารายได้เข้าวัดมากเกินไป พระสงฆ์ไม่สนใจศึกษาเล่าเรียน รวมทั้งการปฏิบัติและเผยแผ่แก่ประชาชน ทำให้เกิดวิกฤติศรัทธาของประชาชนที่มีต่อพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องส่งเสริมสนับสนุนเพื่อให้องค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง คือ วัด พระสงฆ์ ตลอดจนพุทธศาสนิกชน ได้มีการฟื้นฟูพัฒนา กำหนดแนวทางดำเนินกิจการพระศาสนาให้มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพสมบูรณ์เป็นศูนย์รวมจิตใจ โดยพระสงฆ์เป็นผู้นำในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และช่วยชี้แนะทางที่ถูกต้อง^๓

การบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอเมืองสมุทรสาคร ในปัจจุบัน ผู้วิจัยต้องการศึกษาเพื่อให้เกิดการพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้มีคุณภาพมากขึ้น ทำให้พระสังฆาธิการจำต้องเร่งปรับตัวเพื่อทำงานเชิงรุก เพื่อให้เกิดการกระตุ้นงานคณะสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพกว่าเดิม โดยเฉพาะพระสังฆาธิการ ผู้มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อาจจะมีเวลาในการดูแลการบริหารได้ไม่ทั่วถึง ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ รวมทั้งอาจทำให้ขาดการวางแผนพัฒนาศาสนาวัตถุ และศาสนบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพ ในเขตการปกครองของคณะสงฆ์ในจังหวัดสมุทรสาคร ทั้งหมด ๙๖ วัด มีการแบ่งเขตการปกครองเป็น ๓ อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองสมุทรสาคร อำเภอบ้านแพ้ว และอำเภอกระทุ่มแบน ในเขตอำเภอเมืองสมุทรสาคร มี ๑๐ ตำบล ๕๘ วัด ในเขตอำเภอบ้านแพ้ว มี ๔ ตำบล ๒๓ วัด และในเขตอำเภอกระทุ่มแบน มี ๓ ตำบล ๑๕ วัด การจัดระบบหนังสือโต้ตอบหรือการประสานงานกับเจ้าคณะปกครองสงฆ์ที่ไม่สามารถเขียนหนังสือราชการได้หรืออาจไม่เข้าใจเรื่องงานเอกสาร ส่งผลให้การรายงานตามระเบียบของคณะสงฆ์บางอย่างล่าช้าออกไป จึงเป็นภาระของเจ้าคณะปกครองชั้นสูงขึ้นไป ที่จะต้องเอาใจใส่ดูแลเป็นพิเศษ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาประสิทธิภาพของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสาครว่าได้ปฏิบัติหน้าที่ตามพระธรรมวินัย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ และระเบียบ ข้อบังคับ กฎมหาเถรสมาคมอย่างไร นำหลักพุทธธรรมไปประยุกต์ใช้ในการปกครองที่ครองใจผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาอย่างไร เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนและพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดสมุทรสาครให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นต่อไป ทั้งยังเป็นกรณีศึกษาเพื่อนำไปวางแผนพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในภาคอื่นต่อไป

^๓สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, คู่มือวิชาการโครงการคนรักวัด, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๐), หน้า ๔.

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร

๑.๒.๒ เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร ตามความคิดเห็นของพระภิกษุ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร

๑.๓ ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร” มีการกำหนดขอบเขตดังนี้

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้กำหนดขอบเขตเนื้อหา โดยศึกษาเฉพาะประเด็นประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ดังนี้^๔ (๑) การปกครอง (๒) การศาสนศึกษา (๓) การศึกษาสงเคราะห์ (๔) การเผยแผ่ (๕) การสาธารณูปการ และ (๖) การสาธารณสงเคราะห์

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านตัวแปร

๑) ตัวแปรต้น ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคลของพระภิกษุ ดังนี้ ๑. อายุ ๒. จำนวนพรรษา ๓. ตำแหน่ง ๔. วุฒิการศึกษาสามัญ ๕. วุฒิการศึกษาทางธรรม ๖. วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม.

๒) ตัวแปรตาม ได้แก่ ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดสมุทรสาคร ทั้ง ๖ ด้าน คือ ๑. ด้านการปกครอง ๒. ด้านการศาสนศึกษา ๓. ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ๔. ด้านการเผยแผ่ ๕. ด้านการสาธารณูปการ ๖. ด้านการสาธารณสงเคราะห์

๑.๓.๓ ขอบเขตด้านประชากร

ในการวิจัยครั้งนี้ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ พระสงฆ์ในอำเภอเมือง ๕๐๐ รูป อำเภอกระทุ่มแบน ๒๐๐ รูป และอำเภอบ้านแพ้ว ๑๕๐ รูป รวมทั้งสิ้น ๘๕๐ รูป

๑.๓.๔ ขอบเขตด้านสถานที่

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ในการศึกษาวิจัย คือ วัดในจังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งประกอบด้วย อำเภอเมืองสมุทรสาคร อำเภอกระทุ่มแบน และอำเภอบ้านแพ้ว

๑.๓.๕ ขอบเขตด้านเวลา

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิจัยตั้งแต่ เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๕ ถึง เดือน ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๕ เป็นเวลารวม ๑๑ เดือน

^๔สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม กรมการศาสนา, คู่มือพระสังฆาธิการและพระวินยาธิการ, (กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๒), หน้า ๗๑.

๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๔.๑ ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร เป็นอย่างไร

๑.๔.๒ ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการใน จังหวัดสมุทรสาคร ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลมีความแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร

๑.๔.๓ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร เป็นอย่างไร

๑.๕ สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ ๑ พระสงฆ์ ที่มีอายุ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๒ พระสงฆ์ ที่มีพรรษา ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๓ พระสงฆ์ ที่มีตำแหน่ง ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๔ พระสงฆ์ ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๕ พระสงฆ์ ที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรม ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๖ พระสงฆ์ ที่มีวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร แตกต่างกัน

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

ประสิทธิภาพ หมายถึง การปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการภายในจังหวัดสมุทรสาคร ที่สามารถปฏิบัติงานได้บรรลุเป้าหมายตามที่เกณฑ์คุณภาพและเวลาที่ทางวัดและทางเถรสมาคมได้กำหนดไว้

การบริหาร หมายถึง ภาระหน้าที่ของพระผู้บริหารหรือ สังฆาธิการที่จะใช้ความรู้ความสามารถในการทำงานคณะสงฆ์เพื่อไปสู่ความสำเร็จตามบทบาท โดยการวางแผน จัดองค์กร สิ่ง การ และควบคุม

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ หมายถึง งานที่พระสังฆาธิการ จะต้องดำเนินงาน ในการวางแผนโครงการ การควบคุมดูแล และรายงานเกี่ยวกับกิจการพระศาสนา ให้เป็นไปโดยความ

เรียบร้อยถูกต้อง ตามหลักพระธรรมวินัย กฎหมายและกฎระเบียบ คำสั่งมติ ประกาศ ของพระบัญชา สมเด็จพระสังฆราช

พระสังฆาธิการ หมายถึง พระสงฆ์ที่ดำรงตำแหน่งเป็นพระสังฆาธิการและปฏิบัติงานภายในวัดจังหวัดสมุทรสาคร โดยดำรงตำแหน่งผู้ช่วยเจ้าอาวาส

การปกครอง ได้แก่ การปกครอง สอดส่อง ดูแลความเรียบร้อยให้พระภิกษุสามเณร และคฤหัสถ์ ที่อยู่ในวัดปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ตามพระธรรมวินัย และคำสั่งของมหาเถรสมาคม อีกทั้งจัดระบบการบริหารจัดการกิจการภายในวัดในแต่ละด้านอย่างชัดเจน

การศาสนศึกษา ได้แก่ การดำเนินการส่งเสริมให้พระภิกษุสงฆ์สามเณรและคฤหัสถ์ได้ศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัย จนมีความเข้าใจและสามารถปฏิบัติได้ตามความสามารถ

การศึกษาสงเคราะห์ ได้แก่ การดำเนินการสงเคราะห์ช่วยเหลือให้เด็กและประชาชนได้ศึกษาเล่าเรียนทั้งในและนอกระบบ การศึกษาของรัฐ เพื่อที่จะสามารถดำรงตนและดำเนินชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข และเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของสังคมและประเทศชาติ

การเผยแผ่ ได้แก่ การดำเนินการประกาศพระพุทธศาสนาเผยแผ่ศาสนาธรรมโดยวิธีต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนได้ทราบ เข้าใจ และน้อมนำไปปฏิบัติ อันจะยังผลให้สังคมตลอดจนประเทศชาติมีความผาสุก สันติสุข และมีความเจริญก้าวหน้า

การสาธารณูปการ ได้แก่ การพัฒนาวัด การบำรุงรักษาวัด การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนวัตถุ และศาสนสถาน ภายในวัดให้เรียบร้อยดีงามเป็นที่ทำบุญ บำเพ็ญกุศล ฟังเทศน์ ปฏิบัติธรรม และอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม โบราณสถาน โบราณวัตถุของสังคมนั้น ๆ เป็นที่อำนวยความสะดวก และเป็นศูนย์รวมจิตใจประชาชน

การสาธารณสงเคราะห์ ได้แก่ การดำเนินการสงเคราะห์ช่วยเหลือพระภิกษุสามเณร และประชาชนทั้งจิตใจ และทางวัตถุที่ไม่ขัดพระธรรมวินัย และสมณวิสัยเพื่อประโยชน์ และความสุขของประชาชน แห่งวัดนั้น ๆ และทั่วไป

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๗.๑ ทำให้ทราบระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร

๑.๗.๒ ทำให้ทราบข้อเปรียบเทียบ ประสิทธิภาพการบริหารจัดการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร ตามความคิดเห็นของสงฆ์จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๑.๗.๓ ทำให้ทราบปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร

๑.๗.๔ ผลของการวิจัยนำมาประยุกต์ใช้กับการบริหารจัดการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษา “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร” ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยแบ่งหัวข้อเรื่อง ๖ หัวข้อ ดังนี้

๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิภาพ

๒.๒ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับพระสังฆาธิการ

๒.๔ บริบทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิภาพ

๒.๑.๑ ความหมายเกี่ยวกับประสิทธิภาพ

จากการประมวลความหมายเกี่ยวกับประสิทธิภาพนั้นได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้แนวคิดไว้หลายท่านด้วยกัน ประสิทธิภาพการทำงานหรือการให้ความหมายของแต่ละท่านอาจมีความเหมือนกันหรือต่างกัน และได้นำนักวิชาการที่ให้ความหมายแต่ละท่านไว้ดังนี้

ประสิทธิภาพ เป็นเรื่องของการใช้ปัจจัยและกระบวนการในการดำเนินงานโดยมีผลที่ได้รับเป็นตัวกำกับการแสดงประสิทธิภาพของการดำเนินงานใด ๆ อาจแสดงค่าของประสิทธิภาพในลักษณะของการเปรียบเทียบ ระหว่างค่าใช้จ่ายในการลงทุนกับผลกำไรที่ได้รับ ซึ่งถ้าผลกำไรมีค่ามากกว่าต้นทุนก็ยิ่งแสดงถึงประสิทธิภาพมากขึ้น ประสิทธิภาพอาจไม่แสดงเป็นค่าประสิทธิภาพเชิงตัวเลข แต่แสดงถึงการบันทึกถึงลักษณะการใช้เงิน วัสดุ คน และเวลา ใช้การปฏิบัติงานอย่างคุ้มค่าและเหมาะสม ประหยัด ไม่มีการสูญเสียเปล่าเกินความจำเป็นรวมถึงมีการใช้กลยุทธ์หรือเทคนิควิธีการที่เหมาะสม สามารถนำไปสู่การบังเกิดผลได้เร็ว^๑

ทิพาวดี เมฆสวรรค์ ชี้ให้เห็นว่าประสิทธิภาพในระบบราชการมีความหมายรวมถึงผลิตภาพและประสิทธิภาพ โดยประสิทธิภาพเป็นสิ่งที่วัดได้หลายมิติ ตามแต่วัตถุประสงค์ที่ต้องการพิจารณา คือ

๑. ประสิทธิภาพในมิติของค่าใช้จ่ายหรือต้นทุนการผลิต (Input) ได้แก่ การใช้ทรัพยากรการบริหาร คือ คน เงิน วัสดุ เทคโนโลยีที่มีอยู่อย่างประหยัด คุ้มค่า และเกิดการสูญเสียน้อยที่สุด

^๑สมใจ ลักษณะ, การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๔๖), หน้า ๖-๗.

๒. ประสิทธิภาพในมิติของกระบวนการบริหาร (Process) ได้แก่ การทำงานที่ถูกต้อง ได้มาตรฐาน รวดเร็ว และใช้เทคโนโลยีที่สะดวกกว่าเดิม

๓. ประสิทธิภาพในมิติของผลผลิตและผลลัพธ์ ได้แก่ การทำงานที่มีคุณภาพเกิดประโยชน์ต่อสังคม เกิดผลกำไร ทนเวลา ผู้ปฏิบัติงานมีจิตสำนึกที่ดีต่อการทำงานและบริการเป็นที่พอใจของลูกค้าหรือผู้มารับบริการ^๒

อรรถวุฒิ ตัญญาวิทย์ ได้ให้นิยามตามแบบทฤษฎีของ จอห์น ดี. มิลเล็ท ว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง ผลงานปฏิบัติงานที่ทำให้เกิดความพึงพอใจและได้รับผลกำไรจากการปฏิบัติงาน ซึ่งความพึงพอใจ หมายถึง ความพึงพอใจในการบริการให้กับประชาชน โดยพิจารณาจาก

๑. การให้บริการอย่างเท่าเทียมกัน (Equitable service)
๒. การให้บริการอย่างรวดเร็วทันเวลา (Timely service)
๓. การให้บริการอย่างเพียงพอ (Ample service)
๔. การให้บริการอย่างต่อเนื่อง (Continuous service)
๕. การให้บริการอย่างก้าวหน้า (Progression service)^๓

ฐิตินันท์ สุวรรณศิริ ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับประสิทธิภาพว่า หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่นำเข้า (Input) และผลลัพธ์ที่ออกมา (Output) เพื่อสร้างให้เกิดต้นทุนสำหรับทรัพยากรต่ำสุด ซึ่งเป็นการกระทำอย่างหนึ่งที่ถูกต้อง (Doing things right) โดยคำนึงถึงวิธีการ (Means) ใช้ทรัพยากร (Resources) ให้เกิดการประหยัดหรือสิ้นเปลืองน้อยที่สุด^๔

ฐิตินันท์ สุวรรณศิริ ได้กล่าวว่า ประสิทธิภาพสูงสุดในการบริหารงานทางธุรกิจ หมายถึง ความสามารถในการผลิตสินค้าหรือบริการในปริมาณและคุณภาพที่เหมาะสมและต้นทุนน้อยที่สุดโดยคำนึงถึงองค์ประกอบ ๕ ประการ คือ ต้นทุน (Cost) คุณภาพ (Quality) ปริมาณ (Quantity) เวลา (Time) วิธีการ (Method) ในการผลิต^๕

เฮอร์เบิร์ต เอ. ซามอน (Herbert A. Simon) ได้กล่าวว่า ถ้างานใด มีประสิทธิภาพสูงสุด ให้ดูจากความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำเข้า (Input) กับผลิตผล (Output) ที่ได้รับออกมา ซึ่งสรุปได้ว่า ประสิทธิภาพเท่ากับผลผลิต

ถ้าเป็นหน่วยงานราชการของรัฐจะบอกความพึงพอใจของผู้รับบริการเข้าไปด้วยเขียนเป็นสูตรได้ดังนี้

$$E = (O-I) + S$$

^๒ทิพาดี เมฆสุวรรณ, การส่งเสริมประสิทธิภาพในระบบราชการ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงาน ก.พ.ท., ๒๕๓๘), หน้า ๒.

^๓อรรถวุฒิ ตัญญาวิทย์, ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการ, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๔), หน้า ๔.

^๔ฐิตินันท์ สุวรรณศิริ, “การจัดการความรู้ของผู้ตรวจประเมินระบบคุณภาพ สำนักงานรับรองระบบคุณภาพวิศวกรรมสถานแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์”, ๒๕๕๐, หน้า ๑๘๐-๑๘๑.

^๕เรื่องเดียวกัน, หน้า ๙๕.

E = ประสิทธิภาพของงาน (Efficient)

O = ผลผลิตหรือผลงานที่ได้รับออกมา (Output)

I = ปัจจัยนำเข้าหรือทรัพยากรทางการบริหารที่ใช้ไป (Input)

S = ความพึงพอใจในผลงานที่ออกมา (Satisfaction)^๖

ธงชัย สันติวงษ์ ได้ให้ความหมายว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง กิจกรรมทางด้านการบริหารบุคคลที่ได้เกี่ยวข้องกับวิธีการ ซึ่งหน่วยงานพยายามที่จะกำหนดให้ทราบแน่ชัดว่าพนักงานของตนสามารถปฏิบัติงานได้มีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด^๗

สรุปได้ว่า ประสิทธิภาพ คือ การบริหารงานหรือทำงานให้เกิดผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้ดีโดยพิจารณาทั้งกระบวนการตั้งแต่ปัจจัยนำเข้า (Input) หรือวัตถุดิบ มีการคัดสรรอย่างดี มีกระบวนการดำเนินงาน กระบวนการผลิต (Process) ที่ดี และมีผลผลิต (Output) ที่ดี ประหยัด (Economy) ได้แก่ ประหยัดต้นทุน (Cost) ประหยัดทรัพยากร (Resources) และประหยัดเวลา (Time) เสร็จทันตามกำหนดเวลา (Speed) คุณภาพ (Quality) มีการใช้ทรัพยากรอย่างมีคุณค่าและมีประโยชน์มากที่สุดจึงได้ชื่อว่าการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

๒.๑.๒ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพ

จากการประมวลแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพนั้นจะหมายถึงการทำงานที่ได้ผลดังที่คาดหวังไว้หรือเกินความคาดหวังก็ได้ ดังที่ได้ยกตัวอย่างนักวิชาการหลาย ๆ ท่านไว้เพื่อที่ได้ศึกษาหลาย ๆ แนวคิด ดังนี้

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ ได้กล่าวว่า องค์การจะมีประสิทธิภาพเกิดขึ้นได้โดยอาศัยสมาชิกภายในองค์การและการจัดวางระบบทำงาน รวมทั้งการจัดโครงสร้างการบริการตลอดจนผู้นำที่มีประสิทธิภาพ สถานการณ์จะเกิดขึ้นได้โดย^๘

๑. การติดต่อสื่อสารที่ดี ของทั้งภายในองค์การกับสภาพแวดล้อมภายนอกองค์การและการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลภายในองค์การ/ทำให้องค์การสามารถดำรงอยู่ได้และมีประสิทธิภาพ เพราะความเข้าใจกัน ความสามารถในการสื่อความหมายให้ตรงกันเป็นสิ่งสำคัญสำหรับองค์การ

๒. ความคล่องตัวของการทำงานในองค์การ ความคล่องตัวของการบริหารงานระหว่างฝ่ายต่าง ๆ สามารถติดต่อถึงกัน โดยไม่มีขั้นตอนที่สลับซับซ้อน ความคล่องตัวของพนักงานในการปฏิบัติงานมีอิสระในการทำงาน และการตัดสินใจในงานบางอย่าง

๓. ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นความสามารถขององค์การที่จะกระตุ้นให้สมาชิกในองค์การให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของพนักงานจะช่วยให้ประสิทธิภาพการทำงานดีขึ้น

^๖ อ้างแล้ว, หน้า ๑๘๐-๑๘๑.

^๗ ธงชัย สันติวงษ์, องค์การและการจัดการทันสมัยยุคโลกาภิวัตน์, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๐), หน้า ๑๙๖.

^๘ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, จิตวิทยาการบริหารงานบุคคล, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ส่งเสริมกรุงเทพ, ๒๕๔๓), หน้า ๙๘-๙๙.

๔. ความผูกพันกับองค์กร หมายถึง ความเป็นส่วนหนึ่งขององค์การความเข้าใจกัน ความมีมนุษยสัมพันธ์ต่อกัน ทำให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามเป้าหมายลุล่วงไปได้ด้วยดี เพราะสมาชิก ร่วมกันทำงาน และมีความสนิทสนมกลมเกลียวกัน

วีริช สงวนวงศ์วาน ได้กล่าวว่า ประสิทธิภาพในทางราชการหมายถึงผล การปฏิบัติงานที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจ และประโยชน์แก่มวลมนุษย์ (Human satisfaction and benefit produced) และยังต้องพิจารณาถึงคุณค่าทางสังคมด้วย โดยการนำเวลาเข้ามาพิจารณาด้วย^๙

ชูป กาญจนประกร ได้กล่าวว่า ประสิทธิภาพเป็นแนวความคิดหรือความมุ่งมาดปรารถนา ในการบริหารงานในระบอบประชาธิปไตย ในอันที่จะทำให้การบริหารราชการได้ผลสูงสุด คำนึงกับที่ได้ใช้ จ่ายเงินภาษีอากรในการบริหารงานประเทศและผลสุดท้ายประชาชนได้รับความพึงพอใจ^{๑๐}

นภาพร ชันธนา ได้กล่าวว่า ประสิทธิภาพ เป็นความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการนำเข้า และผลผลิต โดยเป้าหมายในการพิจารณาที่สำคัญคือ การใช้ต้นทุนที่ต่ำที่สุด ซึ่งต้นทุนประกอบด้วย บุคลากร เงินทุน อุปกรณ์ ฯลฯ ต่าง ๆ^{๑๑}

สมชัย ศรีสุทธิยากร ได้กล่าวว่า ประสิทธิภาพ คือการพิจารณาระหว่างอัตราส่วนของ ผลผลิต (Output) ต่อปัจจัยนำเข้า (Input) หรือค่าใช้จ่ายต่อหน่วย^{๑๒}

สมใจ ลักษณะ ได้กล่าวว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง การปฏิบัติกิจกรรม การงานอย่าง ราบรื่นครบถ้วนประหยัดเวลา ใช้กำลังและทรัพยากรอย่างคุ้มค่า เกิดการสูญเสียเปลืองน้อยที่สุด บุคคลที่มี ประสิทธิภาพ จึงเป็นบุคคลที่พึงปรารถนาในสังคมที่เขาเป็นสมาชิก และองค์การที่เขาปฏิบัติหน้าที่^{๑๓}

กิบสัน และคณะ (Gibson and Others) ได้กล่าวว่า ประสิทธิภาพ หมายถึงอัตราส่วน ของผลผลิตต่อปัจจัย การวัดประสิทธิภาพมีตัวบ่งชี้หลายตัวประกอบด้วยกัน เช่น อัตราการได้ ผลตอบแทนในเงินลงทุนหรือทรัพย์สินที่เป็นทุน ค่าใช้จ่ายต่อหน่วยผลผลิต อัตราการสูญเสียเปลือง การใช้ทรัพยากร และอัตราส่วนของผลกำไรต่อค่าใช้จ่ายในการลงทุน^{๑๔}

สรุปได้ว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง การปฏิบัติงานที่บรรลุผลตามที่ต้องการและตั้งเป้าหมาย ไว้ โดยสามารถประหยัดและลดการสูญเสียของทรัพยากรต่าง ๆ ในการดำเนินกิจกรรมได้มากที่สุด ซึ่ง

^๙วีริช สงวนวงศ์วาน, **การบริหารครบวงจร**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แมสพับลิชชิงจำกัด, ๒๕๓๓), หน้า ๑๒๓.

^{๑๐}ชูป กาญจนประกร, **รัฐประศาสนศาสตร์**, (กรุงเทพมหานคร : มงคลการพิมพ์, ๒๕๓๒), หน้า ๔๐.

^{๑๑}นภาพร ชันธนา, **การจัดองค์การและการบริหารธุรกิจ**, (กรุงเทพมหานคร, มหาวิทยาลัยรามคาแหง, ๒๕๔๕), หน้า ๑๐.

^{๑๒}สมชัย ศรีสุทธิยากร, **การบริหารการพัฒนาองค์การ**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๕), หน้า ๒๔๒.

^{๑๓}สมใจ ลักษณะ, **การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ศูนย์การพิมพ์ สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๔๒), หน้า ๒๑๐.

^{๑๔}James L. Gibson ; John M., Ivanceyicn, & James H., Donnelly, (1988). **Organization**. 6 th ed, (Texas : Business Publications, 1988), p. 37.

คาดว่า ประหยัดทรัพยากร ได้แก่ ใช้แรงงานคนน้อย ประหยัดเงินงบประมาณการใช้จ่าย ไม่เสียเวลา มาก ใช้ต้นทุนวัตถุดิบต่ำ เป็นต้น ทั้งนี้การมีประสิทธิภาพมากหรือน้อย จะพิจารณา ๒ ประเด็น ประกอบกันคือ ปริมาณการบรรลุผลสำเร็จอย่างสมบูรณ์

๒.๒ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร

จากการประมวลแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารนั้นถือเป็นเรื่องของการวางแผนงานเพื่อดำเนินงานตามกระบวนการที่ได้ตั้งเอาไว้เพื่อให้บรรลุผลที่ได้ตั้งไว้และได้มีนักวิชาการทั้งชาวต่างชาติและชาวไทยได้ให้ความหมายและได้ออกแบบทฤษฎีไว้หลายท่านดังที่ได้ค้นคว้ามาเป็นแนวทางของการศึกษาดังนี้

๒.๒.๑ ความหมายเกี่ยวกับการบริหาร

การบริหาร (Administration) เป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินงานขององค์กร เพราะเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ หรือความล้มเหลว ความมีประสิทธิภาพหรือความไร้ประสิทธิภาพของหน่วยงาน การบริหารเป็นเครื่องบ่งชี้ให้ทราบถึงความเจริญก้าวหน้าของสังคม ความก้าวหน้าของวิทยาการต่าง ๆ การบริหารเป็นมรรคที่สำคัญจะนำไปสู่ความก้าวหน้า การบริหารเป็นลักษณะการทำงานร่วมกันของกลุ่มบุคคล ในองค์การซึ่งมีการวินิจฉัยสั่งการ นักบริหารจะต้องคำนึงถึงปัจจัยสิ่งแวดล้อมต่างๆ การวินิจฉัยสั่งการเป็นเครื่องแสดงให้ทราบถึงความสามารถของนักบริหาร และความเจริญเติบโตของการบริหารชีวิตประจำวันของมนุษย์ไม่ว่าในครอบครัวหรือองค์การใด ย่อมเกี่ยวข้องกับการบริหารอยู่เสมอ ดังนั้น การบริหารจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจและจำเป็นต่อการที่จะดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคม มีนักบริหาร นักวิชาการ และนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของการบริหารไว้หลายทัศนะ ซึ่งสรุปได้ดังนี้ จากการตรวจสอบเอกสารปรากฏว่า มีผู้ให้ความหมายเกี่ยวกับการบริหารไว้หลายท่าน ดังนี้

องรี ฟาโย (Henri Fayol) ได้ให้ความสำคัญของหลักการบริหารว่า

๑) หน้าที่ทางการบริหาร (Management Function) ซึ่งประกอบด้วยหน้าที่ทางการบริหาร ๕ ประการ คือ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การบังคับบัญชาสั่งการ (Commanding) การประสานงาน (Coordinating) และการควบคุม (Controlling)

๒) ผู้บริหารจะต้องมีลักษณะพร้อมด้วยความสามารถทางร่างกายจิตใจ ไหวพริบ การศึกษาหาความรู้เทคนิคการทำงานและประสบการณ์ต่างๆ

๓) หลักการบริหาร ซึ่งมีหลักทั่วไปที่ใช้เป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับผู้บริหาร ๑๔ ข้อ คือ^{๑๔}

(๑) หลักการเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ (Authority and Responsibility)

^{๑๔}Fayol Henri, *Industrial and General Administration*, (New York : Mc-Graw Hill, 1930), pp. 17-18.

- (๒) หลักของการมีผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียว (Unity of command)
- (๓) หลักการมีจุดมุ่งหมายร่วมกัน (Unity of direction)
- (๔) หลักการชี้แจงไว้ซึ่งสายงาน (Scalar of chain)
- (๕) หลักการแบ่งงานกันทำ (Division of work, or Specialization)
- (๖) หลักเกี่ยวกับระเบียบวินัย (Discipline)
- (๗) หลักของการถือประโยชน์ส่วนบุคคลรองจากประโยชน์ส่วนรวม
(Subordination of individual to general interest)
- (๘) หลักของการให้ผลประโยชน์ตอบแทน (Remuneration)
- (๙) หลักของการรวมอำนาจไว้ส่วนกลาง (Centralization)
- (๑๐) หลักของการมีระเบียบเรียบร้อย (Order)
- (๑๑) หลักของความเสมอภาค (Equity)
- (๑๒) หลักของการมีเสถียรภาพของการว่าจ้างทำงาน (Stability of tenure)
- (๑๓) หลักของความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Initiative)
- (๑๔) หลักของความสามัคคี (Esprit de corps)

วิลเลียม อุชิ (William Ouchi) ได้กล่าวทฤษฎีของการบริหาร คือ ทฤษฎี Z โดยหลังจากการศึกษาการบริหารของธุรกิจญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา และได้ทำการประสมประสานกัน โดยมีแนวคิดด้านการบริหาร ดังนี้

- ๑) การจ้างงานระยะยาว
- ๒) การตัดสินใจเป็นเอกฉันท์
- ๓) ความรับผิดชอบเฉพาะบุคคล
- ๔) การประเมินผลและการเลื่อนตำแหน่งแบบค่อยเป็นค่อยไป
- ๕) การควบคุมในตัวเองไม่เป็นทางการโดยมีการวัดผลอย่างชัดเจนและเป็นทางการ
- ๖) เส้นทางอาชีพแบบเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในระดับปานกลาง
- ๗) มีความเกี่ยวข้องในลักษณะครอบครัว^{๑๖}

วินัย สมมิตร และคณะ ได้กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง การที่บุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไปร่วมมือกันดำเนินกิจการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน โดยใช้ทรัพยากรการบริหารที่เหมาะสม^{๑๗}

วิโรจน์ สารรัตนะ ได้กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ โดยอาศัยหน้าที่ทางการบริหารที่สำคัญ คือ การจัดการองค์การ การวางแผน การติดตาม และการควบคุม^{๑๘}

^{๑๖} William Ouchi, **Organization and Management**, (Eaglewood Cliffs : Prentice Hill, 1971), p. 283.

^{๑๗} วินัย สมมิตร, และคณะ, **หลักการบริหารการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร : แพรววิทยา, ๒๕๒๙), หน้า ๖.

^{๑๘} วิโรจน์ สารรัตนะ, **การบริหารหลักการทฤษฎีและประเด็นทางการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร : ทิพย์วิสุทธิ,

ศจี อนันต์นพคุณ ได้กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป นำทั้งศาสตร์และศิลป์ มาใช้ในการทำงานร่วมกัน เพื่อความสำเร็จในเป้าหมายขององค์กรที่กำหนดไว้ โดยอาศัยปัจจัยการบริหารอย่างเหมาะสมและใช้กระบวนการบริหารอย่างมีระบบ^{๑๙}

ธีรวุฒิ บุญยโสภณ และวีระพงษ์ เฉลิมจิระรัตน์ ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหาร หมายถึง การบริหารหรือการจัดการ คือ กระบวนการอย่างหนึ่งภายในองค์การซึ่งมีลำดับการทำงานเป็นขั้นตอน มีกลุ่มบุคคลเป็นกลไกสำคัญในการบริหารงาน มีเงินทุน เครื่องจักร และวัสดุครุภัณฑ์ต่าง ๆ เป็นองค์ประกอบด้วย^{๒๐}

พะยอม วงศ์สารศรี ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการที่ผู้จัดการใช้ศิลปะและกลยุทธ์ต่าง ๆ ดำเนินกิจการตามขั้นตอนต่าง ๆ โดยอาศัยความร่วมมือร่วมใจของสมาชิกในองค์การ การตระหนักถึง ความสามารถ ความถนัด ความต้องการและความมุ่งหวังด้านความเจริญก้าวหน้าในการปฏิบัติงานของสมาชิกในองค์การควบคู่ไปด้วยองค์การจึงจะสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้^{๒๑}

สมคิด บางโม ได้สรุปว่า การบริหารหรือการจัดการ หมายถึง ศิลปะในการใช้คน เงิน วัสดุ อุปกรณ์ขององค์การและนอกองค์การ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ^{๒๒}

สมพงษ์ เกษมสิน ได้กล่าวโดยสรุปไว้ว่า การบริหาร หมายถึง การใช้ศาสตร์และศิลป์ นำเอาทรัพยากรบริหาร มาประกอบเป็นกระบวนการบริหาร ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งทำให้มองเห็นลักษณะของการบริหารได้ดังนี้ การบริหารย่อมมีวัตถุประสงค์ การบริหารอาศัยปัจจัยบุคคลเป็นสำคัญ การบริหารต้องใช้ทรัพยากรการบริหารเป็นองค์ประกอบพื้นฐาน การบริหารมีลักษณะการดำเนินการที่เป็นกระบวนการการบริหารเป็นการดำเนินงานร่วมกันของกลุ่มคน การบริหารอาศัยความร่วมมือร่วมใจของบุคคลและของกลุ่มคน และการบริหารมีลักษณะเป็นการร่วมมือดำเนินการอย่างมีเหตุผล^{๒๓}

สมาน รังสิโยภุชญ์ ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหาร หมายถึง การดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยอาศัยปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ เงิน วัสดุสิ่งของ และวิธีปฏิบัติงานเป็นอุปกรณ์ในการดำเนินงาน^{๒๔}

๒๕๕๒), หน้า ๑.

^{๑๙} ศจี อนันต์นพคุณ, กลวิธีการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ, (สงขลา : ชลบุตรกราฟฟิค, ๒๕๕๒), หน้า ๓.

^{๒๐} ธีรวุฒิ บุญยโสภณ และวีระพงษ์ เฉลิมจิระรัตน์, องค์การและการจัดการ, (กรุงเทพมหานคร : อักษรปริทรรศน์, ๒๕๓๔), หน้า ๑๒.

^{๒๑} พะยอม วงศ์สารศรี, องค์การและการจัดการ, (กรุงเทพมหานคร : พรานนกการพิมพ์, ๒๕๕๒), หน้า ๓๖.

^{๒๒} สมคิด บางโม, การบริหาร, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๕), หน้า ๖๑.

^{๒๓} สมพงษ์ เกษมสิน, การบริหาร, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไพบูลย์ สารานุกรม, ๒๕๑๔), หน้า ๓.

^{๒๔} สมาน รังสิโยภุชญ์, การบริหาร, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๗), หน้า ๑.

สัมพันธ ภูโพบูลย์ ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหาร หมายถึง ศิลปะในการใช้บุคคลอื่นร่วมกับปัจจัยในการจัดการ เพื่อให้กิจกรรม ดำเนินไปได้ตามวัตถุประสงค์และสนองตอบความคาดหวัง และจัดโอกาสให้บุคคลเหล่านั้นมีความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน^{๒๕}

สิริภพ เหล่าลาภะ ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการบริหารไว้ ๒ นัย คือ ๑) คำว่าบริหาร มาจากภาษาบาลีว่า บริหาร มาจากศัพท์ว่า ปริ แปลว่า รอบ และ หร ธาตุในความนำไปดั่งนั้น คำว่า บริหาร จึงแปลว่า นำไปโดยรอบ อีกสำนวนหนึ่ง คำว่า บริหาร แปลว่า อ้อมหนี, หลีกหนี, หลบหนี ดังในประโยคภาษาบาลีว่า “ปญฺห บริหิตฺ สมตฺถโ” แปลว่า ผู้สามารถเพื่อการอ้อมหนี หลีกหนี หลบซึ่งปัญหา หรือแปลว่า ผู้สามารถบริหารปัญหา และนำปัญหาไปโดยรอบ หรือกำจัดปัญหาให้หมดสิ้นไป ๒) คำว่า บริหาร แปลมาจากภาษาอังกฤษว่า Administer และ Administration แปลความหมายคือ การปกครอง ดำเนินการ อำนาจการจัดการ จัดให้ วาง ส่งเสริม และบำรุง^{๒๖}

สรุปได้ว่า การบริหารนั้น จะครอบคลุมถึงหน้าที่ในการบริหารอันประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการหรือการมอบหมายงาน การประสานงาน การรายงาน และการงบประมาณ นอกจากนี้องค์ประกอบที่สำคัญของการบริหาร จะประกอบด้วย วัตถุประสงค์ที่แน่นอน ทรัพยากรในการบริหาร มีความประสานระหว่างกัน และประสิทธิภาพประสิทธิผลในการบริหารงาน ซึ่งแนวคิดเหล่านี้จะครอบคลุมไปถึงการบริหารแบบมีส่วนร่วม และการบริหารเชิงกลยุทธ์

๒.๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหาร

จากการประมวลแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานเป็นเรื่องของการทำงานที่เป็นขั้นเป็นตอน อีกอย่างหนึ่งคือ การทำงานที่มีการวางแผนเพื่อที่ทำงานได้อย่างไม่ผิดพลาดหากมีการวางแผนงานก่อนลงมือ ดังจะเห็นได้จากนักวิชาการที่ได้ออกแบบเป็นโมเดลหรือขั้นตอนการทำงานและการบริหารงานไว้หลาย ๆ ท่านดังนี้

สมยศ นาวิการ ได้กล่าวว่า แนวคิดการบริหารไว้ว่า การบริหารงานไม่ว่าจะเป็นรูปแบบผู้นำโครงสร้างระบบราชการและหน้าที่ของผู้บริหารในองค์การแห่งหนึ่งสามารถนำมาประยุกต์ไปใช้กับองค์การ เรียกว่า วิธีที่ดีที่สุด (one best way) อย่างไรก็ตามผู้บริหารในแต่ละองค์การจะเผชิญกับสถานการณ์เฉพาะที่มีเอกลักษณ์ของตนเอง ไม่มีหลักสากลใดที่สามารถใช้ได้กับทุกปัญหาผู้บริหารต้องศึกษาการบริหาร โดยมีประสบการณ์จากกรณีศึกษา (case study) จำนวนมาก และวิเคราะห์หาวิธีการใดที่สามารถใช้ในสถานการณ์ใหม่ ๆ^{๒๗}

^{๒๕} สัมพันธ ภูโพบูลย์, องค์การและการจัดการ, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : พิตักษ์อักษร, ๒๕๔๒), หน้า ๑๖.

^{๒๖} สิริภพ เหล่าลาภะ, พุทธศาสตร์การเมือง, (กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๔๕), หน้า ๑๔๐.

^{๒๗} สมยศ นาวิการ, การบริหารตามสถานการณ์, (กรุงเทพมหานคร : บรรณกิจ, ๒๕๔๕), หน้า ๔๙.

คณาจารย์ภาควิชาบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ได้กล่าวว่า แนวคิดของ เฮนรี ฟาโยล (Henry Fayol) นักวิชาการเหมืองแร่ชาวฝรั่งเศส ผู้เป็นต้นกำเนิดในการเสนอองค์ประกอบมูลฐานของการบริหารแบบกระบวนการ ๕ ประการ ที่เรียกว่า POCCC ไว้ดังนี้^{๒๘}

๑. การวางแผน (Planning) หมายถึง การสร้างทางเลือกหรือแนวทางดำเนินการไว้ล่วงหน้า เพื่อใช้ในการตัดสินใจในอนาคต

๒. การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึง การกำหนดโครงสร้างหน่วยงานและระบุหน้าที่โดยการผสมผสานระหว่างวัตถุ คน และเงิน

๓. การบังคับบัญชา (Commanding) หมายถึง การทำให้เกิดการดำเนินงานตามที่ได้มีการกำหนดไว้ ซึ่งการบังคับบัญชาที่ดีนั้นจะต้องมีการติดต่อสื่อสาร ๒ ทาง กล่าวคือ การยอมให้ผู้ใต้บังคับบัญชาสามารถแสดงความคิดเห็นได้

๔. การประสานงาน (Coordinating) หมายถึง การรวมความพยายามของผู้ปฏิบัติงานและช่วยสนับสนุนให้เกิดการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน เพื่อให้การทำงานสำเร็จ

๕. การควบคุม (Controlling) การติดตามการดำเนินงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์

เด้น ชะเนตียัง ได้กล่าวว่า แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารไว้ว่า การบริหารมีลักษณะเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ กล่าวคือ การบริหารจัดเป็นศาสตร์สาขาหนึ่ง ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป เพราะมีองค์ประกอบของความรู้ (Knowledge) มีหลักเกณฑ์ (Principle) และทฤษฎี (Theory) ที่เกิดจากการศึกษาค้นคว้าเชิงวิทยาศาสตร์ เป็นศาสตร์ทางสังคมซึ่งอยู่กลุ่มเดียวกับวิชาจิตวิทยา สังคมวิทยา และรัฐศาสตร์ ส่วนในทางปฏิบัตินั้นจะขึ้นอยู่กับความสามารถประสบการณ์ และทักษะของผู้บริหารแต่ละคนที่จะนำความรู้ หลักการและทฤษฎีไปปรับหรือประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นเรื่องศิลปะ ดังนั้น นักบริหารที่เก่งต้องมีศาสตร์และศิลป์^{๒๙}

ทองหล่อ เดชไทย ได้กล่าวว่า การบริหารเป็นการจัดการอย่างมีระเบียบแบบแผนเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด และทำให้งานดำเนินไปอย่างราบรื่น บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ด้วยความร่วมมือของกลุ่มบุคคล และยังเสนอว่า “การบริหาร” และ “การจัดการ” นั้นบางครั้งอาจให้แทนกันได้ เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่หวังผลขั้นสุดท้ายอย่างเดียวกัน คือ ความสำเร็จของงาน “การบริหาร” ใช้มากในการบริหารรัฐกิจ ส่วน “การจัดการ” ใช้มากในทางธุรกิจ หรืออาจกล่าวว่า “การบริหาร” มุ่งเน้นที่การกำหนดนโยบายและการวางแผน ส่วน “การจัดการ” เป็นการนำเอานโยบายและแผนไปดำเนินให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้^{๓๐}

วิช วิรัชนิภาวรรณ ได้กล่าวว่า กระบวนการบริหารเกิดได้หลายแนวคิด เช่น โพสด์คอรบ (POSDCoRB) เกิดจากแนวคิดของลูเธอร์ กุลิก (Luther Gulick) และลินดอล เออร์วิก (Lyndall Urwick) ประกอบด้วยขั้นตอนการบริหาร ๗ ประการ ได้แก่ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ

^{๒๘} คณาจารย์ภาควิชาบริหารรัฐกิจ, **สรุปเนื้อหาวิชาทฤษฎีองค์การ**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๙), หน้า ๙.

^{๒๙} เด้น ชะเนตียัง, **การบริหารงานบุคคล**, (กรุงเทพมหานคร , ๒๕๓๓), หน้า ๕๒.

^{๓๐} ทองหล่อ เดชไทย, **แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสาธารณสุข**, (นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๕), หน้า ๕.

(Organizing) การบริหารงานบุคคล (Staffing) การอำนวยการ (Directing) การประสานงาน (Coordinating) การรายงาน (Reporting) และการงบประมาณ (Budgeting) ขณะที่กระบวนการบริหารตามแนวคิดของเฮนรี ฟาโยล (Henry Fayol) ประกอบด้วย ๕ ประการ ได้แก่ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การบังคับการ (Commanding) การประสานงาน (Coordinating) และการควบคุมงาน (Controlling) หรือรวมเรียกว่า พอคค์ (POCCC)^{๓๑}

สมคิด บางโม ได้อธิบายองค์ประกอบของการบริหารที่สำคัญ และมีความจำเป็นต่อองค์การ ดังนี้^{๓๒}

วัตถุประสงค์ที่แน่นอน กล่าวคือ จะต้องรู้ว่า จะดำเนินการไปทำไม เพื่ออะไร และต้องการอะไรจากการดำเนินการ เช่น ต้องมีวัตถุประสงค์ในการให้บริการ หรือในการผลิตต้องรู้ว่าผลิตเพื่อใคร ต้องการผลตอบแทนเช่นใด ถ้าหากไม่มีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์แล้วก็ไม่มีความหมายที่จะบริหารการดำเนินงานต่าง ๆ จะไม่มีผลสำเร็จ เพราะไม่มีเป้าหมายกำหนดไว้แน่นอน

ทรัพยากรในการบริหาร ได้แก่ วัตถุและเครื่องมือประกอบการทำงานรวมไปถึงความสามารถในการจัดการ ทรัพยากรในการบริหาร ได้แก่ ๔Ms คือ มนุษย์ (Man) เงิน (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Material) และความสามารถในการจัดการ (Management) หรือ ๖Ms ที่มีเครื่องจักร (Machine) และตลาด (Market) เพิ่มเข้ามา ซึ่งในปัจจุบันมีความจำเป็นมากขึ้น

สุพิน เกษาคุปต์ ได้กล่าวว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participation Management) เป็นแนวทางการบริหาร ที่เปิดโอกาสให้พนักงานเข้ามามีส่วนร่วมในการคิด การวางแผน และการตัดสินใจในงานต่าง ๆ ที่เขามีส่วนรับผิดชอบอยู่ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมขององค์การทำให้พนักงานเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ มีส่วนได้ส่วนเสียกับการดำเนินงานต่าง ๆ ขององค์การใดที่ใช้นโยบายการบริหารแบบนี้เป็นการแสดงให้พนักงานได้รู้ว่าฝ่ายบริหารเห็น ความสำคัญของพนักงานที่มีต่อความสำเร็จขององค์การ ทำให้เกิดความรู้สึกที่ดี มีความภูมิใจ และรับผิดชอบต่องานอย่างเต็มที่ ซึ่งเป็นการจูงใจในการทำงานที่ดีวิธีหนึ่ง^{๓๓}

เสนาะ ตีแยว ได้กล่าวว่า หลักสำคัญของการบริหาร ๕ ลักษณะ คือ^{๓๔}

๑. การบริหารเป็นการทำงานกับคนและโดยอาศัยคน หมายความว่า การบริหารเป็นกระบวนการทางสังคม คือ อาศัยกลุ่มคนที่รวมกันทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์การ ผู้บริหารจะต้องรับผิดชอบให้สำเร็จโดยอาศัยความร่วมมือของบุคคลอื่น มิฉะนั้นจะทำงานไม่สำเร็จ สำคัญของการบริหารในข้อนี้แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จจะต้องมีสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้คือ มีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่ดี มีความเป็นผู้นำและสามารถทำงานเป็นทีมได้ มีความสามารถในการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสภาพแวดล้อมได้หากมีการเปลี่ยนแปลงในสถานการณ์ และมีความสามารถทำให้งานบรรลุเป้าหมายได้

^{๓๑} วิชา วิชาบริหาร, การบริหารเมืองหลวงและการบริหารท้องถิ่น : สหรัฐอเมริกาอังกฤษ ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น และไทย, (กรุงเทพมหานคร : อินโฟเควส, ๒๕๔๕), หน้า ๓๙.

^{๓๒} สมคิด บางโม, การบริหาร, หน้า ๖๒ - ๖๓.

^{๓๓} สุพิน เกษาคุปต์, การจัดการปฏิบัติงาน, หน้า ๙๒ - ๙๓.

^{๓๔} เสนาะ ตีแยว, หลักการบริหาร, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔), หน้า ๑ - ๒.

๑) ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารของ เฟรเดอริก ดับเบิลยู. เทเลอร์ (Frederick W. Taylor)
 บิดาแห่งการบริหารที่มีหลักเกณฑ์ได้พัฒนาการบริหารที่มีหลักเกณฑ์ซึ่งมีพื้นฐานอยู่ในหลักการ (Principles) ที่สำคัญ ๔ ประการ คือ^{๓๕}

๑.ต้องมีการคิดค้นและกำหนดวิธีที่ดีที่สุด (One Best Way) สำหรับงานแต่ละอย่างคือ ต้องมีการกำหนดวิธีการทำงานที่ดีที่สุดที่ช่วยให้สามารถทำงานเสร็จลุล่วงไปด้วยดีตามวัตถุประสงค์ มาตรฐานของงานจะต้องมีการจัดวางเอาไว้ โดยมีหลักเกณฑ์ที่ได้พิสูจน์มาแล้วว่าเป็นวิธีที่ดีที่สุดจริง และในเวลาเดียวกันการจ่ายผลตอบแทนแบบจูงใจต่าง ๆ ก็จ่ายให้ตามผลผลิตทั้งหมด

๒.ต้องมีคัดเลือกและพัฒนาคนงาน โดยตระหนักถึงความสำคัญและคุณค่าของการรู้จักงานให้เหมาะสมสอดคล้องกับคนงาน นอกจากนี้ต้องมีการอบรมคนงานให้รู้จักวิธีการทำงานที่ถูกวิธีด้วย และในการคัดเลือกคนงานจะต้องมีการพิจารณาเป็นพิเศษที่จะให้ได้คนที่มีคุณสมบัติที่ดีที่สุดตรงตามงานที่จะให้ทำ

๓.ด้วยวิธีการพิจารณาอย่างรอบคอบเกี่ยวกับวิธีการทำงาน ควบคู่กับการพิจารณาคนงานนี้ คนงานจะไม่คัดค้านต่อวิธีทำงานใหม่ที่ได้กำหนดขึ้น เพราะโดยหลักเหตุผลคนงานทุกคนจะเห็นจริงถึงโอกาสที่เขาจะได้รับรายได้สูงขึ้นจากการทำงานถูกวิธีที่จะช่วยให้ได้ผลผลิตสูงขึ้น

๔.การประสานร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดระหว่างผู้บริหารและ คนงานฝ่ายบริหารควรจะได้ประสานอย่างใกล้ชิดเป็นประจำกับคนงานที่เป็นผู้ปฏิบัติงาน แต่ต้องไม่ใช่โดยการลงมือปฏิบัติงานที่ควรจะเป็นงานของคนงานเท่านั้นจากหลักการดังกล่าว พบว่าวิธีการต่าง ๆ ล้วนแต่เป็นวิธีการที่มีหลักเกณฑ์ตามหลักวิทยาศาสตร์ ทำให้เกิดทฤษฎีการบริหารขึ้นมาและได้เสนอแนะว่า ผู้บริหารต้องมียุทธศาสตร์เป็นจุดกลางของปัญหาและความสำเร็จของกลุ่มที่จะต้องรับผิดชอบนำเอาเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพของกลุ่มมาวิเคราะห์และปรับปรุงหาทางออกให้ได้เป็นผลดีที่สุดสำหรับกลุ่มให้ดีขึ้นและมากขึ้นเรื่อย ๆ

๕.ทฤษฎีการบริหารแบบวิทยาศาสตร์ (Scientific Management) การบริหารแบบวิทยาศาสตร์ เป็นการบริหารงานที่มีระบบ มีเหตุผล มีการกำหนดมาตรฐานการทำงานไว้อย่างแน่นอน เลือกวิธีที่ดีที่สุดในการทำงาน และกำหนดเครื่องมือควบคุมในการทำงานไว้อย่างเหมาะสม Taylor มีความเชื่อว่าคนแต่ละคนเปรียบเสมือนเครื่องมือที่ผู้บริหารสามารถปรับปรุง เพิ่มผลผลิตได้โดยผู้บริหารจะต้องจัดแบ่งงานกำหนดหน้าที่ของแต่ละคนและสังเกตการณ์ปฏิบัติการอย่างมีระบบเพื่อหาวิธีทำงานที่ดีที่สุดเพียงวิธีเดียว สำหรับใช้ในการเพิ่มผลผลิต โดยใช้จ่ายน้อยแต่ได้ผลมากที่สุด วิธีการบริหารแบบวิทยาศาสตร์ หลักการบริหารแบบวิทยาศาสตร์

๒) ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารของ เฮนรี ฟาโยล (Henry Fayol) ได้เสนอแนวทางการบริหารโดยมีความเชื่อว่า เป็นไปได้ที่จะหาทางศึกษาถึงศาสตร์ที่เกี่ยวกับการบริหาร (Administrative) ซึ่งสามารถใช้ได้กับการบริหารทุกชนิด ไม่ว่าจะเป็นการบริหารงานอุตสาหกรรมหรืองานรัฐบาล โดยมี

^{๓๕} ธงชัย สันติวงษ์, องค์การและการบริหาร, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๓), หน้า ๔๗ - ๔๘.

สาระสำคัญเกี่ยวกับการบริหารซึ่งประกอบด้วยหน้าที่ทางการบริหาร (Management Functions) ๕ ประการ คือ^{๓๖}

๑. การวางแผน (Planning) หมายถึง ภาระหน้าที่ของคณะผู้บริหารที่จะต้องทำการคาดการณ์ล่วงหน้าถึงเหตุการณ์ต่างๆ ที่จะมีผลกระทบต่อธุรกิจ และกำหนดขึ้นเป็นแผนปฏิบัติงาน หรือวิถีทางที่จะปฏิบัติเอาไว้เพื่อเป็นแนวทางของการทำงานในอนาคต

๒. การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึง ภาระหน้าที่ที่ผู้บริหารจะต้องจัดให้มีโครงสร้างของงานต่าง ๆ และอำนาจหน้าที่ ทั้งนี้เพื่อให้เครื่องจักร สิ่งของ และตัวคนอยู่ในส่วนประกอบที่เหมาะสมในอันที่จะช่วยให้งานขององค์การบรรลุผลสำเร็จได้

๓. การบังคับบัญชาสั่งการ (Commanding) หมายถึง หน้าที่ในการสั่งการงานต่างๆ ต่อผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ซึ่งจะกระทำให้ผลสำเร็จด้วยดี โดยที่ผู้บริหารจะต้องกระทำตนเป็นตัวอย่างที่ดี จะต้องเข้าใจคนงานของตน จะต้องเข้าใจถึงข้อตกลงในการทำงานของคนงานและองค์การที่มีอยู่ รวมถึงจะต้องมีการติดต่อสื่อสารกับผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างใกล้ชิดทั้งขึ้นและลงนอกจากนี้ยังต้องทำการประเมินโครงสร้างขององค์การและผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาของตนเป็นประจำอีกด้วย หากโครงสร้างขององค์การที่เป็นอยู่ไม่เหมาะสมก็จำเป็นต้องปรับปรุงเช่นเดียวกัน ถ้าผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาคนใดหย่อนประสิทธิภาพ การไล่ออกเพื่อปรับปรุงกำลังคนที่มีอยู่ให้เหมาะสมยิ่งขึ้นก็เป็นสิ่งจำเป็นต้องทำ

๔. การประสานงาน (Coordinating) หมายถึง ภาระหน้าที่ที่จะต้องเชื่อมโยงงานของทุกคนให้เข้ากันได้ และกำกับให้ไปสู่จุดมุ่งหมายเดียวกัน

๕. การควบคุม (Controlling) หมายถึง ภาระหน้าที่ในการที่จะต้องกำกับให้สามารถประกันได้ว่ากิจกรรมต่าง ๆ ที่ทำไปนั้นสามารถเข้ากันได้กับแผนที่ได้วางไว้แล้ว

ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารของ เฮนรี ฟาโยล (Henry Fayol) ว่าได้กำหนดหลักการในการบริหารจัดการขึ้น ๑๔ ประการเป็นส่วนประกอบสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพของกระบวนการบริหารจัดการ ดังนี้^{๓๗}

๑. การแบ่งงานกันทำ (Division of Labor) เฮนรี ฟาโยล ได้เสนอว่า คนงานควรจะได้รับการมอบหมายหน้าที่ให้ปฏิบัติมากขึ้น หรือได้รับการกระตุ้นให้มีความรับผิดชอบในผลลัพธ์ของงานมากขึ้น ซึ่งหลักการนี้จะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในองค์การยุคปัจจุบันได้

๒. อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ (Authority and Responsibility) แอปเบอรัล และเฮนรี ฟาโยล ได้ให้ความสำคัญของอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ อำนาจหน้าที่แบบเป็นทางการของแอปเบอรัลจะได้มาจากตำแหน่งหน้าที่ของผู้บริหารในสายการบังคับบัญชา ส่วนอำนาจหน้าที่แบบไม่เป็นทางการจะได้รับความชำนาญงานของบุคคล (Expertise) ความรู้ทางด้านเทคนิค (Technical Knowledge) ความมีคุณค่าทางศีลธรรม (Moral Worth) และความสามารถในการนำ (Leading) และสร้างความผูกพันกับผู้ใต้บังคับบัญชา ตลอดจนเน้นว่าอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบควรอยู่คู่กัน

^{๓๖} Alan Price, **Human Resource Management**, In a Business Context, 2 edition, (London : Thomson Learning, 2004), p. 110.

^{๓๗} ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคนอื่นๆ, **ทฤษฎีองค์การ : ฉบับมาตรฐาน**, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสาร, ๒๕๔๕), หน้า ๖๘ - ๖๙.

๓. การมีผู้บังคับบัญชาคนเดียว (Unity of Command) พายอล กล่าวว่า คำสั่งสองคำสั่ง (Dual Command) อาจก่อให้เกิดปัญหาในการทำงาน เช่น การรายงานจะมีความเกี่ยวข้อง ในเมื่อผู้ควบคุมสองคนได้ให้คำสั่งกับผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียว ทำให้เกิดการสับสนในบางสถานการณ์ คำสั่งสองคำสั่งนี้ทำให้เกิดความยุ่งยากแก่ผู้บังคับบัญชา และทำให้เกิดการสับสนในลำดับชั้นของอำนาจหน้าที่แบบเป็นทางการ (Formal Hierarchy of Authority) การประเมินอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้บริหารในระบบผู้บังคับบัญชาสองคนจะเป็นการยาก และผู้บริหารจะไม่สนใจในความรู้สึกของผู้บังคับบัญชา มักจะโกรธและอาจไม่ให้ความร่วมมือในอนาคตถ้าผู้บังคับบัญชาไม่เชื่อฟัง

๔. สายการบังคับบัญชาตามอำนาจหน้าที่ (Line of Authority) เป็นสายการบังคับบัญชาจากผู้บริหารในระดับบนสู่ผู้ปฏิบัติงานในระดับล่างขององค์การ ความสัมพันธ์ของการจำกัดความยาวของสายการบังคับบัญชา โดยการควบคุมจำนวนของระดับในลำดับชั้นของการบริหารจัดการ จำนวนที่ดีที่สุดของลำดับชั้นการบังคับบัญชา (Hierarchy) คือความยาวของการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้บริหารระดับสูงและพนักงานระดับล่าง รวมถึงความล่าช้าในการวางแผน (Planning) และการจัดการองค์การ (Organizing) ซึ่งการจำกัดจำนวนของระดับชั้นการบังคับบัญชาให้น้อยลงจะทำให้ปัญหาในการติดต่อสื่อสารลดลง และองค์การจะมีการปฏิบัติงานที่รวดเร็วและมีความยืดหยุ่นมากขึ้น ภายในองค์การได้มีการแบ่งแยกแผนกต่าง ๆ ซึ่งแต่ละแผนกจะมีระดับชั้นการบังคับบัญชาโดยผู้บริหารในระดับกลาง และระดับต้นของสายการบังคับบัญชาแต่ละแผนก ต้องมีปฏิสัมพันธ์กับผู้จัดการในระดับเดียวกันในแผนกอื่น ๆ ซึ่งปฏิสัมพันธ์นี้ช่วยในการตัดสินใจให้เร็วขึ้น เนื่องจากผู้บริหารจะรู้จักบุคคลอื่น และรู้วิธีการในการแก้ปัญหาเพิ่มมากขึ้น สำหรับการทำงานข้ามแผนกหรือการทำงานข้ามสายนั้นเป็นการสร้างทีมงานข้ามสาย ซึ่งสามารถควบคุมโดยผู้นำของแต่ละทีม

๕. การรวมอำนาจ (Centralization) เป็นการรวมอำนาจของการบังคับบัญชาไว้ที่ผู้บริหารระดับสูงขององค์การ ซึ่งอำนาจหน้าที่จะไม่ได้รวมไว้ที่ผู้บริหารระดับสูงของสายการบังคับบัญชา แต่เป็นการกำหนดว่า ควรมีการรวมอำนาจไว้ที่ผู้บริหารระดับสูงเท่าไรอย่างไร และมีการกระจายอำนาจให้กับผู้บังคับบัญชาและคนงานในระดับล่างอย่างไร สิ่งนี้ถือว่ามีความสำคัญ เนื่องจากถ้าจะมีผลกระทบต่อพฤติกรรมของพนักงานในทุกระดับขององค์การ

๖. การมีเป้าหมายเดียวกัน (Unity of Direction) เป็นการออกแบบหรือกำหนดแผนในการปฏิบัติงานของผู้บริหารและคนงานที่ใช้ทรัพยากรขององค์การ องค์การใดที่ไม่มีการวางแผนจะทำให้ขาดประสิทธิภาพและขาดประสิทธิผล ซึ่งจะไม่มีการมุ่งไปสู่กิจกรรมของกลุ่มหรือกิจกรรมของบุคคล แต่การวางแผนจะเริ่มที่ผู้บริหารระดับสูงทำงานเป็นทีมร่วมกับกลยุทธ์ขององค์การ ซึ่งจะต้องมีการติดต่อกับผู้บริหารในระดับกลางที่มีส่วนในการตัดสินใจว่าจะใช้ทรัพยากรขององค์การอย่างไรเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามกลยุทธ์ หลักการในข้อนี้ยึดหลักว่า กิจกรรมของแต่ละกลุ่มต้องมีจุดหมายและแผนเดียวกัน

๗. หลักความเสมอภาค (Equity) ความเสมอภาค คือ ความเป็นธรรม (Justice) ความยุติธรรม (Impartiality) และความเหมาะสม (Fairness) สำหรับสมาชิกทุกคนภายในองค์การซึ่งในปัจจุบันพนักงานมีความต้องการความเสมอภาคมากขึ้นเป็นการจัดการที่ใช้หลักความเท่าเทียมกัน

๘. การออกคำสั่ง (Order) วิธีการจัดการซึ่งอยู่ในตำแหน่งนั้นในการจัดหาเพื่อให้องค์การได้รับประโยชน์สูงสุดและเป็นการจัดหางานให้แก่พนักงานโดยใช้ผังองค์การ (Organization Chart) เพื่อแสดงให้เห็นถึงตำแหน่งและหน้าที่ของพนักงานแต่ละคน และเป็นการชี้วัดว่าตำแหน่งของพนักงานแต่ละคนอาจจะมีการเลื่อนขั้นได้ในอนาคต การวางแผนเกี่ยวกับอาชีพได้รับความสนใจมากขึ้นในองค์การยุคปัจจุบัน เนื่องจากทรัพยากรมนุษย์ถือว่ามีความจำเป็นที่จะต้องให้การฝึกอบรม (Training) และการพัฒนากำลังแรงงาน (Developing) โดยองค์การจะกำหนดตำแหน่งหน้าที่สำหรับคนทุกคน และทุกคนจะเข้าใจตำแหน่งหน้าที่ของตน

๙. ความคิดริเริ่ม (Initiative) เป็นความสามารถของบุคคลในการกระทำการต่าง ๆ โดยปราศจากการสั่งการจากผู้บังคับบัญชา ผู้บริหารจะต้องกระตุ้นให้พนักงานมีความคิดริเริ่มซึ่งความคิดริเริ่มนี้นับถือว่าเป็นจุดแข็งขององค์การ เนื่องจากจะสามารถสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ได้ผู้บริหารมีความต้องการทักษะ (Skill) และไหวพริบ (Tact) เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างองค์การและความต้องการของพนักงาน และความสามารถ (Ability) จะทำให้เกิดความสมดุล ซึ่งเป็นสิ่งที่ชี้วัดความสามารถของผู้บริหารระดับสูงในการพัฒนาและการบริหารงาน

๑๐. ความมีระเบียบวินัย (Discipline) เป็นการมุ่งให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องการเชื่อฟัง (Obedience) อำนาจ (Power) การใช้กฎบังคับ (Application) และลักษณะของการแสดงความนับถือออกมา สำหรับอำนาจของผู้บังคับบัญชา ความมีระเบียบวินัยเป็นบุคลิกลักษณะ ที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหารหลาย ๆ คนที่สามารถสร้างความน่าเชื่อถือให้แก่ผู้ปฏิบัติงานทั้งหมด และทำงานอย่างเข้มแข็งเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ ความมีระเบียบวินัยจะเป็นความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกภายในองค์การกับคุณสมบัติของผู้นำภายในองค์การ และเป็นความสามารถของผู้บริหารในการที่จะปฏิบัติตามอย่างยุติธรรมอีกด้วย

๑๑. ค่าตอบแทน (Remuneration of Personnel) การให้รางวัลประกอบด้วยโบนัสและแผนการแบ่งกำไร เป็นการช่วยกระตุ้นการทำงานของพนักงานได้ การให้หรือการจ่ายค่าตอบแทนให้แก่พนักงานมีความสำคัญอย่างมากต่อความสำเร็จขององค์การ ระบบรางวัลที่มีประสิทธิภาพสามารถให้ความยุติธรรมทั้งพนักงานและองค์การ รวมทั้งสามารถกระตุ้นผลผลิตเพิ่มโดยการให้รางวัล เพื่อเป็นการสนับสนุนให้มีผลผลิตเพิ่มขึ้น โดยยึดหลักว่าการจ่ายค่าตอบแทนควรยุติธรรมและตอบสนองความพึงพอใจสูงสุดทั้งนายจ้างและลูกจ้างเท่าที่จะทำได้

๑๒. ความมั่นคงในงาน (Stability of Tenure of Personnel) ความมั่นคงในงานมีความสำคัญต่อการจ้างงานระยะยาว เมื่อพนักงานอยู่ในองค์การซึ่งมีแนวโน้มจะทำงานเป็นทีมเป็นระยะเวลานาน โดยพยายามพัฒนาทักษะ และปรับปรุงความสามารถในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรขององค์การ การจ้างงานระยะยาวเป็นปัจจัยสำคัญที่ใช้อธิบายการประสบความสำเร็จของบริษัทขนาดใหญ่ในญี่ปุ่น

๑๓. ผลประโยชน์ส่วนตัวมีความสำคัญน้อยกว่าผลประโยชน์ขององค์การ (Subordination of individual interests to the common interest) ผลประโยชน์ขององค์การถือว่าเป็นผลประโยชน์ของทุก ๆ คน หรือของทุกกลุ่มในองค์การ ในขณะที่องค์การยังดำเนินกิจการอยู่จะต้องมีการกำหนดผลประโยชน์เพื่อให้เกิดความยุติธรรมระหว่างองค์การและสมาชิกภายในองค์การ

๑๔. ความสามัคคี (Esprit de corps) เป็นความรู้สึกร่วมกันของสมาชิกภายในองค์การที่ช่วยสนับสนุนการทำงานของสมาชิกในกลุ่ม ในการออกแบบประยุกต์ของอำนาจหน้าที่ตามลำดับชั้นภายในองค์การ และสิทธิในการสั่งการ หรือการบริโภคน และความร่วมมือกันถือว่าเป็นส่วนประกอบสำคัญในการที่ทำให้องค์การบรรลุผลสำเร็จและมีการพัฒนาความสามัคคีจะสามารถบรรลุผลสำเร็จได้หากมีการติดต่อกันระหว่างผู้บริหารและคนงาน โดยการติดต่อเพื่อแก้ไขปัญหาในสถานการณ์ที่สำคัญ เพราะความสามัคคีคือพลัง เมื่อสมาชิกมีความสามัคคีกันสูงก็จะทำให้องค์การมีความแข็งแกร่ง

๓) ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารของ ลูเธอร์ กุลิค (Luther Gulick) ได้เสนอหลักการบริหารระบบราชการที่เรียกว่า POSDCoRB Model และมีรายละเอียดดังนี้^{๓๔}

๑. P - Planning (การวางแผน) เป็นการคาดคะเนเหตุการณ์การต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งต้องคำนึงถึงทรัพยากรภายในองค์การ และสภาพแวดล้อมภายนอก เพื่อให้แผนที่กำหนดขึ้นมีความรอบคอบและสามารถนำไปปฏิบัติได้

๒. O - Organizing (การจัดองค์การ) เป็นการจัดองค์การที่เป็นส่วนราชการโดยจัดแบ่งตามความชำนาญเฉพาะอย่าง ออกเป็นกรม ฝ่าย แผนก จะพิจารณาปริมาณงานคุณภาพงาน ขนาดของการควบคุม และพิจารณาแบ่งสายงานหลัก และสายงานที่ปรึกษาโดยคำนึงถึงอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบควบคู่กันไป

๓. S - Staffing (การจัดบุคคลเข้าทำงาน) เป็นการคัดเลือกบุคคลให้เข้ามาดำรงตำแหน่งภายในองค์การ โดยพิจารณาจากบุคคลที่มีความรู้ความสามารถที่เหมาะสมให้ได้ในปริมาณที่เพียงพอจะทำให้งานสำเร็จได้

๔. D - Directing (การสั่งการหรืออำนวยการ) เป็นการกำกับดูแล สั่งงาน ผู้ใต้บังคับบัญชา โดยอาศัยลักษณะความเป็นผู้นำ การจูงใจ ศิลปะการปกครองคน และการสร้างมนุษยสัมพันธ์ของผู้ใต้บังคับบัญชา

๕. Co - Coordinating (การประสานงาน) เป็นการเชื่อมความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานทุกฝ่าย ทั้งในระดับสูงกว่า ต่ำกว่า และการสร้างมนุษยสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา

๖. R - Reporting (การรายงานผลการปฏิบัติงาน) เป็นการนำเสนอผลสัมฤทธิ์ของการปฏิบัติงานจากผู้ใต้บังคับบัญชา หรือผู้บริหารระดับต่าง ๆ โดยมีการติดต่อสื่อสารแบบเป็นลายลักษณ์อักษร

๗. B - Budgeting (การงบประมาณ) เป็นเครื่องมือที่นำมาใช้ในการควบคุมการปฏิบัติงานโดยใช้วงจรงบประมาณ ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้ การเตรียมขออนุมัติงบประมาณการเสนอให้ผู้บังคับบัญชาให้ความเห็นชอบ การดำเนินงานตามงบประมาณ การตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณตามแผนที่เสนอขอไว้

^{๓๔} ศิริวรรณ เสรีรัตน์, ทฤษฎีองค์การ : ฉบับมาตรฐาน, หน้า ๘๖.

ติน ปรัชญพฤทธิ ได้เสนอภารกิจสำคัญในการบริหารไว้ ๗ ประการ คือ^{๓๙}

๑. การวางแผน หมายถึง การกำหนด โครงการอย่างกว้าง ๆ ว่ามีอะไรบ้างที่จะต้องลงมือปฏิบัติตามลำดับ วางแนววิปฏิบัติพร้อมด้วยวัตถุประสงค์ของการปฏิบัติงานนั้นก่อนลงมือปฏิบัติการ
๒. การจัดองค์การ หมายถึง การจัดรูปโครงสร้างหรือเค้าโครงของการบริหารโดยกำหนดอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานย่อยหรือตำแหน่งต่าง ๆ ของหน่วยงานให้ชัดเจนพร้อมด้วยกำหนดลักษณะ และวิธีการติดต่อสัมพันธ์ตามลำดับชั้นแห่งอำนาจหน้าที่สูงต่ำลดหลั่นลงไป
๓. การจัดคนเข้าทำงาน หมายถึง การบริหารงานเกี่ยวกับตัวบุคคลของหน่วยงานการบริหารบุคคลดังกล่าว รวมทั้งแต่การแสวงหาคนทำงานมาบรรจุ การแต่งตั้งการฝึกอบรม และการพัฒนาบุคคล การบำรุงขวัญ การเลื่อนขั้น ลดชั้น ตลอดจนการพิจารณาให้พ้นจากงาน และการบำรุงรักษาสภาพของการทำงานให้ดี และมีประสิทธิภาพให้คงอยู่ต่อไป
๔. การสั่งการ หมายถึง การอำนวยการหรือการวินิจฉัยสั่งการ หลังจากการได้วิเคราะห์และพิจารณาโดยรอบคอบ รวมทั้งการติดตามดูแลให้มีการปฏิบัติตามคำสั่งนั้น ๆ
๕. การประสานงาน หมายถึง การประสานงานหรือติดต่อสัมพันธ์กับหน่วยงานย่อยหรือตำแหน่งต่าง ๆ ในองค์การ เพื่อก่อให้เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพไม่มีการทำงานที่ซ้ำซ้อนหรือขัดแย้งกัน สามารถทำงานประสานความกลมกลืนกันเพื่อวัตถุประสงค์หลักขององค์การ
๖. การรายงาน หมายถึง การเสนอรายงานไปยังผู้บังคับบัญชาหรือยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งบนและล่าง เพื่อทราบความก้าวหน้าของงานทุกระยะสะดวกแก่การประสานงานอื่นจะเป็นการสร้างใจอันดีร่วมกัน ตลอดจนเป็นการบำรุงขวัญไปในตัวด้วย
๗. การงบประมาณ หมายถึง การจัดสรรทรัพยากร หรือการทางงบประมาณการเงิน วางแผนหรือโครงการในการจ่ายเงิน การบัญชีและการควบคุมดูแลการใช้จ่ายเงินโดยรอบคอบและรัดกุม

ปรณ ศรีดอนไผ่ ได้สรุปทฤษฎีการบริหาร ของนักวิชาการหลายท่านไว้ดังนี้^{๔๐}

ทฤษฎีการบริหารระบบราชการ (Bureaucratic Management) ทฤษฎีนี้บางท่านก็เรียกว่าทฤษฎีองค์การแบบราชการ เป็นทฤษฎีที่ Max Weber นักสังคมวิทยาและนักรัฐศาสตร์ ชาวเยอรมัน ผู้คิดค้นขึ้นตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ โดยที่เขามีความเชื่อว่าบุคคลทั้งหลายมีทั้งข้อเท็จจริงและขยัน การที่ผู้บริหารจะให้กลุ่มบุคคลร่วมมือปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้ดั่งนั้นจะต้องมีองค์การหรือหน่วยงานแบบ “ระบบราชการ” จะต้องมีการจัดองค์การมีการลดหลั่นในสายบังคับบัญชามีกฎเกณฑ์กำหนดการปฏิบัติงาน มีการกำหนดตำแหน่งหน้าที่ ตัวบุคคล ผู้ดำรงตำแหน่ง และมีการเลือกบุคคลเข้าปฏิบัติงาน โดยหลักคุณวุฒิ และยึดความสามารถเป็นสำคัญ แนวคิดของ Max Weber จึงก่อให้เกิดทฤษฎีองค์การแบบราชการ หรือการบริหารแบบระบบราชการขึ้น ทฤษฎีประกอบด้วยหลัก ๖ ประการ คือ

(๑) หลักกฎหมายและเหตุผล

^{๓๙}ติน ปรัชญพฤทธิ, **หลักการจัดการ**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๙), หน้า ๒๔ - ๒๖.

^{๔๐}ปรณ ศรีดอนไผ่, “บทบาทวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการหัวหน้าสายวิชาและครูในเขตการศึกษา ๖”, **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, ๒๕๒๓), หน้า ๒๐๑.

- (๒) หลักสายการบังคับบัญชา
- (๓) หลักระบบคุณธรรม
- (๔) หลักการกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างมีแบบแผน
- (๕) หลักการฝึกอบรมและพัฒนา
- (๖) หลักการไม่ยึดหลักตัวบุคคล

พงษ์ศักดิ์ ปัญจพรผล ได้กล่าวถึง กระบวนการการบริหารควรประกอบด้วย ๑๐ ประการ คือ^{๔๑}

๑. การวางแผน (Planning) หมายถึง การกำหนดงานหรือวิธีการปฏิบัติงานไว้เป็นการล่วงหน้า โดยเกี่ยวกับการคาดการณ์ (Forecasting) การกำหนดวัตถุประสงค์ (Objectives) การพัฒนา กลวิธี (Develop strategies) ในการวางแผน ซึ่งต้องคำนึงถึงนโยบาย (Policy) เพื่อให้แผนงานที่กำหนด ขึ้นไว้มีความสอดคล้องต้องกันในการดำเนินงาน

๒. การจัดการองค์การ (Organizing) หมายถึง การพัฒนาระบบการทำงานเพื่อให้งาน ต่าง ๆ สามารถดำเนินไปโดยมีการประสานงานกันเป็นอย่างดี

๓. การจัดคนเข้าทำงาน (Staffing) หมายถึง การจัดหาบุคคลเข้าปฏิบัติงานให้ เหมาะสมตามตำแหน่งหน้าที่ที่รับผิดชอบ

๔. การตัดสินใจ (Decisionmaking) หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารในการที่จะ ตัดสินใจ แยกแยะและวิเคราะห์ออกมาให้ได้ว่าในการทำงานจะต้องมีการตัดสินใจในเรื่องใดบ้าง

๕. การสั่งการ (Directing) หมายถึง การศึกษาวิธีการวินิจฉัยสั่งการ รวมทั้งการควบคุม งานและนิเทศงาน ตลอดจนคิดปะในการบริหารงานที่จะทำให้การทำงานประจำวันของเจ้าหน้าที่ทุกคน เป็นไปด้วยดี

๖. การควบคุม (Controlling) หมายถึง การร่วมมือประสานงานเพื่อการดำเนินการ เป็นไปด้วยดี และราบรื่น ศึกษาหลักเกณฑ์และวิธีการที่จะทำการประสานงานดีขึ้นและดำเนินการแก้ไข เมื่อเกิดปัญหาขึ้น

๗. การประสานงาน (Coordinating) หมายถึง การประสานงานให้ผู้ปฏิบัติงานทุกฝ่าย มีความเข้าใจในงาน เข้ามาร่วมทำงานกันอย่างพร้อมเพรียงกัน ข้อตกลงที่สำคัญยิ่งของการประสานงาน คือ ความร่วมมือ ซึ่งเป็นเรื่องของ “จิตใจ”

๘. การสื่อข้อความ (Communicating) หมายถึง การผ่านข่าวสารข้อมูลและความ เข้าใจ เพื่อที่จะให้ผู้ใต้บังคับบัญชาหรือบุคคลอื่นเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามที่ต้องการ

๙. การรายงานผล (Reporting) หมายถึง การรายงานผลการปฏิบัติของหน่วยงาน ให้แก่ ผู้บริหารและสมาชิกของหน่วยงานได้ทราบความเคลื่อนไหวของการดำเนินงานตลอดจนการ ประชาสัมพันธ์ (Public Relation) แจ้งให้ประชาชนทราบ ซึ่งโดยทั่วไปการรายงาน จะหมายถึง วิธีการ

^{๔๑} พงษ์ศักดิ์ ปัญจพรผล, องค์การและการจัดการ, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏนครปฐม, ๒๕๔๒), หน้า ๖๔ - ๗๒.

ของสถาบันหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการให้ข้อมูลแก่ผู้สนใจมาติดต่อบริษัทผู้บังคับบัญชา ผู้ร่วมงาน ความสำคัญของการรายงานนั้นจะต้องตั้งอยู่บนรากฐานของความเป็นจริง

๑๐. การงบประมาณ (Budgeting) หมายถึง การงบประมาณ โดยศึกษาให้ทราบถึงระบบและกรรมวิธีในการบริหารเกี่ยวกับงบประมาณ และการเงินตลอดจนการใช้งบประมาณในการควบคุมงาน

วิโรจน์ สารัตนะ ได้กล่าวว่า กระบวนการบริหารควรประกอบด้วย ๔ ประการ คือ^{๔๒}

๑. การวางแผน หมายถึง หน้าที่ทางการบริหารในการกำหนดจุดมุ่งหมายและการตัดสินใจ เลือกรูปแบบการดำเนินงานที่จะทำให้บรรลุจุดมุ่งหมายนั้น

๒. การจัดองค์การ หมายถึง กำหนดอำนาจหน้าที่และตำแหน่งต่าง ๆ อย่างชัดเจน

๓. การนำ หมายถึง ความพยายามทำให้มีอิทธิพลต่อผู้อื่น เพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุจุดมุ่งหมายขององค์การ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

๔. การควบคุม หมายถึง การมุ่งเน้นที่จะก่อให้เกิดความมั่นใจว่าสมาชิกในองค์การได้ประพฤติปฏิบัติในทิศทางที่จะทำให้บรรลุผลตามมาตรฐานหรือจุดหมาย มุ่งเน้นให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์และลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ลง

ธีระรัตน์ กิจจารักษ์ ได้เสนอแนวคิดของสมาคมผู้บริหารการศึกษาแห่งประเทศไทยเกี่ยวกับกระบวนการบริหารไว้ ๕ ประการ คือ^{๔๓}

๑. การวางแผน (Planning) หมายถึง การวางแผนหรือโครงการสำหรับการปฏิบัติงานในอนาคตให้ตรงเป้าหมายที่ต้องการ โดยกำหนดงานที่จะทำวิธีการ และวัตถุประสงค์ของงานนั้น ๆ ไว้ล่วงหน้า

๒. การแสวงหา การกำหนดตัวบุคคลและอุปกรณ์ (Allocation) หมายถึง การแสวงหา กำหนดตัวบุคคล และวัสดุทุกชนิดที่จำเป็นในการปฏิบัติงานตามแผน เพื่อให้งานนั้นสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

๓. การเสริมกำลังบำรุง (Stimulation) หมายถึง การบำรุงขวัญ กระตุ้น และส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ผลงานดีทั้งปริมาณและคุณภาพ

๔. การประสานงาน (Co – Ordination) หมายถึง การจัดให้ผู้แทนของหน่วยงานย่อยทุกหน่วยงานพบปะปรึกษาหารือกัน เพื่อให้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นหรือทราบเรื่องของการปฏิบัติงานของผู้อื่น และเพื่อให้งานสัมพันธ์ไม่ขัดแย้งกัน โดยยึดเป้าหมายขององค์การเป็นหลัก

๕. การประเมินผลงาน (Evaluation) หมายถึง การตรวจสอบการปฏิบัติงานทุกระยะให้ทราบผลการปฏิบัติงานและปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อหาแนวทางแก้ไขทุกระยะและประเมินผลขั้นสุดท้ายเพื่อทราบผลการปฏิบัติงาน และปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อหาแนวทางแก้ไขทุกระยะและประเมินผลขั้น

^{๔๒} วิโรจน์ สารัตนะ, การบริหารหลักการ ทฤษฎี และประเด็นทางการศึกษา, หน้า ๑๑.

^{๔๓} ธีระรัตน์ กิจจารักษ์, เอกสารการสอนวิชาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏเพชรบูรณ์, ๒๕๔๒), หน้า ๖๗.

สุดท้าย เพื่อเปรียบเทียบผลงานกับผลงานที่ควรจะได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ตั้งแต่ต้นเพื่อวางแผนใหม่สำหรับการปฏิบัติงานในอนาคต

สรุปได้ว่า ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารเป็นพฤติกรรมอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นกระบวนการทางสังคมที่ผู้บริหารใช้สำหรับตัดสินใจ เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารหน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ ทั้งที่เป็นองค์กรที่เป็นหน่วยงานของรัฐและเอกชน ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายโดยนำทรัพยากรมาใช้ให้ประหยัด ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวนี้ต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์เพื่อให้บุคคลต่าง ๆ เกิดความร่วมมือกันในการปฏิบัติงาน ซึ่งกระบวนการบริหารเป็นภารกิจที่ผู้บริหารต้องปฏิบัติหน้าที่ตามลำดับขั้นตอนเป็นระบบมีการวางแผน การจัดองค์การหรือการจัดหน่วยงานต่าง ๆ ภายในองค์กร การสรรหาบุคคลเข้าทำงาน การสั่งการการประสานงาน การรายงานผลการปฏิบัติงาน การงบประมาณ ก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดต่อองค์กร

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับพระสังฆาธิการ

ผู้วิจัยขอประมวลความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระสังฆาธิการเพื่อให้ครอบคลุมและสอดคล้องกับประเด็นที่ทำการวิจัยดังต่อไปนี้

๒.๓.๑ ความหมายและความสำคัญของพระสังฆาธิการ ความหมายพระสังฆาธิการ คำว่า พระสังฆาธิการ มาจากคำว่า “สังฆ” และ “อธิการ” เป็นพระสังฆาธิการ แปลตามรูปศัพท์ว่า พระภิกษุผู้ทำงานโดยสิทธิ์ขาดในทางคณะสงฆ์ หรือพระภิกษุผู้ทำงานในคณะสงฆ์โดยมีอำนาจเต็มตามตำแหน่งจึงหมายถึง พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์^{๔๔}

พระสังฆาธิการ เป็นนามบัญญัติตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ มีอำนาจหน้าที่ในการปกครองคณะสงฆ์ในเขตปกครองของตน คือ บริหารการคณะสงฆ์ และการพระศาสนาตามที่กำหนดใน ๔ องค์การเดิม แต่มิได้จัดเป็นองค์การ ซึ่งเป็นตัวองค์กรบริหาร คงยึดเอาเฉพาะลักษณะงานในองค์การนั้น ๆ เปลี่ยนเรียกว่า "การ" กล่าวคือ

๑. การรักษาความเรียบร้อยดีงาม (เดิมคืองานในองค์การปกครอง)
๒. การศาสนศึกษา (เดิมคืองานในองค์การศึกษา)
๓. การเผยแผ่พระพุทธศาสนา (เดิมคืองานในองค์การเผยแผ่)
๔. การสาธารณูปการ และ
๕. เพิ่มการศึกษาสงเคราะห์และการสาธารณสงเคราะห์เข้า พร้อมทั้งเอาการนิคมกรรม (เดิมคือการวินิจฉัยอธิกรณ์) รวมเข้าอยู่ในอำนาจหน้าที่เจ้าคณะชั้นนั้น ๆ เพื่อมิให้เกิดความถ่วงดุลแห่งอำนาจดังเช่น กฎหมายฉบับเดิม เพื่อให้การปฏิบัติเป็นไปโดยถูกต้อง สะดวก รวดเร็ว และเป็นธรรมได้ กำหนดให้มีรองเจ้าคณะ เป็นผู้ช่วยเจ้าคณะในชั้นนั้น ๆ อีกส่วนหนึ่ง แม้ในส่วนวัด ก็ให้มีรองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส เพื่อเป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดนั้น ๆ

^{๔๔}สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดอำนาจเจริญ, การปฏิบัติงานพระพุทธศาสนา โครงการประชุมพระสังฆาธิการเจ้าคณะจังหวัดและเจ้าคณะอำเภอ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๗), หน้า ๘.

จากความหมายข้างต้น พระสังฆาธิการ จึงเป็นพระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ. ๒๕๔๑) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ โดยกำหนด ตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ตามลำดับชั้นไว้ได้แก่ ระดับ เจ้าคณะใหญ่ เจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส ภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวมีอำนาจเต็มตามที่ตามกฎหมาย คณะสงฆ์ กฎ มติ คำสั่งของมหาเถรสมาคมครอบคลุมงานทุกส่วนในเขตปกครองหรือในวัด ในหมู่บ้าน และในชุมชน โดยใช้หลักพระธรรมวินัยในพระพุทธศาสนา

๒.๓.๒ ความสำคัญของพระสังฆาธิการ

พระสังฆาธิการเป็นผู้ปกครองดูแลคณะสงฆ์ในเขตปกครองและในวัดให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และ พระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช มีหน้าที่ควบคุม และส่งเสริมรักษาความเรียบร้อยดีงามของคณะสงฆ์ จัดการและพัฒนา การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณ สงเคราะห์ให้เป็นไปด้วยดี พระสังฆาธิการจึงมีความสำคัญในการดูแลพระภิกษุและสามเณร ดูแลให้เป็น ระเบียบเรียบร้อย ให้ภิกษุและสามเณรมีจริยาวัตรตรงตาม ประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัย นับว่าพระ สังฆาธิการเป็นผู้จรรโลงพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืน ดูแลการประพฤติปฏิบัติของพระภิกษุและสามเณร ไม่ให้ออกนอกพระธรรมวินัย และพระสังฆาธิการโดยเฉพาะ เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้า อาวาส จะต้องบำรุงรักษา จัดการวัด และสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ปกครองและ สอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่พำนักอยู่ในวัดปฏิบัติตามพระธรรมวินัย และเป็นธุระในการอบรม ศึกษาสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ ให้สะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล

กรมการศาสนา และกระทรวงศึกษาธิการ ระบุถึงความสำคัญของพระสังฆาธิการว่า พระพุทธศาสนา เป็นศาสนาประจำชาติจะเจริญรุ่งเรืองถาวรสืบไป ก็ด้วยจะต้องอาศัย พระสังฆาธิการ เป็นสำคัญ เนื่องด้วยพระสังฆาธิการเป็นผู้ใกล้ชิดกับประชาชนโดยเฉพาะพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส ซึ่งเป็นที่เคารพ และเลื่อมใสศรัทธาของประชาชนตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์เจ้าอาวาสจึงมีอำนาจ หน้าที่ในการบริหารและจัดการวัดให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ^{๔๕}

พระสงฆ์กับการบริหารจัดการ ถือว่าพระสงฆ์มีบทบาทสำคัญต่อสังคมไทยตั้งแต่อดีตจนถึง ปัจจุบัน ไม่ว่าพระสงฆ์จะทำอะไรเกี่ยวกับการบริหารจัดการภายในวัดหรือนำพาพุทธศาสนิกชนทำตาม ขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ พระสงฆ์มีบทบาทเป็นอย่างยิ่ง เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะพระสงฆ์มีปฏิปทา นำเลื่อมใส ใฝ่รู้ใฝ่คิด สามารถให้ความรู้ที่ตนเองได้ศึกษามาเพื่อบำเพ็ญประโยชน์แก่พระพุทธศาสนา และสังคมประเทศชาติ^{๔๖}

^{๔๕} กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐), หน้า คำนำ.

^{๔๖} สิริวัฒน์ ศรีเครือดง, ดร. “พระสงฆ์กับภาวะผู้นำ” ใน รวบรวมบทความ สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๑, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๒๐๖.

ดังนั้นพระสังฆาธิการ จึงเป็นพระภิกษุที่ปฏิบัติตามภารกิจของพระพุทธศาสนาที่จะช่วยส่งเสริมทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ให้เจริญรุ่งเรือง และสร้างศรัทธาของพุทธศาสนิกชนต่อพระพุทธศาสนา และสร้างความเข้มแข็ง และความมั่นคงของพระพุทธศาสนา

๒.๓.๓ การแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ

กฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ. ๒๕๔๑) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ การแต่งตั้งและถอดถอน มีดังต่อไปนี้^{๔๗}

๑) คุณสมบัติทั่วไปของพระสังฆาธิการ

กฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ. ๒๕๔๑) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ ได้กำหนดคุณสมบัติทั่วไปของพระสังฆาธิการ ไว้ ๗ ประการดังนี้

- (๑) มีพรรษาสมควรแก่ตำแหน่ง
- (๒) มีความรู้สมควรแก่ตำแหน่ง
- (๓) มีความประพฤติเรียบร้อยตามพระธรรมวินัย
- (๔) เป็นผู้ฉลาดสามารถในการปกครองคณะสงฆ์
- (๕) ไม่เป็นผู้มีร่างกายทุพพลภาพไร้ความสามารถ หรือมีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรือเป็นโรคเรื้อน หรือเป็นวัณโรคในระยะอันตรายจนเป็นที่น่ารังเกียจ
- (๖) ไม่เคยต้องคำวินิจฉัยลงโทษในอธิกรณ์ที่พึงรังเกียจมาก่อน
- (๗) ไม่เคยถูกถอดถอนหรือถูกปลดจากตำแหน่งใด เพราะความผิดมาก่อน

๒) การแต่งตั้งพระสังฆาธิการ

การแต่งตั้งพระสังฆาธิการ ตามกฎหมายเถรสมาคม มีดังนี้

๑. การแต่งตั้งตำแหน่งเจ้าคณะใหญ่ ต้องมีคุณสมบัติโดยทั่วไปแล้วจะต้องมีพรรษาพ้น ๓๐ และมีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่ารองสมเด็จพระราชาคณะ สมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติให้ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะใหญ่ โดยความเห็นชอบของมหาเถรสมาคม

๒. การแต่งตั้งพระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าคณะภาค ต้องมีคุณสมบัติโดยทั่วไปแล้วจะต้องมีพรรษาพ้น ๒๐ และกำลังดำรงตำแหน่งรองเจ้าคณะภาคนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า ๒ ปี หรือกำลังดำรงตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัดในภาคนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า ๔ ปี หรือมีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่าพระราชาคณะชั้นเทพ หรือเป็นพระราชาคณะซึ่งเป็นพระคณาจารย์เอก หรือเป็นเปรียญธรรม ๙ ประโยค ในการแต่งตั้งเจ้าคณะภาค เป็นหน้าที่ของเจ้าคณะใหญ่ พิจารณาคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติ เสนอมหาเถรสมาคมพิจารณาเพื่อมีพระบัญชาแต่งตั้งตามมติมหาเถรสมาคม เจ้าคณะภาคจะอยู่ในตำแหน่งคราวละ ๔ ปี และอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้ ในกรณีที่รองเจ้าคณะภาคพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ ให้รองเจ้าคณะภาค ซึ่งได้รับแต่งตั้งแทนอยู่ในตำแหน่งตามวาระของผู้ซึ่งตนแทน

๓. การแต่งตั้งพระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัด ต้องมีคุณสมบัติโดยทั่วไปแล้วจะต้องมีพรรษาพ้น ๑๐ กับมีสำนักอยู่ในเขตจังหวัดนั้น และกำลังดำรงตำแหน่งรองเจ้าคณะจังหวัดนั้น

^{๔๗} กองแผนงาน กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชบัญญัติ กฎระเบียบ และคำสั่งของคณะสงฆ์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๒), หน้า ๔๐๓.

มาแล้วไม่ต่ำกว่า ๒ ปี หรือกำลังดำรงตำแหน่งเจ้าคณะอำเภอในจังหวัดนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า ๔ ปี หรือมีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่าพระราชคณะชั้นสามัญ หรือเป็น พระคณาจารย์โทขึ้นไป หรือเป็นเปรียญธรรมไม่ต่ำกว่า ๖ ประโยค ในการแต่งตั้งเจ้าคณะจังหวัดในภาคใด ให้เจ้าคณะภาคนั้นพิจารณาคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ เสนอเจ้าคณะใหญ่พิจารณา เพื่อมีพระบัญชาแต่งตั้งตามมติมหาเถรสมาคม

๔. ในการแต่งตั้งพระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าคณะอำเภอ ต้องมีคุณสมบัติโดยทั่วไปแล้วมีพรรษาพ้น ๑๐ กับมีสำนักอยู่ในเขตจังหวัดนั้น และกำลังดำรงตำแหน่งรองเจ้าคณะอำเภอนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า ๒ ปี หรือกำลังดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสในตำบลนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า ๔ ปี หรือมีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่าชั้นสัญญาบัตร หรือเป็นพระคณาจารย์ตรีขึ้นไป หรือเป็นเปรียญธรรมไม่ต่ำกว่า ๔ ประโยคในการแต่งตั้งเจ้าคณะอำเภอในจังหวัดใด ให้เจ้าคณะจังหวัดนั้นคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติดังกล่าว เสนอเจ้าคณะภาค เพื่อพิจารณาแต่งตั้งโดยอนุมัติของเจ้าคณะใหญ่

๕. ในการแต่งตั้งพระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าคณะตำบล ต้องมีคุณสมบัติโดยทั่วไปแล้วจะต้องมีพรรษาพ้น ๕ กับมีสำนักอยู่ในเขตอำเภอนั้น และกำลังดำรงตำแหน่งรองเจ้าคณะตำบลนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า ๒ ปี หรือกำลังดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสในตำบลนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า ๔ ปี หรือเป็นพระภิกษุมีสมณศักดิ์ หรือเป็นพระคณาจารย์ หรือเป็นเปรียญธรรม หรือเป็นนักรธรรมชั้นเอก ในการแต่งตั้งเจ้าคณะตำบลในอำเภอใด ให้เจ้าคณะอำเภอนั้นคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติดังกล่าว เสนอเจ้าคณะจังหวัดพิจารณาแต่งตั้ง เมื่อได้แต่งตั้งแล้ว ให้แจ้งกรมการศาสนา และรายงานเจ้าคณะภาคเพื่อทราบ

๖. การแต่งตั้งพระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสพระอารามราชวรค์ ต้องมีคุณสมบัติทั่วไปแล้วจะต้องมีพรรษาพ้น ๕ และเป็นผู้ทรงเกียรติคุณเป็นที่เคารพนับถือของบรรพชิตและคฤหัสถ์ในถิ่นนั้นในการแต่งตั้งเจ้าอาวาสนอกจากพระอารามหลวงในตำบลใด ให้เป็นหน้าที่ของเจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบลเจ้าสังกัด ถ้าไม่มีรองเจ้าคณะอำเภอ ไม่มีรองเจ้าคณะตำบล ให้เจ้าคณะอำเภอเลือกเจ้าอาวาสในตำบลนั้น รวมกันทั้งหมดไม่น้อยกว่า ๓ รูป ร่วมกันพิจารณาคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติดังกล่าวแล้วให้เจ้าคณะอำเภอรายงานเสนอเจ้าคณะจังหวัดเพื่อพิจารณาแต่งตั้ง

ถ้าพระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดนั้นดำรงตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัดอยู่ด้วย ให้เจ้าคณะอำเภอรายงานเสนอเจ้าคณะจังหวัด เพื่อเจ้าคณะภาคพิจารณาแต่งตั้งในการแต่งตั้งรองเจ้าอาวาสผู้ช่วยเจ้าอาวาส นอกจากพระอารามหลวง ให้เจ้าอาวาสวัดนั้นพิจารณาคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติและระบุน้ำที่ที่ดินจะมอบหมายให้ปฏิบัติ แล้วเสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับ เพื่อเจ้าคณะจังหวัดพิจารณาแต่งตั้ง

๗. การแต่งตั้งพระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสพระอารามหลวงในกรุงเทพมหานคร ต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่งคือ มีพรรษาพ้น ๑๐ เป็นผู้ทรงเกียรติคุณเป็นที่เคารพนับถือของบรรพชิตและคฤหัสถ์ และมีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่าพระราชคณะชั้นราช สำหรับพระอารามหลวงชั้นเอก ไม่ต่ำกว่าพระราชคณะชั้นสามัญ สำหรับพระอารามหลวงชั้นโท ไม่ต่ำกว่าพระครูผู้ช่วยเจ้าอาวาสชั้นเอก

ส่วนพระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสพระอารามหลวงในจังหวัดอื่น นอกจากกรุงเทพมหานคร ต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่ง คือ มีพรรษาพ้น ๑๐ เป็นผู้ทรงเกียรติคุณเป็นที่

เคารพนับถือของบรรพชิตและคฤหัสถ์ และมีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่าพระราชาคณะชั้นสามัญ สำหรับพระอารามหลวงชั้นเอกไม่ต่ำกว่าพระครูผู้ช่วยเจ้าอาวาสชั้นเอก สำหรับพระอารามหลวงชั้นโทไม่ต่ำกว่าพระครูผู้ช่วยเจ้าอาวาสชั้นโท หรือพระครูสัญญาบัตรที่มีนิตยภัตไม่ต่ำกว่าพระครูผู้ช่วยเจ้าอาวาสชั้นโท สำหรับพระอารามหลวงชั้นตรี ในการแต่งตั้งเจ้าอาวาสพระอารามหลวง ให้เป็นหน้าที่ของเจ้าคณะจังหวัดพิจารณาคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติดังกล่าวแล้วแต่กรณี เสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับเพื่อให้มหาเถรสมาคมพิจารณา

ถ้าพระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสพระอารามหลวง ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัดอยู่ด้วย ให้เป็นหน้าที่ของเจ้าคณะภาคดำเนินการ ในการแต่งตั้งรองเจ้าอาวาสหรือผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวง ให้เจ้าอาวาสพระอารามหลวงนั้นพิจารณาคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติดังกล่าว และระบุหน้าที่ที่ตนจะมอบหมายให้ปฏิบัติแล้วรายงานเจ้าคณะจังหวัดเพื่อพิจารณาเสนอตามลำดับจนถึงมหาเถรสมาคม สมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวง ตามมติมหาเถรสมาคม

๓) การพ้นจากตำแหน่งหน้าที่ของพระสังฆาธิการ

พระสังฆาธิการย่อมพ้นจากตำแหน่งได้ในกรณีถึงมรณภาพ หรือพ้นจากความเป็นพระภิกษุหรือลาออก หรือย้ายออกไปนอกเขตที่ตนมีสำนักอยู่ หรือยกเป็นกิตติมศักดิ์ หรือรับตำแหน่งหน้าที่เจ้าคณะหรือรองเจ้าคณะอื่น หรือให้ออกจากตำแหน่งหน้าที่ หรือถูกปลดจากตำแหน่งหน้าที่ หรือถูกถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่^{๔๘}

ข้อ ๓๗ พระสังฆาธิการรูปใดประสงค์จะลาออกจากตำแหน่งหน้าที่ที่ย่อมทำได้เมื่อผู้มีอำนาจแต่งตั้งได้พิจารณาอนุญาตแล้ว จึงเป็นอันพ้นจากตำแหน่งหน้าที่

๔) ประเภทของพระสังฆาธิการ

พระสังฆาธิการ หมายถึง พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ ดังต่อไปนี้

๑. เจ้าคณะใหญ่
๒. เจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค
๓. เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด
๔. เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ
๕. เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล
๖. เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส^{๔๙}

ในกฎนี้ กำหนดพระสังฆาธิการไว้ ๖ ชั้นด้วยกัน เมื่อแบ่งเป็นตำแหน่ง หมายถึงที่ต้องใช้ตัวบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งนั้นได้ ๑๒ ตำแหน่ง คือ

๑. ชั้น (ระดับ) หน มี ๑ ตำแหน่ง คือ เจ้าคณะใหญ่หน....
๒. ชั้น (ระดับ) ภาค มี ๒ ตำแหน่ง คือ เจ้าคณะภาค ๑ รองเจ้าคณะภาค ๑
๓. ชั้น (ระดับ) จังหวัด มี ๒ ตำแหน่ง คือ เจ้าคณะจังหวัด ๑ รองเจ้าคณะจังหวัด ๑

^{๔๘} เรื่องเดียวกัน.

^{๔๙} กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔, ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ, หมวด ๑ ข้อ ๔, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, พ.ศ. ๒๕๔๑), หน้า ๒.

๔. ชั้น (ระดับ) อำเภอ มี ๒ ตำแหน่ง คือ เจ้าคณะอำเภอ ๑ รองเจ้าคณะอำเภอ ๑
๕. ชั้น (ระดับ) ตำบล มี ๒ ตำแหน่ง คือ เจ้าคณะตำบล ๑ รองเจ้าคณะตำบล ๑
๖. ชั้น (ระดับ) วัด มี ๓ ตำแหน่ง คือ เจ้าอาวาส ๑ รองเจ้าอาวาส ๑ ผู้ช่วยเจ้าอาวาส ๑

๕) หน้าที่ของพระสังฆาธิการ

พระสังฆาธิการมีหน้าที่ในการปกครองคณะสงฆ์โดยมีหลักปกครอง คือ มุ่งหมายสงบความเรียบร้อย มุ่งความเจริญงอกงาม และมุ่งความสามัคคีปรองดอง ซึ่งทั้ง ๓ ประการนี้ เป็นเครื่องหมายของสมรรถภาพของการปกครอง ในขณะเดียวกันในการปกครองให้ได้ผลดีตามหลักการ ดังกล่าวนั้น^{๕๐} พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสทุกรูปต้องพัฒนาตนเองให้มีระเบียบวินัยก่อนเป็นประการแรก ประการที่สองจะต้องมีรูปแบบการปกครองในวัดวาอารามให้เรียบร้อย และประการสุดท้ายจะต้องจัดการแบบศึกษาเล่าเรียน แผนกปริยัติธรรมขึ้น เช่น นักระรม แผนกบาลี ขึ้นในวัดตนเอง นอกจากนี้ยังจะต้องอบรมวิปัสสนากรรมฐานให้กับพระภิกษุสามเณร เรียกว่า จริยธรรม การให้การศึกษาด้านจริยธรรม ก็คือการเปิดโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ขึ้น การเปิดโรงเรียนเด็กเล็ก ที่เรียกว่าเด็กก่อนเกณฑ์ ซึ่งเป็นโครงการของมหาเถรสมาคม ก็เพื่อเป็นการชักจูงเด็กให้หันเข้ามาพึ่งพระสงฆ์ พระสงฆ์ก็มีบทบาทช่วยเหลือเด็กเหล่านี้ ก็คือ ลูกหลานชาวบ้านที่ไปประกอบอาชีพ เมื่อวัดรับดูแลลูกหลานให้ ความเลื่อมใสศรัทธาต่อวัดต่อพระพุทธศาสนาก็บังเกิดขึ้นกับประชาชน^{๕๑}

จึงจะเห็นได้ว่าพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส นอกเหนือจะมีหน้าที่ในการดูแลวัดพัฒนาวัดแล้ว ยังต้องช่วยเหลือ และพัฒนาชุมชนไปพร้อมกัน พระสังฆาธิการเป็นนามบัญญัติตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์(ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ มีอำนาจหน้าที่ในการปกครองคณะสงฆ์ในเขตปกครองของตน คือ บริหารการคณะสงฆ์และการพระศาสนาตามที่กำหนดใน ๔ องค์การเดิม แต่ไม่ได้จัดเป็นองค์การซึ่งเป็นตัวองค์กรบริหาร คงยึดเอาเฉพาะลักษณะงานในองค์การนั้น ๆ เปลี่ยนเรียกว่า "การ" กล่าวคือ การรักษาความเรียบร้อยดีงาม (เดิมคืองานในองค์การปกครอง) การศาสนศึกษา(เดิมคืองานในองค์การการศึกษา) การเผยแผ่พระพุทธศาสนา (เดิมคืองานในองค์การเผยแผ่) การสาธารณูปการ และเพิ่มการศึกษาสงเคราะห์ และการสาธารณสงเคราะห์เข้า พร้อมทั้งเอาการนิคมกรรม (เดิมคือการวินิจฉัยอธิกรณ์ หรือความผิดทางพระธรรมวินัยของพระภิกษุ) กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ. ๒๕๔๑) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการได้กำหนดจรรยาพระสังฆาธิการ ไว้ดังต่อไปนี้

๑. พระสังฆาธิการต้องเอื้อเฟื้อต่อกฎหมาย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎกระทรวง กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช สวรรและปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัยโดยเคร่งครัด

๒. พระสังฆาธิการต้องเชื่อฟัง และปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชา ซึ่งสั่งโดยชอบด้วยอำนาจหน้าที่ ถ้าไม่เห็นพ้องด้วยคำสั่งนั้นให้เสนอความเห็นคัดค้านเป็นลายลักษณ์อักษร ภายใน ๑๕

^{๕๐} พระธรรมญาณมุนี (ทองย้อย กิตติทินโน), วัดช่วยชาวบ้านอย่างไร การแสวงหาเส้นทางการพัฒนาชนบทของพระสงฆ์ไทย, (กรุงเทพมหานคร : เอกสารอัสสัมชัญ, ๒๕๒๖), หน้า ๔๗.

^{๕๑} พระครูมงคลคีตวงษ์ และคณะ, พระสงฆ์กับการพัฒนาชนบท, พ.ศ. ๒๕๒๖, หน้า ๕๘.

วัน นับแต่วันที่ได้รับทราบคำสั่ง และเมื่อได้ตัดทานคร่าวมาแล้วนั้นแต่ผู้สั่งมิได้ออน หรือแก้คำสั่งนั้น ถ้าคำสั่งนั้นไม่ผิดพระวินัยต้องปฏิบัติตาม แล้วรายงานจนถึงผู้สั่ง

ในกรณีที่มีการตัดทานคร่าวแล้วในวรรคแรก ให้ผู้ส่งรายงานเรื่องทั้งหมดไปยังผู้บังคับบัญชาเหนือตน เพื่อพิจารณาสั่งการต่อไป

ในการปฏิบัติหน้าที่ ห้ามมิให้ทำการข้ามผู้บังคับบัญชาเหนือตน เว้นแต่จะได้รับอนุญาตพิเศษเป็นครั้งคราว

๓. พระสังฆาธิการต้องตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ด้วยความระมัดระวัง มิให้เกิดความเสียหายแก่การคณะสงฆ์และการพระศาสนา และห้ามมิให้ละทิ้งหน้าที่โดยไม่มีเหตุอันสมควร

๔. พระสังฆาธิการต้องปฏิบัติหน้าที่โดยชอบ และห้ามมิให้ใช้อำนาจหน้าที่ในทางที่ไม่สมควร

๕. พระสังฆาธิการต้องสุภาพเรียบร้อยต่อผู้บังคับบัญชาเหนือตน และผู้อยู่ในปกครอง

๖. พระสังฆาธิการต้องรักษาส่งเสริมสามัคคีในหมู่คณะ และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในทางที่ชอบ

๗. พระสังฆาธิการต้องอำนวยความสะดวกในหน้าที่การคณะสงฆ์ และการพระศาสนา

๘. พระสังฆาธิการต้องรักษาข้อความอันเกี่ยวกับการคณะสงฆ์ที่ยังไม่ควรเปิดเผย

ทั้ง ๘ ข้อนี้ เป็นจริยาของพระสังฆาธิการต้องถือปฏิบัติตามโดยเคร่งครัด เพราะเมื่อละเมิดแล้วย่อมได้รับโทษฐานละเมิดจริยา

๖. ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง

กฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๓ (๒๕๔๑) ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลางได้กำหนด ข้อที่ ๕ วิธีดำเนินการเพื่อความเรียบร้อยดีงาม วิธีดำเนินการศาสนศึกษาและศึกษาสงเคราะห์ วิธีดำเนินการเผยแผ่พระพุทธศาสนา วิธีดำเนินการสาธารณูปการ และ การสาธารณสงเคราะห์ อันเกี่ยวกับการคณะสงฆ์ และการพระศาสนาให้เป็นไปตามที่กำหนดในระเบียบมหาเถรสมาคม

ข้อที่ ๖ เพื่อประโยชน์แก่การปกครองคณะสงฆ์ ตามข้อ ๔ ให้เจ้าคณะใหญ่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการคณะสงฆ์ในภิกษุสงฆ์ ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ดังนี้^{๕๒}

๑. เจ้าคณะใหญ่หนกลาง ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ ภาค ๒ ภาค ๓ ภาค ๑๓ ภาค ๑๔ และภาค ๑๕

๒. เจ้าคณะใหญ่หนเหนือ ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๔ ภาค ๕ ภาค ๖ และภาค ๗

๓. เจ้าคณะใหญ่หนตะวันออก ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๘ ภาค ๙ ภาค ๑๐ ภาค ๑๑ และภาค ๑๒

๔. เจ้าคณะใหญ่หนใต้ ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๖ ภาค ๑๗ และภาค ๑๘

^{๕๒} ศาตราจารย์ มหาวิทยาลัทยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, การปกครองคณะสงฆ์ไทย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๑๘๓-๑๘๕.

๕. เจ้าคณะใหญ่คณะธรรมยุต ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ธรรมยุตภาคทุกภาค

ข้อ ๗ เจ้าคณะใหญ่มีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตหนของตน ดังนี้

๑. ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช

๒. ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปด้วยดี

๓. วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นภาค หรือมีอำนาจหน้าที่ในกรณีที่ได้รับมอบหมายอย่างอื่นจากมหาเถรสมาคม

๔. แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะภาคให้เป็นไปโดยชอบ

๕. ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะ และเจ้าอาวาส ตลอดถึงพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตน และชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชา ให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

๖. ตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน

๗. ในเมื่อไม่มีเจ้าคณะใหญ่ หรือเจ้าคณะใหญ่ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ สมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง โดยความเห็นชอบของมหาเถรสมาคม รักษาการแทนเจ้าคณะใหญ่

ในกรณีที่ไม่มีเจ้าคณะใหญ่ เมื่อได้ปฏิบัติตามความในวรรคต้นแล้ว ให้ดำเนินการเพื่อมีพระบัญชาแต่งตั้งเจ้าคณะใหญ่ภายในเวลาไม่เกิน ๑ ปี ให้ผู้รักษาการแทนเจ้าคณะใหญ่มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับเจ้าคณะใหญ่

๘. เพื่อประโยชน์แก่การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าคณะใหญ่ ให้มีเลขานุการเจ้าคณะใหญ่ ๒ รูป ทำหน้าที่การเลขานุการ

๗. ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค

การปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค แบ่งการปกครองเป็นระดับชั้น

๑. เจ้าคณะภาค มีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตภาคของตนดังนี้^{๕๓}

๑.๑ ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช

๑.๒ ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และ การสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปด้วยดี

๑.๓ วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นจังหวัด

๑.๔ แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะจังหวัดให้เป็นไปโดยชอบ

^{๕๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๘๕.

๑.๕ ควบคุมผู้บังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาส ตลอดถึงพระภิกษุสามเณร ผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรือ อยู่ในเขตปกครองของตน และชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชา ให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

๑.๖ ตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน

๒. เจ้าคณะจังหวัด หมายถึง เจ้าคณะกรุงเทพมหานครและเจ้าคณะจังหวัดนอกรวมถึงรองเจ้าคณะจังหวัด หมายถึง รองเจ้าคณะกรุงเทพมหานครและรองเจ้าคณะจังหวัดนอกรวมถึงกรุงเทพมหานคร

เจ้าคณะจังหวัดมีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตจังหวัดของตนดังนี้

๒.๑ ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย มหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช คำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน

๒.๒ ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปด้วยดี

๒.๓ ระวังอธิกรณ์ วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัย ข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยขึ้นเจ้าคณะอำเภอ

๒.๔ แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะอำเภอให้เป็นไปโดยชอบ

๒.๕ ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาส ตลอดถึงพระภิกษุสามเณร ผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตน และชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชา ให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

๒.๖ ตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน

ข้อ ๑๖ ในเมื่อไม่มีเจ้าคณะจังหวัด หรือเจ้าคณะจังหวัดไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ให้เจ้าคณะภาคแต่งตั้งรองเจ้าคณะจังหวัดรักษาการแทนเจ้าคณะจังหวัด ถ้าไม่มีรองเจ้าคณะจังหวัด หรือรองเจ้าคณะจังหวัดไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แต่งตั้งพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งที่เห็นสมควรรักษาการแทนเจ้าคณะจังหวัดแล้วรายงานให้เจ้าคณะใหญ่ทราบ

ในกรณีที่ไม่มีเจ้าคณะจังหวัด เมื่อได้ปฏิบัติตามวรรคต้นแล้ว ให้เจ้าคณะภาคดำเนินการเพื่อมีการแต่งตั้ง เจ้าคณะจังหวัดภายในเวลาไม่เกิน ๑ ปี ให้ผู้รักษาการแทนเจ้าคณะจังหวัดมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับเจ้าคณะจังหวัด

รองเจ้าคณะจังหวัดเป็นผู้ช่วยเจ้าคณะจังหวัด มีอำนาจหน้าที่ตามที่เจ้าคณะจังหวัดมอบหมาย

เพื่อประโยชน์แก่การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าคณะจังหวัดและรองเจ้าคณะจังหวัด ให้มีเลขานุการเจ้าคณะจังหวัด และเลขานุการรองเจ้าคณะจังหวัด ทำหน้าที่การเลขานุการ

๓. เจ้าคณะอำเภอ หมายถึง เจ้าคณะเขตในกรุงเทพมหานคร เจ้าคณะอำเภอในจังหวัดนอกรวมถึงกรุงเทพมหานคร

รองเจ้าคณะอำเภอ หมายถึง รองเจ้าคณะเขตในกรุงเทพมหานครและรองเจ้าคณะอำเภอในจังหวัดนอจากกรุงเทพมหานคร เจ้าคณะอำเภอมีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตอำเภอของตน ดังนี้

๓.๑ ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช คำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน

๓.๒ ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปด้วยดี

๓.๓ ระวังอธิกรณ์ วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยขึ้นเจ้าคณะตำบล

๓.๔ แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะตำบลให้เป็นไปโดยชอบ

๓.๕ ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาส ตลอดถึงพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตน และชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชา ให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

๓.๖ ตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน^{๕๔}

ในเมื่อไม่มีเจ้าคณะอำเภอ หรือเจ้าคณะอำเภอไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้เจ้าคณะจังหวัดแต่งตั้งรองเจ้าคณะอำเภอรักษาการแทนเจ้าคณะอำเภอ ถ้าไม่มีรองเจ้าคณะอำเภอ หรือรองเจ้าคณะอำเภอไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แต่งตั้งพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งที่เห็นสมควรรักษาการแทนเจ้าคณะอำเภอ แล้วรายงานให้เจ้าคณะภาคทราบ

ในกรณีที่ไม่มีเจ้าคณะอำเภอ เมื่อได้ปฏิบัติตามวรรคต้นแล้ว ให้เจ้าคณะจังหวัดดำเนินการเพื่อมีการแต่งตั้งเจ้าคณะอำเภอภายในเวลาไม่เกิน ๑ ปี ให้ผู้รักษาการแทนเจ้าคณะอำเภอมีอำนาจเจ้าที่เช่นเดียวกับเจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอเป็นผู้ช่วยเจ้าคณะอำเภอ มีอำนาจหน้าที่ตามที่เจ้าคณะอำเภอมอบหมาย เพื่อประโยชน์แก่การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าคณะอำเภอและรองเจ้าคณะอำเภอ ให้มีเลขานุการเจ้าคณะอำเภอ และเลขานุการรองเจ้าคณะอำเภอ ทำหน้าที่การเลขานุการ

๔. เจ้าคณะตำบล หมายถึง เจ้าคณะแขวงในกรุงเทพมหานคร และเจ้าคณะตำบลในจังหวัดนอจากกรุงเทพมหานคร รวมถึง รองเจ้าคณะตำบลที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายมหาเถรสมาคมนี้ กฎมหาเถรสมาคมอื่น ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ สำหรับกรุงเทพมหานคร ให้หมายถึงเจ้าคณะแขวงและรองเจ้าคณะแขวง

เจ้าคณะตำบลมีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตตำบลของตน ดังนี้^{๕๕}

๔.๑ ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช คำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน

^{๕๔} อ้างแล้ว, หน้า ๑๘๗-๑๘๘.

^{๕๕} อ้างแล้ว, หน้า ๑๘๘.

๔.๒ ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษา สงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปด้วยดี

๔.๓ ระเบียบอภิสการกรรม วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยขึ้นเจ้าอาวาส

๔.๔ แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าอาวาสให้เป็นไปโดยชอบ

๔.๕ ควบคุมและบังคับบัญชาเจ้าอาวาสและพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตน และชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชา ให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

๔.๖ ตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน

ในเมื่อไม่มีเจ้าคณะตำบล หรือเจ้าคณะตำบลไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้เจ้าคณะอำเภอแต่งตั้งรองเจ้าคณะตำบลรักษาราชการแทนเจ้าคณะตำบล ถ้าไม่มีรองเจ้าคณะตำบล หรือรองเจ้าคณะตำบลไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แต่งตั้งพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งที่เห็นสมควรรักษาราชการแทนเจ้าคณะตำบล แล้วรายงานให้เจ้าคณะจังหวัดทราบ

ในกรณีที่ไม่มีเจ้าคณะตำบล เมื่อได้ปฏิบัติตามวรรคต้นแล้ว ให้เจ้าคณะอำเภอดำเนินการเพื่อมีการแต่งตั้งเจ้าคณะตำบลภายในเวลาไม่เกิน ๑ ปี ให้ผู้รักษาราชการแทนเจ้าคณะตำบลมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับเจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบลเป็นผู้ช่วยเจ้าคณะตำบลมีอำนาจหน้าที่ตามที่เจ้าคณะตำบลมอบหมายเพื่อประโยชน์แก่การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าคณะตำบลให้มีเลขานุการเจ้าคณะตำบล ทำหน้าที่การเลขานุการ

๕. เจ้าอาวาส หมายถึง มีอำนาจสูงสุดในวัด คือ เจ้าอาวาสวัดซึ่งเป็นพระสังฆาธิการอันดับที่ ๙ ตามกฎหมายมหาเถรสมาคม เจ้าอาวาสเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบต่อการพระศาสนาอันยิ่งใหญ่ เพราะต้องทำหน้าที่เป็นผู้ปกครองวัด และเป็นผู้แทนวัดเนื่องจากวัดมีฐานะเป็นนิติบุคคล คือบุคคลตามกฎหมาย ดังนั้นเจ้าอาวาสจึงมีฐานะเป็นพนักงานตามความในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๔๕ กล่าวว่า “ให้ถือว่าพระภิกษุซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในการปกครองคณะสงฆ์ และไวยาวัจกร เป็นพนักงานตามความในประมวลกฎหมายอาญา” ตำแหน่งเจ้าอาวาสจึงเป็นตำแหน่งที่สำคัญยิ่ง^{๕๖} และนอกจากนั้น เจ้าอาวาสยังมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพุทธศาสนิกชนให้มากที่สุด ที่จะช่วยจรรโลงพระพุทธศาสนา ปลุกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ดังที่กล่าวว่า พระสังฆาธิการ คือผู้ปกครองสงฆ์ ซึ่งตามกฎหมายมหาเถรสมาคมกำหนดให้มีจำนวน ๑๑ อันดับ นั้น^{๕๗}

พระสังฆาธิการอันดับที่ ๙ คือ เจ้าอาวาสนับเป็นพระสังฆาธิการที่มีความสำคัญมากที่สุดมีความรับผิดชอบสูงสุด ด้วยเหตุผล

^{๕๖} สำนักงานเลขาธิการมหาเถรสมาคม กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือพระสังฆาธิการและพระวินยาธิการ, หน้า ๘๙, (อัสสัมชัญ)

^{๕๗} พระพุทธวรญาณ (ทองย้อย กิตติทินโน), ธรรมนูญนิพนธ์ : ๑๐๐ ปี พระพุทธวรญาณ, พิมพ์ครั้งที่ ๒ (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๘), หน้า ๗๕.

๑. เจ้าอาวาสเป็นผู้ใกล้ชิดพระภิกษุสามเณร อุบาสกอุบาสิกา ประชาชนและเด็กเล็ก รู้จักพื้นฐานของบุคคลเหล่านั้นดีกว่าใคร ๆ อยู่ใกล้ชิดเหตุการณ์ทางพระพุทธศาสนาทั้งดี และร้ายย่อมเข้าใจปัญหาต่าง ๆ และหาหนทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ง่าย

๒. ตำแหน่งเจ้าอาวาสนั้นเป็นพื้นฐานที่สำคัญของตำแหน่งผู้ปกครองสงฆ์ทุกตำแหน่ง เป็นเครื่องพิสูจน์ และรับรองความสามารถของตำแหน่งปกครองสงฆ์ทั้งหลายได้อย่างดี คือถ้าเป็นเจ้าอาวาสได้ดี ก็จะมีหวังเป็นเจ้าคณะตำบล หรือเจ้าคณะต่าง ๆ ได้ดี

ดังนั้น กฎหมายคณะสงฆ์จึงได้บัญญัติอำนาจหน้าที่ ของเจ้าอาวาสไว้ในมาตรา ๓๗ และ มาตรา ๓๘^{๕๘} ดังนี้

มาตรา ๓๗ เจ้าอาวาสมีหน้าที่ ดังนี้

๑. บำรุงรักษาวัด จัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี

๒. ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัด นั้น ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม

๓. เป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์

๔. ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล

หน้าที่เจ้าอาวาสดังกล่าวในมาตรา ๓๗ นี้ เป็นหน้าที่โดยภาพรวมลักษณะงานอย่างกว้าง มิได้ชี้ชัดถึงวิธีการปฏิบัติแต่อย่างใด เพราะวิธีการปฏิบัตินั้น ได้กำหนดโดยลักษณะงานออกเป็น ๔ อย่าง^{๕๙} คือ

๑. หน้าที่ต้องปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม ได้แก่

๑.๑ การบำรุงรักษาวัดให้เป็นไปด้วยดี หมายถึง การก่อสร้าง การบูรณปฏิสังขรณ์ การปรับปรุงตกแต่ง การกำหนดแบบแปลนแผนผัง ซึ่งล้วนเป็นงานที่ต้องทำด้วยแรงงาน และแรงความคิดอันเป็นส่วนสร้างสรรค์ และเสริมสร้างส่วนที่เป็นวัตถุให้ปรากฏเป็นรูปธรรม ศาสนสถานและศาสนวัตถุของวัดวาอารามต่าง ๆ จักได้รับการปรับปรุงพัฒนาให้เป็นไปด้วยดีด้วยอำนาจหน้าที่เจ้าอาวาสข้อนี้

๑.๒ การจัดกิจการของวัดให้เป็นไปด้วยดี หมายถึง การจัดกิจการของวัดตามหน้าที่ผู้ปกครองวัด และหน้าที่จัดกิจการวัดในฐานะผู้แทนนิติบุคคล เช่น การรับทรัพย์สิน การอรรถคดี กิจการเหล่านี้ เจ้าอาวาสจะต้องจัดการให้เป็นไปด้วยดี คือ เป็นไปถูกต้องตามระเบียบแบบแผน หรือจารีตว่าด้วยการนั้น

๑.๓ การจัดการศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี หมายถึง การดูแลรักษา การใช้จ่าย การจัดทรัพย์สินสิ่งของ ตลอดจนการทำบัญชี ทั้งส่วนที่เป็นศาสนวัตถุ ศาสนสถาน และศาสนสมบัติของวัดที่ตนเป็นเจ้าอาวาส ให้เป็นไปด้วยดี คือ ให้เป็นไปตามวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

^{๕๘} กนก แสนประเสริฐ, **ประมวลพระราชบัญญัติคณะสงฆ์**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๔๙), หน้า ๙-๑๐.

^{๕๙} พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปยุโธ), **เอกสารประกอบคำบรรยายเรื่องการปกครองคณะสงฆ์และการพระศาสนา**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๓๓-๓๔.

๒. หน้าที่ในการปกครองบรรพชิตและคฤหัสถ์ในวัด ได้แก่

๒.๑ การปกครองบรรพชิตและคฤหัสถ์ในวัด หมายถึง การคุ้มครองปกป้องรักษาให้บรรพชิต และคฤหัสถ์ผู้มีที่อยู่หรือพำนักอยู่อาศัยในวัดนั้น ให้อยู่ด้วยความผาสุก ให้ความอนุเคราะห์ในส่วนที่อยู่อาศัย และปัจจัยพอสมควร หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าช่วยบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่บรรพชิต และคฤหัสถ์ดังกล่าวด้วยพรหมวิหารธรรมตามควรแก่เหตุ

๒.๒ การสอดส่องบรรพชิต และคฤหัสถ์ หมายถึง การตรวจตราและเอาใจใส่ดูแลประพฤติปฏิบัติตนของบรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีถิ่นที่อยู่ หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้นให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย รวมถึงควบคุม และบังคับบัญชาบรรพชิต และคฤหัสถ์ดังกล่าวให้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่ง มหาเถรสมาคม และรวมถึงการกล่าวแนะนำชี้แจง เกี่ยวกับการปฏิบัติดังกล่าวด้วย ทั้งนี้เพื่อความเจริญรุ่งเรืองแห่งวัด และพระศาสนาอันเป็นส่วนรวม

๓. หน้าที่เป็นธุระจัดการศึกษาและอบรม

๓.๑ การจัดการศาสนศึกษา หมายถึง การจัดการให้มีการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมให้บรรพชิต และคฤหัสถ์ได้ศึกษาเล่าเรียน ทั้งแผนกบาลี และแผนกธรรม หรือเฉพาะแผนกใดแผนกหนึ่ง ซึ่งยึดตามแบบจารีตประเพณีที่ปฏิบัติสืบมาโดยตรงได้แก่ การจัดตั้งสำนักศาสนศึกษาแผนกธรรม หรือการให้ภิกษุสามเณรไปเรียนที่วัดใกล้เคียง ซึ่งมีสำนักศาสนศึกษาดังกล่าว

๓.๒ การอบรมสั่งสอนพระธรรมวินัย หมายถึง การจัดให้มีการอบรมสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตตามวิธีการที่กำหนดในคำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่องให้พระภิกษุสามเณรเรียนพระธรรมวินัย พ.ศ.๒๕๒๘ และการจัดให้มีการอบรมสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่คฤหัสถ์ในรูปแบบอื่น ๆ รวมถึงการฝึกอบรมระเบียบแบบแผนเกี่ยวกับการปฏิบัติตามพระธรรมวินัย และการปฏิบัติศาสนกิจของพระสงฆ์ เช่น การทำวัตรเป็นประจำ การฝึกซ้อม สวดมนต์ ฝึกซ้อมเรื่องสังฆกรรม และพิธีกรรมทางพระศาสนา ตลอดจนการฝึกอบรมการปฏิบัติศาสนกิจของคฤหัสถ์ เช่น การทำวัตรสวดมนต์ประจำวันพระ การสมาทานอุโบสถ และปฏิบัติศาสนพิธีอื่น ๆ

๔. หน้าที่ในการอำนวยความสะดวกในการบำเพ็ญกุศล หน้าที่อำนวยความสะดวกในการบำเพ็ญกุศลนั้น เป็นหน้าที่เชื่อมโยงผูกพันกับสังคมทั้งส่วนในวัดและนอกวัด และเป็นหน้าที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ซึ่งพอแยกได้โดยลักษณะ คือ

๔.๑ การอำนวยความสะดวกแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ ที่ขอใช้วัดเป็นที่บำเพ็ญกุศลทั้งในส่วนตัวและส่วนรวม

๔.๒ อำนวยความสะดวกในการบำเพ็ญกุศลของวัดเอง ทั้งที่เป็นการประจำ และเป็นการจร

๔.๓ อำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนผู้จะบำเพ็ญกุศลนอกวัด แต่ขอรับคำปรึกษาและความอุปถัมภ์จากเจ้าอาวาสหรือจากวัด

๔.๔ การสร้างสถานที่ เพื่อที่จะได้อำนวยความสะดวกในการบำเพ็ญกุศล เช่น การสร้างฌาปนสถาน มีเมรุเผาศพ ศาลาเผาศพ ศาลาพัศพิพหรือศาลาบำเพ็ญกุศล และเป็นที่เก็บศพ เป็นต้น

อำนาจของเจ้าอาวาส

อำนาจของเจ้าอาวาส หมายถึง สิ่งที่เป็นอุปการะแก่การปฏิบัติงานของเจ้าอาวาสเพื่อให้งานที่ปฏิบัติเป็นไปด้วยดี เป็นสิ่งที่มีคู่กับหน้าที่เจ้าอาวาส มีไว้เพื่อใช้บังคับบัญชาผู้อยู่ในบังคับบัญชา โดยเฉพาะเกี่ยวกับบรรพชิต และคฤหัสถ์ที่พำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้น ดังในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ มาตรา ๓๘ เจ้าอาวาสมีหน้าที่^{๖๐} ดังนี้

๑. ห้ามบรรพชิตและคฤหัสถ์ ซึ่งมีได้รับอนุญาตของเจ้าอาวาสเข้าไปอยู่อาศัยในวัด
 ๒. สั่งให้บรรพชิตหรือคฤหัสถ์ ซึ่งไม่อยู่ในโอวาทของเจ้าอาวาสออกไปเสียจากวัด
 ๓. สั่งให้บรรพชิตหรือคฤหัสถ์ ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยในวัด ทำงานภายในวัด หรือให้ทำทัณฑ์บนหรือให้ขอขมาโทษ ในเมื่อบรรพชิตหรือคฤหัสถ์ในวัดนั้น ประพฤติผิดคำสั่งเจ้าอาวาสซึ่งได้สั่งโดยชอบด้วยพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม
- นอกจากอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาสตามกฎหมายคณะสงฆ์ดังกล่าวแล้ว^{๖๑}

ได้กล่าวถึงบทบาทความรับผิดชอบของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสว่า ต้องพัฒนาท้องถิ่นในการเสริมสร้างคุณธรรมให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นของตนด้วย ในการพัฒนาท้องถิ่นนั้นก็ต้องเริ่มที่เจ้าอาวาสต้องควบคุมบรรยากาศในวัดให้ร่มรื่นด้วยเมตตา สัจจะ สามัคคี คนในวัดรักกัน ซื่อสัตย์ต่อกัน ประดองต่อกัน นอกจากนั้น พระธรรมญาณมุนี (ทองย้อย กิตติทินโน)^{๖๒} ยังได้กล่าวว่า ในส่วนสภาพวัดเจ้าอาวาสก็ต้องจัดวัดให้เป็นศาสนสถาน คือเป็นที่บำเพ็ญกิจทางศาสนา เป็นบุญสถาน คือเป็นสถานที่บำเพ็ญกุศลเป็นศึกษาสถาน คือให้เป็นที่ศึกษาเล่าเรียน อบรมเป็นธรรมสถาน คือจัดเป็นสถานที่ประสิทธิ์ประสาทคุณงามความดี ดังนั้นภายในวัดจึงต้องมีบรรยากาศแห่งศาสนกิจอยู่ตลอดเวลา เช่น มีการไหว้พระ มีการสวดมนต์ มีการเข้าทำสังฆกรรมเป็นประจำตามพระธรรมวินัยการบริหารของพระสังฆาธิการเป็นการวางแผนการปกครองคณะให้เป็นอยู่ด้วยความเรียบร้อยมีระเบียบแบบแผนที่มีการปกครองเป็นคณะให้คณะสงฆ์ได้อยู่อย่างความเป็นระเบียบเรียบร้อย จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการบริหารของพระสังฆาธิการ เพื่อดูแลในด้านต่าง ๆ ด้วยความเรียบร้อย จึงได้มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของการบริหารของพระสังฆาธิการไว้ดังนี้

พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ได้กล่าวว่า ความหมายของการปกครองคณะสงฆ์ หรือการบริหารคณะสงฆ์ ตามทัศนะของพระพุทธศาสนาว่า การปกครองตามความหมายในพระพุทธศาสนาเป็นการปกครองเพื่อการศึกษา การปกครองและความสงบเรียบร้อยที่เกิดจากการปกครองนั้น มิใช่เป็นจุดหมายในตัว แต่เป็นปัจจัยคือสภาพเอื้อ เพื่อช่วยให้แต่ละบุคคลบรรลุจุดหมายแห่งการศึกษาหรือเพื่อเป็นหลักประกันของการศึกษาทั้งสิ้น ถ้าไม่ปกครองด้วยการศึกษา ก็ต้องปกครองด้วยอำนาจเมื่อปกครองด้วยอำนาจก็เกิดความรู้สึกในเชิงปฏิปักษ์ ที่เอียงไปในทางที่ขัดแย้งกัน ด้วยเหตุนี้

^{๖๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๖-๓๗.

^{๖๑} อ้างแล้ว, หน้า ๓๘.

^{๖๒} พระธรรมญาณมุนี (ทองย้อย กิตติทินโน), วัดจะช่วยชาวบ้านได้อย่างไร, การแสวงหาเส้นทางการพัฒนาชนบทของพระสงฆ์ไทย, พ.ศ. ๒๕๒๖, หน้า ๓๙-๔๒, (อัสสัมชัญ)

การปกครองแบบใช้อำนาจใช้อำญาและจะเน้นการลงโทษมากยิ่งขึ้นตามลำดับไม่ใช่การปกครองแบบพยายามสร้างคนดี แต่เป็นการปกครองแบบกำจัดคนเลวนั่นเอง^{๖๓}

การบริหารการปกครองคณะสงฆ์ไทย อยู่ภายใต้การปกครองโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ฉบับ พ.ศ. ๒๕๐๕ โดยกำหนดอำนาจหน้าที่มหาเถรสมาคมในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ เกี่ยวข้องกับการควบคุมและส่งเสริมของพระสังฆาธิการที่เคยถูกจัดเป็นอำนาจหน้าที่ของสังฆมนตรีแห่งองค์การ ๔ ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๔๔ ปัจจุบัน มหาเถรสมาคมมีอำนาจที่เกี่ยวกับงานคณะสงฆ์ ๖ ด้าน คือ

๑) ด้านการปกครอง คือ เป็นแบบแผนที่วางไว้เป็นแนวปฏิบัติในการปกครอง คณะสงฆ์ เรียกว่า ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์

๒) ด้านการศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยของทั้งของบรรพชิตและคฤหัสถ์ หรือ การศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรม โดยแบ่งการศาสนศึกษา ๒ แผนก คือ แผนกบาลี และแผนกธรรม รวมถึงการศึกษาและการจัดให้มีการเรียนพระธรรมวินัยเป็นส่วนหนึ่งเสริมอีกด้วย

๓) การศึกษาสงเคราะห์ คือ การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลและการช่วยเหลือ เกื้อกูลการศึกษาหรือสถาบันการศึกษาอื่น นอกจากการศาสนศึกษาหรือบุคคลผู้กำลังศึกษา โดยแบ่งออกเป็น ๕ ประเภท คือ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา โรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนตามพระราชประสงค์ โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โรงเรียนอบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด ทั้งนี้ การตั้งทุนสงเคราะห์นักเรียน เป็นงานหนึ่งของคณะสงฆ์ จัดอยู่ในการศึกษาสงเคราะห์ที่เป็นงานของคณะสงฆ์ดำเนินการโดยคณะสงฆ์ เพื่อประชาชน มีหลักเกณฑ์และวิธีการไว้ชัดเจนตามประกาศของมหาเถรสมาคมและข้อบัญญัติที่กำหนดไว้

๔) ด้านการเผยแผ่ คือ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้งที่เชิงรับและเชิงรุก การเผยแผ่เชิงรับ หมายถึง การเผยแผ่ด้วยการเทศน์การสอนธรรมเป็นหลัก ส่วนการเผยแผ่เชิงรุก หมายถึง การใช้การสงเคราะห์ในรูปแบบต่าง ๆ เป็นตัวนำคนเข้าหาธรรม ดังนั้น การศึกษาสงเคราะห์ และสาธารณสงเคราะห์จึงเป็นวิธีการเผยแผ่เชิงรุก

๕) ด้านการสาธารณูปการ คือ การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ หมายถึง การก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนวัตถุและศาสนสถาน การอื่นเกี่ยวกับการวัดคือ การสร้าง การตั้ง การรวม การย้าย การยุบเลิก การขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา การยกวัดร้างเป็นวัดมีพระภิกษุอยู่จำพรรษา และการยกวัดราษฎร์ขึ้นเป็นพระอารามหลวง กิจการอื่น ๆ ของวัด เช่น การจัดงานวัด การเรียไร เป็นต้น

๖) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ คือ การจัดกิจการอันเป็นสาธารณประโยชน์ที่พระสงฆ์ หรือวัดวาอารามต่าง ๆ จัดทำอยู่ในปัจจุบันแบ่งออกเป็น ๔ ประเภท คือ

๑) การดำเนินกิจการเอง เช่น กิจการห้องสมุดเพื่อประชาชน การตั้งมูลนิธิเพื่อช่วยเหลือคนยากจนหรือช่วยเหลือคราวประสบภัยพิบัติ การกำหนดเขตอภัยทาน

^{๖๓} พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), การปกครองคณะสงฆ์ไทย, (กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๓๙), หน้า ๗๘.

(๒) การเกื้อกูลกิจการของผู้อื่น เช่น การพัฒนาหมู่บ้านหรือชุมชนการช่วยเหลือทางราชการในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

(๓) การเกื้อกูลสาธารณสมบัติ เช่น การสร้างถนนหนทาง การขุดลอกคูคลอง การสร้างฌาปนสถาน การสร้างประปาและไฟฟ้า

(๔) การเกื้อกูลประชาชนและสรรพสัตว์ เช่น การช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ การสงเคราะห์คนชราและคนพิการ หรือการสงเคราะห์โดยประการอื่นรายละเอียดของการบริหารของพระสังฆาธิการตามภาระงานทั้ง ๖ ด้าน ดังกล่าวมาแล้วนั้น เป็นต้น

พิภพ กาญจนะ ได้กล่าวว่า แนวคิดการบริหารวัดในครั้งพุทธกาลพระพุทธเจ้ากับพระสาวกไม่ได้เป็นผู้สร้างวัด การบริหารและการจัดการวัดเป็นหน้าที่ของคนสร้างวัดให้พระพุทธองค์ และพระสาวกไม่ได้เป็นเจ้าของวัด และไม่อยู่ติดวัด เพราะจาริกสั่งสอนไปตามนิคมต่างๆ ปัจจุบันการบริหารและการจัดการวัดเป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาส ซึ่งตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้บัญญัติไว้ว่า วัดมีเจ้าอาวาสเป็นผู้แทนในกิจการทั่วไป ดังนั้นเจ้าอาวาสต้องมีศาสตร์และศิลป์ในการบริหารจัดการวัด ในการบริหารและการจัดการวัดจะต้องประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การบริหารงานบุคคล การอำนวยการ การประสานงาน การประเมินผลงานและการงบประมาณ^{๖๔}

สมเด็จพระมหาธีรราชมิ่งคลาจารย์ (ช่วง วรปุณฺโณ) ได้กล่าวว่า แนวคิดการบริหารวัดว่าต้องปฏิบัติให้ได้ตามหลัก สะอาด สว่าง และสงบ ดังนี้^{๖๕}

๑) สะอาด หมายถึง การดูแลและการจัดการวัดที่ดี ไม่สกปรกกรุงรัง จัดเสนาสนะเป็นระเบียบเรียบร้อย เป็นที่เกิดศรัทธาปสาทะแก่ผู้มาพบเห็นไม่สร้างความขุ่นข้องใจแก่ผู้มาเยือน

๒) สว่าง หมายถึง การจัด วัดที่ดูโปร่ง สบายตาไม่รกทึบ หรือมีความสลับซับซ้อน เน้นความเรียบง่ายและประโยชน์ใช้สอยสูงสุด

๓) สงบ หมายถึง วัดเป็นสถานที่ที่สงบจากอบายมุข ไม่มีเสียงอึกทึกครึกโครมรุ่มเย็นเป็นสุข ด้วยสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ

สรุปได้ว่า ความหมายของการบริหารวัด เป็นการจัดการกับทรัพยากรที่มีอยู่ทั้งในและนอกวัด มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่วัด ซึ่งหมายถึง การจัดวางโครงสร้างในการดำเนินงานและกิจกรรมต่าง ๆ ของวัด ให้มีลำดับขั้นตอนที่มีระเบียบแบบแผนที่เหมาะสม เพื่อสะดวกในการติดต่อประสานงาน เพราะวัดเป็นสถานที่สาธารณะและเป็นแหล่งรวมใจของชาวพุทธ ดังนั้น วัดจึงควรมีการจัดการกับทรัพยากรที่อยู่อย่างมีประสิทธิภาพ

งานที่พระสังฆาธิการจะต้องปฏิบัติหรือจะต้องกระทำอันถือเป็นหน้าที่ทางการปกครองคณะสงฆ์ประกอบด้วย ๑) การปกครอง ๒) การศาสนศึกษา ๓) การศึกษาสงเคราะห์ ๔) การเผยแผ่ ๕) การ

^{๖๔}พิภพ กาญจนะ, **คู่มือการบริหารและการจัดการวัดฉบับย่อ**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๒), หน้า ๓.

^{๖๕}สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, **วัดพัฒนา ๕๐**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๐), หน้า ๒๖-๒๗.

สาธารณูปการ และ ๖) การสาธารณสงเคราะห์ ซึ่งเป็นของพระสังฆาธิการเป็นกิจการทางพระศาสนาที่เน้นงานในหน้าที่ขององค์กรการปกครองคณะสงฆ์

๒.๓.๔ การบริหารของพระสังฆาธิการในด้านการปกครอง

การจัดโครงสร้างการบริหารและการปกครองคณะสงฆ์ในปัจจุบัน เป็นไปตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ การตราพระราชบัญญัติฉบับนี้เกิดจากความต้องการของรัฐบาลซึ่งในสมัยนั้นมีจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรีที่มุ่งปรับเปลี่ยนรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ให้สอดคล้องกับนโยบายการปกครองประเทศ ที่นิยมการรวบอำนาจการตัดสินใจเด็ดขาดไว้กับผู้นำมาซึ่งความล่าช้า และความขาดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ดังนั้น จึงเห็นว่าการแยกอำนาจบัญชาการคณะสงฆ์ออกเป็น ๓ ทาง คือ สังฆสภา คณะสังฆมนตรีและคณะวินัยธร ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๘๔ ด้วยเหตุผลดังกล่าว คณะรัฐมนตรีจึงได้ลงมติแต่งตั้งคณะกรรมการยกร่างพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับใหม่ขึ้นใน พ.ศ. ๒๕๐๓ เมื่อคณะกรรมการทำงานสำเร็จ รัฐบาลจึงได้ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ โดยคำแนะนำและยินยอมของสภาร่างรัฐธรรมนูญในฐานะรัฐสภา เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติ ฉบับนี้ คือ^{๖๖}

“โดยที่การจัดดำเนินของพระสังฆาธิการ มิใช่เป็นกิจการอันแบ่งแยกอำนาจดำเนินการด้วยวัตถุประสงค์เพื่อการถ่วงดุลอำนาจเช่นที่เป็นอยู่ตามกฎหมายในปัจจุบัน และโดยระบบเช่นว่านั้นเป็นผลบั่นทอนประสิทธิภาพแห่งการดำเนินกิจการ จึงสมควรแก้ไขปรับปรุงเสียใหม่ ให้สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ทรงบัญชาการคณะสงฆ์มหาเถรสมาคมตามอำนาจกฎหมายและพระธรรมวินัย ทั้งนี้เพื่อความเจริญรุ่งเรืองแห่งพระพุทธศาสนา”

โดยการปกครองคณะสงฆ์ในยุคนี้ อำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคมมีความหมายกว้างขวางมาก เพราะถ้าพิจารณาเทียบเคียงกับอำนาจหน้าที่ของสังฆสภา คณะสังฆมนตรี และคณะวินัยธรมตามบัญญัติแยกอำนาจกันไว้ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๘๔ แล้วจะพบว่าอำนาจหน้าที่ต่าง ๆ ทั้งสามส่วนนั้นได้รวมกันเป็นอำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคม กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ อำนาจหน้าที่ของสังฆสภา คณะสังฆมนตรี และคณะวินัยธร ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๘๔ ได้รวมกันเป็นอำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคมในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕

พระราชบัญญัติคณะ ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ มีจุดเด่นในการสถาปนาสมเด็จพระสังฆราช คือ สมเด็จพระสังฆราชมีองค์เดียว และพระมหากษัตริย์ทรงสถาปนาสมเด็จพระราชาคณะผู้มีอาวุโสสูงสุดโดยสมณศักดิ์ และกรรมการมหาเถรสมาคมมี ๒๑ รูปเหมือนเดิมแต่ว่าอำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคม พระราชบัญญัติฉบับนี้กำหนดไว้อย่างชัดเจนกว่าฉบับ ๒๕๐๕ คือ

- ๑) ปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปโดยเรียบร้อยดีงาม
- ๒) ปกครองและกำหนดการบรรพชาสามเณร
- ๓) ควบคุมและส่งเสริมการศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์

^{๖๖} พระธรรมปิฎกโศภณ (วรวิทย์ คงคปญโญ), การพัฒนาพระสังฆาธิการ ภาค ๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๘-๑๐.

๔) รักษาหลักพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา

๕) ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่น เพื่อการนี้ให้มหาเถรสมาคมมีอำนาจตรากฎหมายมหาเถรสมาคม ออกข้อบังคับ วางระเบียบ ออกคำสั่ง มีมติหรือออกประกาศ โดยไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายและพระธรรมวินัยใช้บังคับได้และจะมอบให้พระภิกษุรูปใดหรือคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการ ตามมาตรา ๑๙ เป็นผู้ใช้อำนาจหน้าที่ตามวรรคหนึ่งก็ได้

ภาพรวมการปกครองคณะสงฆ์ไทย อยู่ภายใต้การปกครองโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ฉบับ พ.ศ. ๒๕๐๕ โดยกำหนดอำนาจหน้าที่มหาเถรสมาคมในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ เกี่ยวข้องกับการควบคุมและส่งเสริมของพระสงฆ์ที่เคยถูกจัดเป็นอำนาจหน้าที่ของสังฆมนตรีแห่งองค์การ ๔ ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๘๔ ปัจจุบัน มหาเถรสมาคมมีอำนาจที่เกี่ยวกับงานคณะสงฆ์ ๖ ประเภท คือ

๑. การปกครอง
๒. การศาสนศึกษา
๓. การศึกษาสงเคราะห์
๔. การเผยแผ่
๕. การสาธารณูปการ
๖. การสาธารณสงเคราะห์

การบริหารงานของมหาเถรสมาคม เป็นไปในลักษณะที่ว่ากรรมการทั้งหมดร่วมกันรับผิดชอบงานทั้ง ๖ ประเภท โดยไม่มีการแต่งตั้งเป็น “กระทรวง” ให้ชัดเจน แล้วมอบหมายให้กรรมการรูปใดรูปหนึ่งทำหน้าที่เป็น “รัฐมนตรี” เพื่อกำกับดูแลเป็นการเฉพาะและการบริหารงานของพระสงฆ์สังฆมนตรี มีอำนาจคือ

ก. อำนาจนิติบัญญัติของมหาเถรสมาคม ในฐานะปฏิบัติหน้าที่ของสังฆสภามหาเถรสมาคม จึงมีอำนาจฝ่ายนิติบัญญัติ ดังนี้

- ๑) ตามกฎหมายมหาเถรสมาคม
- ๒) ออกข้อบังคับมหาเถรสมาคม
- ๓) วางระเบียบมหาเถรสมาคม
- ๔) ออกคำสั่งมหาเถรสมาคม
- ๕) มีมติมหาเถรสมาคม
- ๖) ออกประกาศมหาเถรสมาคม

ข. อำนาจบริหารของมหาเถรสมาคม โดยที่อำนาจการปกครองและบริหารกิจการ คณะสงฆ์ของคณะสังฆมนตรีเดิมได้ตกเป็นอำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคม ดังนั้น มหาเถรสมาคมจึงมีอำนาจหน้าที่ด้านการบริหาร ดังต่อไปนี้

- ๑) จัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์
- ๒) จัดแบ่งเขตการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค
- ๓) จัดตำแหน่งผู้ปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค
- ๔) แต่งตั้งและถอดถอนผู้ปกครองคณะสงฆ์

และในนามคณะกรรมการมหาเถรสมาคมนั้น จะมีคณะอนุกรรมการที่มหาเถรสมาคม
แต่งตั้งอีกหลายคณะ คือ

- ๑) คณะกรรมการการศึกษาของสงฆ์
- ๒) คณะกรรมการอำนวยการพระธรรมทูต
- ๓) คณะกรรมการร่างกฎนิหกรรม
- ๔) คณะกรรมการจัดตั้งทุนสาธารณสงเคราะห์และศึกษาสงเคราะห์
- ๕) คณะกรรมการควบคุมพระภิกษุสามเณรไปยังต่างประเทศ (ศ.ต.ภ.)

การปกครองคณะสงฆ์ไทยปัจจุบันนี้ มีการแบ่งเขตปกครองตามลำดับชั้นคือ ตั้งแต่เจ้าคณะ
ใหญ่ เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล และเจ้าอาวาส โดยแบ่งสายการ
ปกครอง ดังนี้

- ๑) เจ้าคณะใหญ่หนกลาง ปฏิบัติหน้าที่ในเขตการปกครองคณะสงฆ์มหานิกาย ภาค ๑,
๒, ๓, ๑๓, ๑๔, และ ๑๕
- ๒) เจ้าคณะใหญ่หนเหนือ ปฏิบัติหน้าที่ในเขตการปกครองคณะสงฆ์มหานิกาย ภาค ๔,
๕, ๖ และ ๗
- ๓) เจ้าคณะใหญ่หนตะวันออก ปฏิบัติหน้าที่ในเขตการปกครองคณะสงฆ์มหานิกาย
ภาค ๘, ๙, ๑๐, ๑๑, และ ๑๒
- ๔) เจ้าคณะใหญ่หนใต้ ปฏิบัติหน้าที่ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ มหานิกายภาค ๑๖,
๑๗, และ ๑๘
- ๕) เจ้าคณะใหญ่คณะธรรมยุตปฏิบัติหน้าที่ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย
ทุกภาค

และเขตการปกครองคณะสงฆ์แบ่งตามภาค ๑๘ ภาค ประกอบด้วยจังหวัดต่าง ๆ ได้แก่
ภาค ๑ - ๑๘ เป็นต้น

ส่วนการจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาคเป็นไปตามความในมาตรา ๒๒ ของ
พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ที่กำหนดขึ้น ตำแหน่งพระสังฆาธิการหรือผู้ปกครองคณะ
ตามลำดับชั้นต่อไปนี้

- ๑) เจ้าคณะภาค
- ๒) เจ้าคณะจังหวัด
- ๓) เจ้าคณะอำเภอ
- ๔) เจ้าคณะตำบล
- ๕) เจ้าอาวาส

ค. อำนาจตุลาการของมหาเถรสมาคม การพิจารณาวินิจฉัยอธิกรณ์หรือคดีความในคณะ
สงฆ์ มหาเถรสมาคมอาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๕ แห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้ตรากฎหมาย
สมาคม ฉบับที่ ๑๑ พ.ศ. ๒๕๒๑ ว่าด้วยการลงนิหกรรม กฎมหาเถรสมาคมนี้แบ่งอำนาจการพิจารณา
วินิจฉัยอธิกรณ์ ออกเป็น ๓ ชั้น คือ

- ๑) การพิจารณาชั้นต้น เป็นอำนาจของเจ้าอาวาสที่ภิกษุถูกฟ้องสังกัดอยู่ถ้าผู้ถูกฟ้อง เป็น
เจ้าอาวาสหรือเจ้าคณะก็ให้เป็นอำนาจของเจ้าคณะผู้ปกครองคณะสงฆ์เหนือขึ้นไปอีกชั้นหนึ่ง

๒) การพิจารณาชั้นอุทธรณ์ เป็นอำนาจของคณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์ ซึ่งจะประกอบด้วยเจ้าคณะหรือผู้ปกครองเหนือชั้นขึ้นไปกว่าเจ้าอาวาสหรือเจ้าคณะผู้พิจารณาในชั้นต้น

๓) การพิจารณาชั้นฎีกา เป็นอำนาจของมหาเถรสมาคม คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยของมหาเถรสมาคมในการลงนิคหกรรมไม่ว่าในกรณีใดให้เป็นอันถึงที่สุด

จะเห็นได้ว่า การที่ฝ่ายรัฐบาลได้ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ออกมาบังคับใช้ได้เป็นประจักษ์พยานอย่างดีที่สุดถึงความสัมพันธ์ระหว่างอาณาจักรกับศาสนจักรเพราะการออกพระราชบัญญัติฉบับนี้ รัฐบาลได้ซื้อหาให้การอุปถัมภ์แก่คณะสงฆ์ ทั้งนี้ เพราะคณะสงฆ์ไม่มีอำนาจลงโทษพระภิกษุผู้ประพฤติล่วงละเมิดพระธรรมวินัยชั้นร้ายแรงและไม่ยอมสละสมณเพศทั้งไม่มีอำนาจลงโทษผู้ใส่ความคณะสงฆ์ หากคณะสงฆ์ปล่อยไว้อย่างนั้นจะนำความเสื่อมเสียมาสู่วงการคณะสงฆ์ ในกรณีคณะสงฆ์จำจะต้องพึ่งอำนาจรัฐเพื่อสร้างความศักดิ์สิทธิ์ให้กับพระธรรมวินัยและความบริสุทธิ์แห่งพระศาสนา แม้ว่ามหาเถรสมาคมมีอำนาจปกครองคณะสงฆ์อย่างเต็มที่ ข้อนี้ไม่ได้หมายความว่าคณะสงฆ์มีอิสระจากการควบคุมของกลไกของรัฐ

หน้าที่และอำนาจเจ้าอาวาสและผู้รักษาการแทน

โดยที่วัดเป็นสถาบันหลักในการปกครองและการดำเนินของพระสังฆาธิการและพระศาสนาที่สำคัญที่สุด กฎหมายคณะสงฆ์บัญญัติให้วัดมีฐานะเป็นนิติบุคคล และให้เจ้าอาวาสเป็นผู้แทนวัดในกิจการทั่วไป ให้เจ้าอาวาสเป็นผู้ปกครองวัด เจ้าอาวาสนั้นมีฐานะเป็นผู้ปกครองวัดและและมีฐานะเป็นผู้แทนวัด ทั้งมีฐานะเป็นเจ้าพนักงานตามมาตรา ๔๕ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ เจ้าอาวาส จึงเป็นผู้มีความสำคัญต่อความเสื่อมความเจริญของคณะสงฆ์และพระศาสนา แม้ผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส ก็มีฐานะอย่างเดียวกับเจ้าอาวาส เพราะความสำคัญดังกล่าวจึงบัญญัติหน้าที่และอำนาจเจ้าอาวาสไว้โดยชัดเจนในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้กำหนดอำนาจและหน้าที่ของเจ้าอาวาสไว้ใน หมวด ๕ ว่าด้วยเรื่องของวัด ไว้ในมาตราที่ ๓๗-๓๘ มีข้อความดังต่อไปนี้

มาตรา ๓๗ เจ้าอาวาสมีหน้าที่ดังนี้

- ๑) บำรุงรักษาวัด จัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี
- ๒) ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนัก อาศัยอยู่ในวัดนั้น ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎหมายมหาเถรสมาคมข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม
- ๓) เป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอน พระธรรมวินัยแก่บรรพชิต และคฤหัสถ์
- ๔) ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล

มาตรา ๓๘ เจ้าอาวาสมีอำนาจ ดังนี้

- ๑) ห้ามบรรพชิตและคฤหัสถ์ ซึ่งมีได้รับอนุญาตของเจ้าอาวาสเข้าไปอยู่อาศัยในวัด
- ๒) สั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ ซึ่งไม่อยู่ในโอวาทของเจ้าอาวาสออกไปเสียจากวัด
- ๓) สั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยในวัด ทำงานภายในวัดหรือให้ทำทัณฑ์บนหรือให้ขอมาโทษในเมื่อบรรพชิตหรือคฤหัสถ์ในวัดนั้นประพฤติผิดคำสั่งเจ้าอาวาสซึ่งได้สั่งโดยชอบด้วยพระธรรมวินัย กฎหมายมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม

อนึ่ง เพราะวัดจะต้องมีเจ้าอาวาสหรือผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส ซึ่งอาจปฏิบัติหน้าที่ได้ไม่ว่างเว้นเลย จึงมีบทบัญญัติโดยชัดเจนในมาตรา ๓๙ ดังนี้

“มาตรา ๓๙ ในกรณีที่ไม่มีเจ้าอาวาสหรือเจ้าอาวาสไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส ให้ผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส มีอำนาจและหน้าที่เช่นเดียวกับเจ้าอาวาส

การแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎหมายเถรสมาคม”

หน้าที่และอำนาจตามมาตรา ๓๗ และ ๓๘ เป็นหน้าที่และอำนาจโดยภาพรวม ส่วนอำนาจและหน้าที่โดยส่วนย่อย ยังมีในบทบัญญัติอื่น ๆ อีกส่วนรองเจ้าอาวาสและผู้ช่วยเจ้าอาวาส เป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาส มีอำนาจหน้าที่ตามที่เจ้าอาวาสมอบหมาย

การปกครองคณะสงฆ์ในยุคปัจจุบันนี้ได้มีการพัฒนาเป็นลำดับจากการได้มีการตราพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. ๑๒๑ ในรัชกาลที่ ๕ และในรัชกาลที่ ๘ มีตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับ พ.ศ. ๒๔๘๔ กำหนดรูปแบบการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย จนมาถึงสมัยรัชกาลที่ ๙ ปัจจุบันมีการตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์อีกสองฉบับ คือ ฉบับ พ.ศ. ๒๕๐๕ และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ มีการจัดรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ที่ชัดเจนและเป็นสัดส่วนในการบริหารงานคณะสงฆ์มากยิ่งขึ้น และมีการพัฒนาการด้านเทคโนโลยี บูรณาการด้วยหลักพุทธธรรมนำ การปกครองไปพร้อมกับความเจริญและมีกฎหมาย พระราชบัญญัติ ข้อบังคับ ระเบียบต่าง ๆ มาเกื้อกูลพระธรรมวินัย โดยเฉพาะการปกครองคณะสงฆ์มีรูปแบบที่แตกต่างไปจากสมัยก่อนมาก เช่น ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ ด้านสาธารณูปการ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ มีรูปแบบที่ปฏิบัติชัดเจนมากยิ่งขึ้น ดังนั้น รูปแบบแนวคิดและวิธีการในการปกครองคณะสงฆ์ ถือว่ามีส่วนสำคัญยิ่งในการบริหารจัดการให้องค์กรคณะสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพประสิทธิผล ฉะนั้น ผู้ที่จะเป็นผู้นำในการปกครองคณะสงฆ์ในยุคปัจจุบันนี้ต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ความสามารถ และเป็นผู้เพียบพร้อมด้วยจริยาวัตรข้อปฏิบัติเป็นที่ยอมรับของคณะสงฆ์และสังคมโดยรวม

๒.๓.๕ การบริหารของพระสังฆาธิการในด้านการศาสนศึกษา

การศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยของบรรพชิตและคฤหัสถ์หรือการศึกษาเล่าเรียน พระปริยัติธรรมซึ่งเป็นหนึ่งในสี่ธรรม ๒ ประการของบรรพชิตและคฤหัสถ์ ในปัจจุบันจัดการศึกษาของสงฆ์เป็น ๒ ส่วน คือ การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม-บาลี และการศึกษา พระปริยัติธรรมแผนกสามัญ

การศาสนศึกษา หมายถึง ปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ และมุ่งให้ศึกษาตามหลักไตรสิกขา คือ สीलสิกขา การอบรมกาย วาจา จิตสิกขา การอบรมใจ ปัญญาสิกขา การอบรมกาย วาจา ใจ ด้วยปัญญา^{๖๗}

การศึกษาตามหลักพุทธศาสนา หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ เพื่อสร้างความรู้ระดับต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นรู้สัจธรรม เมื่อรู้แล้วจะได้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี และสร้างสรรค์ในตัวเองในคนอื่น และสังคม การศึกษาในทางพระพุทธศาสนานั้น เป็นการศึกษาพระปริยัติธรรมและการศึกษาอื่น ๆ อัน

^{๖๗} พระครูปลัดอาทิตย อดุลเวที (ซองดี), “การศึกษาแนวคิดและวิธีการปกครองคณะสงฆ์ของพระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตโต) : ศึกษาเฉพาะกรณีพระสังฆาธิการในเขตปกครองภาค ๒”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๗๗.

สมควรแก่สมณะ การบวชเรียนคือ การศึกษาโดยการบรรพชาเป็นสามเณรอุปสมบทเป็นพระภิกษุ เพื่อศึกษาและปฏิบัติตามพระธรรมวินัยของพระพุทธเจ้าเนื้อหาของการศึกษาของพระภิกษุสามเณร ก็คือ พระพุทธศาสนานั้นเอง

สภาพการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยในสมัยปัจจุบันการศึกษาปริยัติธรรมและการศึกษาอื่น ๆ อันควรแก่สมณะเป็นกิจการสำคัญอย่างหนึ่งที่คณะสงฆ์จัดให้มีการดำเนินการ ดังที่กำหนดไว้ในอำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคมตอนหนึ่งว่า “ควบคุมและส่งเสริมการศาสนศึกษาของคณะสงฆ์” และในระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลางก็ได้กำหนดวิธีดำเนินการควบคุมและส่งเสริมศาสนศึกษาว่า “ให้เป็นไปตามที่กำหนดในระเบียบมหาเถรสมาคม” และในส่วนของกรมการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาคได้กำหนดอำนาจหน้าที่เจ้าคณะทุกส่วนทุกชั้นว่า “ควบคุมและส่งเสริมศาสนศึกษา ให้ดำเนินไปด้วยดี” การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ในปัจจุบัน ได้จัดการศึกษาออกเป็น ๒ ส่วน คือ^{๖๘}

๑) การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมตามหลักสูตร แบ่งเป็น ๓ ชั้น คือ นักธรรมชั้นตรี นักธรรมชั้นโท นักธรรมชั้นเอก ถ้าเป็นฆราวาส มี อุบาสก อุบาสิกา หรือแม่ชี ที่ศึกษาเล่าเรียนเรียกว่า ธรรมศึกษา แบ่งออกเป็นธรรมศึกษาชั้นตรี ธรรมศึกษาชั้นโท และธรรมศึกษาชั้นเอก การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีตามหลักสูตร แบ่งออกเป็น ๘ ชั้น คือ ประโยค ๑-๒ และเปรียญธรรม ๓-๙

๒) การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา การจัดการเรียนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ โดยกระทรวงประกาศให้เป็นระเบียบว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาเมื่อวันที่ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๑๔ และฉบับปรับปรุงใหม่ เมื่อวันที่ ๒๙ กันยายน ๒๕๓๕ มีทั้งระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลายเพื่อให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร ทั้งวิชาสามัญและการศึกษาพระปริยัติธรรมควบคู่กันไป เพื่อให้พระภิกษุสามเณรมีความรู้หลักธรรม และหากพระภิกษุเณรเหล่านี้มีความประสงค์ จะลาสิกขาก็สามารถนำวุฒิการศึกษาที่ได้รับไปใช้เพื่อการศึกษาต่อในสถานศึกษาหรือใช้สมัครงานเพื่อประกอบอาชีพได้

การศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรม ทั้งแผนกธรรมและบาลี นอกจากจะเป็นการศึกษาหลักธรรมคำสั่งสอนแล้ว ยังได้ชื่อว่าเป็นการสืบต่ออายุพระพุทธศาสนาไว้อีกด้วยโดยเฉพาะการศึกษาภาษาบาลี เพราะถ้าไม่รู้ภาษาบาลีแล้ว ก็จะมีผู้ใดสามารถรู้และเข้าใจพระพุทธรวณะในพระไตรปิฎก ถ้าขาดความรู้เรื่องพระไตรปิฎกแล้ว พระพุทธศาสนาก็จะต้องเสื่อมสูญไป ด้วยเหตุนี้ภิกษุผู้เป็นศาสนูปถัมภกตั้งแต่โบราณมาจึงทรงทำนุบำรุงสนับสนุนฐานันดรพระราชาทาน ราชูปการต่าง ๆ มีนิตยภัต เป็นต้น จึงจัดให้มีวิธีการสอบพระปริยัติธรรมเพื่อให้ปรากฏต่อชาวโลกทั่วไปว่า พระภิกษุสามเณรรูปใดมีความรู้มากน้อยแค่ไหน เพียงใด เมื่อปรากฏว่าพระภิกษุสามเณรรูปใดมีความรู้ถึงขั้นที่กำหนดไว้ พระมหากษัตริย์ก็ทรงยกย่องพระภิกษุสามเณรรูปนั้นให้เป็นมหาบาเรียน (ปัจจุบันเรียกว่า มหาเปรียญธรรม) ครั้นอายุพรรษาถึงขั้นเถรภูมิ ก็ทรงตั้งให้มีสมณศักดิ์ในสังฆมณฑล ตามควรแก่คุณธรรมและความรู้เป็นครูอาจารย์สั่งสอนพระปริยัติธรรมสืบๆ กันมาจนบัดนี้

^{๖๘} พระยุดธนา รมณียธโม (แก้วกัณหา), “การศึกษาเชิงวิเคราะห์การจัดองค์กรคณะสงฆ์ในสมัยพุทธกาล”, *วิทยานพนธ์พุทธศาสนตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๑๐๑.

ส่วนการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ระดับมัธยมและระดับอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) ศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกลมกลืนกับวิถีชีวิตจริง ทั้งทางโลกและทางธรรมผสมผสานกันไปและเพื่ออนุวัตน์ไปตามการเปลี่ยนแปลงของโลก แต่วิชาการพระพุทธศาสนายังเป็นแกนหลักในการศึกษา ถือเป็นการศึกษาสมัยใหม่ที่ผสมผสานทั้งทางด้านศาสนาและวิชาสามัญศึกษาเข้าด้วยกัน การศึกษาพระพุทธศาสนาทั้งในส่วนคันถธุระ และวิปัสสนาธุระจึงถือว่าเป็นหน้าที่โดยตรงหรือหน้าที่หลักของพระสงฆ์ เป็นการศึกษาเล่าเรียน เพื่อปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเพื่อพัฒนาชีวิตโดยดำเนินตามองค์ประกอบของการศึกษาพระพุทธศาสนาที่สำคัญ ๓ ประการ คือ

๑) ปริยัติ ได้แก่ การศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยนับเป็นองค์ประกอบสำคัญ โดยความเป็นพื้นฐานของการปฏิบัติและการศึกษาเล่าเรียนปริยัติธรรมนั้นเป็นการศึกษาภาคทฤษฎี คือ การศึกษาธรรมวินัย ให้มีความรู้พื้นฐานอย่างแจ่มแจ้ง เพื่อให้เกิดความกระจ่างแจ้งว่าคำสอนของพระพุทธองค์ ที่จัดเป็นธรรมบทนั้นบทนี้ว่าด้วยเรื่องอะไร ถ้าผู้เรียนจะน้อมนำเอาธรรมคำสั่งสอนมาปฏิบัติเพื่อเป็นแนวทางหรือแสงประทีปแห่งชีวิต จะทำอย่างไรและ เมื่อปฏิบัติตามแล้วจะได้ผลอย่างไร เรียกว่า ปริยัติ

๒) ปฏิบัติ ได้แก่ การน้อมนำเอาหลักธรรมคำสอนที่ได้เรียนรู้ในทางภาคทฤษฎีนั้นมาสู่ภาคปฏิบัติ คือ นำมาประพฤติปฏิบัติจริง ๆ เพื่อเป็นการอบรมกาย วาจาและใจ กล่าวอีกในหนึ่งก็คือ นำเอาหลักธรรมที่เรียนรู้แล้วนั้นเป็นแนวทางหรือปทัฏฐานแห่งชีวิตให้เหมาะสมกับฐานของตนเรียกว่า ปฏิบัติ

๓) ปฏิเวธ ได้แก่ ผลของการปฏิบัติธรรมนั้น เช่น พระพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้า พระอรหันตสาวก พระอรหันตสาวิกา และพระอริยบุคคล เป็นต้น ผู้ได้รับผลแห่งการปฏิบัติ ซึ่งทำให้ยกฐานะจากปุถุชนธรรมดาขึ้นมาเป็นพระอริยบุคคล การบรรลุธรรมขั้นนั้น ๆ ตามภูมิธรรมที่ตนปฏิบัติ นั้นไม่มีใครมายกย่องหรือแต่งตั้งให้ แต่การยกฐานะดังกล่าวเป็นโดยอัตโนมัติ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ฐานะหรือตำแหน่งแห่งพระอริยเจ้านั้นไม่มีการแต่งตั้งให้จะรู้ได้ด้วยตนเอง คือ เป็นปัจเจกจัดตั้ง เวทิตัพโพวัญญาธิ เรียกว่า ปฏิเวธ^{๖๙}

นอกจากนี้ พระภิกษุ สามเณร ต้องศึกษาพระปริยัติธรรมตามหลัก ไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา เพื่อพัฒนากาย วาจา ใจ ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น พระพุทธศาสนาเรา ถือกันว่าเป็นศาสนาแห่งปัญญา ปัญญาเป็นตัวตัดสินที่ทำให้บรรลุจุดหมายของพระพุทธศาสนาและจุดหมายของพระพุทธศาสนาเองก็เป็นปัญญา พระพุทธศาสนามองว่าชีวิตแห่งมนุษย์เป็นชีวิตแห่งการศึกษา เพื่อนำไปสู่สิ่งที่เรียกว่า ปัญญา เมื่อมีการศึกษาเรียนรู้ ฝึกฝนพัฒนา ชีวิตก็องงามดีขึ้น ประณีตขึ้น ทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา การศึกษา (สิกขา) ในทางพระพุทธศาสนาสามารถแยกออกไปเป็น ๓ ด้าน โดยสอดคล้องกับองค์ประกอบแห่งการดำเนินชีวิตของมนุษย์ที่มี ๓ ด้าน คือพฤติกรรม จิตใจและปัญญาเรียกว่า ไตรสิกขา ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

๑) ศีล การฝึกฝนพัฒนาด้านพฤติกรรม หมายถึง การพัฒนาพฤติกรรมทางกายและทางวาจา ให้มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ๒ ประการ คือ ๑) สิ่งแวดล้อมทางสังคม ได้แก่ เพื่อนมนุษย์

^{๖๙} พระมหาศักดิ์พิชิต จานสิทธิ (ชัยดี), “ศึกษาบทบาทการเผยแผ่พุทธธรรมของพระวิสุทธาธิปติ (วีระภททจารี)”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๓๙-๔๑.

รวมทั้งสัตว์ทั้งหลายทั้งปวง ๒) สิ่งแวดล้อมทางวัตถุ ได้แก่ ปัจจัย ๔ เครื่องใช้วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ รวมทั้งเทคโนโลยีและสิ่งทั้งหลายที่มีในธรรมชาติอย่างถูกต้องและมีผลดี

๒) สมาธิ หมายถึง การฝึกฝนพัฒนาในด้านจิตใจ ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะจิตใจเป็นฐานของพฤติกรรมและพฤติกรรมทุกอย่างเกิดขึ้นจากความตั้งใจหรือเจตนาและเป็นไปตามเจตจำนงหรือแรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลัง ถ้าจิตใจได้รับการพัฒนาดีแล้วก็จะควบคุมดูแลและนำพฤติกรรมไปในทางที่พึงามด้วย ซึ่งการพัฒนาจิตใจนี้มีสมาธิเป็นแกนหรือเป็นศูนย์กลาง เรียกว่า สมาธิ

๓) ปัญญา หมายถึง การพัฒนาปัญญา ซึ่งมีความหมายสำคัญสูงสุดเพราะปัญญาเป็นตัวแกนนำทางและควบคุมพฤติกรรมทั้งหมด คนเราจะมีพฤติกรรมอะไร อย่างไร และแค่ไหน ก็อยู่ที่ว่า มีปัญญาชั้นนำหรือบอกทางให้

อย่างไรก็ตามการศึกษาฝ่ายพุทธจักรนั้นจะเน้นถึงองค์ประกอบของหลักของธรรม ๓ ประการ คือ ปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ และมุ่งศึกษาตามหลักธรรม ๓ ประการ คือ ๑) การฝึกหัดอบรมกาย วาจาให้เรียบร้อย เรียกว่า สीलสิกขา ๒) การฝึกหัดอบรมจิตให้สงบแน่วแน่เป็นสมาธิ เรียกว่า จิตตสิกขา ๓) การหัดอบรมปัญญา ให้รู้แจ้งแทงตลอดสภาวะความเป็นจริงถึงขั้น บริสุทธิหลุดพ้นจากกิเลสทั้งปวง เรียกว่า ปัญญาสิกขา สิกขาทั้ง ๓ ประการนี้เรียกว่า ไตรสิกขาได้แก่ สील สมาธิ และปัญญานี้ คือ การศึกษาของกุลบุตร ผู้บวชเป็นพระภิกษุสามเณรเพื่อให้เข้าถึงจุดมุ่งหมายปลายทางของการบวชคือ พระนิพพาน อันเป็นธรรมชั้นสูงสุดในพระพุทธศาสนา^{๗๐}

๒.๓.๖ การบริหารของพระสังฆาธิการในด้านการศึกษาสงเคราะห์

การศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลหรืออุดหนุน จุนเจือ การศึกษาอื่นนอกจากศาสนศึกษาหรือสถาบันการศึกษา หรือบุคคลผู้กำลังศึกษาเล่าเรียน^{๗๑}

การศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมแก่ เด็กและเยาวชนให้มีความรู้ ความเข้าใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และการจัดการศึกษาในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัย ได้แก่ ศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด โรงเรียน เอกชนการกุศลของวัด การมอบทุนการศึกษาแก่นักเรียนนักศึกษา^{๗๒}

คณะสงฆ์กำหนดการศึกษาสงเคราะห์เป็นกิจของคณะสงฆ์ แบ่งเป็น ๒ ประการ คือ

๑) การศึกษาอื่นนอกจากการศาสนศึกษาที่พระสงฆ์ดำเนินการเพื่อสงเคราะห์ประชาชน หรือพระภิกษุสามเณร และในปัจจุบันนี้การศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จัดได้ถึง ๔ ประเภท คือ

(๑) โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา วัดหรือมูลนิธิในวัดจัดตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลเด็กและเยาวชนที่ยากจนบางแห่งมีนักเรียนเฉพาะชาย-หญิง เรียนร่วมกันกับภิกษุสามเณร ปัจจุบันโรงเรียนประเภทนี้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน

^{๗๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๓.

^{๗๑} พระครูปลัดอฑิตย์ อดุลเวที (ชองดี), “การศึกษาแนวคิดและวิธีการปกครองคณะสงฆ์ของพระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตโต) : ศึกษาเฉพาะกรณีพระสังฆาธิการในเขตปกครองภาค ๒”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, หน้า ๘๐.

^{๗๒} กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือครูจริยศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๒๒), หน้า ๕-๖.

(๒) โรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนตามพระราชประสงค์ ตั้งตามพระราชประสงค์และอยู่ในพระบรมราชานุเคราะห์และอยู่ในสังกัดของคณะกรรมการศึกษาเอกชนปัจจุบันมีจำนวน ๓ แห่ง คือ โรงเรียนวัดศรีจันทร์ จังหวัดสมุทรปราการ โรงเรียนวัดบึงเหล็ก จังหวัดนครพนม และโรงเรียนนันทบุรีวิทยา จังหวัดน่าน

(๓) ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นศูนย์ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นแหล่งให้การศึกษาอบรมปลูกฝังศีลธรรม วัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามแก่เด็กและเยาวชนสอนเฉพาะวันอาทิตย์ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จัดตั้งขึ้นตามความคิดและการนำของมหาวิทยาลัยทั้งสองแห่งเพื่อให้นักเรียนนักศึกษา ได้มาเรียนพระพุทธศาสนาในวันที่สถานศึกษาของฝ่ายราชอาณาจักร หยุดเรียนตามแบบสากล นอกจากจะสอนธรรมะแก่เด็กศูนย์แห่งนี้ยังได้ทบทวนวิชาสามัญที่เรียนตามหลักสูตรการศึกษาปกติของตนที่โรงเรียน เช่น วิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ อันเป็นการชักจูงให้นักเรียนได้มาเรียนพุทธศาสนา

(๔) ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด เป็นศูนย์ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อฝึกอบรมปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามแก่เด็ก ตลอดจนเตรียมความพร้อมด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญาส่งเสริมให้ภิกษุได้บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมเพิ่มขึ้นและเป็นศูนย์ประสานความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชาวบ้านศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดดำเนินการมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๗ เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันก็ยังดำเนินการ เพื่อรับเด็กซึ่งเป็นบุตรหลานชาวบ้าน ที่อายุยังไม่ครบเกณฑ์การเข้าเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาตามกฎหมายมาช่วยเหลือฝึกหัดมารยาทให้คุ้นเคยกับวัดและพระตั้งแต่เด็กสอนหนังสือง่าย ๆ เบื้องต้นที่ไม่เกินกำลังของสมองที่เด็กจะเรียนได้และให้รู้จักสวดมนต์ ไหว้พระ เป็นต้น

๒) การสงเคราะห์แก่กุลเกการศึกษา สถาบันการศึกษาหรือบุคคลผู้กำลังศึกษาส่วนการจัดการศึกษาสงเคราะห์โดยวิธีอื่น จากการศึกษาหรือการสงเคราะห์ สถาบันการศึกษาหรือการสงเคราะห์บุคคลผู้กำลังศึกษา พระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส จะดำเนินการทั้งเป็นการส่วนตัว หรือเป็นการคณะสงฆ์ได้ ซึ่งถือว่าการศึกษาเป็นผลดีแก่ประเทศชาติ และผลสะท้อนถึงพระภิกษุสงฆ์โดยตรง การสงเคราะห์การศึกษาสามารถดำเนินการได้ ดังนี้

- ๑) ตั้งทุนสงเคราะห์การศึกษาชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา
- ๒) ช่วยพัฒนาสถานการศึกษา
- ๓) ช่วยเหลือด้านอุปกรณ์การศึกษา
- ๔) ช่วยเฉพาะบุคคลผู้กำลังศึกษา

การศึกษาสงเคราะห์ นอกจากจะจัดแก่เด็กและเยาวชนให้มีสถานที่เรียนหนังสือแล้วภิกษุสงฆ์ยังให้ความสงเคราะห์การศึกษาแก่เด็กและเยาวชนผู้กำลังศึกษาในสถานที่ศึกษาทั่วประเทศ อาทิตั้งทุนสนับสนุนการศึกษาแก่นักเรียนและนักศึกษา ที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ทุกระดับชั้น ได้แก่ ชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษาและอุดมศึกษาช่วยพัฒนาสถานศึกษาช่วยเหลืออุปกรณ์การศึกษา และช่วยเหลือเฉพาะบุคคลผู้กำลังศึกษา

วัดและพระสงฆ์จึงเป็นสถาบันที่มีส่วนในการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนของชาติในด้านการศึกษา เป็นสถานอบรมปณิธิเด็กและเยาวชนมาทุกยุคทุกสมัย โดยเฉพาะเด็กที่ยากจนขาดคนดูแล

และกำพร้าบิดาก็ได้อาศัยสถาบันสงฆ์เป็นผู้อุปการะ เป็นเหตุให้เด็กและเยาวชนได้ใกล้ชิด พระศาสนา และเป็นโอกาสให้ภิกษุสงฆ์ได้พัฒนาทรัพยากรของชาติตั้งแต่วัยเด็กเพื่อจะได้เป็นผู้ใหญ่ที่พึงปรารถนาของสังคมต่อไป

การศึกษาสงเคราะห์ถือว่าเป็นบทบาทและภารกิจของภิกษุสงฆ์ที่สำคัญประการหนึ่ง กล่าวคือ เป็นการสงเคราะห์ประชาชนด้านการศึกษาให้มีความรู้ความสามารถที่จะดำรงตน และดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลและการช่วยเหลือเกื้อกูลการศึกษา หรือสถาบันการศึกษารูปอื่น นอกจากการศาสนศึกษา หรือบุคคลผู้กำลังศึกษา โดยแบ่งออกเป็น ๕ ประเภทคือ ๑. โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ๒. โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ๓. โรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนตามพระราชประสงค์ ๔. โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ๕. โรงเรียนอบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด^{๗๓}

สรุปได้ว่า การศึกษาสงเคราะห์เป็นการจัดการศึกษาสงเคราะห์แก่ประชาชนทั่วไปเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลแก่เด็กและเยาวชนของชาติทั้งด้านการศึกษาการอบรมสั่งสอนการให้ที่อยู่อาศัยอาหาร รวมทั้งการทำให้เด็กมีความอบอุ่นและมีความสุขทั้งร่างกายและจิตใจ การศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาประชากรของประเทศให้เป็นกำลังคนที่มีคุณภาพประสิทธิภาพในการรักษาความมั่นคงของชาติอย่างยิ่ง และสร้างความเจริญให้แก่ประเทศชาติอย่างยิ่ง ซึ่งบทบาทพระสงฆ์ไทย ได้ทำหน้าที่จัดการศึกษาและให้การศึกษาก่อนคนไทยตั้งแต่อดีตมาแล้วเมื่อบ้านเมืองเจริญขึ้นสภาพการณ์ต่าง ๆ เปลี่ยนไปทำให้บทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ลดลงก็คงเหลือแต่การศึกษาสงเคราะห์เท่านั้น ดังนั้น การศึกษาสงเคราะห์คือการให้การสงเคราะห์แก่รัฐในการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชน อนึ่ง มหาเถรสมาคมยังได้ให้ความสำคัญของการศึกษาสงเคราะห์โดยประกาศ เรื่อง การตั้งทุนสงเคราะห์แก่นักเรียนนักศึกษา โดยกำหนดข้อบัญญัติในเรื่องการตั้งทุนว่า การตั้งทุนสงเคราะห์แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาให้เป็นไปตามกุศลเจตนาของวัดทั้งหลายที่มีกำลังและสามารถจะจัดทำได้ พระสงฆ์เห็นความจำเป็นที่บุตรหลานของประชาชนในท้องที่ของวัดนั้นจะต้องมีโรงเรียนให้เรียน ก็ช่วยกันชักชวนนำประชาชนช่วยสร้างโรงเรียนขึ้นในวัดเพื่อให้บุตรหลานของชาวบ้านได้เล่าเรียน รัฐบาล ก็ให้สงฆ์ให้ช่วยรับภาระจัดโรงเรียนและเป็นครูสอน นับเป็นการศึกษาสงเคราะห์ของวัดและพระสงฆ์ ตั้งแต่แรกที่มีรัฐเริ่มจัดการศึกษา เป็นต้น

๒.๓.๗ การบริหารของพระสังฆาธิการในด้านการเผยแผ่

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ การทำให้หลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแพร่หลายออกไป ทำให้มีผู้เคารพเลื่อมใสในพระรัตนตรัย น้อมนำเอาหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าไปปฏิบัติ เพื่อก่อให้เกิดการศึกษาและการพัฒนาตนเองไปในทางที่ถูกต้องและเหมาะสม เป็นหน้าที่ของพุทธบริษัททุกฝ่ายที่จะต้องดำเนินการร่วมกันให้งานสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี โดยเฉพาะพระภิกษุสงฆ์ที่มีหน้าที่ในการศึกษาและปฏิบัติตามหลักธรรมคำสั่งสอน จะต้องตระหนักในภาระหน้าที่เหล่านี้อย่างแท้จริง^{๗๔}

^{๗๓} บุญศรี พานะจิตต์, *ความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัด*, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด, ๒๕๔๕), หน้า ๒๐.

^{๗๔} พระยุพธนา รมณียธมโม (แก้วกัณหา), “การศึกษาเชิงวิเคราะห์การจตุตถกรรมสงฆ์ในสมัยพุทธกาล”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, หน้า ๑๑๕.

การเผยแผ่ศาสนาธรรม หมายถึง การดำเนินการประกาศพระพุทธศาสนาให้แก่ ศาสนทายาทและประชาชนทั่วไปได้รับทราบในทุก ๆ วิธีการที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยโดยมุ่งเน้นให้ประชาชนได้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมแล้วน้อมนำเอาหลักธรรมคำสั่งสอนไปใช้ในชีวิตประจำวัน การเผยแผ่พระธรรมคำสอน ถือว่าเป็นหน้าที่โดยตรงของพระสงฆ์ เพื่อปลูกฝังอบรมให้พุทธศาสนิกชนเป็นคนดี มีศีลธรรมและประพฤติปฏิบัติชอบนั้น อบรมสั่งสอนประชาชนให้เกิดศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา และตั้งอยู่ใน สัมมาปฏิบัติ เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ สั่งสอนให้ผู้เรียนบังเกิดความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมก่อให้เกิดความเลื่อมใส ศรัทธา และตั้งตนอยู่ในสัมมาปฏิบัติ เพราะว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ยังประโยชน์สุข ให้เกิดขึ้นกับมวลมนุษยชาติ การพัฒนาศักยภาพของคณะสงฆ์เพื่อให้องค์กรคณะสงฆ์เข้มแข็งมีประสิทธิภาพในการเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้น พระสงฆ์ควรตระหนักในการเผยแผ่คำสั่งสอนของพระพุทธศาสนา โดยยึดหลักวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ

- ๑) ศึกษารูธรรมิกัตถประโยชน์ คือ ประโยชน์ในชาตินี้
- ๒) สัมปรายิกัตถประโยชน์ คือ ประโยชน์ในชาติหน้า
- ๓) ปรมัตถประโยชน์ คือ ประโยชน์อย่างยั่งยืนคือ พระนิพพาน

ในส่วนงานการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ฉบับ พ.ศ.๒๕๔๔ ที่กำหนดหน้าที่ของเจ้าคณะพระสังฆาธิการและพระสงฆ์เกี่ยวกับการเผยแผ่ไว้คือ

- ๑) อบรมภิกษุสามเณรให้มีสมณสัญญาและอบรมในเรื่องจรรยา มารยาท ตลอดถึงการปฏิบัติอันเกี่ยวกับพิธีหรือแบบอย่างต่าง ๆ
- ๒) อบรมการทำวัตรสวดมนต์ให้เป็นไปโดยมีระเบียบเรียบร้อย
- ๓) หาอุบายวิธีให้ได้ยินได้ฟังโอวาท คำสั่งสอน หรือคำแนะนำที่เป็นประโยชน์
- ๔) แนะนำสั่งสอนอบรมประชาชนให้เข้าใจในศาสนพิธีและการปฏิบัติ
- ๕) เทศนาสั่งสอนประชาชนให้ตั้งอยู่ในศีลธรรมและให้ได้ยินได้ฟังเรื่องเกี่ยวกับพระศาสนาโดยถูกต้อง
- ๖) หาอุบายวิธีสกัดกั้นสัทธรรมปฏิรูปมิให้เกิดขึ้นหรือบำบัดที่เกิดขึ้นให้หมดไปโดยชอบ
- ๗) ขวนขวายเพื่อให้ศิษย์วัดมีความรู้ในเรื่องพระศาสนาและอบรมในทางศีลธรรมมีการไหว้พระสวดมนต์ เป็นต้น

๘) ขวนขวายจัดตั้งห้องสมุด เพื่อประโยชน์แก่การศึกษาธรรมบาลี หรือเพื่อประโยชน์แก่ประชาชน หรือขวนขวายจัดหาหนังสือเกี่ยวกับความรู้ทั่วไปบ้าง เกี่ยวกับการไหว้ พระสวดมนต์บ้างเกี่ยวกับศีลธรรมบ้าง ที่เกี่ยวกับประวัติพระบ้าง เพื่อให้ผู้รักาศิลปวัฒนธรรมตามวัดต่าง ๆ ได้ท่องได้อ่านตามสมควรแก่สถานที่และโอกาส

บทบาทที่สำคัญของสถาบันสงฆ์ การเผยแผ่พระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าเป็นการช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ ด้วยอาศัยความเมตตาและกรุณาของภิกษุสงฆ์งานเผยแผ่ที่ภิกษุสงฆ์ทำกันอยู่ทั่วไปในปัจจุบันมีดังนี้

๑. งานพระธรรมทูต ดำเนินการโดยใช้มติมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานพระธรรมทูตภายในประเทศ พ.ศ. ๒๕๐๘ โดยจัดพระสงฆ์ผู้สมัครบำเพ็ญประโยชน์แก่พระศาสนาออกไปจาริกเผยแผ่หลักธรรมแก่ประชาชนทั่วประเทศเป็นงานที่นำพุทธบริษัทและประชาชนทั่วไปให้เกิดความคิดถึงคุณค่าของธรรมและ ความจำเป็นที่จะต้องปฏิบัติธรรมะ สามารถนำธรรมะไปใช้ในชีวิตประจำวัน

ได้อย่างถูกวิธีและถูกต้องรวมทั้งสามารถใช้ธรรมะแก้ปัญหาต่าง ๆ ในด้านเศรษฐกิจ สังคม การปกครองและสิ่งแวดล้อมงานพระธรรมทูต เป็นงานพัฒนาทรัพยากรบุคคลและเป็นงานที่เป็นรากฐานแห่งความมั่นคงของประเทศชาติ แนวการปฏิบัติงานของพระธรรมทูต ได้แก่ การเทศน์ การบรรยาย การสนทนา ธรรมกถา นำฝึกสมาธิ นำเป็นพุทธมามกะ เยี่ยมเยียน นำพัฒนาท้องถิ่น สาธิตและนำจัดกิจกรรม วัตถุประสงค์ ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มี ๔ ประการ คือ

๑) เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงและความอยู่รอดปลอดภัยของประเทศชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์

๒) เพื่อส่งเสริมและปลูกฝังศีลธรรม วัฒนธรรม และให้คำแนะนำทางจิตใจแก่ประชาชน

๓) เพื่อส่งเสริมความเข้าใจอันดี และความร่วมมือซึ่งกันและกันระหว่างข้าราชการประชาชนพระสงฆ์และผู้นำทางศาสนา ในการพัฒนาประเทศและความเป็นอยู่ของประชาชน

๔) เพื่อให้พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาได้มีโอกาสบำเพ็ญสาธารณประโยชน์แก่ประเทศชาติและพระศาสนาตามสมควรแก่สมณวิสัย

๒. หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) เป็นกิจกรรมของคณะสงฆ์ไทยตามระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พ.ศ. ๒๕๑๘ มีความมุ่งหมายที่จะพัฒนาท้องถิ่นระดับตำบลลงสู่หมู่บ้าน โดยให้ภิกษุสงฆ์ในชนบท ได้มีบทบาทและเป็นแกนนำในการส่งเสริมวัด ให้เป็นศูนย์กลางการพัฒนาท้องถิ่น ให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน

๓. งานอบรมจริยธรรมนักเรียนข้าราชการ และประชาชนเพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีทัศนคติที่ดีต่อสถาบันพระพุทธศาสนาสามารถปฏิบัติตนตามหน้าที่ของชาวพุทธได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและน้อมนำหลักพุทธธรรม ไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิตประจำวันเพื่อพัฒนาตนเองและสังคม

๔. การบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน เป็นการจัดบรรพชาเยาวชนชายอายุตั้งแต่ ๑๐ ปี เพื่อใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ในการศึกษาธรรมในช่วงปิดภาคฤดูร้อนประมาณเดือนเมษายน

๕. การส่งเสริมหน่วยสงเคราะห์พุทธมามกะผู้เยาว์ เป็นหน่วยสงเคราะห์ที่วัดและประชาชนจัดให้มีขึ้นในวัด ในหมู่บ้านเพื่อจัดฝึกอบรมด้านความรู้ ความประพฤติและจิตใจ โดยมีพระสงฆ์ทำหน้าที่ฝึกอบรมสั่งสอนและบริหารงานทั่วไป ของหน่วยสงเคราะห์พุทธมามกะผู้เยาว์ เรียกว่า พุทธมามกาจารย์ แบ่งเป็น ๓ คณะ คือ คณะประถมพุทธมามกะได้แก่ เด็กอายุ ๗-๑๐ ขวบ คณะมัธยมพุทธมามกะ ได้แก่ เด็กอายุ ๑๑-๑๕ ขวบ คณะอุดมพุทธมามกะได้แก่ เด็กอายุ ๑๖-๑๘ ปี

๖. การเผยแผ่ทางสื่อสารมวลชน เป็นการดำเนินการโดยเผยแผ่ทางวิทยุ โทรทัศน์ วารสาร นิตยสารเผยแผ่ธรรมและการเผยแผ่ในต่างประเทศอาจมีการตั้งวัดในต่างประเทศ

๗. การเผยแผ่ตามศักยภาพของวัดเป็นโครงการที่จัดขึ้นมาเพื่อพัฒนาคุณภาพชุมชนตามศักยภาพของวัด ได้แก่ โครงการอุทยานการศึกษา การจัดสวนสมุนไพรในวัด โครงการลานวัด ลานใจ ลานกีฬา เป็นต้น^{๗๕}

^{๗๕}บุญศรี พานะจิตต์, โครงการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถาบันศาสนา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด, ๒๕๔๕), หน้า ๒๑.

๘. สื่อสารมวลชนกับคณะสงฆ์ เพื่อให้เจ้าคณะพระสังฆาธิการทุกรูปมีความรู้ความเข้าใจในการใช้สื่อสารมวลชน เช่น สิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น และตระหนักว่าสื่อสารมวลชน มีบทบาทสำคัญในสังคมปัจจุบัน คือ

- ๑) ความสำคัญของสื่อสารมวลชน
- ๒) หลักการ และจรรยาบรรณของสื่อสารมวลชน
- ๓) พ.ร.บ. คลื่นความถี่กับการพระศาสนา
- ๔) ชนิดและรูปแบบของสื่อสารมวลชน
- ๕) บทบาทพระสงฆ์กับสื่อสารมวลชน

๙. งานประชาสัมพันธ์คณะสงฆ์เพื่อให้เจ้าคณะพระสังฆาธิการทุกรูปมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักและวิธีการประชาสัมพันธ์ และสามารถนำหลักการและวิธีการไปประยุกต์ใช้กับงานคณะสงฆ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ คือ

- ๑) หลักและวิธีการประชาสัมพันธ์
- ๒) องค์ประกอบของการประชาสัมพันธ์
- ๓) ความสำคัญของการวางแผนประชาสัมพันธ์
- ๔) การสื่อสารเพื่อประชาสัมพันธ์
- ๕) แนวทางการประชาสัมพันธ์^{๗๖}

ในการเผยแผ่พุทธธรรมนั้นมีหลายวิธี ดังต่อไปนี้

๑) การเทศนาธรรม คือ การแสดงธรรมะ สั่งสอนตามหลักพระพุทธศาสนาเพื่อให้ ผู้ฟังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งวิธีนี้ภิกษุสงฆ์ใช้ในการเผยแผ่หลักธรรมเป็นประจำ

๒) ปาฐกถาธรรม คือ การบรรยายธรรมะให้ผู้อื่นฟัง โดยทั่วไปจะยืนและผู้พูดจะต้องมีลีลาในการพูดเพื่อโน้มน้าวจิตใจผู้ฟังพิเศษเป็นวิธีการที่น่าสนใจ

๓) อภิปรายธรรม คือ การชี้แจงหรือแสดงความคิดเห็นในหลักธรรมข้อใดข้อหนึ่งให้ผู้อื่นเข้าใจ

๔) สนทนาธรรม คือ การพูดจาหารือในหลักธรรมเพื่อนำไปใช้ในการแก้ปัญหาชีวิตโดยยึดหลักทางสายกลาง

๕) การสอนสมถกรรมฐานหรือวิปัสสนากรรมฐาน คือ การสั่งสอนให้นั่งภาวนาเพื่อให้ใจเป็นสมาธิและเข้าใจสภาวะตามความเป็นจริงของสังขาร ตามหลักไตรลักษณ์

๖) การใช้สื่อและอุปกรณ์ประกอบการสอนธรรมะ เช่น การใช้หนังสือธรรมะ การใช้วีดิทัศน์ คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต ม้วนเทป เป็นอุปกรณ์ในการเผยแผ่ศาสนาธรรมโดยอาจจำหน่ายแจกไปในกลุ่มที่มีเวลาศึกษาธรรมะด้วยตนเอง

สรุปได้ว่า วิธีที่ภิกษุสงฆ์ใช้ในการเผยแผ่ธรรมะในปัจจุบันมีหลายวิธี ได้แก่ การเทศนาธรรม ปาฐกถาธรรม อภิปรายธรรม สนทนาธรรม การสอนวิปัสสนากรรมฐานและการใช้สื่อประกอบการ

^{๗๖} พระครูปลัดอาทิตย อดุลเวที (ซองดี), “การศึกษาแนวคิดและวิธีการปกครองคณะสงฆ์ของพระเทพโสมภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) : ศึกษาเฉพาะกรณีพระสังฆาธิการในเขตปกครองภาค ๒”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, หน้า ๘๖.

สอนธรรมะจะเลือกใช้วิธีใด ขึ้นอยู่กับลักษณะของผู้รับ การเทศนาสั่งสอนประชาชน เป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ที่พระสงฆ์และคณะสงฆ์ ถือเป็นกิจการที่สำคัญที่สุด จุดหมายของการศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมประการหนึ่ง คือ ความรู้ความสามารถในการที่จะนำพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าไปสู่ประชาชนหรือ การเผยแผ่นี้เองคณะสงฆ์ไทยเคยจัดให้มีโรงเรียนพระธรรมกถา ภิกษุสงฆ์ที่เทศน์ดี จะได้รับการยกย่องมาก และการเผยแผ่พระพุทธศาสนาถือว่าเป็นหน้าที่อันสำคัญของพระสงฆ์ เพราะว่าพระสงฆ์ที่ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนานั้นจะต้องมีความรู้ความสามารถและเทคนิควิธีการนอกเหนือจากความรู้ด้านหลักพุทธธรรม จึงจะสามารถทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพ

๒.๓.๘ การบริหารของพระสังฆาธิการในด้านการสาธารณูปการ

สาธารณูปการ หมายถึง การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ เป็นระเบียบบริหารการคณะสงฆ์ส่วนกลางพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับ พ.ศ. ๒๔๔๘ ใช้คำว่า “องค์การสาธารณูปการ” แต่ในปัจจุบันบทบัญญัติว่าด้วยอำนาจหน้าที่มหาเถรสมาคมและระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลางเรียกว่า “การสาธารณูปการ” ทั้งองค์การสาธารณูปการและการสาธารณูปการ มีความหมายในการรวมของพระสังฆาธิการอย่างเดียวกัน กล่าวคือ

๑) การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนวัตถุและศาสนสถาน

๒) กิจการอันเกี่ยวกับการวัด คือ การสร้างการตั้งการรวมการย้ายการยุบเลิกการขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา การยกวัดร้างเป็นวัดมีพระภิกษุอยู่จำพรรษาและการยกวัดราษฎร์ขึ้นเป็นพระอารามหลวง

๓) กิจการของวัดอื่น ๆ เช่น การจัดงานวัด การเรียไร

๔) การศาสนสมบัติของวัด

แนวทางในการจัดการด้านสาธารณูปการ วัดจะต้องมีแผนผังกำหนดการปลูกสร้างภายในวัด บริเวณวัดมีการปลูกไม้ดอกไม้ประดับ ไม่เกี่ยวกับพุทธประวัติ ทำให้วัดเป็นแหล่งศึกษา สถานที่รื่นรมย์ ลานวัดสะอาด ปราศจากมูลฝอย สิ่งปฏิกูล มีถังรองรับขยะมีถนนทางเดินเท้า วัดควรมีประตูเปิดตามวันเวลา เพื่อความปลอดภัยในทรัพย์สินมีป้ายแสดงสิ่งสำคัญ ๆ เพื่อดึงดูดความศรัทธาของประชาชนตามสมควร การทาสีเสนาสนะก็ดี แผ่นป้ายก็ดีให้ใช้สีทาเรียบ ๆ ไม่ฉูดฉาดการปลูกสร้างเสนาสนะภายในวัด ให้รักษาไว้ซึ่งศิลปกรรมของไทยมีการจัดระบบน้ำดื่ม น้ำใช้ ไฟฟ้าที่อยู่อาศัย มีระบบการจัดสิ่งปฏิกูลห้องน้ำ ห้องส้วม จัดสวัสดิการภิกษุสามเณร ได้รับความผาสุก ในการบำเพ็ญสมณธรรม วัดควรจัดบริเวณและอาคารสถานที่ให้ ร่มรื่นสวยงาม สะอาด สงบและมีสภาพเป็นอุทยานหรือสวนป่าที่มีความร่มรื่นและเป็นธรรมชาติมากที่สุด จัดวางแผนผังที่เป็นสัดส่วนโดยแบ่งเขตพุทธาวาส สังฆาวาส และเขตฌาปนสงเคราะห์ให้เป็นระเบียบ จัดให้มีหอกระจายข่าวเพื่อสอดแทรกความรู้และบริการข่าวสารต่าง ๆ ให้แก่ชุมชน อีกทั้งจัดธรรมสถานหรือ สวนธรรมเพื่อเป็นสถานที่ฝึกอบรมศีลธรรมจริยธรรม แก่ประชาชนหรือคนในท้องถิ่นความมุ่งหมายของสาธารณูปการก็เพื่อบำรุงรักษาวัดและส่งเสริมสร้างวัดให้เป็นที่ยอานวยประโยชน์แก่ประชาชนหรือสังคมผู้เป็นเจ้าของวัดนั้นให้วัฒนาสถาพรสืบไป การบริหารของพระสังฆาธิการและพระศาสนา ในด้านสาธารณูปการของวัดในปัจจุบัน แบ่งได้ ๓ เรื่อง คือ ๑. การบูรณะและพัฒนาวัด ๒. การก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะ ๓. การดูแลรักษา

และจัดการศาสนสมบัติของวัด และการบริหารงานสาธารณูปการของเจ้าอาวาสหรือวัดตามพระธรรมวินัยควรให้เกิดความสุข (สัปบายะ) ๔ อย่าง คือ

๑) อาวาสสัปบายะ ที่อยู่เป็นที่สบาย คือ ทำให้วัดเป็นอารามเป็นที่ร่มรื่นร่มเย็นเป็นรมณีสถานเจริญตาสบายใจแก่ผู้พบเห็นเป็นศูนย์กลางของชุมชนทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจ

๒) อาหารสัปบายะ อาหารเป็นที่สบาย ตามปกติเมื่อมีที่อยู่แล้วต้องคำนึงถึงการกินอาหาร การจัดสวัสดิการเรื่องอาหาร

๓) บุคคลสัปบายะ บุคคลเป็นที่สบาย บางแห่งไม่คำนึงถึงเรื่องบุคคลภายในวัด หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับวัด คนวัดแบ่งออกเป็น ๔ ประเภท คือ ภิกษุสงฆ์ สามเณร อุบาสกอุบาสิกา และเด็กวัด วัดใดดี หรือไม่ดี ดูได้จากบุคคล ๔ ประเภทนี้ สาธารณูปการจึงควรคำนึงถึงบุคคล ๔ ประเภทนี้ โดยการจัดอยู่ที่อยู่อาศัยของบุคคลแต่ละประเภทให้เหมาะสมตามสภาพของแต่ละบุคคลไม่ให้ปนกัน

๔) ธรรมสัปบายะ ธรรมเป็นที่สบายจุดมุ่งหมาย คือเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรม

ดังนั้น การสาธารณูปการจะเน้นในส่วนบำรุงรักษาวัดและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี เป็นหน้าที่ของผู้บริหารวัดและคณะสงฆ์โดยตรง ในส่วนของรัฐและพุทธบริษัทจะต้องอุปถัมภ์ด้วย ไม่ว่าจะเป็นก่อสร้างหรือบูรณะรักษาเสนาสนะของสงฆ์ พระสังฆาธิการทุกรูปต้องมองเห็นความสำคัญการจัดทำแผนแม่บทการก่อสร้าง และรู้จักวิธีการบริหารงานสาธารณูปการ เป็นอย่างดี มีเทคนิคและวิธีการขอคำปรึกษากับหน่วยงานราชการที่รับผิดชอบขั้นตอนการดำเนินการก่อสร้าง การบริหารจัดการงานสาธารณูปการที่ดี และต้องรู้จักวิธีการบูรณปฏิสังขรณ์ ศาสนวัตถุและพัฒนาวัดให้สงบบรมรื่น เป็นศูนย์กลางพัฒนาของชุมชนโดยกำหนดยึดหลักการบริหารบูรณปฏิสังขรณ์ การรักษาดูแลทำนุบำรุงศาสนวัตถุ และการจัดทำวัดให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง ถึงกระนั้นก็ตามพระสงฆ์จะมีเพียงหน้าที่ในการทำนุบำรุงรักษาเพียงอย่างเดียวไม่ได้ ต้องมีการอนุรักษ์ศาสนสถาน คือ ดูแลรักษาศาสนสถานให้มั่นคงถาวรและเป็นการอนุสรณ์สถานแก่นุชนรุ่นหลังได้ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาวัดเป็นการปรับปรุงสภาพวัดและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของวัด โดยเน้นการปรับปรุงและแก้ไขข้อบกพร่องเดิมภายในวัด รวมทั้งส่งเสริมกระบวนการดำเนินงานกิจกรรมพระศาสนาในวัดให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพสมบูรณ์เพื่อสร้างวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชนและเป็นแหล่งอารยธรรมอันเจริญรุ่งเรือง มีศาสนวัตถุ ศาสนสถานอันเป็นเครื่องหมายแห่งศิลปวัฒนธรรมอันดีงามบุคลากรทางศาสนามีความประพฤติดี เป็นแบบอย่างแก่ประชาชนในสังคม สามารถแนะนำให้ประชาชนในสังคม พ้นจากความลุ่มหลงฟุ้งเฟ้อและดำรงอยู่ได้อย่างเป็นสุข มีการส่งเสริมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์อย่างหลากหลาย ทั้งในด้านศาสนพิธี การให้การศึกษาการเผยแผ่ศาสนาธรรมและการสาธารณสงเคราะห์เพื่อสนับสนุนส่งเสริมให้วัดมีความเจริญรุ่งเรืองเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนและที่สำคัญเพื่อให้พระพุทธรูปศาสนาสถาปัตยกรรมมีความสงบสุขได้อย่างแท้จริง

๒.๓.๙ การบริหารของพระสังฆาธิการในด้านการสาธารณสงเคราะห์

การสาธารณสงเคราะห์ หมายถึง การดำเนินกิจการเพื่อให้เป็นสาธารณประโยชน์ของหน่วยงาน บุคคลหรือคณะบุคคล เว้นแต่การนั้นอยู่ในขอบข่ายแห่งการสงเคราะห์หรือการช่วยเหลือเกื้อกูลอุดหนุนจุนเจือกิจการของรัฐหรือของเอกชนที่ดำเนินการเพื่อสาธารณประโยชน์หรือการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่ซึ่งจะเป็นสาธารณสมบัติหรือประชาชนทั่วไปและการเกื้อกูลทำประโยชน์ร่วมกันทั้งให้คำแนะนำสอนความคิดและวัตถุสิ่งของตามแนวคิดทางพระพุทธศาสนา ถือว่าการให้ธรรมเป็นทานย่อม

ชนะการให้ทานทั้งปวง ฉะนั้นการสอนหนังสือก็ดี การแนะนำที่เกี่ยวกับความรู้ก็ดี จัดเป็นสาธารณประโยชน์ทั้งนั้น^{๗๗}

การสาธารณสงเคราะห์ แยกโดยลักษณะคือ

๑) การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล เช่น หน่วยอบรม อปต. ห้องสมุดเพื่อประชาชน มูลนิธิเพื่อคนยากจน

๒) การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นซึ่งเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์ เช่น การพัฒนาหมู่บ้าน การพัฒนาวัด เป็นต้น

๓) การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ เช่น การสร้างถนน หนทาง การขุดคลอง การพัฒนาก่อสร้างวัดพัฒนาโรงเรียน เป็นต้น

๔) การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป เช่น การช่วยเหลือผู้คนที่ตกทุกข์ได้ยากเพราะภัยทางธรรมชาติ เช่น วาตภัย อุทกภัย อัคคีภัย เหล่านี้ถือว่าเป็นการสงเคราะห์ ช่วยเหลือคนอื่นทั้งนั้น รวมเป็นถึงการสงเคราะห์คนวัยชรา สถานเด็กกำพร้า เป็นต้น

การสาธารณสงเคราะห์เป็นการแสดงบทบาทของภิกษุสงฆ์ ในด้านสังคมสงเคราะห์ ทั้งการสงเคราะห์บุคคล และสาธารณสงเคราะห์ โดยมีภิกษุสงฆ์เป็นผู้นำชุมชนในการบริจาคช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติต่าง ๆ เพราะภิกษุสงฆ์เป็นศูนย์กลางเชื่อมประสานระหว่างคนจนกับคนรวย ปัจจัยที่ได้รับบริจาคมา ภิกษุสงฆ์ก็ใช้ทำประโยชน์เป็นสาธารณกุศลและช่วยเหลือบุคคล ผู้ขาดแคลนและด้อยโอกาสดังกล่าวแล้ว การสาธารณสงเคราะห์ เป็นการจัดการให้การสงเคราะห์ในด้านต่าง ๆ แก่ประชาชนผู้อุปถัมภ์บำรุงวัด ทายกทายิกาของวัด หรือประชาชนทั่วไปวัดเป็นส่วนหนึ่งของสังคมวัดอยู่ได้ก็ต้องพึ่งบ้าน และบ้านอยู่ได้ ก็ต้องพึ่งวัด วัดเป็นศูนย์กลางของสังคม พระสงฆ์เป็นที่พึ่งทางใจของประชาชน เมื่อประชาชนเดือดร้อนในเรื่องใดเรื่องหนึ่งก็เป็นหน้าที่ทางวัดจะต้องจัดการสงเคราะห์ช่วยเหลือการสาธารณสงเคราะห์จึงเป็นหน้าที่ของวัด และเจ้าอาวาสจะต้องดำเนินการบริหารงานทุกด้านเกี่ยวกับการสงเคราะห์ประชาชนในขอบเขตที่วัด จะสามารถจัดได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติที่ว่าวัดเป็นของประชาชนเป็นที่ทำบุญบำเพ็ญกุศลตามประเพณีของชาวบ้านของวัดภิกษุสงฆ์ สามเณร ในวัดอันมีเจ้าอาวาสเป็นหัวหน้าปกครองดูแล รักษาวัด มีหน้าที่ให้ความสะดวกแก่ประชาชน ในการทำบุญบำเพ็ญกุศลทั้งที่บ้านและวัด หรือที่อื่นใดในหมู่บ้าน ตำบลที่ตั้งวัดนั้นและหน้าที่จัดการสาธารณสงเคราะห์อื่น ๆ แก่ประชาชน ในส่วนที่อยู่ในสมณวิสัยที่น่าจะจัดได้

กล่าวโดยสรุป การสาธารณสงเคราะห์ หมายถึง การดำเนินการช่วยเหลือสังคมทางวัตถุในรูปแบบต่าง ๆ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย ได้แก่ การสงเคราะห์ภิกษุสงฆ์ สามเณรการสร้างถนนเข้าหมู่บ้าน การให้สถานที่เป็นแหล่งประปาหมู่บ้าน การสนับสนุนทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียน การช่วยเหลือผู้ป่วยผู้ยากไร้ การสร้างห้องสมุดโรงเรียน เป็นต้น การสาธารณสงเคราะห์ นอกจากจะเป็นการช่วยเหลือชาวบ้าน ในสิ่งที่พวกเขาต้องการและมีความจำเป็นแล้ว ยังเป็นการสร้างความผูกพันระหว่างวัดกับบ้านอีกทางหนึ่งด้วย

^{๗๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๘.

๒.๓.๑๐ หลักธรรมสำหรับผู้บริหาร

หลักธรรมสำหรับผู้บริหารเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้บริหารจะต้องมี คำสั่งสอนของพระพุทธองค์ที่แสดงให้เห็นถึงคุณลักษณะหรือวิถีทางของการที่จะเป็นผู้บริหารที่ดี เพื่อใช้สำหรับเป็นแนวทางที่จะนำไปปฏิบัติซึ่งมีหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้สำหรับผู้บริหารได้ ดังนี้

๑. พรหมวิหารธรรม คือ ธรรมเครื่องอยู่อย่างประเสริฐ ๔ ประการคือ

- ๑) เมตตา ความรักใคร่ปรารถนาดีอยากให้เขามีความสุข
- ๒) กรุณา ความสงสารคิดช่วยให้พ้นทุกข์
- ๓) มุทิตา ความยินดีในเมื่อผู้อื่นอยู่ดีมีความสุข และ
- ๔) อุเบกขา ความวางใจเป็นกลาง^{๗๘}

๒. อิทธิบาท คือ คุณเครื่องให้ถึงความสำเร็จมี ๔ ประการ คือ

- ๑) ฉันทะ ความพอใจ
- ๒) วิริยะ ความเพียร เข้มแข็ง อุตุน
- ๓) จิตตะ ความคิดมุ่งไป ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำ อุทิศกายใจให้ แก่สิ่งที่ทำ
- ๔) วิมังสา ความไตร่ตรองทบทวนหมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผลและตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนในสิ่งที่ทำนั้น มีการวางแผนวัดผล คิดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุง^{๗๙}

๓. ทศพิธราชธรรม คือ ธรรมของพระราชา กิจวัตรที่พระเจ้าแผ่นดินควรประพฤติคุณธรรมของผู้ปกครองบ้านเมืองหรือของนักปกครองมี ๑๐ ประการ คือ

- ๑) ทาน การให้
- ๒) ศีล ความประพฤติดีงาม
- ๓) ปริจจาคะ การบริจาค
- ๔) อาชวระ ความซื่อตรง
- ๕) มัททวะ ความอ่อนโยน
- ๖) ตปะ ความทรงเดช
- ๗) อักโกธะ ความไม่โกรธ
- ๘) อวิหิงสา ความไม่เบียดเบียน
- ๙) ขันติ ความอดทน และ
- ๑๐) อวิโรธนะ ความไม่คลาดจากธรรม วางตนเป็นหลักหนักแน่นในธรรม^{๘๐}

๔. จักรวรรดิวัตร คือ วัตรหรือพระจริยาที่พระเจ้าจักรพรรดิทรงบำเพ็ญสม่ำเสมอ มี ๕ ประการ คือ

- ๑) ธรรมาธิปไตย เคารพนับถือ บุษายำเกรงธรรม ยึดธรรมเป็นหลักเป็นธงชัย
- ๒) ธรรมการึกษา จัดการรักษাপ้องกันและคุ้มครองอันชอบธรรมแก่ชนภายในมีพระมเหสี เป็นต้น

^{๗๘}ที่.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๐๘/๒๘๐.

^{๗๙}ที่.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๐๖/๒๗๗.

^{๘๐}พ.ชา.อสีติ (ไทย) ๒๘/๑๑๒.

๓) มา อธรรมการ ห้ามกันมิให้มีการอันธพาลเกิดขึ้นในพระราชอาณาเขต
 ๔) ธนานุประทาน ปันทรัพย์ให้แก่ชนผู้ไร้ทรัพย์ มิให้มีคนยากไร้ในแว่นแคว้นและ
 ๕) ปริพจณา ปรีกษาสอบถามปัญหา กับสมณพราหมณ์ผู้ประพฤติปฏิบัติชอบตลอด
 ถึงนักปราชญ์นักวิชาการผู้ทรงคุณธรรม^{๘๑}

๕. กัลยาณมิตร คือ องค์คุณของกัลยาณมิตร คุณสมบัติของมิตรดีหรือมิตรแท้ มี ๗ ประการ คือ^{๘๒}

- ๑) ปิโย น่ารัก
- ๒) ครุ น่าเคารพ
- ๓) ภาวนีโย น่าเจริญใจ
- ๔) วตตะ จ รู้จักพูด ให้ได้ผล
- ๕) วจนฺทโม อดทนต่อถ้อยคำ
- ๖) คมภีรณจ กล้า กตตะ แกล้งเรื่องลำลึกได้ และ
- ๗) โน จภูจฺจาเน นิโยชเย ไม่ชักนำไปในอธรรม ในเรื่องเหลวไหลหรือไม่ชักนำไปในทางเสื่อมเสีย

๖. คุณธรรมสำหรับเจ้าอาวาส ผู้บริหาร

๑. เป็นผู้เพียบพร้อมด้วยมรรยาท เพียบพร้อมด้วยวัตร
๒. เป็นพหูสูต ทรงสุตะ
๓. เป็นผู้ประพฤติขัดเกลา ยินดีในการหลีกเร้น
๔. เป็นผู้ยินดีในกัลยาณธรรม มีวาจางาม เจริญถ้อยคำไพเราะ
๕. มีปัญญา ไม่โง่เขลา ไม่เป็นคนเซอะ^{๘๓}

๗. ปิยธรรมสำหรับเจ้าอาวาส (ธรรมที่เป็นเหตุให้เจ้าอาวาสเป็นที่รัก)

๑. เป็นผู้มึนศีล สำรวมด้วยการสังวรในปาติโมกข์ เพียบพร้อมด้วยอาจารย์และโคจร มีปกติเห็นภัยในโทษแม้เล็กน้อย สมาทานศึกษาอยู่ในสิกขาบททั้งหลาย
๒. เป็นพหูสูต ทรงสุตะ สังสมสุตะ เป็นผู้ได้ฟังธรรมทั้งหลายที่มีความงามในเบื้องต้น มีความงามในท่ามกลาง มีความงามในที่สุด ประกาศพรหมจรรย์พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะ บริสุทธิ์ บริบูรณ์ครบถ้วนแล้วทรงจำไว้ได้ คล่องปาก ขึ้นใจ แหว่งตลอดดีด้วยทวิภูติ
๓. เป็นผู้มึนวาจา งาม เจริญถ้อยคำไพเราะอันประกอบด้วยวาจาชาวเมืองที่สละสลวย ไม่หยาบคาย ให้รู้ความหมายได้
๔. เป็นผู้ได้ฌาน ๔ อันมีในจิตยิ่ง ซึ่งเป็นเครื่องอยู่เป็นสุขในปัจจุบันตามความปรารถนา ได้โดยไม่ยาก ได้โดยไม่ลำบาก

^{๘๑}ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๕๙-๘๒/๘๐-๑๑๐.

^{๘๒}อง.สตตก. (ไทย) ๒๓/๓๖-๓๗/๕๖-๕๗.

^{๘๓}อง.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๒๓๑/๓๓๓.

๕. ทำให้แจ้งเจโตวิมุตติ ปัญญาวิมุตติอันไม่มีอาสวะ เพราะอาสวะสิ้นไปด้วยปัญญาอันยิ่งเอง เข้าถึงอยู่ในปัจจุบัน^{๘๔}

๘. โสภณธรรมสำหรับเจ้าอาวาส (ธรรมที่เป็นเหตุให้อาวาสงดงาม)

๑.เป็นผู้มีศีล สำรวมด้วยการสังวรในปาติโมกข์ เพียบพร้อมด้วยอาจารย์และโคจร มีปกติเห็นภัยในโทษแม้เล็กน้อย สมาทานศึกษาอยู่ในสิกขาบททั้งหลาย

๒.เป็นพหูสูต ทรงสุตะ สัมมสุตะ เป็นผู้ได้ฟังธรรมทั้งหลายที่มีความงามในเบื้องต้น มีความงามในท่ามกลาง มีความงามในที่สุด ประกาศพรหมจรรย์พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะ บริสุทธิ์ บริบูรณ์ครบถ้วนแล้วทรงจำไว้ได้ คล่องปาก ชื่นใจ แทงตลอดดีด้วยทวิภูติ

๓.เป็นผู้มีวาจางาม เจริญถ้อยคำไพเราะอันประกอบด้วยวาจาชาวเมืองที่สละสลวย ไม่หยาบคาย ให้รู้ความหมายได้

๔.เป็นผู้สามารถชี้แจงบุคคลผู้เข้าไปหาให้เห็นชัด ชวนใจให้อยากรับเอาไปปฏิบัติ ระวังให้อาจารย์แก่กล้า ปลอดภัยโลมใจให้สดชื่นร่าเริงด้วยธรรมกถา

๕.เป็นผู้ได้ฌาน ๔ อันมีในจิตยิ่ง ซึ่งเป็นเครื่องอยู่เป็นสุขในปัจจุบันตามความปรารถนา ได้โดยไม่ยาก ได้โดยไม่ลำบาก^{๘๕}

๙. พหุการธรรมสำหรับเจ้าอาวาส (ธรรมที่เป็นเหตุให้มีอุปการะมากแก่อาวาส)

๑.เป็นผู้มีศีล สำรวมด้วยการสังวรในปาติโมกข์ เพียบพร้อมด้วยอาจารย์และโคจร มีปกติเห็นภัยในโทษแม้เล็กน้อย สมาทานศึกษาอยู่ในสิกขาบททั้งหลาย

๒.เป็นพหูสูต ทรงสุตะ สัมมสุตะ เป็นผู้ได้ฟังธรรมทั้งหลายที่มีความงามในเบื้องต้น มีความงามในท่ามกลาง มีความงามในที่สุด ประกาศพรหมจรรย์พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะ บริสุทธิ์ บริบูรณ์ครบถ้วนแล้วทรงจำไว้ได้ คล่องปาก ชื่นใจ แทงตลอดดีด้วยทวิภูติ

๓.ปฏิสังขรณ์เสนาสนะที่ปรักหักพัง

๔.เมื่อภิกษุสงฆ์จำนวนมากเข้ามาถึงหรือภิกษุจากต่างแคว้นเข้ามาถึงเธอเข้าไปบอกพวกคฤหัสถ์ว่า “ผู้มีอายุทั้งหลาย ภิกษุสงฆ์จำนวนมากเข้ามาถึงแล้ว ภิกษุจากต่างแคว้นเข้ามาถึงแล้ว ขอเชิญพวกท่านทำบุญเถิด นี่เป็นกาลสมัยที่จะทำบุญ”

๕.เป็นผู้ได้ฌาน ๔ อันมีในจิตยิ่ง ซึ่งเป็นเครื่องอยู่เป็นสุขในปัจจุบันตามความปรารถนา ได้โดยไม่ยาก ได้โดยไม่ลำบาก^{๘๖}

^{๘๔} ๐.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๒๓๒/๓๗๔.

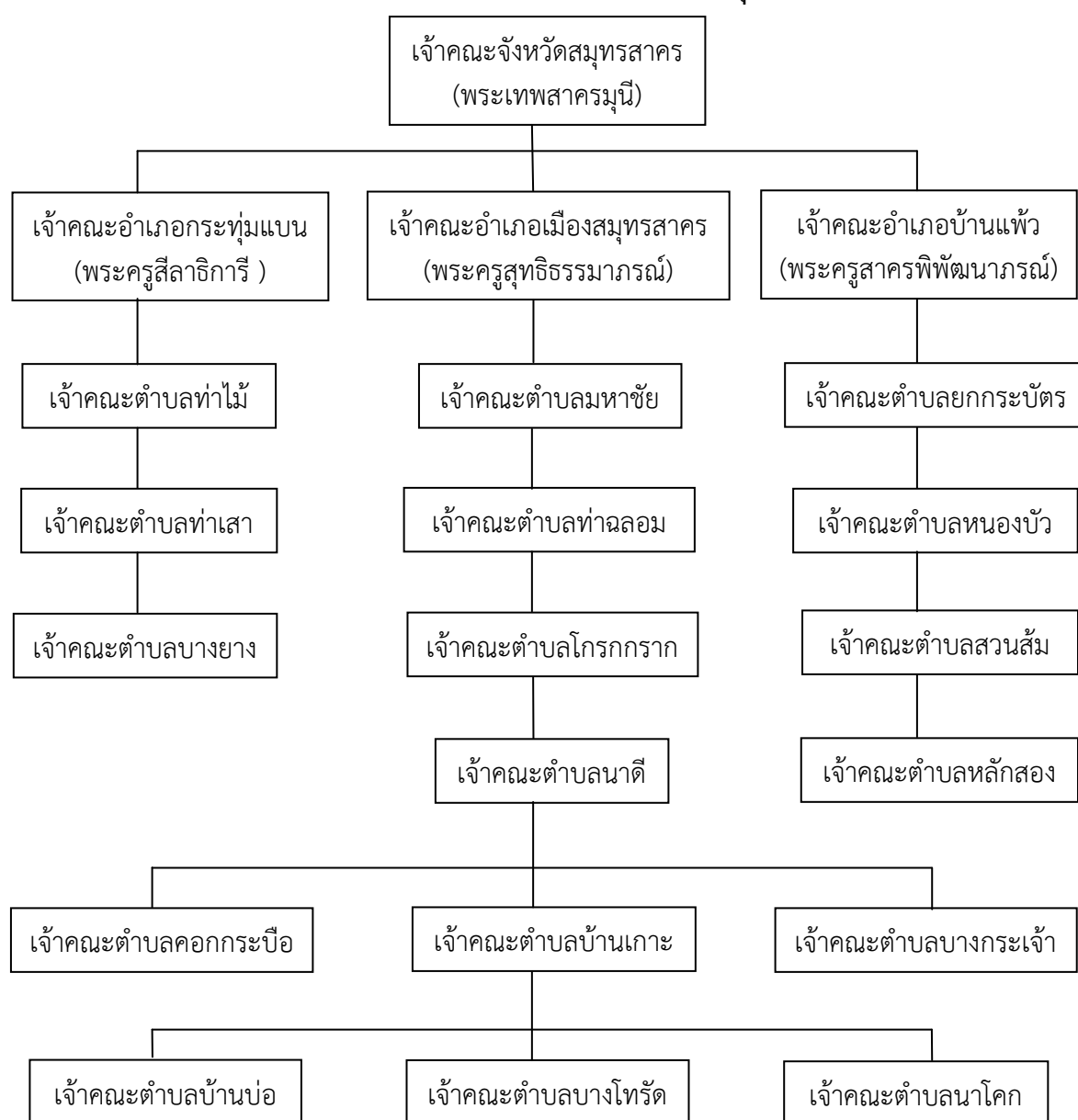
^{๘๕} ๐.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๒๓๓/๓๗๕.

^{๘๖} ๐.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๒๓๔/๓๗๖.

๒.๔ บริบทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดสมุทรสาคร

การบริหารงานของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร ภายใต้การกำกับดูแลของพระเทพสาครมุนี เจ้าคณะจังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งท่านได้ปกครองดูแลคณะสงฆ์ทั้งจังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งการปกครองแบ่งออกเป็น ๓ อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองสมุทรสาคร มีพระครูสุทธิธรรมมาภรณ์ วัดสุทธิวาตวราราม เป็นเจ้าคณะอำเภอเมืองสมุทรสาคร แบ่งเขตปกครองเป็น ๑๐ ตำบล มีวัดทั้งหมด ๕๘ วัด อำเภอบ้านแพ้ว มีพระครูสาครพิพัฒนาภรณ์ วัดหลักสี่ราษฎร์สโมสร เป็นเจ้าคณะอำเภอ มีวัดทั้งหมด ๒๓ วัด แบ่งเขตปกครอง ๔ ตำบล อำเภอกระทุ่มแบน มีพระครูสีลาธิการี วัดหนองพะอง เป็นเจ้าคณะอำเภอ มีวัดทั้งหมด ๑๕ วัด แบ่งเขตปกครองเป็น ๓ ตำบล ดังแผนภาพดังนี้

โครงสร้างการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสาคร

แผนภาพที่ ๒.๑ โครงสร้างการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสาคร

รายชื่อวัดในจังหวัดสมุทรสาคร

ตารางที่ ๒.๑ วัดในอำเภอเมืองสมุทรสาคร

ชื่อวัด	ตำบล
วัดกาหลง	กาหลง
วัดแก้วมงคล	กาหลง
วัดนาขาง	กาหลง
วัดโกรกกราก	โกรกกราก
วัดราษฎร์รังสรรค์ (คอกกระบือ)	คอกกระบือ
วัดโคกขาม	มหาชัย
วัดศรีบูรณาวาส	มหาชัย
วัดสหกรณ์ไผ่สีตาราม	มหาชัย
วัดโสภณาราม	มหาชัย
วัดศาลพันท้าย	มหาชัย
วัดเจษฎาราม	มหาชัย
วัดตึกมหาชยาราม	มหาชัย
วัดชัยมงคล	ชัยมงคล
วัดน่วมกานนท์	ชัยมงคล
วัดบางตะคอย	ชัยมงคล
วัดกลางอ่าแก้ว	ท่าจีน
วัดชีฟ้าขาว	ท่าจีน
วัดน้อยนางหงษ์	ท่าจีน
วัดหลังศาลประสิทธิ์	ท่าจีน
วัดใหญ่จอมปราสาท	ท่าจีน
วัดแหลมสุวรรณาราม	ท่าฉลอม
วัดสุทิวาตนาราม	ท่าฉลอม
วัดคลองครุ	ท่าทราย
วัดทองธรรมิการาม	ท่าทราย
วัดศรีเมือง	ท่าทราย
วัดนาโคก	นาโคก
วัดปัจจันตาราม	นาโคก
วัดเทพนรรัตน์	นาดี
วัดบางปิ้ง	นาดี
วัดป้อมวิเชียรโชติการาม	นาดี

วัดเจริญสุขาราม	บางกระเจ้า
วัดบางกระเจ้า	บางกระเจ้า
วัดวิสุทธิาราม (บางสีคต)	บางกระเจ้า
วัดศรีวนาราม	บางกระเจ้า
วัดเกตุมดีศรีวราราม	บางโหนด
วัดบันฑูรสิงห์ (บางโหนด)	บางโหนด
วัดบางน้ำวน	บางโหนด
วัดบางพลี	บางโหนด
วัดประสาทสามัคคีธรรม	บางโหนด
วัดเทพธงชัย	บางน้ำจืด
วัดโพธิ์แจ้ง	บางน้ำจืด
วัดเจ็ดโคก	บางหญ้าแพรก
วัดบางหญ้าแพรก	บางหญ้าแพรก
วัดศรีสุทธาราม	บางหญ้าแพรก
วัดสามัคคีศรีทธาราม	บางหญ้าแพรก
วัดเกาะ	บ้านเกาะ
วัดบางปลา	บ้านเกาะ
วัดพันธุวงษ์	บ้านเกาะ
วัดศิริมงคล	บ้านเกาะ
วัดกระซ้าขาว	บ้านบ่อ
วัดไต้บ้านบ่อ	บ้านบ่อ
วัดบางซุด	บ้านบ่อ
วัดใหญ่บ้านบ่อ	บ้านบ่อ
วัดบ้านโคก	พันท้ายนรสิงห์
วัดพันท้ายนรสิงห์	พันท้ายนรสิงห์
วัดวิสุทธิวราราม	พันท้ายนรสิงห์
วัดสธรรมาราม	พันท้ายนรสิงห์
วัดตึกมหาชยาราม	มหาชัย

ตารางที่ ๒.๒ วัดในอำเภอกระทุ่มแบน

ชื่อวัด	ตำบล
วัดดอนไก่อี	กระทุ่มแบน
วัดคลองมะเดื่อ	คลองมะเดื่อ
วัดราษฎร์บำรุง	คลองมะเดื่อ

วัดเกษตรพันธาราม	แคราย
วัดสุวรรณรัตนาราม	แคราย
วัดท่าไม้	ท่าไม้
วัดนางสาว	ท่าไม้
วัดท่าเสา	ท่าเสา
วัดท่ากระบือ	บางยาง
วัดบางยาง	บางยาง
วัดอ่างทอง	บางยาง
วัดหนองพะอง	สวนหลวง
วัดหนองนกไข่	หนองนกไข่
วัดศรีสำราญราษฎร์บำรุง	อ้อมน้อย
วัดอ้อมน้อย	อ้อมน้อย

ตารางที่ ๒.๓ วัดในอำเภอบ้านแพ้ว

ชื่อวัด	ตำบล
วัดคลองตันราษฎร์บำรุง	เกษตรพัฒนา
วัดเจ็ดริ้ว	เจ็ดริ้ว
วัดใหม่ราษฎร์นุกูล	บ้านแพ้ว
วัดยกกกระบัตร์	ยกกกระบัตร์
วัดหลักสี่ราษฎร์สโมสร	ยกกกระบัตร์
วัดธรรมโชติ	โรงเข้
วัดฟุ้งประชารธรรมาราม	โรงเข้
วัดโรงเข้	โรงเข้
วัดโรงเข้วนาราม	โรงเข้
วัดศรีเพชรพัฒนา	โรงเข้
วัดศรีสินมา	สวนส้ม
วัดสวนส้ม	สวนส้ม
วัดดอนโมสิตาราม	หนองบัว
วัดรางต้นนิลประดิษฐ์	หนองบัว
วัดหนองบัว	หนองบัว
วัดปทุมทองรัตนาราม	หนองสองห้อง
วัดหนองสองห้อง	หนองสองห้อง
วัดกระโจมทอง	หลักสอง
วัดหลักสองราษฎร์บำรุง	หลักสอง

วัดธรรมจริยาภิรมย์	หลักสาม
วัดวังชัยทรัพย์วิมล	หลักสาม
วัดธัญญารามราษฎร์บำรุง	อำแพง
วัดสุนทรสถิตย์	อำแพง
วัดราษฎร์ศรัทธากะยาราม	หลักสาม

การจัดการดูแลความเรียบร้อยในส่วนจังหวัดสมุทรสาครนี้อยู่ในความรับผิดชอบของ พระเทพสาครมุนี เจ้าคณะจังหวัด โดยที่เจ้าคณะอำเภอบล เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาสวัดและพระภิกษุสงฆ์ ทุกรูปทำหน้าที่ในการดูแลให้เป็นไปตามระเบียบของการดูแลของพระสังฆาธิการให้เรียบร้อยเป็นอย่างดี

ของพระสังฆาธิการภายใต้การดูแลของเจ้าคณะจังหวัดสมุทรสาครได้ให้มีการร่วมทำ กิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เกิดความสามัคคีปองดองกันทั่วทั้งจังหวัด เช่น การทำกิจกรรมร่วมกันดูแลวัดใน ระบบ ๕ ส. การปฏิบัติธรรม การส่งเสริมการเรียนรู้ทั้งภาคบาลีและนักรธรรม เป็นต้นเพื่อให้ทุกอำเภอนำไปปฏิบัติ

ในส่วนของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสาครก็ได้นำมาปฏิบัติตามมติของคณะสงฆ์ของจังหวัดสมุทรสาคร โดยมีการประชุมเพื่อแจ้งการปฏิบัติงานเป็นวาระการประชุมเพื่อให้เจ้าอาวาสทราบและนำไปแจ้งต่อเพื่อให้พระภิกษุได้ร่วมกันปฏิบัติตามมติที่ได้รับมาอย่างเรียบร้อย

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๕.๑ งานวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิภาพ

การวิจัยงานเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการตรวจสอบการทำงานของหน่วยงานใด หน่วยงานหนึ่งว่าผู้ที่ทำหน้าที่ทำงานสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพเพียงใด มีความคิดเห็นแบบใดที่จะสามารถนำมาปรับปรุงการทำงานของหน่วยงานของตนเองแล้วเป็นรูปแบบที่นำมาซึ่งเรียนรู้การทำงานที่ดีได้ตั้งงานวิจัยต่าง ๆ ที่ได้ทำเพื่อค้นหาจุดบกพร่องและข้อดี

พระธวัชชัย จารุธมโม (ศรีสุข) ได้วิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารของพระสังฆาธิการ : กรณีศึกษาวัดในอำเภอนองแสง จังหวัดสระบุรี” โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการบริหารของพระสังฆาธิการ เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารของพระสังฆาธิการ เพื่อศึกษาแนวทางและข้อเสนอแนะการพัฒนาการบริหารของพระสังฆาธิการ : กรณีศึกษา วัดในอำเภอนองแสง จังหวัดสระบุรี ผลจากการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการบริหารของพระสังฆาธิการ : กรณีศึกษา วัดในอำเภอนองแสง จังหวัดสระบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พระภิกษุสามเณร และประชาชนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารของพระสังฆาธิการอยู่ในระดับมากทุกด้าน^{๘๗}

^{๘๗} พระธวัชชัย จารุธมโม (ศรีสุข), “ประสิทธิภาพการบริหารของพระสังฆาธิการ : กรณีศึกษาวัดในอำเภอนองแสง จังหวัดสระบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒).

พระครูพิศาลถิรธรรม (สมพร ปณณวชิโร) ได้วิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร” โดยมีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัด ๒) เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส ในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร และ ๓) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า การบริหารมีความสำคัญต่อการดำเนินงานของวัดในอันที่จะพัฒนาให้เป็นระบบ สามารถส่งเสริมภิกษุสงฆ์สามเณร ให้เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ ปฏิบัติตนอยู่ในกรอบของพระธรรมวินัย และสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีต่อการพัฒนาชุมชนเป็นอย่างดี การบริหารวัดในปัจจุบันได้เปลี่ยนรูปแบบระบบ วิธีการ การสร้างระบบให้เหมาะสมกับผู้อยู่อาศัยในวัดนั้น ๆ และสังคมโดยรอบ เพื่อให้การบริหารเป็นไปตามความหมายที่ว่า การปกครอง การดูแลรักษาหมู่คณะและการดำเนินงานหรือการจัดการกิจกรรมต่าง ๆ ของหมู่คณะหรือองค์กรต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปตามนโยบาย และวัตถุประสงค์ขององค์กรนั้น ๆ ด้วยดี มีประสิทธิภาพ

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร พบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๒ และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านการปกครอง, ด้านการศึกษาสงเคราะห์ และด้านการสาธารณูปการ มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการศาสนศึกษา การเผยแผ่ และการสาธารณสงเคราะห์มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับปานกลาง^{๘๘}

พระครูสังฆรักษ์กฤษฎ์ถิตถณ สุเมโธ (ศรีอ้นยู่) ได้วิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี” โดยมีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี และ ๒) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๓.๔๕ และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านการปกครองและด้านสาธารณูปการมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๕ และ ๓.๕๔ ตามลำดับ ส่วนด้านอื่น ๆ ได้แก่ ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ และด้านการสาธารณสงเคราะห์มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับปานกลาง^{๘๙}

พระมหากมล ขนติธโร (โปร่งใจ) ได้วิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารงานคณะสงฆ์ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน” ผลการศึกษาประสิทธิภาพในการบริหารงานคณะสงฆ์ พบว่า พระสงฆ์ส่วนใหญ่ในเขตอำเภอป่าซางมีประสิทธิภาพในการบริหารงานอยู่ในระดับปานกลาง คือมีความเข้าใจในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๓๕ เพื่อเป็นกรอบแนวทางในการ

^{๘๘} พระครูพิศาลถิรธรรม (สมพร ปณณวชิโร), “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

^{๘๙} พระครูสังฆรักษ์กฤษฎ์ถิตถณ สุเมโธ (ศรีอ้นยู่), “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

บริหารงานคณะสงฆ์ เป็นอย่างดีโดยเฉพาะในเรื่องคณะสงฆ์ต้องอยู่ภายใต้การปกครองของมหาเถรสมาคมและเรื่องการจัดตั้งถอดถอนพระอุปัชฌาย์ เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส พระภิกษุ อันเกี่ยวกับตำแหน่งการปกครองคณะสงฆ์ตำแหน่งอื่น ๆ และไวยวัจกรให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีกำหนดในกฎหมายมหาเถรสมาคมแต่พระสงฆ์ส่วนมากมีระดับการปฏิบัติตามหลักและวิธีการในการบริหารจัดการของการบริหารงานพระสังฆาธิการอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างน้อยซึ่งถือได้ว่าเป็นจุดอ่อนในการบริหารงานคณะสงฆ์และจากแบบสอบถามปลายเปิด มีแนวโน้มตอบไปในทางเดียวกันว่าพระสงฆ์ในระดับปกครองขาดความสามัคคีและมีการเล่นพรรคเล่นพวกเพื่อผลประโยชน์ในการเลื่อนตำแหน่งสมณศักดิ์ด้วยซึ่งถือได้ว่าเป็นภาวะการเมืองในองค์กรทำให้ได้รับความยุติธรรมไม่เท่ากันในวงการสงฆ์ในปัจจุบัน^{๙๐}

พระครูใบฎีกาอภิชาติ ธรรมสุโท (พรสุทธิชัยพงศ์) ได้วิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพในการบริหารงานของเจ้าอาวาสในจังหวัดนนทบุรี” โดยมีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการบริหารงานของเจ้าอาวาสในจังหวัดนนทบุรี ตามทัศนะของพระภิกษุ สามเณรในสังกัด ๒) เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพการบริหารงานของเจ้าอาวาสในจังหวัดนนทบุรี ตามทัศนะของพระภิกษุ สามเณรในสังกัดโดยจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล และ ๓) เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางในการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพของเจ้าอาวาสในจังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า พระภิกษุและสามเณร มีทัศนะต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานของเจ้าอาวาสในจังหวัดนนทบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๓ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า พระภิกษุและสามเณร มีทัศนะต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานของเจ้าอาวาสในจังหวัดนนทบุรี อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยมีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการศึกษา อบรมและสั่งสอนเท่ากับ ๓.๙๕ ด้านการบำรุงรักษา วัด จัดกิจการและศาสนสมบัติเท่ากับ ๓.๗๘ ด้านการให้ความสะดวกในการบำเพ็ญกุศลเท่ากับ ๓.๖๑ และด้านการบริหารและการปกครองเท่ากับ ๓.๕๖

การเปรียบเทียบทัศนะของพระภิกษุและสามเณรต่อประสิทธิภาพการบริหารงานของเจ้าอาวาสในจังหวัดนนทบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า พระภิกษุและสามเณร มีทัศนะต่อประสิทธิภาพการบริหารงานของเจ้าอาวาสไม่แตกต่างกันตาม สถานภาพ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษา นักธรรม วุฒิการศึกษาเปรียญธรรมและวุฒิการศึกษาสามัญ จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้^{๙๑}

พระครูเกษมสมุทรรคุณ (ทองหล่อ เขมธมโม) ได้วิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม” โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อ (๑) ศึกษาประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอเมืองสมุทรสงครามจังหวัดสมุทรสงคราม (๒) เปรียบเทียบระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ โดยจำแนกตามสถานภาพส่วน

^{๙๐}พระมหากมล โปร่งใจ (ขณติธโร), “ประสิทธิภาพการบริหารงานคณะสงฆ์ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน”, รัฐศาสตร์มหาบัณฑิต (การเมืองและการปกครอง), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๐).

^{๙๑}พระครูใบฎีกาอภิชาติ ธรรมสุโท (พรสุทธิชัยพงศ์), “ประสิทธิภาพการบริหารงานของเจ้าอาวาสในจังหวัดนนทบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

บุคคล และ (๓) ศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ผลการวิจัยพบว่า ๑. ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๒ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการศึกษา สงเคราะห์ อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๔ ส่วนด้านอื่น ๆ ที่เหลืออยู่ในระดับมากทุกด้าน ๒. ผลการเปรียบเทียบระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า สถานภาพส่วนบุคคลด้านอายุของพระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถาม มีผลทำให้ความคิดเห็นที่มีต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ ๐.๐๑ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนสถานภาพส่วนบุคคลด้านพรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษานักธรรม และวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม ไม่มีผลทำให้เกิดความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ๓. ข้อเสนอแนะในการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ได้แก่ (๑) ด้านการปกครอง ควรมีการจัดอบรมเพื่อพัฒนาทักษะ ความรู้ด้านการบริหารจัดการแก่พระสังฆาธิการทุกระดับ และควรจัดประชุมพระสังฆาธิการระดับอำเภอ เป็นประจำ อย่างน้อยปีละ ๔ ครั้งเพื่อประโยชน์ด้านการปกครอง คณะสงฆ์ (๒) ด้านการศาสนศึกษา ควรสรรหาบุคลากรครูสอนพระปริยัติธรรมให้เพียงพอและมีประจำอยู่ในทุกสำนักเรียน และควรจัดอุปกรณ์การสอนที่ทันสมัยเพื่อช่วยประหยัดเวลาในการเรียนการสอนที่สูญเสียไปโดยไม่จำเป็น (๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ควรมีการประสานงานกันระหว่างวัด เพื่อกระจายการสนับสนุนทุนการศึกษาไปในทุก ๆ สถานศึกษา และวัดควรประสานงานกับภาครัฐและเอกชนที่ให้การอุปถัมภ์หรือมีหน้าที่ในการสนับสนุนการศึกษาแก่สถานศึกษาในพื้นที่ เพื่อมิให้การสงเคราะห์นั้นทับซ้อนกัน (๔) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ควรพัฒนาศักยภาพด้านการศึกษาแก่พระสงฆ์ เพื่อให้มีความรู้ สามารถให้การอบรมสั่งสอน พัฒนาคุณธรรม จริยธรรม แก่ประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพกับคนทุกเพศทุกวัย และ พระสังฆาธิการควรทำงานในเชิงรุกคือ ไม่รอให้คนเข้าไปหาถึงวัด แต่เป็นฝ่ายนำธรรมะมาทำให้ประชาชนถึงบ้าน (๕) ด้านการสาธารณูปการ ควรรณรงค์ให้พระสังฆาธิการดูแลรักษาเสนาสนะที่มีอยู่ มากกว่าการก่อสร้างขึ้นมาใหม่ และรณรงค์การก่อสร้างเสนาสนะที่มีเอกลักษณ์ของศิลปะประจำถิ่น และ (๖) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ควรประสานงานและร่วมมือกับส่วนราชการหรือองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อป้องกันปัญหาการสงเคราะห์ที่ซ้ำซ้อน เกิดประโยชน์ได้ไม่เต็มที่ และควรกำหนดเป้าหมาย วัดอุประสงค์ที่ชัดเจนก่อนลงมือปฏิบัติงาน^{๙๒}

พระครูวินัยธรรมชยา สุวิธาน (อยู่สำราญ) ได้วิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี” โดยมีวัตถุประสงค์ (๑) เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี (๒) เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล (๓) เพื่อศึกษาปัญหา

^{๙๒} พระครูเกษมสมุทรคุณ (ทองหล่อ เขมธมโม), “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

อุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ผลการวิจัยพบว่า

๑. ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๙ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ อยู่ในระดับมากทุกด้าน

๒. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างตัวแปร ได้แก่ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม พบว่า สถานภาพส่วนบุคคลด้านวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม มีผลทำให้ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นการยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนสถานภาพส่วนบุคคลด้านอื่น ๆ ไม่พบความแตกต่าง ซึ่งเป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

๓. ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี พบว่า (๑) ด้านการปกครอง : ผู้ปกครองคณะสงฆ์ทุกระดับชั้น ควรลงพื้นที่เพื่อดูแลให้คำปรึกษา และบำรุงขวัญกำลังใจแก่ผู้ใต้ปกครองเป็นประจำ การออกกฎ ระเบียบ ภายในวัด นอกจากต้องเป็นไปตามหลักพระธรรมวินัยแล้ว ผู้ปกครองควรจัดประชุมโดยให้ผู้ใต้ปกครองได้มีส่วนร่วมในการบัญญัติ กฎ ระเบียบ แสดงทัศนะ แล้วจึงตั้งโดยใช้มติในที่ประชุม (๒) ด้านการศาสนศึกษา : ควรจัดอาคารเรียนหรือห้องเรียนพระปริยัติธรรมแยกออกเป็นเอกเทศเพื่อใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมโดยเฉพาะ คณะสงฆ์ควรจัดให้มีการอบรมนักธรรมก่อนสอบในทุกระดับทั้งชั้นนักธรรมตรี-โท และเอก โดยจัดสรรผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ มาเป็นวิทยากร ซึ่งอาจกระทำโดยจัดให้เป็นกิจกรรมการอบรมนักธรรมประจำอำเภอก่อนสอบ ควรจัดให้มีการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมตลอดทั้งปี เว้นไว้เพียงในวันธัมมัสสวนะ วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และเทศกาลสำคัญ ๆ ประจำปี เท่านั้น ควรจัดหาเครื่องมือและสื่อการสอนที่ทันสมัย (๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ : ควรกระจายทุนศึกษาสงเคราะห์ให้เข้าถึงผู้ที่มีความต้องการอย่างแท้จริง (๔) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา : ควรเลือกวิธีการนำเสนอและนำเทคนิคในการเผยแผ่ที่สามารถกระตุ้นและสร้างความสนใจแก่ประชาชนในกลุ่มวัยรุ่นได้ ควรทำงานเชิงรุก เผยแผ่โดยอาศัยสื่อกลางในชุมชนนั้น ๆ อาทิเสียงตามสายหมู่บ้าน (๕) ด้านการสาธารณูปการ : ควรประสานงานและขอความช่วยเหลือจากส่วนราชการหรือองค์กร การปกครองส่วนท้องถิ่น ได้เข้ามาให้การสนับสนุนเงินทุนในการก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะแก่วัดในสังกัดพื้นที่ (๖) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ : คณะสงฆ์ควรประสานงานและร่วมมือกับส่วนราชการหรือองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นในการสงเคราะห์คนในชุมชน^{๙๓}

^{๙๓} พระครูวินัยธรสมชาย สุวิชาโน (อยู่สำราญ), “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

เอกราช มณีกรรณ ได้วิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดมุกดาหาร” พบว่า ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบลในภาพรวมอยู่ในระดับสูง โดยมีประสิทธิภาพสูงสุดในการประเมินผลรองลงมา คือ ด้านการวางแผนและน้อยที่สุดในด้านการตัดสินใจและประสบการณ์ในการทำงานมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบล และมีปัจจัยที่ไม่มีผล คือ อายุ เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ตำแหน่งและความรู้ความเข้าใจในบทบาทและหน้าที่^{๙๔}

เรืองอุไร ช่วยชู ได้วิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้ใหญ่บ้าน ศึกษาเฉพาะกรณี จังหวัดปทุมธานี” ซึ่งพบว่า ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง ๑๓ ปี ขึ้นไป มีการศึกษาระดับประถมศึกษาและมีอาชีพเกษตรกรกรม ในการประสานงานมีความสามารถในระดับกลาง และได้รับการฝึกอบรมศึกษาดูงานระดับปานกลาง สำหรับความรู้เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่และการปฏิบัติงานของผู้ใหญ่บ้านอยู่ในระดับสูง และพบอีกว่า อายุ ระยะเวลาดำรงตำแหน่ง อาชีพและการประสานงาน มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของผู้ใหญ่บ้าน ส่วนระดับการศึกษา การฝึกอบรมศึกษาดูงานและความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ ไม่ทำให้ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน^{๙๕}

สาธิต แก้วรากมุก ได้วิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล : กรณีศึกษา อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงราย” พบว่าเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุระหว่าง ๔๑-๕๐ ปี ส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกร เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลในระดับมาก และมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานสูง มีการวางแผนงานสูง มีการวางแผนการตัดสินใจและการประเมินผลในระดับสูงตามลำดับ ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน คือ ความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลและปัจจัยที่ไม่มีผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ ตำแหน่ง การได้รับข้อมูลข่าวสารสภาพแวดล้อมในการบริหารงาน ความสัมพันธ์กับผู้ร่วมงาน ความศรัทธาต่อผู้นำหรือผู้บังคับบัญชาและความคาดหวังความก้าวหน้าในการทำงาน^{๙๖}

สมสุข แคมคำ ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาประสิทธิภาพการให้บริการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ” ผลการวิจัยพบว่า ๑. ประสิทธิภาพการให้บริการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของสำนักวิทยบริการ สถาบันราชภัฏเพชรบุรี โดยการสืบค้นของอาจารย์ในสถาบันมีอัตราส่วนความถูกต้องแน่นอนสูงกว่าอัตราส่วนความถูกต้องแน่นอนโดยการสืบค้นของนักศึกษาในสถาบัน ๒. ระดับความคิดเห็นของ

^{๙๔}เอกราช มณีกรรณ, “ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบล กรณีศึกษาจังหวัดมุกดาหาร”, *ภาคนิพนธ์พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต*, (คณะพัฒนาสังคม : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๒).

^{๙๕}เรืองอุไร ช่วยชู, “ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของผู้ใหญ่บ้าน, ศึกษาเฉพาะกรณี จังหวัดปทุมธานี”, *ภาคนิพนธ์พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต*, (คณะพัฒนาสังคม : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๐).

^{๙๖}สาธิต แก้วรากมุก, “ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล: กรณีศึกษา อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงราย”, *ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*, (คณะพัฒนาสังคม : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๖).

อาจารย์และนักศึกษาในสถาบันเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการทั้ง ๔ ด้านของสำนักวิทยบริการ คือ ด้านความถูกต้องเที่ยงตรงด้านความเชื่อถือได้ด้านการปฏิบัติงานได้คล่องตัว และด้านความมีประโยชน์ มีคุณภาพอยู่ในระดับสูงมาก^{๙๗}

อรษา โพธิ์ทอง ได้วิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพัฒนาการอำเภอในฐานะเลขานุการคณะกรรมการพัฒนาอำเภอ (กพอ) : กรณีศึกษา อำเภอในเขตศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ ๗ พบว่า ปัจจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมในการปฏิบัติงานส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพัฒนาการอำเภอมากที่สุด เมื่อพิจารณาถึงปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงาน ส่วนใหญ่พัฒนาการอำเภอ มีปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานด้าน การติดตามประเมินผล ซึ่งยังไม่มีมีการปฏิบัติงานร่วมกันอย่างจริงจังของ กพอ. ปัญหาเกี่ยวกับการจัดตั้งศูนย์ข่าวสาร ประชาสัมพันธ์ เนื่องจากขาดทักษะในการปฏิบัติงานและงบประมาณสนับสนุน การจัดตั้งศูนย์ข้อมูลเพื่อการพัฒนาชนบท พบว่า มีปัญหาเกี่ยวกับสถานที่ดำเนินการไม่เหมาะสม ขาดวัสดุอุปกรณ์สนับสนุน นอกจากนี้ มีปัญหาเกี่ยวกับการขาดการประสานงานของ กพอ. ในการจัดวางแผนพัฒนาอำเภอ และ การประสานแผนงานโครงการพัฒนาชนบท ซึ่งมีข้อคิดเสนอแนะของ พัฒนาการอำเภอว่า ควรมีการประชุมชี้แจง ฝึกอบรม กพอ. ให้เข้าใจบทบาทหน้าที่ แนะนำปฏิบัติงานตามบทบาทอำนาจหน้าที่ ของ กพอ. เพื่อปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิภาพ มากขึ้น ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงมีข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพัฒนาการอำเภอ ในฐานะเลขานุการ กพอ. คือ การพัฒนาความรู้ความสามารถ ทักษะของพัฒนาการอำเภอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเสริมสร้างให้การปฏิบัติงานในฐานะเลขานุการคณะกรรมการพัฒนาอำเภอ มีประสิทธิภาพในภาระหน้าที่ทุกด้าน ตลอดจนการพัฒนา ปรับปรุงประสิทธิภาพของคณะกรรมการพัฒนาอำเภอทั้งคณะ ให้มีความเข้าใจในบทบาท หน้าที่ความรับผิดชอบในการบริหารงานพัฒนาชนบทระดับอำเภอร่วมกัน รวมทั้งให้การสนับสนุน การปฏิบัติงานของเลขานุการ กพอ. ทั้งด้านวัสดุ อุปกรณ์ บุคลากร เพื่อบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในส่วนของผู้สนใจศึกษาเพิ่มเติมนั้น ควรศึกษากลุ่ม ประชากรให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้นรวมทั้งศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน และปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพแต่ละด้าน โดยละเอียดเพื่อนำมาเป็นแนวทางปรับปรุงประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ตลอดจนการศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของ กพอ. ทั้งคณะ เพื่อเป็นการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานพัฒนาชนบทระดับอำเภอให้เหมาะสมต่อไป^{๙๘}

สรุปได้ว่า ประสิทธิภาพที่เกิดขึ้นได้นั้นจำเป็นต้องมีการร่วมมือกันทุกฝ่ายและจำเป็นต้องมีความเข้าใจในการทำงานและหน้าที่ของตนเองปฏิบัติงานตามขั้นตอนที่ได้วางไว้ทั้งนี้เพื่อที่จะทำให้งานที่ได้วางแผนและลงมือปฏิบัติ และผลที่ออกมาจะรับประสิทธิภาพตามเป้าหมายที่หน่วยงานหรือองค์กรได้วางเอาไว้

^{๙๗} สมสุข แคมคำ, “การศึกษาประสิทธิภาพการให้บริการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเทคโนโลยีอุตสาหกรรม”, สำนักวิทยบริการ, (สถาบันราชภัฏเพชรบุรี, ๒๕๔๖).

^{๙๘} อรษา โพธิ์ทอง, “ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพัฒนา การอำเภอ ในฐานะเลขานุการคณะกรรมการพัฒนาอำเภอ (กพอ) : ศึกษากรณีอำเภอในเขตศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ ๗”, สังคมสงเคราะห์ ศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๖).

๒.๕.๒ งานวิจัยเกี่ยวกับการบริหารงานของพระสังฆาธิการ

งานของพระสังฆาธิการเป็นหน่วยงานที่ใหญ่และมีรายละเอียดที่น่าศึกษาเป็นอย่างมาก คณะสงฆ์เป็นคณะที่ต้องมีรูปแบบการปกครองเฉพาะเพราะเป็นการปกครองของสงฆ์จึงจำเป็นต้องมีการปกครองอีกรูปแบบหนึ่งที่ต่างจากฆราวาส ดังนั้น เมื่อมีการปกครองคณะสงฆ์ขึ้นมาแล้วก็จำเป็นต้องมีการตรวจสอบการปกครองว่าเป็นไปอย่างไรที่เป็นในรูปแบบการปกครองหรือไม่ จึงได้มีการทำวิจัยขึ้นมาเกี่ยวกับการบริหารคณะสงฆ์เพื่อให้เห็นข้อผิดพลาดแล้วนำมาแก้ไขให้ดีขึ้น

พระครูวิบูลเจติยาภิรม (ทวี มีสุข) ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ : กรณีศึกษาวัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม” โดยมีวัตถุประสงค์ (๑) เพื่อศึกษาระดับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ : กรณีศึกษาวัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม (๒) เพื่อเปรียบเทียบระดับการบริหารกิจการ คณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ : กรณีศึกษา วัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม จำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคล และ (๓) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ : กรณีศึกษา วัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า ๑) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ : กรณีศึกษา วัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ๑) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ๒) ด้านการสาธารณูปการ ๓) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ๔) ด้านการศาสนศึกษา ๕) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ และ ๖) ด้านการปกครอง ตามลำดับ ๒) ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ : กรณีศึกษา วัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม จำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคล พบว่า พระภิกษุที่มี อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิกการศึกษาทางธรรม และวุฒิกการศึกษาทางบาลีต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ : กรณีศึกษา วัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวม และรายด้านไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ๓) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ : กรณีศึกษา วัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม พบว่า (๑) ด้านการปกครอง ควรส่งเสริมผู้มีความสามารถเหมาะสมเข้ามาบริหารปกครองด้วยหลักธรรมและดูแลพระภิกษุสงฆ์ให้ทั่วถึง มีบทลงโทษที่จริงจังและควรจัดให้มีการประชุมหมู่คณะกันบ่อยๆ เพื่อจะได้ปรับปรุงแก้ไขในสิ่งที่ไม่ดี (๒) ด้านการศาสนศึกษา ควรส่งเสริมให้พระสงฆ์ทุกรูปในวัดได้เรียนพระธรรมวินัยอย่างเป็นประจำ ปรับปรุงให้มีการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษาภาษาบาลี และให้พระภิกษุศึกษาหลักพระธรรมวินัยให้มากขึ้น (๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ควรมีการจัดตั้งทุนให้พระภิกษุสามเณรศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น และควรจัดการศึกษาที่เน้นปลูกฝังเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ทางด้านจริยธรรมและให้เข้าใจพระพุทธศาสนา (๔) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ควรนำสื่อรูปแบบต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ในการเผยแผ่และให้ออกล่าพระภิกษุที่มีความรู้ความสามารถด้านการเผยแผ่ได้ทำหน้าที่เผยแผ่ธรรมแก่ประชาชนเป็นประจำ (๕) ด้านการสาธารณูปการ ควรมีการจัดตั้งกองทุนและมีเจ้าหน้าที่คอยดูแลด้านนี้โดยเฉพาะ ควรทำงานให้รวดเร็วขึ้นและควรจัดการศาสนสมบัติ

อย่างมีระเบียบ และ (๖) ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ ควรกำหนดแผนงานในด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์เป็นประจำ ให้สถานที่แก่การบำเพ็ญกุศลแก่ประชาชนทุกคนและควรสร้างสถานสงเคราะห์ให้กับคนยากไร้ เช่น สถานพยาบาล หรือบ้านพักคนชรา เป็นต้น^{๙๙}

คุณ โทษณ์ และเทพพร มังธานี ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการศึกษาและเผยแผ่ศาสนาธรรมของวัดในพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษา วัดมหาพุทธาราม อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ” ผลการวิจัยในการบริหารของพระสังฆาธิการทั้ง ๖ ด้าน พบว่า ด้านการปกครอง มีการวางแผนการบริหารอย่างชัดเจน มีระเบียบในการปกครอง มีการกระจายอำนาจและการมอบหมายหน้าที่อย่างเป็นระบบ ด้านการศึกษา พบว่าสามารถรักษารูปแบบการศึกษาแบบดั้งเดิมที่มุ่งผดุงพระธรรมวินัยและพระพุทธศาสนาโดยตรง ด้านการศึกษาสงเคราะห์ พบว่า ทางวัดมีโรงเรียนการกุศลอยู่ในเขตของวัด และมีศูนย์การเรียนรู้ชุมชนและศูนย์บริการผู้สูงอายุภายในวัด ด้านสาธารณูปการ เนื่องจากบริเวณวัดไม่กว้างมาก จึงทำให้จัดศาสนวัตถุและเสนาสนะตามสภาพบริเวณวัด ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ พบว่า มีการเปิดโอกาสให้ชุมชนที่ตั้งของวัดดำเนินกิจกรรมทางสังคมต่าง ๆ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยภายในวัด^{๑๐๐}

พระครูสมุทรภักดี ภัทโก (เตี้ยเสมอเชื้อ) ได้วิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี” โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้ ๑) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี ๒) เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี จำแนกตามตามสภาพส่วนบุคคล และ ๓) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยพบว่า ๑. ภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี ทั้ง ๖ ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๓๖) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี ในด้านการปกครองอยู่ในระดับมาก ส่วนในด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ พระสังฆาธิการของคณะสงฆ์ในอำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรีมีภาวะผู้นำอยู่ในระดับปานกลาง ๒. ภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี จำแนกตามสภาพส่วนบุคคลโดยรวม พระสังฆาธิการที่มี อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม ต่างกัน มีภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี ไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ๓. ปัญหาส่วนใหญ่ของภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี คือการ

^{๙๙} พระครูวิบูลเจติยาภิรม (ทวี มีสุข), “การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ : กรณีศึกษาวัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

^{๑๐๐} คุณ โทษณ์ และเทพพร มังธานี, “รายงานการวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการศึกษาและเผยแผ่ศาสนาธรรมของวัดในพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษา วัดมหาพุทธาราม อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ”, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการการศึกษา, ๒๕๕๖).

กระจายอำนาจหน้าที่ให้ครอบคลุมพื้นที่ทั้งอำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี ปัญหาการขาดแคลนบุคลากรทางการศึกษา และการเผยแพร่พระพุทธศาสนาที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ ตลอดจนไม่มีหน่วยงานที่รองรับการทำงานอย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้น พระสังฆาธิการของคณะสงฆ์ในอำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรีทุกตำแหน่งทุกหน้าที่ ควรมีการเพิ่มบุคลากรให้เพียงพอและควรเสริมปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ให้มากยิ่งขึ้น และควรมีการกระจายอำนาจหน้าที่กระจายการปฏิบัติงานอย่างครอบคลุมทุกพื้นที่ของอำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรีอย่างเหมาะสม ประกอบกับควรทำงานอย่างมีระบบเป็นแนวทางเดียวกัน และมีเครือข่ายร่วมมือกัน โดยการใช้ความรู้ความสามารถของบุคลากรให้เต็มศักยภาพ ตลอดจนมีความประพฤติดีงามด้วยศีลาจารวัตรตามหลักพระธรรมวินัย มีความอดทน เสียสละทุ่มเทอย่างจริงจัง เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนาต่อไป^{๑๐๑}

พระธนดล นาคพิพัฒน์ ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารของพระสังฆาธิการจังหวัดบุรีรัมย์” ซึ่งผลการวิจัยสรุปว่า พระสังฆาธิการในจังหวัดบุรีรัมย์ มีบทบาทในการบริหารของพระสังฆาธิการ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีการบริหารของพระสังฆาธิการในด้านการปกครองอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแพร่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนผลการเปรียบเทียบบทบาทในการบริหารของพระสังฆาธิการจังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า พระสังฆาธิการที่มีอายุตำแหน่งพระสังฆาธิการ จำนวนพรรษา วุฒิ การศึกษาทางสามัญ การศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม และประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการที่แตกต่างกัน มีบทบาทในการบริหารของพระสังฆาธิการ ไม่แตกต่างกัน และข้อเสนอแนะในการบริหารของพระสังฆาธิการจังหวัดบุรีรัมย์ ควรมีการปกครอง พระภิกษุ สามเณร ให้ปฏิบัติตามวินัยอย่างเคร่งครัด มีกองทุนส่งเสริมการศึกษาแก่สามเณร ให้ภิกษุ สามเณร เอาใจใส่ต่อกิจกรรมดำเนินกิจกรรมบางอย่างภายในวัดอย่างเป็นระเบียบ^{๑๐๒}

พระปลัดเกียรติศักดิ์ ตนตริโร ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารของพระสังฆาธิการจังหวัดกระบี่” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารของพระสังฆาธิการจังหวัดกระบี่ทั้ง ๖ ด้านนั้นได้มีด้านที่มีบทบาทมากที่สุดใน ๓ ระดับ โดยเรียงลำดับ คือ ด้านการควบคุมและรักษาความเรียบร้อยดีงาม ด้านการเผยแพร่พระพุทธศาสนาและด้านการสาธารณูปการ ส่วนด้านปานกลาง ๒ ด้าน คือด้านการสาธารณสงเคราะห์ และด้านการศาสนศึกษา สำหรับด้านการศึกษาสงเคราะห์ระดับน้อยถึงน้อยที่สุด^{๑๐๓}

พระครูสังฆรักษ์พัศวีร์ ธีรปญโญ ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารของพระสังฆาธิการ : ศึกษากรณี พระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี” ผลการวิจัยพบว่าบทบาทของพระ

^{๑๐๑} พระครูสมุห์ภักดี ภทฺโท (เตี้ยเสมอเชื้อ), “ภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

^{๑๐๒} พระธนดล นาคพิพัฒน์, “การบริหารของพระสังฆาธิการจังหวัดบุรีรัมย์”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑).

^{๑๐๓} พระปลัดเกียรติศักดิ์ ตนตริโร, “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารของพระสังฆาธิการจังหวัดกระบี่”, *วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๓๘).

สังฆาธิการในการบริหารของพระสังฆาธิการโดยรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ พบว่ามีบทบาทอยู่ในระดับมากทุกด้าน และเมื่อเปรียบเทียบบทบาทของพระสังฆาธิการจังหวัดนนทบุรีที่มีจำนวนพรรษา ระดับการศึกษาสายสามัญ การศึกษาทางเปรียญธรรม ประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ และการสังกัดวัดแต่ละขนาดแตกต่างกันมีบทบาทต่อการบริหารของพระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรีไม่แตกต่างกัน^{๑๐๔}

บุญมี อีดูด ได้วิจัยเรื่อง "สภาพและปัญหาการบริหารงานของพระสงฆ์ระดับปกครองจังหวัดลำปาง" พบว่า ขาดการแนะนำให้ความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการศึกษาค้นคว้าจากห้องสมุด และการให้บริการประชาชน พระสงฆ์ขาดความสามารถในการวางแผนการอบรมสั่งสอนประชาชนหรือนักเรียน เพื่อให้ประชาชนและนักเรียนได้ค้นคว้าจากห้องสมุดขาดการศึกษาดูงานจากแหล่งวิทยาการอื่น ๆ ขาดอุปกรณ์ สื่อทัศนูปกรณ์^{๑๐๕}

มานิ ไชยธีรานุวัณศิริ และคณะ ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของคณะสงฆ์ในยุคโลกาภิวัตน์ : กรณีศึกษาในภาคกลางและภาคตะวันออก” โดยศึกษาจากกลุ่มเป้าหมาย พระเถระที่เป็นที่เคารพศรัทธา ๗ รูป จากวัด ๗ แห่งของ ๖ จังหวัดในภาคกลาง และ ๒ รูป จากวัด ๒ แห่งของ ๒ จังหวัดในภาคตะวันออก และพุทธศาสนิกชนที่มาร่วมพิธีทำบุญ รวมทั้งผู้ที่อยู่บริเวณใกล้เคียงกับวัด จำนวน ๘๘ คน พบว่า บทบาทที่สำคัญที่สุดของพระสงฆ์ในยุคโลกาภิวัตน์คือ การอบรมสั่งสอนจริยธรรมและแนวทางการดำรงชีวิตที่ดีงาม ถูกต้องให้แก่ประชาชนการอบรมสั่งสอนและให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร การอบรมตน การทำวิปัสสนากรรมฐาน การสงเคราะห์ประชาชน บทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมวัฒนธรรมไทย การสอนประชาชนในการฝึกปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน การพัฒนาสถานเลี้ยงดูเด็กประชาชนในการฝึกปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน การพัฒนา สถานเลี้ยงดูเด็ก โรงเรียน โรงพยาบาล ถนนหนทาง การแต่งหนังสือพุทธศาสนา การพัฒนาวัดและพระภิกษุสามเณรให้ทันสมัยการส่งเสริมวิชาชีพให้ชาวบ้าน^{๑๐๖}

พระมหาบุญมี อธิปญโญ ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม : ศึกษาเฉพาะกรณี พระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมปนฺโน)” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาในการดำเนินชีวิต แนวทางการปฏิบัติธรรม บทบาทในการพัฒนาสังคมและบทบาทในการเป็นผู้นำในการจัดตั้งกองทุนผ้าป่าช่วยชาติ ของพระธรรมวิสุทธิมงคล ผลจากการวิจัย พบว่า พระธรรมวิสุทธิมงคล เป็นพระสงฆ์ที่เกิดในครอบครัวเกษตรกร แต่ฐานะการเงินของสกุลท่านอยู่ในสภาพค่อนข้างดี ขณะเข้าสู่ความเป็นสมณเพศ สังกัดคณะสงฆ์ฝ่ายธรรมยุติกนิกายวัดธุดงค์ เป็นเครื่องขัดเกลากิเลส เป็นพระสงฆ์นักปฏิบัติสมถกรรมฐาน และวิปัสสนากรรมฐาน จากผลวิจัยสรุปได้ว่า การพัฒนาของท่านมี ๒

^{๑๐๔} พระครูสังฆรักษ์พศวีร์ อธิปญโญ, “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารของพระสังฆาธิการ : กรณีศึกษา พระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑).

^{๑๐๕} บุญมี อีดูด, “การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๑).

^{๑๐๖} มานิ ไชยธีรานุวัณศิริ และคณะ, “รายงานการวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจในการทำงานของบุคลากรในอุตสาหกรรมก่อสร้างไทย”, คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๑).

ด้าน คือ ด้านจิตใจ ได้แก่ การอบรมสั่งสอนให้ประชาชนมีศีลธรรม คุณธรรม ความดีงาม ตามหลักธรรม คำสอนทางพระพุทธศาสนาโดยเน้นการปฏิบัติมากกว่าสอนให้ความรู้เท่านั้น ด้านวัตถุ ได้แก่ การพัฒนา การศึกษาสาธารณสุขและสาธารณประโยชน์อื่น ๆ ตลอดจนการเป็นผู้นำในการตั้งกองทุนผ้าป่าช่วยชาติ^{๑๐๗}

สรุปความได้ว่า หลักการบริหารงานคณะสงฆ์สมัยใหม่ จำเป็นต้องอาศัยวิทยาการด้านการจัดการบริหารเข้ามาสนับสนุนองค์กร เพื่อเสริมพลังการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพประสิทธิผล พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ขององค์กรอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ รวมทั้งใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาสนับสนุน ด้านฐานข้อมูล การสร้างบุคลากรในองค์กรให้มีความสามารถในการบริหารจัดการ มีการตรวจสอบ ประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ การสร้างความเป็นธรรม ความเสมอภาคในองค์กร การสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพ มีการประสานประโยชน์ สร้างความร่วมมือ การกระจายอำนาจที่เหมาะสม จะเป็นแนวทางในการบริหารจัดการสมัยใหม่

๒.๕.๓ งานวิจัยเกี่ยวกับการบริหาร

งานวิจัยเกี่ยวกับการบริหารงานนั้นเป็นการวิจัยการทำงานของหน่วยงานว่าได้มีการวางแผนงานที่ได้ขนาดไหนแล้วเมื่อได้ลงมือทำงานไปแล้วผลที่ได้กลับมานั้นเป็นไปตามแผนตามความพอใจที่ได้วางไว้หรือไม่ ดังจะเห็นได้จากการทำวิจัยหาผลงานการบริหารของหลายท่านที่พอจะทำให้เห็นเป็นรูปธรรมได้ดังนี้

ชนิษฐ์ศรี ลีอารีย์ ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารและปัญหาการบริหารหลักสูตรในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดเทศบาล และเมืองพัทยา เขตการศึกษา ๑๒” ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการวางแผนทั่วไป โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดเทศบาลและเมืองพัทยา เขตการศึกษา ๑๒ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ข้อที่มีการปฏิบัติอันดับแรก คือ โรงเรียน ให้คณะกรรมการมีส่วนร่วมในการวางแผนงานของโรงเรียน จัดสรรงบประมาณของโรงเรียนกระจายไปตามแผนงานและโครงการยังไม่ได้สัดส่วนที่เหมาะสม การจัดทำแผนงานวิชาการ, โรงเรียนมีการจัดเก็บทะเบียนเอกสารและหลักฐานแสดงผลการเรียนถูกต้อง เป็นระบบและปัจจุบัน โรงเรียนมีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพิ่มเติมน้อย โรงเรียนสนับสนุนให้ครูไปร่วมประชุมอบรมสัมมนาและศึกษาต่อเพื่อพัฒนาความรู้และการปฏิบัติงาน โรงเรียนจัดให้มีการศึกษาและฝึกงานนอกสถานที่ โรงเรียนนำข้อมูลจากข้อสรุปเสนอแนะจากแผนงาน โครงการ กิจกรรม มาใช้ประกอบในการวางแผนจัดการศึกษาของโรงเรียน โรงเรียนไม่ได้ติดตามผลนักเรียนที่จบหลักสูตรอย่างต่อเนื่องและเป็นปัจจุบันและผู้บริหารสถานศึกษาและครูปฏิบัติการสอน มีทัศนคติต่อการบริหารและปัญหาการบริหารหลักสูตรแตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕^{๑๐๘}

^{๑๐๗} พระมหาบุญมี อธิปถุโณ, “บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม ศึกษาเฉพาะกรณี : พระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมฺปนฺโน)”, *วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔).

^{๑๐๘} ชนิษฐ์ศรี ลีอารีย์, “การบริหารและปัญหาการบริหารหลักสูตรในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดเทศบาล และเมืองพัทยา เขตการศึกษา ๑๒”, *วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๓๙).

จันทร์ แซ่ลี ได้วิจัยเรื่อง "การบริหารกลยุทธ์เพื่อความสำเร็จขององค์กร : กรณีศึกษาเอสโก โลตัส ซูเปอร์เซ็นเตอร์" โดยศึกษาทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิที่เกี่ยวข้องรวมถึงรายงานประจำปีของบริษัทระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๓๙-๒๕๔๖ การศึกษาเชิงปริมาณ ใช้การวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน พบว่า บริษัทมีสภาพคล่องที่ดี บริษัทสามารถทำยอดขายได้ดีจากสินทรัพย์ที่มีอยู่ และความสามารถในการทำกำไรค่อนข้างดี แต่จะลดลงเล็กน้อยในปี พ.ศ. ๒๕๔๖ ส่วนการวิเคราะห์ด้วยค่า Z พบว่า บริษัทอยู่ในช่วงสภาวะไม่แน่นอน เนื่องจากต้องมีการลงทุนที่สูงการศึกษาเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการของการบริหารเชิงกลยุทธ์ พบว่า บริษัทมีทั้งจุดแข็งในองค์กรและโอกาสที่ดีจากภายนอก ทำให้บริษัทเลือกใช้กลยุทธ์แบบเชิงรุก^{๑๐๙}

นรินทร์ พูลสวัสดิ์ ได้วิจัยเรื่อง “ปัญหาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลพบุรี” ผลการวิจัย พบว่า ปัญหาการบริหารงานวิชาการโดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีปัญหามากที่สุด ด้านที่มีปัญหารองลงมาตามลำดับ คือ ด้านการติดตามผลและนิเทศการสอน ด้านหลักสูตรและองค์ประกอบของหลักสูตร และด้านที่มีปัญหาน้อยที่สุดคือ ด้านการวัดผลและการประเมินผลการเรียนการสอน เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีปัญหามากที่สุดในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน คือ ความพร้อมของครูในด้านความรู้เกี่ยวกับวิชาเฉพาะ และข้อที่มีปัญหามากที่สุดในแต่ละด้าน เรียงตามลำดับลงไป คือการเชิญวิทยากรภายนอกมาสาธิตการสอนแก่ครูเป็นปัญหาในด้านการติดตามผลและนิเทศการสอนการพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นเป็นปัญหาในด้านการหลักสูตรและองค์ประกอบของหลักสูตร และการจัดตั้งธนาคารข้อสอบเป็นปัญหาสำคัญที่สุดในด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน เมื่อเปรียบเทียบปัญหาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน โดยคำนึงถึงประสบการณ์ของผู้บริหารโรงเรียน และขนาดของโรงเรียนแล้ว พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕^{๑๑๐}

พรพิมล โกพุดห้อย ได้วิจัยเรื่อง "การบริหารคุณภาพแบบเบ็ดเสร็จ (TQM) งานพัฒนาคุณภาพบริการทางการแพทย์ของโรงพยาบาลในเขต ๔" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรู้ทัศนคติและแนวทางในการพัฒนาบุคลากรต่อแนวคิดการบริหารคุณภาพในการพัฒนาคุณภาพในการบริการทางการแพทย์ของโรงพยาบาลในเขต ๔ ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับการบริหารคุณภาพในระดับสูง มีทัศนคติต่อการบริหารคุณภาพที่ดีต้องการให้มีการพัฒนาคุณภาพตามแนวคิดการบริหารคุณภาพแบบเบ็ดเสร็จเกิดขึ้นในโรงพยาบาล^{๑๑๑}

^{๑๐๙} จันทร์ แซ่ลี, การบริหารกลยุทธ์เพื่อความสำเร็จขององค์กร : กรณีศึกษาเอสโก โลตัส ซูเปอร์เซ็นเตอร์, สารนิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๘).

^{๑๑๐} นรินทร์ พูลสวัสดิ์, “ปัญหาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดลพบุรี”, วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๓๓).

^{๑๑๑} พรพิมล โกพุดห้อย, การบริหารคุณภาพแบบเบ็ดเสร็จ (TQM) งานพัฒนาคุณภาพบริการทางการแพทย์ของ โรงพยาบาลในเขต ๔, ปริญาญศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการจัดการคุณภาพ (บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๔๔).

ไพฑูรย์ ขุนอาสา ได้วิจัยเรื่อง “ผู้บริหารกับการใช้สังคหวัตถุธรรม : ศึกษากรณีผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอเมืองอุดรดิตถ์ จังหวัดอุดรดิตถ์” พบว่าผู้บริหารโรงเรียนยังมีความเข้าใจในหลักสังคหวัตถุธรรมไม่ชัดเจนดี จึงไม่สามารถนำหลักสังคหวัตถุธรรมไปใช้ในการบริหารงานได้ครบถ้วนเต็มที่ ดังนั้น จึงควรส่งเสริมให้ผู้บริหารมีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมข้อนี้ให้ถูกต้องก่อน จึงจะสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องครบถ้วนและก่อให้เกิดประโยชน์แก่การบริหารงานได้อย่างแท้จริง^{๑๑๒}

พระปลัดมนต์ดก สุวโจ (ตันหลงขจร) ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการวัดในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี” โดยมีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการวัดในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ๒) เปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการวัดในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี และ ๓) เสนอแนะแนวทางในการบริหารวัดตามทัศนะของพระสงฆ์ในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีอายุตั้งแต่ ๕๐ ปีขึ้นไป จำนวน ๗๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๗.๐๐ มีพรรษาต่ำกว่า ๕ พรรษา จำนวน ๑๐๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๕๐ มีวุฒิการศึกษาทางโลก ระดับประถมศึกษาจำนวน ๙๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๙.๐๐ มีวุฒิการศึกษาทางธรรม ระดับนักธรรมชั้นเอก จำนวน ๗๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๕๐ และไม่มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม จำนวน ๒๖๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๘๒.๐๐ พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดในอำเภอดำเนินสะดวก โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = ๓.๔๘$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้ว พบว่า ด้านการปกครอง โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๗$) ส่วนในด้านที่เหลือคือ ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการวัด จำแนกตามสถานภาพ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาทางโลก วุฒิทางการศึกษาแผนกธรรม และวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม พบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัด แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนพระสงฆ์ที่มีพรรษา และวุฒิการศึกษาทางโลก ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัด ไม่แตกต่างกัน^{๑๑๓}

วราภรณ์ ถิตย์ฉาย ได้วิจัยเรื่อง เรื่องการบริหารเชิงกลยุทธ์ในอุตสาหกรรมการผลิตชุดเก๋อ้าทำฟัน กรณีศึกษา : บริษัทสยามเดนท จำกัด วัตถุประสงค์ในการศึกษาครั้งนี้ เพื่อศึกษาผลการประกอบธุรกิจ และการบริหารเชิงกลยุทธ์ ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติตามแผนกลยุทธ์ โดยนำข้อมูลในด้านต่าง ๆ ขององค์กร เช่น ผลประกอบการทางด้านอัตราส่วนทางการเงิน ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๖ – ๒๕๔๕ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน และ ภายนอกองค์กร และใช้ SWOT analysis มาเป็น

^{๑๑๒}ไพฑูรย์ ขุนอาสา, “ผู้บริหารกับการใช้สังคหวัตถุธรรม : ศึกษากรณีผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๒).

^{๑๑๓}พระปลัดมนต์ดก สุวโจ (ตันหลงขจร), “การบริหารจัดการวัดในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

เครื่องมือในการศึกษาถึงการบริหารงานขององค์กรผลการศึกษาได้แบ่งออกเป็น ๒ ส่วน ส่วนแรก คือ การวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงินจากงบดุล และงบกำไรขาดทุน พบว่า ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๓๖ – ๒๕๔๐ บริษัทประสบปัญหาขาดทุนเป็นจำนวนมาก เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ แต่ผลการดำเนินงานของบริษัทในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๔๑ – ๒๕๔๕ มีการปรับตัวดีขึ้นในทุกด้าน การติดตามหนี้สินการบริหารหนี้สิน และการลดภาระดอกเบี้ยจ่าย รวมถึงสภาพคล่องของบริษัท ส่วนที่สอง วิเคราะห์การบริหารเชิงกลยุทธ์ของบริษัท พบว่า บริษัทอยู่ในตำแหน่งจุดแข็ง และโอกาสในช่วงเวกเตอร์การแข่งขันทางอุตสาหกรรม บริษัทเลือกกลยุทธ์การแข่งขันด้านคุณภาพสินค้า และการบริการหลังการขายเพื่อเป็นการรักษาความเป็นผู้นำทางการตลาด เพื่อเพิ่มรายได้ และสร้างกำไรสูงสุดให้กับบริษัททั้งในระยะสั้นและระยะยาว โดยใช้กลยุทธ์การเจริญเติบโต การสร้างส่วนครองตลาด และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความแตกต่างควบคู่ไปด้วย^{๑๑๔}

สรุปได้ว่า การทำงานทุกส่วนงาน ทุกหน่วยงานของโครงการ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการวางแผนที่ดี หากพบว่างานด้านใดมีปัญหาและอุปสรรค จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการแก้ไขอย่างเร่งด่วน หรือไม่ก็ต้องมีแผนงานการบริหารอย่างอื่นไว้รองรับเพื่อการดำเนินงานที่ต่อเนื่องไม่ให้เกิดการบริหารขาดตอนและสามารถดำเนินงานไปได้ตามแผนงานที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพแน่นอน

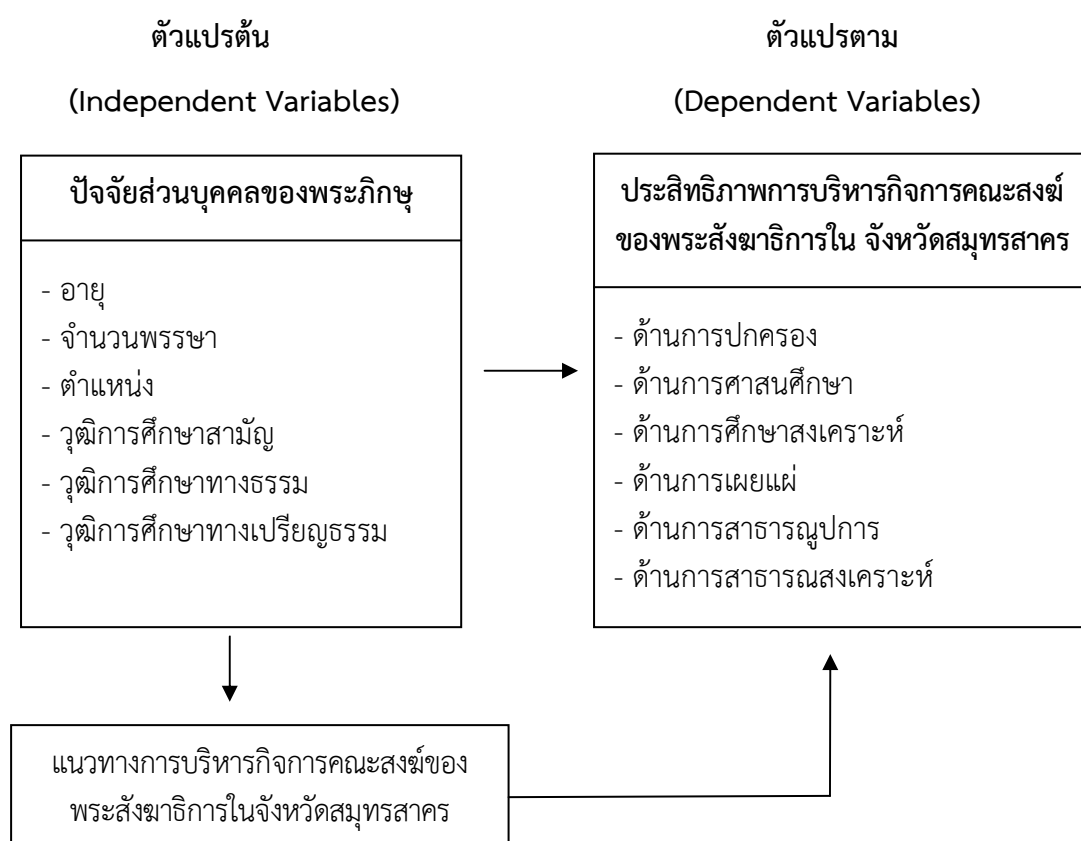
^{๑๑๔} วราภรณ์ ถิตย์ฉาย, "เรื่องการบริหารเชิงกลยุทธ์ในอุตสาหกรรมการผลิตเก้าอี้ทำพนักนิศึกษา : บริษัทสยามเดนท์ จำกัด,"สารนิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๗).

๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษารั้วนี้เป็นการศึกษาประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและหลักการบริหารงานของพระสังฆาธิการ โดยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ประกอบด้วยตัวแปรต้น (Independent Variables) และตัวแปรตาม (Dependent Variables) ดังนี้

๑) **ตัวแปรต้น (Independent Variables)** ปัจจัยส่วนบุคคลของพระภิกษุสามเณร คือ ๑. อายุ ๒. จำนวนพรรษา ๓. ตำแหน่ง ๔. วุฒิการศึกษาสามัญ ๕. วุฒิการศึกษาทางธรรม ๖. วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม.

๒) **ตัวแปรตาม (Dependent Variables)** ได้แก่ ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการใน จังหวัดสมุทรสาคร ตามแบบแผนการบริหารของพระสังฆาธิการ ดังนี้ คือ ๑. ด้านการปกครอง ๒. ด้านการศาสนศึกษา ๓. ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ๔. ด้านการเผยแผ่ ๕. ด้านการสาธารณูปการ ๖. ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ดังแผนภาพที่ ๒.๑ ดังนี้.

แผนภาพที่ ๒.๒ กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดสมุทรสาคร” เป็นการวิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนดังนี้ต่อไปนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ ประชากรที่ใช้ในการศึกษา
- ๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดสมุทรสาคร” เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Method Research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview)

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ก. เชิงปริมาณ

๑) ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่พระสงฆ์ในจังหวัดสมุทรสาคร จำนวน ๒๖๕ รูป ซึ่งใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Convenience Sampling)

๒) กลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มมาจากประชากรพระสงฆ์ในจังหวัดสมุทรสาคร จำนวน ๘๕๐ รูป โดยวิธีการเปิดตารางสำเร็จรูปของเครซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๒๖๕ รูป โดยผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญ (Convenience Sampling) ปรากฏดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๓.๑ แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างของพระสงฆ์จำแนกตามคณะสงฆ์อำเภอ ในจังหวัดสมุทรสาคร

ที่	อำเภอ	ประชากร (รูป)	กลุ่มตัวอย่าง (รูป)
๑	คณะสงฆ์อำเภอเมือง	๕๐๐	๑๕๖
๒	คณะสงฆ์อำเภอกระทุ่มแบน	๒๐๐	๖๒
๓	คณะสงฆ์อำเภอบ้านแพ้ว	๑๕๐	๔๗
รวม		๘๕๐	๒๖๕

ข. ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร” ผู้วิจัยกำหนดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ซึ่งมีคุณสมบัติที่สอดคล้องกับประเด็นการวิจัยซึ่งมีรายชื่อดังต่อไปนี้

๑. พระเทพสาครมุนี	ตำแหน่ง	เจ้าคณะจังหวัดสมุทรสาคร
๒. พระครูสุทธิธรรมาภรณ์	ตำแหน่ง	เจ้าคณะอำเภอเมืองสมุทรสาคร
๓. พระครูสาครพิพัฒน์าภรณ์	ตำแหน่ง	เจ้าคณะอำเภอบ้านแพ้ว
๔. พระครูสีลาธิการี	ตำแหน่ง	เจ้าคณะอำเภอกระทุ่มแบน
๕. พระครูสาครธรรมโสภณ	ตำแหน่ง	เจ้าอาวาสตำบลคอกกระบือ

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๓.๑ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือในการวิจัยโดยศึกษาเอกสารวิชาการและจากงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการบริหารงานของพระสังฆาธิการ โดยมีขั้นตอนดังนี้

๑. ศึกษาเอกสาร ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพของพระสังฆาธิการ ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ แล้วนำมาเป็นกรอบปัจจัยให้ครอบคลุมกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา

๒. สร้างแบบสอบถามตามกรอบวิจัยที่กำหนดไว้เพื่อใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยแบ่งเป็น

๑. แบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล มีลักษณะเป็นแบบให้เลือกตอบ จำแนกตาม ๑. อายุ ๒. จำนวนพรรษา ๓. ตำแหน่ง ๔. วุฒิการศึกษาสามัญ ๕. วุฒิการศึกษาทางธรรม ๖. วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรมของพระภิกษุ

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพของพระสังฆาธิการ ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดสมุทรสาคร เกี่ยวข้องการบริหารของพระสังฆาธิการทั้ง ๖ ด้าน ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) แบ่งออกเป็น ดังนี้

๑) ด้านการปกครอง มีคำถามทั้งหมด ๖ ข้อ

- ๒) ด้านการศาสนศึกษา มีคำถามทั้งหมด ๖ ข้อ
- ๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ มีคำถามทั้งหมด ๖ ข้อ
- ๔) ด้านการเผยแผ่ มีคำถามทั้งหมด ๖ ข้อ
- ๕) ด้านการสาธารณูปการ มีคำถามทั้งหมด ๖ ข้อ
- ๖) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ มีคำถามทั้งหมด ๖ ข้อ

โดยคำถามที่ให้ผู้ตอบแบบสอบถามในส่วนที่ ๒ แบ่งเป็น ๕ ระดับ^๑ มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

- ๕ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ มากที่สุด
- ๔ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ มาก
- ๓ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ ปานกลาง
- ๒ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ น้อย
- ๑ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับประสิทธิภาพของพระสังฆาธิการ ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งเป็นแบบสอบถาม **คำถามปลายเปิด (open-ended questions)** หมายถึง คำถามที่ผู้ตอบ ตอบได้อย่างอิสระไม่กำหนดคำตอบตายตัว คือ เปิดโอกาสให้ผู้ถูกถามได้อธิบายหรือพูดถึงแนวความคิดของตัวเองได้อย่างอิสระ แบ่งออกเป็น ๖ ด้านดังนี้ คือ ๑) การปกครอง ๒) การศาสนศึกษา ๓) การศึกษาสงเคราะห์ ๔) การเผยแผ่ ๕) การสาธารณูปการ และ ๖) การสาธารณสงเคราะห์

๒. แบบสัมภาษณ์

การวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดสมุทรสาคร” ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In Depth Interview) สำหรับเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key Informants) จากผู้บริหารงานกิจการคณะสงฆ์ ได้แก่ พระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

- ๑) เพื่อส่งเสริมพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร มีประสิทธิภาพในการบริหารกิจการ
- ๒) เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาให้พระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร มีประสิทธิภาพในการบริหารกิจการ
- ๓) เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการบริหารกิจการในจังหวัดสมุทรสาคร
- ๔) เพื่อเป็นแนวทางเกี่ยวกับ “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร” มาประยุกต์ใช้

^๑ ชานินทร์ ศิลป์จารุ, การวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS, (นนทบุรี : เอส อาร์ พรินติ้ง แมสโปรดักส์, ๒๕๕๑), หน้า ๗๕.

๓.๓.๒ การหาคุณภาพของแบบสอบถาม

นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว ไปหาคุณภาพของแบบสอบถาม

๑. หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญช่วยตรวจสอบความถูกต้องและความครอบคลุมของเนื้อหาที่ต้องการศึกษา ซึ่งเป็นการหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) สำหรับผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถามมีจำนวน ๕ ท่าน ประกอบด้วย

๑). พระมหาสม กลยาโณ ,Ph.D. อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒). พระมหาโยตะ ปยุตโต อาจารย์ประจำภาควิชา หน่วยวิทยบริการวัดไร่ขิง คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๓). พระปลัดสามารถ ธรรมธำโร อาจารย์ประจำภาควิชา หน่วยวิทยบริการวัดไร่ขิง คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๔). ผศ.ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์ อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๕). ผศ.ประสิทธิ์ ทองอุ่น อาจารย์ประจำหน่วยวิทยบริการวัดไร่ขิง คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

นำแบบสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ (Index Objective Congruence : IOC) ได้ค่า IOC มากกว่า ๐.๖ ขึ้นไปทุกข้อ

๒. หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขจากการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชากรที่ไม่ได้เป็นประชากรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๐ ชุด (Coefficient)^๒ ของความเชื่อมั่น ตามวิธีการของ ครอนบาค (Cronbach's Alpha coefficient) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ ๐.๙๒๐

๓. นำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไข

นำแบบสอบถามมาปรับปรุงให้เป็นฉบับสมบูรณ์สำหรับนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจริงเป็นอันดับต่อไป

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ดังนี้

๓.๔.๑ ขอหนังสือรับรองจากผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขอความร่วมมือจากเจ้าอาวาส ในจังหวัดสมุทรสาคร ในการทดลองใช้เครื่องมือการวิจัย โดยผู้วิจัยดำเนินการนำไปส่งตามวัดต่าง ๆ เพื่อช่วยดำเนินการอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล

^๒ ประยูร อาษานาม รศ.ดร., คู่มือวิจัยทางการศึกษา พิมพ์ครั้งที่ ๒, คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, (ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๑), หน้า ๖๖.

๓.๔.๒ นำแบบสอบถามจำนวน ๒๕๖ ชุด โดยกระจายกลุ่มตัวอย่างไปตามวัดต่าง ๆ ตามจำนวนประชากรที่มีอยู่ โดยผู้วิจัยดำเนินการนำไปส่งเจ้าอาวาสวัดต่าง ๆ เพื่อช่วยดำเนินการอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลและดำเนินการเก็บคืนภายใน ๑ สัปดาห์

๓.๔.๓ รวบรวมแบบสอบถามที่ได้รับคืนจากวัดต่าง ๆ ทั้งหมดโดยอยู่ในสภาพที่สมบูรณ์จำนวน ๒๕๖ ชุด ได้รับคืนจำนวน ๒๕๖ ชุด คิดเป็นแบบสอบถามที่ได้รับคืนร้อยละ ๑๐๐ ของจำนวนแบบสอบถามทั้งหมด

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติ ดังนี้

๑) สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและพรรณนา ประสิทธิภาพของพระสงฆ์ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดสมุทรสาคร สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

การพิจารณาระดับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสงฆ์ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทำได้โดยการหาค่าเฉลี่ยของคะแนนที่ได้โดยแบ่งระดับระดับการปฏิบัติออกเป็น ๕ ระดับ กำหนดความกว้างของแต่ละอันตรภาคชั้นเมื่อได้คะแนนช่วงห่างแต่ละช่วงแล้ว สามารถกำหนดระดับความสำคัญในแต่ละช่วงได้ดังนี้

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๔.๕๐ – ๕.๐๐	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๓.๕๐ – ๔.๔๙	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นมาก
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๒.๕๐ – ๓.๔๙	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นปานกลาง
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๑.๕๐ – ๒.๔๙	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นน้อย
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๑.๐๐ – ๑.๔๙	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด ^๓

๒) สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้สำหรับทดสอบสมมติฐานเพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพของพระสงฆ์ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดสมุทรสาคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล สถิติที่ใช้คือ การทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่ม และการทดสอบค่าเอฟ (F-Test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

^๓ ประกอบ กรรณสูตร, สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : ด่านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๔๒), หน้า ๑๐๘.

๓. ข้อมูลคำถามปลายเปิด ผู้วิจัยจะทำการจัดกลุ่มข้อมูลตามประเด็นที่กำหนดไว้ในแบบสอบถามปลายเปิด จากนั้นจะทำการวิเคราะห์โดยใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

๔. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยจะทำจัดกลุ่มข้อมูล (Data Groping) ตามสาระสำคัญของประเด็นการสัมภาษณ์ที่กำหนดไว้ จากนั้น จึงทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาประกอบบริบท (Context Content Analysis Technique)

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และเพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร ผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอออกเป็น ๖ ส่วน ดังนี้

๔.๑ ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของพระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถาม

๔.๒ ประสิทธิภาพของพระสังฆาธิการ ในการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดสมุทรสาคร แบ่งตามการบริหารงานของพระสังฆาธิการ ๖ ด้าน คือ

๔.๒.๑ ด้านการปกครอง

๔.๒.๒ ด้านการศาสนศึกษา

๔.๒.๓ ด้านการศึกษาสงเคราะห์

๔.๒.๔ ด้านการเผยแผ่

๔.๒.๕ ด้านการสาธารณูปการ

๔.๒.๖ ด้านการสาธารณสงเคราะห์

๔.๓ เปรียบเทียบประสิทธิภาพของพระสังฆาธิการ ในการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดสมุทรสาคร ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ โดยจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล

๔.๔ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิภาพของพระสังฆาธิการ ในการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดสมุทรสาคร

๔.๕ บทสัมภาษณ์ เกี่ยวกับประสิทธิภาพของพระสังฆาธิการ ในการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดสมุทรสาคร

๔.๖ สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

๔.๑ ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของพระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของพระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถาม ในการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดสมุทรสาคร จำแนกตาม อายุ จำนวนพรรษา ตำแหน่ง วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๑

ตารางที่ ๔.๑ จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

(n = ๒๖๕)

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน (รูป)	ร้อยละ
อายุ		
๒๐ - ๓๐ ปี	๒๘	๑๐.๖
๓๑ - ๔๐ ปี	๔๐	๑๕.๑
๔๑ - ๕๐ ปี	๑๐๔	๓๙.๒
๕๑ - ๖๐ ปี	๓๑	๑๑.๗
๖๑ ปีขึ้นไป	๖๒	๒๓.๔
รวม	๒๖๕	๑๐๐.๐
จำนวนพรรษา		
ต่ำกว่า ๕ พรรษา	๗๒	๒๖.๗
๖ - ๑๐ พรรษา	๖๑	๒๓.๐
๑๑ - ๑๕ พรรษา	๔๙	๑๘.๕
๑๖ - ๒๐ พรรษา	๔๖	๑๗.๔
๒๐ พรรษาขึ้นไป	๓๗	๑๔.๐
รวม	๒๖๕	๑๐๐.๐
ตำแหน่ง		
เจ้าอาวาส/รองเจ้าอาวาส	๔๘	๑๘.๑
ผู้ช่วยเจ้าอาวาส	๖๒	๒๓.๔
พระลูกวัด	๑๕๕	๕๘.๕
รวม	๒๖๕	๑๐๐.๐
วุฒิการศึกษาสามัญ		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	๑๔๓	๕๔.๐
ปริญญาตรี	๑๐๖	๔๐.๐
สูงกว่าปริญญาตรี	๑๖	๖.๐
รวม	๒๖๕	๑๐๐.๐
วุฒิการศึกษาทางธรรม		
ไม่มีวุฒิทางธรรม	๑๔	๕.๓
นักธรรมชั้นตรี	๒๖	๙.๘
นักธรรมชั้นโท	๑๓	๔.๙
นักธรรมชั้นเอก	๒๑๒	๘๐.๐
รวม	๒๖๕	๑๐๐.๐

ตารางที่ ๔.๑ (ต่อ)

วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม		
ไม่มีวุฒิทางเปรียญธรรม	๑๙๒	๗๒.๕
ประโยค ๑-๒ - ๕	๔๔	๑๖.๖
เปรียญธรรม ๖ - ๙	๒๙	๑๐.๙
รวม	๒๖๕	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่า

อายุ พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีอายุ อายุ ๔๑-๕๐ ปี จำนวน ๑๐๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๙.๒ รองลงมาคือ อายุ ๖๐ ปีขึ้นไป จำนวน ๖๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๔ อายุ ๓๑-๔๐ ปี จำนวน ๔๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๑ อายุ ๕๑-๖๐ ๓๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๗ และสุดท้าย อายุ ๒๐ - ๓๐ ปี จำนวน ๒๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๖ ตามลำดับ

จำนวนพรรษา พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีพรรษา ๑-๕ พรรษา จำนวน ๗๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๗.๒ รองลงมาคือ ๖-๑๐ พรรษาจำนวน ๖๑ รูป คิดเป็น ร้อยละ ๒๓.๐ ๑๑-๑๕ พรรษา จำนวน ๔๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๕ ๑๖ -๒๐ พรรษา จำนวน ๔๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๔ และสุดท้าย ๒๐ พรรษาขึ้นไป จำนวน ๓๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๐ ตามลำดับ

ตำแหน่ง พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นพระลูกวัด จำนวน ๑๕๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๘.๕ รองลงมาผู้ช่วยเจ้าอาวาส จำนวน ๖๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๔ และสุดท้าย เจ้าอาวาส/รองเจ้าอาวาส จำนวน ๔๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๑

วุฒิการศึกษาสามัญ พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน ๑๔๓ รูปคิดเป็นร้อยละ ๕๔.๐ รองลงมาปริญญาตรีจำนวน ๑๐๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๐ และสุดท้าย สูงกว่าปริญญาตรี จำนวน ๑๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๖.๐ ตามลำดับ

วุฒิการศึกษาทางธรรม พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษานักธรรมชั้นเอก จำนวน ๒๑๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๘๐.๐ รองลงมาคือ นักธรรมชั้นตรี จำนวน ๒๖ คิดเป็นร้อยละ ๙.๘ ไม่มีวุฒิทางธรรม จำนวน ๑๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕.๓ และสุดท้าย นักธรรมชั้นโท จำนวน ๑๓ รูป คิดเป็น ร้อยละ ๔.๙ ตามลำดับ

วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่ไม่มีวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม จำนวน ๑๙๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๗๒.๕ รองลงมาประโยค ๑-๒ - เปรียญธรรม๕ จำนวน ๔๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๖ และเปรียญธรรม ๖ - ๙ จำนวน ๒๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๙ ตามลำดับ

๔.๒ ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในจังหวัด

สมุทรสาคร

ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ใน จังหวัดสมุทรสาคร ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถาม โดยภาพรวมและรายด้าน ได้แก่ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๒-๔.๘

ตารางที่ ๔.๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับประสิทธิภาพการบริหาร กิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดสมุทรสาคร โดยภาพรวม

(n = ๒๖๕)

ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดสมุทรสาคร	ระดับความคิดเห็น		การแปลผล
	$\bar{x}$	S.D.	
๑. ด้านการปกครอง	๔.๐๔	๐.๕๙	มาก
๒. ด้านการศาสนศึกษา	๔.๐๐	๐.๖๒	มาก
๓. ด้านการศึกษาสงเคราะห์	๓.๘๑	๐.๗๓	มาก
๔. ด้านการเผยแผ่	๓.๘๖	๐.๖๘	มาก
๕. ด้านการสาธารณูปการ	๔.๐๓	๐.๖๓	มาก
๖. ด้านการสาธารณสงเคราะห์	๔.๐๑	๐.๕๙	มาก
ภาพรวม	๓.๙๖	๐.๔๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดสมุทรสาคร โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ $(\bar{x})$ เท่ากับ ๓.๙๖ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดสมุทรสาคร อยู่ในระดับมากทุกด้าน และเรียงจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการปกครอง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ $(\bar{x})$ เท่ากับ ๔.๐๔ ด้านการสาธารณูปการ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ $(\bar{x})$ เท่ากับ ๔.๐๓ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ $(\bar{x})$ เท่ากับ ๔.๐๑ ด้านการศาสนศึกษา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ $(\bar{x})$ เท่ากับ ๔.๐๐ ด้านการเผยแผ่ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ $(\bar{x})$ เท่ากับ ๓.๘๖ และสุดท้าย ด้านการศึกษาสงเคราะห์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ $(\bar{x})$ เท่ากับ ๓.๘๑ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์
ของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดสมุทรสาคร ด้านการปกครอง

(n = ๒๖๕)

ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดสมุทรสาคร		ระดับความคิดเห็น		การแปล ผล
		$\bar{x}$	S.D.	
๑.	การควบคุมดูแลพระสงฆ์สามเณรในปกครองให้ สงบเรียบร้อย	๓.๙๕	๐.๙๓	มาก
๒.	การจัดประชุมพระสงฆ์สามเณรเพื่ออบรมสั่งสอน ด้านข้อวัตรปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัย	๔.๐๘	๐.๘๑	มาก
๓.	การออกกฎ ระเบียบในการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ	๔.๐๒	๐.๘๒	มาก
๔.	การระงับอธิกรณ์ การวินิจฉัยปัญหาเพื่อยุติเหตุ ความขัดแย้ง หรือลงนิคหกรรม	๓.๙๘	๐.๙๐	มาก
๕.	การออกกฎ ระเบียบข้อบังคับต่างๆ แก่ พุทธศาสนิกชน เช่น การห้ามเล่นการพนัน ห้ามดื่ม สุรกายบริเวณในวัด	๔.๒๑	๐.๗๘	มาก
๖.	การบริหารจัดการกิจการของวัด เช่น บัญชีรายรับ- รายจ่ายให้เป็นไปด้วยดี	๔.๐๒	๐.๗๕	มาก
ภาพรวม		๔.๐๔	๐.๕๙	มาก

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดสมุทรสาคร ด้านการปกครอง อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x}$) เท่ากับ ๔.๐๔ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดสมุทรสาคร อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงจากมากที่สุด คือ การออกกฎ ระเบียบข้อบังคับต่างๆ แก่ พุทธศาสนิกชน เช่น การห้ามเล่นการพนัน ห้ามดื่มสุรกายบริเวณในวัด ($\bar{x}$) เท่ากับ ๔.๒๑ รองลงมา คือ การจัดประชุมพระสงฆ์สามเณรเพื่ออบรมสั่งสอนด้านข้อวัตรปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัย ($\bar{x}$) เท่ากับ ๔.๐๘ และสุดท้ายการควบคุมดูแลพระสงฆ์สามเณรในปกครองให้สงบเรียบร้อย ($\bar{x}$) เท่ากับ ๓.๙๕ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์
ของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดสมุทรสาคร ด้านการศาสนศึกษา

(n = ๒๖๕)

ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดสมุทรสาคร		ระดับความคิดเห็น		การแปล ผล
		$\bar{x}$	S.D.	
๑.	การจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมสำหรับบาลีและ หรือนักธรรมขึ้นภายในวัด	๔.๑๒	๐.๗๕	มาก
๒.	การควบคุมดูแลและส่งเสริมให้มีการเรียนการสอน นักธรรมบาลีแก่พระสงฆ์สามเณรอย่างทั่วถึง	๔.๐๑	๐.๘๗	มาก
๓.	การสรรหาและพัฒนาครูสอนนักธรรมและบาลี	๓.๗๒	๐.๗๔	มาก
๔.	การจัดหาทุนการศึกษาให้แก่พระสงฆ์สามเณรที่ สอบธรรมสอบบาลี	๓.๘๖	๐.๙๑	มาก
๕.	การส่งเสริมสนับสนุนให้มีการเรียนการสอนธรรม ศึกษาแก่ประชาชนและนักเรียนโดยทั่วไป	๔.๒๓	๐.๗๙	มาก
๖.	ยกย่องเชิดชูเกียรติผู้สอนพระปริยัติธรรม เปรียญ ธรรมประโยคต่างๆและครูพระสอนศีลธรรมให้มี ขวัญและกำลังใจ	๔.๐๕	๐.๘๙	มาก
ภาพรวม		๔.๐๐	๐.๖๒	มาก

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพ
การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดสมุทรสาคร ด้านการศาสนศึกษา อยู่ใน
ระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x}$) เท่ากับ ๔.๐๔ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า พระสงฆ์ผู้ตอบ
แบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ใน
จังหวัดสมุทรสาคร อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงจากมากที่สุด คือ การส่งเสริมสนับสนุนให้มีการ
เรียนการสอนธรรมศึกษาแก่ประชาชนและนักเรียนโดยทั่วไป ($\bar{x}$) เท่ากับ ๔.๒๓, รองลงมา คือ การ
จัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมสำหรับบาลีและหรือนักธรรมขึ้นภายในวัด ($\bar{x}$) เท่ากับ ๔.๑๒และ
สุดท้ายการสรรหาและพัฒนาครูสอนนักธรรมและบาลี ($\bar{x}$) เท่ากับ ๓.๗๒ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์
ของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดสมุทรสาคร ด้านการศึกษาสงเคราะห์

(n = ๒๖๕)

ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดสมุทรสาคร		ระดับความคิดเห็น		การแปล ผล
		$\bar{x}$	S.D.	
๑.	การจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ	๓.๗๐	๐.๘๙	มาก
๒.	การเป็นครูช่วยสอนวิชาพระพุทธศาสนาใน สถานศึกษาต่างๆ ตลอดจนสนับสนุนโรงเรียนวิถีพุทธ	๔.๐๑	๐.๘๕	มาก
๓.	การจัดตั้งศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด	๓.๗๑	๐.๙๗	มาก
๔.	การจัดตั้งโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์	๓.๗๒	๑.๐๓	มาก
๕.	การประสานการจัดหางบประมาณในการสร้างอาคาร เรียน ห้องเรียน หรือห้องจริยศึกษา	๓.๗๘	๑.๐๐	มาก
๖.	การจัดตั้งโรงเรียนการกุศลของวัดเพื่อสงเคราะห์เด็ก และเยาวชน	๓.๙๑	๐.๘๘	มาก
ภาพรวม		๓.๘๑	๐.๗๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดสมุทรสาคร ด้านการศึกษาสงเคราะห์ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x}$) เท่ากับ ๓.๘๑ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดสมุทรสาคร อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงจากมากที่สุด คือ การเป็นครูช่วยสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาต่างๆ ตลอดจนสนับสนุนโรงเรียนวิถีพุทธ ($\bar{x}$) เท่ากับ ๔.๐๑ รองลงมา คือ การจัดตั้งโรงเรียนการกุศลของวัดเพื่อสงเคราะห์เด็กและเยาวชน ($\bar{x}$) เท่ากับ ๓.๙๑ และสุดท้าย การจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ ($\bar{x}$) เท่ากับ ๓.๗๐ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๖ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์
ของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดสมุทรสาคร ด้านการเผยแผ่

(n = ๒๖๕)

ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดสมุทรสาคร		ระดับความคิดเห็น		การแปล ผล
		$\bar{x}$	S.D.	
๑.	การจัดให้มีการบรรยายธรรมทางวิทยุกระจายเสียงหรือสถานีวิทยุโทรทัศน์	๓.๖๘	๐.๘๙	มาก
๒.	การเทศนาสั่งสอนแก่ประชาชนโดยทั่วไปให้ตั้งอยู่ในหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาเป็นประจำ	๓.๙๑	๑.๐๐	มาก
๓.	การจัดหาหนังสือให้พระสวดมนต์เพื่อผู้รักาศิลปวัฒนธรรมไว้เพียงพอ	๓.๙๕	๐.๘๘	มาก
๔.	จัดให้มีศูนย์ปฏิบัติธรรมขึ้นภายในวัดและมีพระอาจารย์สอนการปฏิบัติธรรม	๓.๙๖	๐.๙๙	มาก
๕.	ฝึกอบรมพระสงฆ์สามเณรให้มีความรู้และวิธีการเผยแผ่ธรรมะ	๓.๘๘	๐.๘๕	มาก
๖.	การจัดตั้งห้องสมุดภายในวัดเพื่อประโยชน์ในการศึกษาแก่พระสงฆ์สามเณรและประชาชน	๓.๗๘	๐.๙๒	มาก
ภาพรวม		๓.๘๖	๐.๖๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่า พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดสมุทรสาคร ด้านการเผยแผ่ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x}$) เท่ากับ ๓.๘๖ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดสมุทรสาคร อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงจากมากที่สุด คือ จัดให้มีศูนย์ปฏิบัติธรรมขึ้นภายในวัดและมีพระอาจารย์สอนการปฏิบัติธรรม ($\bar{x}$) เท่ากับ ๓.๙๖ รองลงมา คือ การจัดหาหนังสือให้พระสวดมนต์เพื่อผู้รักาศิลปวัฒนธรรมไว้เพียงพอ ($\bar{x}$) เท่ากับ ๓.๙๕ และสุดท้ายการจัดให้มีการบรรยายธรรมทางวิทยุกระจายเสียงหรือสถานีวิทยุโทรทัศน์ ($\bar{x}$) เท่ากับ ๓.๖๘ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๗ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์
ของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดสมุทรสาคร ด้านการสาธารณูปการ

(n = ๒๖๕)

ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดสมุทรสาคร	ระดับความคิดเห็น		การแปล ผล
	$\bar{x}$	S.D.	
๑. การควบคุมดูแลการก่อสร้างถาวรวัตถุภายในวัด และที่ธรณีสงฆ์	๔.๐๕	๐.๙๐	มาก
๒. การควบคุมดูแลและปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุภายในวัด	๔.๐๖	๐.๘๘	มาก
๓. การจัดทำแผนพัฒนาวัดให้สอดคล้องกับแผนการ พัฒนา	๔.๐๔	๐.๙๑	มาก
๔. การแต่งตั้งคณะกรรมการวัดเพื่อจัดการด้าน สาธารณูปการ	๓.๘๙	๐.๘๕	มาก
๕. การจัดการระบบสาธารณูปโภคภายในวัด เช่น น้ำประปา ไฟฟ้า ให้เรียบร้อย	๔.๑๗	๐.๗๕	มาก
๖. การบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปตาม กฎหมาย และพระธรรมวินัย	๓.๙๘	๐.๘๐	มาก
ภาพรวม	๔.๐๓	๐.๖๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๗ พบว่า พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดสมุทรสาคร ด้านการสาธารณูปการ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x}$) เท่ากับ ๔.๐๓ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดสมุทรสาคร อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงจากมากที่สุด คือ การจัดการระบบสาธารณูปโภคภายในวัด เช่น น้ำประปา ไฟฟ้า ให้เรียบร้อย ($\bar{x}$) เท่ากับ ๔.๑๗, รองลงมา คือ การควบคุมดูแลและปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุภายในวัด ($\bar{x}$) เท่ากับ ๔.๐๖, การควบคุมดูแลการก่อสร้างถาวรวัตถุภายในวัดและที่ธรณีสงฆ์ ($\bar{x}$) เท่ากับ ๔.๐๕ และสุดท้ายการแต่งตั้งคณะกรรมการวัดเพื่อจัดการด้านสาธารณูปการ ($\bar{x}$) เท่ากับ ๓.๘๙ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๘ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์
ของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดสมุทรสาคร ด้านการสาธารณสงเคราะห์

(n = ๒๖๕)

	ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดสมุทรสาคร	ระดับความคิดเห็น		การแปล ผล
		$\bar{x}$	S.D.	
๑.	จัดทำถนนภายในวัดให้สะดวกแก่การสัญจร ไปมา	๔.๑๓	๐.๘๑	มาก
๒.	การให้การสนับสนุนเงินทุนหรือดำเนินการสร้างถนน ประปาหมู่บ้าน ชุมชน	๔.๑๓	๐.๘๙	มาก
๓.	การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของชุมชนที่เป็นไปเพื่อสาธารณประโยชน์	๔.๐๘	๐.๗๕	มาก
๔.	การบรรเทาช่วยเหลือผู้ประสบภัยธรรมชาติ เช่น อุทกภัย อัคคีภัย ธรณีพิบัติภัย เป็นต้น	๔.๐๑	๐.๗๙	มาก
๕.	การจัดตั้งสถานสงเคราะห์คนชราและเด็กที่ถูกทอดทิ้ง เป็นต้น	๓.๘๒	๐.๙๑	มาก
๖.	การจัดหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลและจัดอบรมประชาชน	๓.๙๑	๐.๙๖	มาก
ภาพรวม		๔.๐๑	๐.๕๙	มาก

จากตารางที่ ๔.๘ พบว่า พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดสมุทรสาคร ด้านการสาธารณสงเคราะห์ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x}$) เท่ากับ ๔.๐๑ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดสมุทรสาคร อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงจากมากที่สุด คือ จัดทำถนนภายในวัดให้สะดวกแก่การสัญจร ไปมา และการให้การสนับสนุนเงินทุนหรือดำเนินการสร้างถนน ประปาหมู่บ้าน ชุมชน ($\bar{x}$) เท่ากับ ๔.๑๓, รองลงมา คือ การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของชุมชนที่เป็นไปเพื่อสาธารณประโยชน์ ($\bar{x}$) เท่ากับ ๔.๐๘ และสุดท้ายการจัดตั้งสถานสงเคราะห์คนชราและเด็กที่ถูกทอดทิ้ง เป็นต้น ($\bar{x}$) เท่ากับ ๓.๘๒ ตามลำดับ

๔.๓ เปรียบเทียบประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดสมุทรสาคร

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดสมุทรสาคร จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ จำนวนพรรษา ตำแหน่ง วุฒิ การศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และ วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม ดังตารางที่ ๔.๙ - ๔.๑๖

สมมติฐานที่ ๑ พระสงฆ์ ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร แตกต่างกัน
ตารางที่ ๔.๙ การเปรียบเทียบประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร จำแนกตามอายุ

(n = ๒๖๕)

ประสิทธิภาพการบริหารกิจการ คณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดสมุทรสาคร	อายุ										F	Sig.
	๒๐-๓๐ ปี (๒๘ รูป)		๓๑-๔๐ ปี (๔๐ รูป)		๔๑-๕๐ ปี (๑๐๔ รูป)		๕๑-๖๐ ปี (๓๑ รูป)		๖๐ ปีขึ้นไป (๖๒ รูป)			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
๑. ด้านการปกครอง	๓.๘๙	๐.๖๓	๔.๑๕	๐.๓๙	๔.๐๔	๐.๖๒	๔.๑๑	๐.๗๖	๔.๐๑	๐.๕๓	๐.๘๙๑	๐.๔๗๐
๒. ด้านการศาสนศึกษา	๓.๙๓	๐.๘๒	๔.๒๖	๐.๔๐	๔.๐๔	๐.๖๑	๓.๘๙	๐.๖๕	๓.๘๕	๐.๖๐	๓.๓๓๙*	๐.๐๑๑
๓. ด้านการศึกษาสงเคราะห์	๓.๕๓	๐.๙๕	๓.๙๙	๐.๕๒	๓.๗๙	๐.๗๔	๓.๙๖	๐.๖๖	๓.๗๖	๐.๗๒	๒.๐๙๕	๐.๐๘๒
๔. ด้านการเผยแผ่	๓.๕๓	๐.๘๔	๔.๐๙	๐.๕๒	๓.๙๔	๐.๖๒	๓.๔๙	๐.๘๑	๓.๙๐	๐.๖๓	๕.๙๐๒*	๐.๐๐๐
๕. ด้านการสาธารณูปการ	๓.๖๕	๐.๖๙	๔.๑๒	๐.๖๐	๔.๐๘	๐.๖๖	๔.๑๒	๐.๕๕	๔.๐๑	๐.๕๕	๓.๒๒๘*	๐.๐๑๓
๖. ด้านการสาธารณสงเคราะห์	๓.๘๘	๐.๖๓	๔.๑๘	๐.๕๘	๔.๐๕	๐.๕๒	๓.๙๘	๐.๕๖	๓.๙๔	๐.๖๘	๑.๔๙๗	๐.๒๐๔
รวม	๓.๗๓	๐.๖๓	๔.๑๓	๐.๓๕	๓.๙๙	๐.๔๘	๓.๙๒	๐.๓๘	๓.๙๑	๐.๔๕	๓.๓๗๓*	๐.๐๑๐

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๙ พบว่า พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถาม ที่มีอายุแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร โดยรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการศาสนศึกษา ด้านการเผยแผ่ และด้านการสาธารณูปการ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนด้านการปกครอง ด้านการศึกษา สงเคราะห์ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ดังนั้น จึงได้ทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่ของความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร ในภาพรวม และรายด้าน ได้แก่ ด้านการศาสนศึกษา ด้านการเผยแผ่ และด้านการสาธารณูปการ ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) รายละเอียดดังแสดงใน ตารางที่ ๔.๑๐ – ๔.๑๓

ตารางที่ ๔.๑๐ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD)
จำแนกในภาพรวม

(n = ๒๖๕)						
อายุ	$\bar{x}$	๒๐-๓๐ ปี	๓๑-๔๐ ปี	๔๑-๕๐ ปี	๕๑ - ๖๐ ปี	๖๑ ปี ขึ้นไป
		๓.๗๓	๔.๑๓	๓.๙๙	๓.๙๒	๓.๙๑
๒๐-๓๐ ปี	๓.๗๓	-	-๐.๔๐*	-๐.๒๖*	-๐.๑๙	-๐.๑๘
๓๑-๔๐ ปี	๔.๑๓	-	-	๐.๑๔	๐.๒๑	๐.๒๒*
๔๑-๕๐ ปี	๓.๙๙	-	-	-	๐.๐๗	๐.๐๘
๕๑ - ๖๐ ปี	๓.๙๒	-	-	-	-	๐.๐๑
๖๑ ปี ขึ้นไป	๓.๙๑	-	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๐ พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถาม มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร ในภาพรวม จำแนกตามอายุ พบว่า ผู้มีอายุ ๒๐-๓๐ ปี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร น้อยกว่า ผู้มีอายุ ๓๑-๔๐ ปี และ ๔๑-๕๐ ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถาม ที่มีอายุ ๓๑-๔๐ ปี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร มากกว่า ผู้มีอายุ ๖๑ ปี ขึ้นไปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๑ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD)
จำแนกด้านการศาสนาศึกษา

อายุ	$\bar{x}$	(n = ๒๖๕)				
		๒๐-๓๐ ปี	๓๑-๔๐ ปี	๔๑-๕๐ ปี	๕๑ - ๖๐ ปี	๖๑ ปี ขึ้นไป
		๓.๙๓	๔.๒๖	๔.๐๔	๓.๘๙	๓.๘๕
๒๐-๓๐ ปี	๓.๙๓	-	-๐.๓๓*	-๐.๑๑	๐.๐๔	๐.๐๘
๓๑-๔๐ ปี	๔.๒๖	-	-	๐.๒๒*	๐.๓๗*	๐.๔๑*
๔๑-๕๐ ปี	๔.๐๔	-	-	-	๐.๑๕	๐.๑๙
๕๑ - ๖๐ ปี	๓.๘๙	-	-	-	-	๐.๐๔
๖๑ ปี ขึ้นไป	๓.๘๕	-	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๑ พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถาม มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร ในด้านการศาสนาศึกษา จำแนกตามอายุ พบว่า ผู้มีอายุ ๒๐-๓๐ ปี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร น้อยกว่า ผู้มีอายุ ๓๑-๔๐ ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถาม ที่มีอายุ ๓๑-๔๐ ปี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร มากกว่า ผู้มีอายุ ๔๑-๕๐ ปี, ๕๑ - ๖๐ ปี และ ๖๑ ปี ขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๒ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD)
จำแนกด้านการเผยแผ่

(n = ๒๖๕)

อายุ	$\bar{x}$	๒๐-๓๐ ปี	๓๑-๔๐ ปี	๔๑-๕๐ ปี	๕๑ - ๖๐ ปี	๖๑ ปี ขึ้นไป
		๓.๕๓	๔.๐๙	๓.๙๔	๓.๔๙	๓.๙๐
๒๐-๓๐ ปี	๓.๕๓	-	-๐.๕๖*	-๐.๔๑*	๐.๐๔	-๐.๓๗*
๓๑-๔๐ ปี	๔.๐๙	-	-	๐.๑๕	๐.๖๐*	๐.๑๙
๔๑-๕๐ ปี	๓.๙๔	-	-	-	๐.๕๕*	๐.๐๔
๕๑ - ๖๐ ปี	๓.๔๙	-	-	-	-	-๐.๔๑*
๖๑ ปี ขึ้นไป	๓.๙๐	-	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๒ พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถาม มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร ในด้านการเผยแผ่ จำแนกตามอายุ พบว่า ผู้มีอายุ ๒๐-๓๐ ปี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร น้อยกว่า ผู้มีอายุ ๓๑-๔๐ ปี, ๔๑-๕๐ ปี และ ๖๑ ปี ขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถาม ที่มีอายุ ๓๑-๔๐ ปี และ ๔๑-๕๐ ปี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร มากกว่า ผู้มีอายุ ๕๑ - ๖๐ ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถาม ที่มีอายุ ๕๑ - ๖๐ ปี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร น้อยกว่า ผู้มีอายุ ๖๑ ปี ขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๓ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD)
จำแนกด้านการสาธารณสุขการ

(n = ๒๖๕)

อายุ	$\bar{x}$	๒๐-๓๐ ปี	๓๑-๔๐ ปี	๔๑-๕๐ ปี	๕๑ - ๖๐ ปี	๖๑ ปี ขึ้นไป
		๓.๖๕	๔.๑๒	๔.๐๘	๔.๑๒	๔.๐๑
๒๐-๓๐ ปี	๓.๖๕	-	-๐.๔๗*	-๐.๔๓*	-๐.๔๗*	-๐.๓๖*
๓๑-๔๐ ปี	๔.๑๒	-	-	๐.๐๔	๐.๐๐	๐.๑๑
๔๑-๕๐ ปี	๔.๐๘	-	-	-	-๐.๐๔	๐.๐๗
๕๑ - ๖๐ ปี	๔.๑๒	-	-	-	-	๐.๑๑
๖๑ ปี ขึ้นไป	๔.๐๑	-	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๓ พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถาม มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร ในด้านการสาธารณสุขการ จำแนกตามอายุพบว่า ผู้มีอายุ ๒๐-๓๐ ปี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร น้อยกว่า ผู้มีอายุ ๓๑-๔๐ ปี, ๔๑-๕๐ ปี, ๕๑ - ๖๐ ปี และ ๖๑ ปี ขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

สมมติฐานที่ ๒ พระสงฆ์ ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร แตกต่างกัน
 ตารางที่ ๔.๑๔ การเปรียบเทียบประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร จำแนกตามจำนวนพรรษา

(n = ๒๖๕)

ประสิทธิภาพการบริหารกิจการ คณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดสมุทรสาคร	จำนวนพรรษา										F	Sig.
	ต่ำกว่า ๕ พรรษา (๗๒ รูป)		๖-๑๐ พรรษา (๖๑ รูป)		๑๑-๑๕ พรรษา (๔๙ รูป)		๑๖-๒๐ พรรษา (๔๖ รูป)		๒๐ พรรษาขึ้นไป (๓๗ รูป)			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
๑. ด้านการปกครอง	๔.๐๓	๐.๔๘	๔.๐๑	๐.๕๙	๔.๐๔	๐.๕๓	๔.๒๑	๐.๔๖	๓.๙๓	๐.๙๑	๑.๒๙๐	๐.๒๗๕
๒. ด้านการศาสนศึกษา	๔.๐๖	๐.๖๗	๔.๐๕	๐.๕๕	๔.๒๗	๐.๔๒	๓.๙๗	๐.๕๑	๓.๔๙	๐.๗๑	๑๐.๐๖๖*	๐.๐๐๐
๓. ด้านการศึกษาสงเคราะห์	๓.๖๖	๐.๘๙	๓.๘๘	๐.๖๐	๔.๐๒	๐.๕๘	๓.๗๙	๐.๖๔	๓.๗๑	๐.๘๑	๒.๑๓๒	๐.๐๗๗
๔. ด้านการเผยแผ่	๓.๗๙	๐.๗๕	๓.๙๗	๐.๕๙	๔.๐๕	๐.๕๓	๓.๙๒	๐.๕๓	๓.๔๘	๐.๘๘	๔.๗๙๔*	๐.๐๐๑
๕. ด้านการสาธารณูปการ	๓.๘๖	๐.๗๗	๔.๐๑	๐.๕๘	๔.๑๐	๐.๔๔	๔.๑๙	๐.๕๙	๔.๑๐	๐.๖๑	๒.๔๓๒	๐.๐๕๐
๖. ด้านการสาธารณสงเคราะห์	๓.๙๔	๐.๖๒	๔.๑๓	๐.๖๒	๔.๐๘	๐.๕๐	๔.๐๕	๐.๕๒	๓.๘๒	๐.๖๒	๒.๐๔๗	๐.๐๘๘
รวม	๓.๘๙	๐.๕๘	๔.๐๑	๐.๔๔	๔.๐๙	๐.๓๔	๔.๐๒	๐.๓๖	๓.๗๖	๐.๔๗	๓.๖๐๔*	๐.๐๐๓

จากตารางที่ ๔.๑๔ พบว่า พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถาม ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร โดยรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการศาสนศึกษา และด้านการเผยแผ่ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนด้านการปกครอง ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ดังนั้น จึงได้ทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่ของความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร ในภาพรวม และรายด้าน ได้แก่ ด้านการศาสนศึกษา และด้านการเผยแผ่ ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) รายละเอียดดังแสดงใน ตารางที่ ๔.๑๕ - ๔.๑๗

ตารางที่ ๔.๑๕ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD)
จำแนกในภาพรวม

(n = ๒๖๕)

พรรษา	$\bar{x}$	ต่ำกว่า ๕ พรรษา	๖-๑๐ พรรษา	๑๑-๑๕ พรรษา	๑๖-๒๐ พรรษา	๒๐ พรรษา ขึ้นไป
		๓.๘๙	๔.๐๑	๔.๐๙	๔.๐๒	๓.๗๖
ต่ำกว่า ๕ พรรษา	๓.๘๙	-	-๐.๑๒*	-๐.๒๐	-๐.๑๓	๐.๑๓
๖-๑๐ พรรษา	๔.๐๑	-	-	-๐.๐๘	-๐.๐๑	๐.๒๕*
๑๑-๑๕ พรรษา	๔.๐๙	-	-	-	๐.๐๗	๐.๓๓*
๑๖-๒๐ พรรษา	๔.๐๒	-	-	-	-	๐.๒๖*
๒๐ พรรษาขึ้นไป	๓.๗๖	-	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๕ พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถาม มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร ในภาพรวม จำแนกตามพรรษา พบว่า ผู้มีพรรษา ต่ำกว่า ๕ พรรษา มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร น้อยกว่า ผู้มีพรรษา ๖-๑๐ พรรษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถาม ที่มีพรรษา ๖-๑๐ พรรษา, ๑๑-๑๕ พรรษา และ ๑๖-๒๐ พรรษา มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร มากกว่า ผู้มีพรรษา ๒๐ พรรษาขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๖ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD)
จำแนกด้านการศาสนาศึกษา

(n = ๒๖๕)

พรรษา	$\bar{x}$	ต่ำกว่า ๕ พรรษา	๖-๑๐ พรรษา	๑๑-๑๕ พรรษา	๑๖-๒๐ พรรษา	๒๐ พรรษา ขึ้นไป
		๔.๐๖	๔.๐๕	๔.๒๗	๓.๙๗	๓.๔๙
ต่ำกว่า ๕ พรรษา	๔.๐๖	-	๐.๐๑	-๐.๒๑	๐.๐๙	๐.๕๗*
๖-๑๐ พรรษา	๔.๐๕	-	-	-๐.๒๒	๐.๐๘	๐.๕๖*
๑๑-๑๕ พรรษา	๔.๒๗	-	-	-	๐.๓๐*	๐.๗๘*
๑๖-๒๐ พรรษา	๓.๙๗	-	-	-	-	๐.๔๘*
๒๐ พรรษาขึ้นไป	๓.๔๙	-	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๖ พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถาม มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร ในด้านการศาสนาศึกษา จำแนกตามพรรษา พบว่า ผู้มีพรรษา ๑๑-๑๕ พรรษา มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร มากกว่า ผู้มีพรรษา ๑๖-๒๐ พรรษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถาม ที่มีพรรษา ต่ำกว่า ๕ พรรษา, ๖-๑๐ พรรษา, ๑๑-๑๕ พรรษา และ ๑๖-๒๐ พรรษา มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร มากกว่า ผู้มีพรรษา ๒๐ พรรษาขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๗ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD)
จำแนกด้านการเผยแพร่

(n = ๒๖๕)

พรรษา	$\bar{x}$	ต่ำกว่า ๕ พรรษา	๖-๑๐ พรรษา	๑๑-๑๕ พรรษา	๑๖-๒๐ พรรษา	๒๐ พรรษา ขึ้นไป
		๓.๗๙	๓.๙๗	๔.๐๕	๓.๙๒	๓.๔๘
ต่ำกว่า ๕ พรรษา	๓.๗๙	-	-๐.๑๘	-๐.๒๖*	-๐.๑๓	๐.๓๑*
๖-๑๐ พรรษา	๓.๙๗	-	-	-๐.๐๘	๐.๐๕	๐.๔๙*
๑๑-๑๕ พรรษา	๔.๐๕	-	-	-	๐.๑๓	๐.๕๗*
๑๖-๒๐ พรรษา	๓.๙๒	-	-	-	-	๐.๔๕*
๒๐ พรรษาขึ้นไป	๓.๔๘	-	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๗ พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถาม มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร ในด้านการเผยแพร่ จำแนกตามพรรษา พบว่า ผู้มีพรรษา ต่ำกว่า ๕ พรรษา มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร น้อยกว่า ผู้มีพรรษา ๑๑-๑๕ พรรษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถาม ที่มีพรรษา ต่ำกว่า ๕ พรรษา, ๖-๑๐ พรรษา, ๑๑-๑๕ พรรษา และ ๑๖-๒๐ พรรษา มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร มากกว่า ผู้มีพรรษา ๒๐ พรรษาขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

สมมติฐานที่ ๓ พระสงฆ์ ที่มีตำแหน่ง ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร แตกต่างกัน
 ตารางที่ ๔.๑๘ การเปรียบเทียบประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร จำแนกตามตำแหน่ง

(n = ๒๖๕)

ประสิทธิภาพการบริหารกิจการ คณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดสมุทรสาคร	ตำแหน่ง						F	Sig.
	เจ้าอาวาส/รองเจ้าอาวาส (๔๘ รูป)		ผู้ช่วยเจ้าอาวาส (๖๒ รูป)		พระลูกวัด (๑๕๕ รูป)			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
๑. ด้านการปกครอง	๓.๙๓	๐.๗๕	๔.๐๒	๐.๖๘	๔.๐๙	๐.๔๙	๑.๒๘๐	๐.๒๘๐
๒. ด้านการศาสนศึกษา	๓.๗๕	๐.๘๐	๔.๐๑	๐.๖๔	๔.๐๗	๐.๕๓	๕.๐๗๔*	๐.๐๐๗
๓. ด้านการศึกษาสงเคราะห์	๓.๖๘	๐.๗๔	๓.๙๗	๐.๖๗	๓.๗๘	๐.๗๔	๒.๔๒๘	๐.๐๙๐
๔. ด้านการเผยแผ่	๓.๕๘	๐.๗๘	๓.๙๕	๐.๖๘	๓.๙๑	๐.๖๓	๕.๒๔๑*	๐.๐๐๖
๕. ด้านการสาธารณูปการ	๔.๐๐	๐.๖๖	๔.๑๕	๐.๕๖	๓.๙๙	๐.๖๔	๑.๖๒๔	๐.๑๙๙
๖. ด้านการสาธารณสงเคราะห์	๓.๘๕	๐.๗๐	๔.๐๖	๐.๕๕	๔.๐๕	๐.๕๖	๒.๓๑๓	๐.๑๐๑
รวม	๓.๘๐	๐.๕๔	๔.๐๓	๐.๔๑	๓.๙๘	๐.๔๖	๓.๖๖๗*	๐.๐๒๗

จากตารางที่ ๔.๑๘ พบว่า พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถาม ที่มีตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร โดยรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการศาสนศึกษา และด้านการเผยแผ่ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนด้านการปกครอง ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ดังนั้น จึงได้ทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่ของความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร ในภาพรวม และรายด้าน ได้แก่ ด้านการศาสนศึกษา และด้านการเผยแผ่ ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) รายละเอียดดังแสดงใน ตารางที่ ๔.๑๙ - ๔.๒๑

ตารางที่ ๔.๑๙ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD)
จำแนกในภาพรวม

(n = ๒๖๕)

ตำแหน่ง	$\bar{x}$	เจ้าอาวาส/ รองเจ้าอาวาส	ผู้ช่วยเจ้าอาวาส	พระลูกวัด
		๓.๘๐	๔.๐๓	๓.๙๘
เจ้าอาวาส/ รองเจ้าอาวาส	๓.๘๐	-	-๐.๒๓*	-๐.๑๘*
ผู้ช่วยเจ้าอาวาส	๔.๐๓	-	-	๐.๐๕
พระลูกวัด	๓.๙๘	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๙ พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถาม มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร ในภาพรวม จำแนกตามตำแหน่งพบว่า ผู้มีตำแหน่ง เจ้าอาวาส/รองเจ้าอาวาส มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร น้อยกว่า ผู้มีตำแหน่ง ผู้ช่วยเจ้าอาวาส และพระลูกวัด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๒๐ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD)
 จำแนกด้านการศาสนาศึกษา

ตำแหน่ง	$\bar{x}$	(n = ๒๖๕)		
		เจ้าอาวาส/ รองเจ้าอาวาส	ผู้ช่วยเจ้าอาวาส	พระลูกวัด
		๓.๗๕	๔.๐๑	๔.๐๗
เจ้าอาวาส/ รองเจ้าอาวาส	๓.๗๕	-	-๐.๒๖*	-๐.๓๒*
ผู้ช่วยเจ้าอาวาส	๔.๐๑	-	-	-๐.๐๖
พระลูกวัด	๔.๐๗	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๐ พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถาม มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหาร
 กิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร ในด้านการศาสนาศึกษา จำแนกตาม
 ตำแหน่ง พบว่า ผู้มีตำแหน่ง เจ้าอาวาส/รองเจ้าอาวาส มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหาร
 กิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร น้อยกว่า ผู้มีตำแหน่ง ผู้ช่วยเจ้าอาวาส
 และพระลูกวัด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๒๑ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD)
จำแนกด้านการเผยแพร่

(n = ๒๖๕)

ตำแหน่ง	$\bar{x}$	เจ้าอาวาส/ รองเจ้าอาวาส	ผู้ช่วยเจ้าอาวาส	พระลูกวัด
		๓.๕๘	๓.๙๕	๓.๙๑
เจ้าอาวาส/ รองเจ้าอาวาส	๓.๕๘	-	-๐.๓๗*	-๐.๓๓*
ผู้ช่วยเจ้าอาวาส	๓.๙๕	-	-	๐.๐๕
พระลูกวัด	๓.๙๑	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๑ พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถาม มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร ในด้านการเผยแพร่ จำแนกตามตำแหน่ง พบว่า ผู้มีตำแหน่ง เจ้าอาวาส/รองเจ้าอาวาส มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร น้อยกว่า ผู้มีตำแหน่ง ผู้ช่วยเจ้าอาวาส และพระลูกวัด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

สมมติฐานที่ ๔ พระสงฆ์ ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๒๒ การเปรียบเทียบประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ

(n = ๒๖๕)

ประสิทธิภาพการบริหารกิจการ คณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดสมุทรสาคร	วุฒิการศึกษาสามัญ						F	Sig.
	ต่ำกว่าปริญญาตรี (๑๔๓ รูป)		ปริญญาตรี (๑๐๖ รูป)		สูงกว่าปริญญาตรี (๑๖ รูป)			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
๑.ด้านการปกครอง	๔.๐๐	๐.๖๗	๔.๐๘	๐.๔๙	๔.๒๐	๐.๔๐	๑.๒๐๙	๐.๓๐๐
๒.ด้านการศาสนศึกษา	๓.๙๗	๐.๖๕	๔.๐๑	๐.๕๙	๔.๒๔	๐.๕๐	๑.๔๓๖	๐.๒๔๐
๓.ด้านการศึกษาสงเคราะห์	๓.๘๐	๐.๗๘	๓.๗๖	๐.๖๘	๔.๑๓	๐.๔๙	๑.๗๕๕	๐.๑๗๕
๔.ด้านการเผยแผ่	๓.๘๖	๐.๗๓	๓.๘๕	๐.๖๕	๓.๙๔	๐.๕๓	๐.๑๒๔	๐.๘๘๓
๕.ด้านการสาธารณูปการ	๔.๐๔	๐.๖๕	๔.๐๑	๐.๖๒	๔.๑๓	๐.๕๓	๐.๒๗๑	๐.๗๖๓
๖.ด้านการสาธารณสงเคราะห์	๔.๐๐	๐.๖๐	๔.๐๒	๐.๕๙	๔.๐๙	๐.๔๙	๐.๑๗๑	๐.๘๔๓
รวม	๓.๙๔	๐.๕๐	๓.๙๕	๐.๔๔	๔.๑๒	๐.๔๑	๑.๐๒๐	๐.๓๖๒

จากตารางที่ ๔.๒๒ พบว่า พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถาม ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร โดยรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ไม่แตกต่างกันทุกด้าน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๕ พระสงฆ์ ที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรม ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๒๓ การเปรียบเทียบประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม

(n = ๒๖๕)

ประสิทธิภาพการบริหารกิจการ คณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดสมุทรสาคร	วุฒิการศึกษาทางธรรม								F	Sig.
	ไม่มีวุฒิทางธรรม (๑๔ รูป)		นักธรรมชั้นตรี (๒๖ รูป)		นักธรรมชั้นโท (๑๓ รูป)		นักธรรมชั้นเอก (๒๑๒ รูป)			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
๑.ด้านการปกครอง	๓.๙๑	๐.๔๙	๔.๑๖	๐.๕๙	๓.๗๒	๐.๕๐	๔.๐๖	๐.๕๙	๑.๙๙๑	๐.๑๑๖
๒.ด้านการศาสนศึกษา	๔.๑๐	๐.๔๘	๔.๑๗	๐.๕๑	๓.๙๔	๐.๔๐	๓.๙๘	๐.๖๕	๐.๘๘๒	๐.๔๕๑
๓.ด้านการศึกษาสงเคราะห์	๓.๖๒	๐.๖๕	๓.๙๒	๐.๖๘	๓.๗๙	๐.๗๒	๓.๘๐	๐.๗๔	๐.๕๒๘	๐.๖๖๓
๔.ด้านการเผยแผ่	๓.๖๔	๐.๖๖	๓.๙๙	๐.๖๘	๓.๕๓	๐.๖๘	๓.๘๘	๐.๖๘	๑.๘๙๔	๐.๑๓๑
๕.ด้านการสาธารณูปการ	๔.๐๔	๐.๖๑	๔.๐๔	๐.๖๑	๓.๖๒	๐.๓๙	๔.๐๕	๐.๖๔	๒.๐๐๐	๐.๑๑๔
๖.ด้านการสาธารณสงเคราะห์	๓.๗๖	๐.๗๙	๓.๙๒	๐.๕๑	๓.๙๑	๐.๗๘	๔.๐๕	๐.๕๗	๑.๔๕๙	๐.๒๒๖
รวม	๓.๘๔	๐.๕๑	๔.๐๓	๐.๕๐	๓.๗๕	๐.๔๖	๓.๙๗	๐.๔๖	๑.๓๙๙	๐.๒๔๓

จากตารางที่ ๔.๒๓ พบว่า พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถาม ที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร โดยรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ไม่แตกต่างกันทุกด้าน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๖ พระสงฆ์ ที่มีวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๒๔ การเปรียบเทียบประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม (n = ๒๖๕)

ประสิทธิภาพการบริหารกิจการ คณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดสมุทรสาคร	วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม						F	Sig.
	ไม่มีวุฒิทางเปรียญธรรม (๑๙๒ รูป)		ประโยค ๑-๒ - ๕ (๔๔ รูป)		เปรียญธรรม ๖-๙ (๒๙ รูป)			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
๑.ด้านการปกครอง	๔.๐๔	๐.๕๘	๔.๑๒	๐.๖๕	๓.๙๗	๐.๕๗	๐.๖๐๗	๐.๕๔๖
๒.ด้านการศาสนศึกษา	๓.๙๙	๐.๕๙	๓.๙๗	๐.๖๙	๔.๑๑	๐.๖๘	๐.๕๘๙	๐.๕๕๖
๓.ด้านการศึกษาสงเคราะห์	๓.๗๘	๐.๗๕	๓.๘๕	๐.๖๙	๓.๘๘	๐.๖๙	๐.๓๒๘	๐.๗๒๐
๔.ด้านการเผยแผ่	๓.๘๘	๐.๖๘	๓.๘๐	๐.๗๗	๓.๘๑	๐.๕๖	๐.๓๑๗	๐.๗๒๘
๕.ด้านการสาธารณูปการ	๔.๐๒	๐.๖๒	๔.๐๘	๐.๖๗	๔.๐๐	๐.๖๔	๐.๑๘๘	๐.๘๒๘
๖.ด้านการสาธารณสงเคราะห์	๔.๐๖	๐.๕๖	๓.๙๓	๐.๖๙	๓.๘๒	๐.๕๗	๒.๖๗๔	๐.๐๗๑
รวม	๓.๙๖	๐.๔๕	๓.๙๖	๐.๕๒	๓.๙๓	๐.๕๓	๐.๐๕๑	๐.๙๕๐

จากตารางที่ ๔.๒๔ พบว่า พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถาม ที่มีวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร โดยรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ไม่แตกต่างกันทุกด้าน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ ๔.๒๕ สรุปผลการทดสอบสมมติฐานของการวิจัย

สมมติฐาน	ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม	สมมติฐานที่ทดสอบ	ระดับนัยสำคัญทางสถิติ	ผลการทดสอบ	
					ยอมรับ	ปฏิเสธ
๑	อายุ	ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร	F- test	๐.๐๕	✓	
๒	จำนวนพรรษา	ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร	F- test	๐.๐๕	✓	
๓	ตำแหน่ง	ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร	F- test	๐.๐๕	✓	
๔	วุฒิการศึกษาสามัญ	ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร	F- test	๐.๐๕		✓
๕	วุฒิการศึกษาทางธรรม	ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร	F- test	๐.๐๕		✓
๖	วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม	ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร	F- test	๐.๐๕		✓

จากตารางที่ ๔.๒๕ พบว่า การทดสอบสมมติฐานในการวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร” สามารถสรุปได้ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๑. **ปัจจัยด้านอายุ** การเปรียบเทียบประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร ในภาพรวม จำแนกตามสถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า แตกต่างกัน (Sig เท่ากับ ๐.๐๑๐) จึงนำไปสู่การยอมรับสมมติฐานของการวิจัย

๒. **ปัจจัยด้านจำนวนพรรษา** การเปรียบเทียบประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร ในภาพรวม จำแนกตามสถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า แตกต่างกัน (Sig เท่ากับ ๐.๐๐๗) จึงนำไปสู่การยอมรับสมมติฐานของการวิจัย

๓. **ปัจจัยด้านตำแหน่ง** การเปรียบเทียบประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร ในภาพรวม จำแนกตามสถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า แตกต่างกัน (Sig เท่ากับ ๐.๐๒๗) จึงนำไปสู่การยอมรับสมมติฐานของการวิจัย

๔. ปัจจัยด้านวุฒิการศึกษาสามัญ การเปรียบเทียบประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร ในภาพรวม จำแนกตามสถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ไม่แตกต่างกัน (Sig. เท่ากับ ๐.๓๖๒) จึงนำไปสู่การปฏิเสธสมมติฐานของการวิจัย

๕. ปัจจัยด้านวุฒิการศึกษาทางธรรม การเปรียบเทียบประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร ในภาพรวม จำแนกตามสถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ไม่แตกต่างกัน (Sig. เท่ากับ ๐.๒๔๓) จึงนำไปสู่การปฏิเสธสมมติฐานของการวิจัย

๖. ปัจจัยด้านวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม การเปรียบเทียบประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร ในภาพรวม จำแนกตามสถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ไม่แตกต่างกัน (Sig. เท่ากับ ๐.๙๕๐) จึงนำไปสู่การปฏิเสธสมมติฐานของการวิจัย

๔.๔ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร

จากการเก็บแบบสอบถามปลายเปิดสามารถสรุป ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะได้ดังรายละเอียดแสดงใน ตารางที่ ๔.๒๖ - ๔.๓๗

ตารางที่ ๔.๒๖ ปัญหา อุปสรรค เกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร ด้านการปกครอง

ลำดับที่	ปัญหา/อุปสรรค	จำนวน	ร้อยละ
๑	การไม่เชื่อฟังคำสั่งสอนของผู้บังคับบัญชาหรือเจ้าอาวาส	๔๐	๑๕.๐๙
๒	ขาดความกระตือรือร้นในการทำงาน	๓๕	๑๓.๒๐
๓	ขาดความเด็ดขาดในการดูแล เคร่งครัดเกินไป	๓๐	๑๑.๓๒
๔	การไม่ให้ความเคารพกันของผู้บวชก่อนหลัง	๒๕	๙.๕๓
๕	การติดต่อสื่อสารไม่ชัดเจน เหยี่ยงขาดการทำงาน	๒๐	๗.๕๔
๖	การขัดแย้งกันในวัด และบ้านกับวัด	๑๕	๕.๖๖

จากตารางที่ ๔.๒๖ พบว่า ปัญหา อุปสรรค ด้านการปกครอง มากที่สุดคือ การไม่เชื่อฟังคำสั่งสอนของผู้บังคับบัญชาหรือเจ้าอาวาส จำนวน ๔๐ รูป ร้อยละ ๑๕.๐๙ รองลงมาคือ ขาดความกระตือรือร้นในการทำงาน จำนวน ๓๕ รูป ร้อยละ ๑๓.๒๐ และน้อยที่สุดคือ การขัดแย้งกันในวัด และบ้านกับวัด จำนวน ๑๕ รูป ร้อยละ ๕.๖๖

ตารางที่ ๔.๒๗ ข้อเสนอแนะ แนวทางเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร ด้านการปกครอง

ลำดับที่	ปัญหา/อุปสรรค	จำนวน	ร้อยละ
๑	ผู้นำต้องมีความเด็ดขาด ชัดเจน	๕๐	๑๘.๘๗
๒	หาสิ่งกระตุ้นให้เกิดความกระตือรือร้นในการทำงาน	๔๐	๑๕.๐๙
๓	ผู้บังคับบัญชาหรือเจ้าอาวาส ต้องปฏิบัติตนให้เป็นผู้ที่น่าเชื่อถือ และนำเคารพเป็นตัวอย่างที่ดีต่อผู้ใต้บังคับบัญชาในเรื่องการเคารพเชื่อฟัง	๓๕	๑๓.๒๑
๔	อบรมสั่งสอนผู้ที่บวชเข้ามาใหม่ว่าควร ปฏิบัติตนอย่างไร ในเรื่องการเคารพผู้อยู่ก่อน	๒๙	๑๐.๙๔
๕	มีการติดต่อสื่อสารที่ชัดเจน แจ้งการทำงานการประชุมต่างๆให้ ได้ทราบทั่วกัน	๒๕	๙.๔๗
๖	หันมาทำความเข้าใจกันปรับความเข้าใจกันรู้จักมีน้ำใจต่อกัน	๑๙	๗.๑๗

จากตารางที่ ๔.๒๗ พบว่า ข้อเสนอแนะ ด้านการปกครอง มากที่สุดคือ ผู้นำต้องมีความเด็ดขาด ชัดเจน จำนวน ๕๐ รูป ร้อยละ ๑๘.๘๗ รองลงมาคือ หาสิ่งกระตุ้นให้เกิดความกระตือรือร้นในการทำงาน จำนวน ๔๐ รูป ร้อยละ ๑๕.๐๙ และน้อยที่สุดคือ หันมาทำความเข้าใจกันปรับความเข้าใจกันรู้จักมีน้ำใจต่อกัน จำนวน ๑๙ รูป ร้อยละ ๗.๑๗

ตารางที่ ๔.๒๘ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร ด้านการศาสนศึกษา

ลำดับที่	ปัญหา/อุปสรรค	จำนวน	ร้อยละ
๑	ขาดงบประมาณในการดำเนินการ	๓๗	๑๓.๙๖
๒	ขาดอุปกรณ์การศึกษา เช่น หนังสือเรียน	๓๔	๑๒.๘๓
๓	การเดินทางไปเรียนของพระสงฆ์สามเณร	๓๒	๑๒.๐๗
๔	ขาดบุคลากรในการดำเนินงาน และครูผู้สอนที่มีความรู้	๒๘	๑๐.๕๖
๕	ขาดสถานที่ทำการศึกษา	๒๔	๙.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๘ พบว่า ปัญหา อุปสรรค ด้านการศาสนศึกษา มากที่สุดคือ ขาดงบประมาณในการดำเนินการ จำนวน ๓๗ รูป ร้อยละ ๑๓.๙๖ รองลงมาคือ ขาดอุปกรณ์การศึกษา เช่น หนังสือเรียน จำนวน ๓๔ รูป ร้อยละ ๑๒.๘๓ และน้อยที่สุดคือ ขาดสถานที่ทำการศึกษา จำนวน ๒๔ รูป ร้อยละ ๙.๐๕

ตารางที่ ๔.๒๙ ข้อเสนอแนะ แนวทางเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร **ด้านการศาสนาศึกษา**

ลำดับที่	ปัญหา/อุปสรรค	จำนวน	ร้อยละ
๑	ของบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐดูบ้าง	๓๔	๑๒.๘๓
๒	งบประมาณที่หามาได้หรือให้เจ้าอาวาสเป็นธุระเรื่องการจัดหาให้จัดหาในเรื่องของหนังสือเรียนให้นักเรียนได้ใช้ในการเรียน	๓๒	๑๒.๐๗
๓	หารถในการเดินทางของพระนักเรียนให้ใหญ่ขึ้นเพื่อที่จะได้ได้แออัดในการเดินทางมา	๒๘	๑๐.๕๖
๔	จัดหา อบรมครูสอนให้มีประสิทธิภาพและมีการสร้างขวัญกำลังใจ	๒๔	๙.๐๕
๕	จัดสร้างหรือหาสถานที่ที่ศึกษาให้พอเพียงต่อการศึกษาเพื่อเป็นที่เรียนของพระสงฆ์สามเณร	๑๙	๗.๑๗

จากตารางที่ ๔.๒๙ พบว่า ข้อเสนอแนะ ด้านการศึกษา มากที่สุดคือ ของบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐดูบ้าง จำนวน ๓๔ รูป ร้อยละ ๑๒.๘๓ รองลงมาคือ งบประมาณที่หามาได้หรือให้เจ้าอาวาสเป็นธุระเรื่องการจัดหา ให้จัดหาในเรื่องของหนังสือเรียนให้นักเรียนได้ใช้ในการเรียน จำนวน ๓๒ รูป ร้อยละ ๑๒.๐๗ และน้อยที่สุดจัดสร้างหรือหาสถานที่ที่ศึกษาให้พอเพียงต่อการศึกษาเพื่อเป็นที่เรียนของพระสงฆ์สามเณร จำนวน ๑๙ รูป ร้อยละ ๗.๑๗

ตารางที่ ๔.๓๐ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร **ด้านการศึกษาสงเคราะห์**

ลำดับที่	ปัญหา/อุปสรรค	จำนวน	ร้อยละ
๑	ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการสั่งสอน	๓๖	๑๓.๕๘
๒	การเดินทางในระยะไกล และช่วงเวลาที่เล็กน้อย	๓๓	๑๒.๔๕
๓	ขาดเรื่องของสถานที่ในการรับเยาวชนเข้ามาอบรม	๓๑	๑๑.๖๙
๔	เยาวชนที่เรียนดียังขาดสนใจในเรื่องของทุนการศึกษา	๒๖	๙.๘๑
๕	การอบรมสั่งสอนทำได้เพียงการเข้าไปอบรมในสถานที่ศึกษาเท่านั้น	๑๗	๖.๔๑

จากตารางที่ ๔.๓๐ พบว่า ปัญหา อุปสรรค ด้านการศึกษาสงเคราะห์ มากที่สุดคือ ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการสั่งสอน จำนวน ๓๖ รูป ร้อยละ ๑๓.๕๘ รองลงมาคือ การเดินทางในระยะไกล และช่วงเวลาที่เล็กน้อย จำนวน ๓๓ รูป ร้อยละ ๑๒.๔๕ และน้อยที่สุดคือ การอบรมสั่งสอนทำได้เพียงการเข้าไปอบรมในสถานที่ศึกษาเท่านั้น จำนวน ๑๗ รูป ร้อยละ ๖.๔๑

ตารางที่ ๔.๓๑ ข้อเสนอแนะ แนวทางเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร **ด้านการศึกษาสงเคราะห์**

ลำดับที่	ปัญหา/อุปสรรค	จำนวน	ร้อยละ
๑	ส่งเข้าฝึกอบรมความรู้เพื่อที่จะนำความรู้นั้นมาใช้ในการสั่งสอนเยาวชนในเขตการดูแล	๓๒	๑๒.๐๗
๒	จัดรถรับส่งกับบุคลากรที่จะไปทำการอบรมสั่งสอนเยาวชนเพื่อให้สะดวกต่อการเดินทาง	๒๘	๑๐.๕๖
๓	จัดสถานที่ของวัดให้เป็นที่ฝึกอบรมในเรื่องของศีลธรรมแก่เยาวชนและผู้สนใจ	๒๔	๙.๐๕
๔	จัดหาทุนการเรียนดีกับเด็กที่ขัดสนให้เด็กมีกำลังใจในการเรียนและทำดี	๑๙	๗.๑๗
๕	จัดหา อบรมครูสอนให้มีประสิทธิภาพและมีการสร้างขวัญกำลังใจ	๑๕	๕.๖๖

จากตารางที่ ๔.๓๑ พบว่า ข้อเสนอแนะ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ มากที่สุดคือ ส่งเข้าฝึกอบรมความรู้เพื่อที่จะนำความรู้นั้นมาใช้ในการสั่งสอนเยาวชนในเขตการดูแล จำนวน ๓๒ รูป ร้อยละ ๑๒.๐๗ รองลงมาคือ จัดรถรับส่งกับบุคลากรที่จะไปทำการอบรมสั่งสอนเยาวชนเพื่อให้สะดวกต่อการเดินทาง จำนวน ๒๘ รูป ร้อยละ ๑๐.๕๖ และน้อยที่สุด คือ จัดหา อบรมครูสอนให้มีประสิทธิภาพและมีการสร้างขวัญกำลังใจ จำนวน ๑๕ รูป ร้อยละ ๕.๖๖

ตารางที่ ๔.๓๒ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร **ด้านการเผยแผ่**

ลำดับที่	ปัญหา/อุปสรรค	จำนวน	ร้อยละ
๑	ขาดบุคลากรในการเผยแผ่ธรรม	๔๕	๑๖.๙๘
๒	การเผยแผ่ธรรมจัดทำเป็นแค่ช่วงเทศกาลเท่านั้น	๔๑	๑๕.๔๗
๓	ขาดการอบรมพระธรรมวินัย จรรยา มารยาท	๓๐	๑๑.๓๒
๔	ขาดการทำวัตรสวดมนต์จะสวดแค่ช่วงในพรรษาเท่านั้น	๒๐	๗.๕๔
๕	ขาดการจัดการบรรยายธรรมในวันสำคัญทางศาสนา	๑๗	๖.๔๑

จากตารางที่ ๔.๓๒ พบว่า ปัญหา อุปสรรค ด้านการเผยแผ่ มากที่สุดคือ ขาดบุคลากรในการเผยแผ่ธรรม จำนวน ๔๕ รูป ร้อยละ ๑๖.๙๘ รองลงมาคือ การเผยแผ่ธรรมจัดทำเป็นแค่ช่วงเทศกาลเท่านั้น จำนวน ๔๑ รูป ร้อยละ ๑๕.๔๗ และน้อยที่สุดคือ ขาดการจัดการบรรยายธรรมในวันสำคัญทางศาสนา จำนวน ๑๗ รูป ร้อยละ ๖.๔๑

ตารางที่ ๔.๓๓ ข้อเสนอแนะ แนวทางเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร **ด้านการเผยแผ่**

ลำดับ ที่	ปัญหา/อุปสรรค	จำนวน	ร้อยละ
๑	จัดหาและจัดส่งไปอบรมผู้ที่มีจิตใจรักในการเผยแผ่ธรรม	๕๕	๒๐.๗๕
๒	จัดให้มีการเผยแผ่ธรรมเป็นประจำทุกวันพระไม่เว้นแม้แต่หลังออกพรรษาแล้ว	๔๐	๑๕.๐๙
๓	อบรมสั่งสอนพระธรรมวินัย จรรยา มารยาทแก่พระสงฆ์สามเณร ประมาณเดือนละครั้ง	๒๔	๙.๐๕
๔	ออกคำสั่งให้ทุกวัดในเขตการปกครองทำการสวดมนต์ทำวัตรทุกวัน	๒๐	๗.๕๔
๕	จัดให้บรรยายธรรมทุกวันพระ และแทรกการสอนเรื่องศาสนพิธีแก่ศาสนิกชน	๑๕	๕.๖๖

จากตารางที่ ๔.๓๓ พบว่า ข้อเสนอแนะ ด้านการเผยแผ่ มากที่สุดคือ จัดหาและจัดส่งไปอบรมผู้ที่มีจิตใจรักในการเผยแผ่ธรรม จำนวน ๕๕ รูป ร้อยละ ๒๐.๗๕ รองลงมาคือ จัดให้มีการเผยแผ่ธรรมเป็นประจำทุกวันพระไม่เว้นแม้แต่หลังออกพรรษาแล้ว จำนวน ๔๐ รูป ร้อยละ ๑๕.๐๙ และน้อยที่สุดคือ จัดให้บรรยายธรรมทุกวันพระ และแทรกการสอนเรื่องศาสนพิธีแก่ศาสนิกชน จำนวน ๑๕ รูป ร้อยละ ๕.๖๖

ตารางที่ ๔.๓๔ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร **ด้านการสาธารณูปการ**

ลำดับที่	ปัญหา/อุปสรรค	จำนวน	ร้อยละ
๑	ขาดปัจจัยในการทำนุบำรุงซ่อมแซมอาคารสถานที่	๕๐	๑๘.๘๖
๒	เกิดปัญหาความไม่เข้าใจกันเรื่องการจัดการการดำเนินงาน	๓๒	๑๒.๐๗
๓	ขาดความร่วมมือกันทั้งสองด้านคือ วัดกับบ้าน	๒๒	๘.๓๐
๔	อาคารสถานที่บางวัดขาดการดูแลให้เรียบร้อย	๑๙	๗.๑๖

จากตารางที่ ๔.๓๔ พบว่า ปัญหา อุปสรรค ด้านการสาธารณูปการ มากที่สุดคือ ขาดปัจจัยในการทำนุบำรุงซ่อมแซมอาคารสถานที่ จำนวน ๕๐ รูป ร้อยละ ๑๘.๘๖ รองลงมาคือ เกิดปัญหาความไม่เข้าใจกันเรื่องการจัดการการดำเนินงาน จำนวน ๓๒ รูป ร้อยละ ๑๒.๐๗ และน้อยที่สุดคือ อาคารสถานที่บางวัดขาดการดูแลให้เรียบร้อย จำนวน ๑๙ รูป ร้อยละ ๗.๑๖

ตารางที่ ๔.๓๕ ข้อเสนอแนะ แนวทางเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร **ด้านการสาธารณูปการ**

ลำดับที่	ปัญหา/อุปสรรค	จำนวน	ร้อยละ
๑	สร้างศรัทธาจากในหลายๆพื้นที่เพื่อการหางบประมาณปัจจัยมาทำการทำนุบำรุง	๔๕	๑๖.๙๘
๒	อธิบายสร้างความเข้าใจแล้วต้องทำงานดำเนินงานให้โปร่งใสทุกเรื่อง	๓๗	๑๓.๙๖
๓	หันหน้าเข้ามาปรึกษาหารือทุกเรื่องเพื่อสร้างความเข้าใจทั้งสองฝ่าย	๒๔	๙.๐๕
๔	ให้เจ้าอาวาส และพระสงฆ์สามเณรในวัดช่วยกันสอดส่องดูแลให้อยู่ในสภาพที่น่าดู	๒๐	๗.๕๔

จากตารางที่ ๔.๓๕ พบว่า ข้อเสนอแนะ ด้านการสาธารณูปการ มากที่สุดคือ สร้างศรัทธาจากในหลายๆพื้นที่เพื่อการหางบประมาณปัจจัยมาทำการทำนุบำรุง จำนวน ๔๕ รูป ร้อยละ ๑๖.๙๘ รองลงมาคือ อธิบายสร้างความเข้าใจแล้วต้องทำงานดำเนินงานให้โปร่งใสทุกเรื่อง จำนวน ๓๗ รูป ร้อยละ ๑๓.๙๖ และน้อยที่สุดคือ ให้เจ้าอาวาส และพระสงฆ์สามเณรในวัดช่วยกันสอดส่องดูแลให้อยู่ในสภาพที่น่าดูจำนวน ๒๐ รูป ร้อยละ ๗.๕๔

ตารางที่ ๔.๓๖ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร **ด้านการสาธารณสงเคราะห์**

ลำดับที่	ปัญหา/อุปสรรค	จำนวน	ร้อยละ
๑	ปัญหาเรื่องยาเสพติดที่เข้ามาในคณะสงฆ์ และเยาวชนในจังหวัด	๓๘	๑๔.๓๓
๒	ปัญหาเรื่องการช่วยเหลือในด้านต่างๆแก่ประชาชน	๒๗	๑๐.๑๘
๓	ขาดการอบรมสั่งสอน เอาใจใส่	๑๖	๖.๐๓

จากตารางที่ ๔.๓๖ พบว่า ปัญหา อุปสรรค ด้านการสาธารณสงเคราะห์ มากที่สุดคือ ปัญหาเรื่องยาเสพติดที่เข้ามาในคณะสงฆ์ และเยาวชนในจังหวัด จำนวน ๓๘ รูป ร้อยละ ๑๔.๓๓ รองลงมาคือ ปัญหาเรื่องการช่วยเหลือในด้านต่างๆแก่ประชาชน จำนวน ๒๗ รูป ร้อยละ ๑๐.๑๘ และน้อยที่สุดคือ ขาดการอบรมสั่งสอน เอาใจใส่ จำนวน ๑๖ รูป ร้อยละ ๖.๐๓

ตารางที่ ๔.๓๗ ข้อเสนอแนะ แนวทางเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์
ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร **ด้านการสาธารณสงเคราะห์**

ลำดับที่	ปัญหา/อุปสรรค	จำนวน	ร้อยละ
๑	จัดหาสถานที่ให้การอบรมเรื่องโทษของยาเสพติด	๔๐	๑๕.๐๙
๒	หาทางช่วยเหลือผู้ที่ลำบากในเรื่องบางเรื่องอย่างน้อยก็เป็นเรื่องทางใจ เช่นการอบรมสั่งสอนให้กำลังใจ แก่ผู้ที่เดือดร้อน	๓๕	๑๓.๒๑
๓	อบรมสั่งสอนและให้กำลังใจกับผู้ที่มีปัญหาและให้ความรู้สั่งสอนกับผู้ที่เสี่ยงต่อเรื่องยาเสพติด และอบายมุขต่างๆ	๒๔	๙.๐๕

จากตารางที่ ๔.๓๗ พบว่า ข้อเสนอแนะ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ มากที่สุดคือ จัดหาสถานที่ให้การอบรมเรื่องโทษของยาเสพติด จำนวน ๔๐ รูป ร้อยละ ๑๕.๐๙ รองลงมาคือ หาทางช่วยเหลือผู้ที่ลำบากในเรื่องบางเรื่องอย่างน้อยก็เป็นเรื่องทางใจ เช่นการอบรมสั่งสอนให้กำลังใจ แก่ผู้ที่เดือดร้อน จำนวน ๓๕ รูป ร้อยละ ๑๓.๒๑ และน้อยที่สุดคือ อบรมสั่งสอนและให้กำลังใจกับผู้ที่มีปัญหาและให้ความรู้สั่งสอนกับผู้ที่เสี่ยงต่อเรื่องยาเสพติด และอบายมุขต่างๆ จำนวน ๒๔ รูป ร้อยละ ๙.๐๕

สรุปได้ว่า ปัญหาและอุปสรรคของคณะสงฆ์ยังมีอยู่ มากบ้างน้อยบ้าง ตามสภาวะการณ์ในขณะนั้น ซึ่งการแก้ไขคือการศึกษาค้นคว้าปัญหาและอุปสรรค นำมาประมวลผลเป็นข้อเสนอแนะ และนำไปปฏิบัติให้การบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น คือ การลำดับความสำคัญในการบริหาร ว่าควรดำเนินการในด้านใดก่อน ด้านใดหลัง ตามความเหมาะสมของงานนั้นๆ หรืออย่างเร่งด่วน

๔.๕ ผลการสัมภาษณ์ ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการใน จังหวัดสมุทรสาคร

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) จำนวน ๕ รูป ดังนี้

๑. พระเทพสาครมุนี (สมบุรณ์ ปญฺญาวุโธ ป.ธ. ๙) ตำแหน่ง เจ้าคณะจังหวัดสมุทรสาคร
๒. พระครูสุทธธรรมาภรณ์ (ณรงค์ จานณาโณ ป.ธ. ๔) ตำแหน่ง เจ้าคณะอำเภอเมืองสมุทรสาคร
๓. พระครูสาครพิพัฒน์ภรณ์ (ดิเรก ปิติตานนโท) ตำแหน่ง เจ้าคณะอำเภอบ้านแพ้ว
๔. พระครูสีลาธรรมาภรณ์ (ถวิล ฉนฺทสีโล) ตำแหน่ง เจ้าคณะอำเภอกะทู้มแบน
๕. พระครูสาครธรรมโสภณ (สง่า เมธีวิโส) ตำแหน่ง เจ้าอาวาสตำบลคอกกระบือ

ผลการสัมภาษณ์ สรุปได้ดังนี้

ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการใน จังหวัดสมุทรสาคร โดยภาพรวมเป็นอย่างไร มีปัญหา อุปสรรค และมีข้อเสนอแนะ อย่างไรบ้าง

๑) ด้านการปกครอง

การปกครองอาจจะมีปัญหาบ้างโดยส่วนมากก็จะเป็นเรื่องของเอกสาร การทำบัญชีวัด รายรับ-จ่ายต่างๆ ท่านเจ้าอาวาสไม่ค่อยจะเข้าใจ จังหวัดสมุทรสาครไม่ใหญ่มากจึงดูแลปกครองได้ง่าย หากมีปัญหาที่คุยกันได้^๑ การปกครองในเขตอำเภอเมืองนั้นมีปัญหาไม่มากนักเพราะเป็นที่รู้จักคุ้นเคยกันดี จะมีปัญหาบ้างก็จะเป็นในเรื่องการศึกษาและความรู้ของเจ้าอาวาสซึ่งส่วนมากมีการศึกษาไม่สูงการบริหารจัดการต่อองค์กรภายในวัดจึงเป็นไปแบบชาวบ้านไม่มีการวางแผนที่ดี^๒ มีความเรียบร้อยดี เป็นไปด้วยความเรียบร้อย^๓ ในเขตอำเภอกะทู้มแบน จังหวัดสมุทรสาคร นั้นการปกครองไม่ค่อยจะมีปัญหาเพราะเป็นอำเภอที่เล็กมากมีไม่กี่วัด อยู่กันด้วยความเรียบร้อยดี^๔ ก็ถือได้ว่าในปัจจุบันการปกครองของคณะสงฆ์มีความเป็นเอกภาพมากยิ่งขึ้น การปกครองง่ายขึ้นการขอความร่วมมือก็ดีขึ้นไม่เหมือนสมัยก่อนการเดินทางก็ลำบาก สมัยหลวงพ่อกำลังจะเดินทางไปส่งหนังสือ นั้นยากมากทำให้มีอุปสรรคมากต่างคนต่างอยู่แต่เดี๋ยวนี้มีการอบรมประชุมบ่อยทำให้ปัญหาน้อยลง^๕

๒) ด้านการศึกษา

เรื่องของการศึกษาถือได้ว่าการส่งเสริมอย่างต่อเนื่องไม่ว่าจะเป็นนักธรรมและบาลีจะมีผู้เข้าสอบมากเป็นประจำทุกปี โดยเฉพาะในส่วนของบาลีจะมีผู้เข้าสอบเปรียญธรรมประโยคสูงๆเป็นอันดับต้นๆของประเทศ พร้อมกันนั้นจังหวัดสมุทรสาครยังได้ส่งเสริมสนับสนุนตามนโยบายของมหา

^๑พระเทพสาครมุนี (สมบุรณ์ ปญฺญาวุโธ ป.ธ. ๙), เจ้าคณะจังหวัดสมุทรสาคร, ๒๔ ตุลาคม ๒๕๕๕.

^๒พระครูสุทธธรรมาภรณ์ (ณรงค์ จานณาโณ ป.ธ. ๔), เจ้าคณะอำเภอเมืองสมุทรสาคร, ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๕.

^๓พระครูสาครพิพัฒน์ภรณ์ (ดิเรก ปิติตานนโท), เจ้าคณะอำเภอบ้านแพ้ว, ๒๔ ตุลาคม ๒๕๕๕.

^๔พระครูสีลาธรรมาภรณ์ (ถวิล ฉนฺทสีโล) เจ้าคณะอำเภอกะทู้มแบน, ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๕.

^๕พระครูสาครธรรมโสภณ (สง่า เมธีวิโส), เจ้าอาวาสตำบลคอกกระบือ, ๒๔ ตุลาคม ๒๕๕๕.

เถรสมาคมโดยให้พระสังฆาธิการทุกระดับขึ้นไปอบรมสั่งสอนเด็กนักเรียนในโรงเรียนและให้ส่งเข้าสอบธรรมศึกษา มีเด็กนักเรียนเข้าสอบเป็นหมื่นคนด้วยกัน^๖ การบริหารจัดการของเจ้าอาวาสด้านการศาสนศึกษานั้นไม่มีปัญหามากเพราะมีผู้ช่วยเจ้าอาวาสในแต่ละวัดนั้นดูแล การศาสนศึกษาคือการให้ความรู้แก่ภิกษุสามเณรเป็นหลัก ซึ่งภิกษุสามเณรต้องศึกษาเล่าเรียนก่อนจึงจะไปเผยแผ่ได้^๗ มีปัญหาในด้านการศาสนศึกษา คือ ไม่มีพระ – เณร เรียนบาลี อาจเป็นเพราะมีการศึกษาในภาคบังคับหรือปัญหาด้านเศรษฐกิจการดำรงชีวิต จึงทำให้มีคนมาบวชพระ – เณร น้อยลง หรือเมื่อมาบวชแล้วก็บวชอยู่ได้ไม่นานก็ลาสิกขาไป จึงเป็นปัญหาทำให้ไม่มีนักเรียนบาลี^๘ ในปัจจุบันการศาสนศึกษาในอำเภอกระทุ่มแบนโดยพระสังฆาธิการเป็นไปด้วยดีส่งเสริมเต็มที่โดยเฉพาะทางด้านโรงเรียนจัดให้มีการสอบธรรมศึกษาทุกโรงเรียนมีเด็กนักเรียนสอบได้มากทุกปี รวมทั้งพระสงฆ์และสามเณร^๙ หลวงพ่อคิดว่าการศาสนศึกษา ก็คือการให้ความรู้แก่ภิกษุสามเณรเป็นหลัก ซึ่งภิกษุสามเณรต้องศึกษาเล่าเรียนก่อนจึงจะไปเผยแผ่ได้ เพราะฉะนั้น การศาสนศึกษาก็คือการนำเข้า การเผยแผ่ก็คือการถ่ายทอด ถ้าเรียนอย่างเดียวไม่มีการถ่ายทอดก็ไม่รู้จะเรียนไปทำไม จะเรียนเพื่อยุ่รอดตามพระธรรมวินัยก็ไม่ต้องเรียนมาก เรียนแค่นักธรรมก็พอคุ้มตัวได้แล้ว แต่เมื่อต้องไปถ่ายทอดก็ต้องเรียนมากหน่อย และถ้าไม่เรียนรู้ก็ถ่ายทอดไม่เป็น ถ่ายทอดไม่ได้ ดังนั้นจึงต้องหาวิธีทั้งสองแบบนี้ คือวัดที่ให้การศึกษาดูแลและถ่ายทอดไปด้วย ที่ดำเนินการโครงการนาร่องฯ นี้ก็เพื่อสำรวจในเบื้องต้นว่าวัดใดได้รับความสำเร็จในขั้นนี้และทำมานานจนมีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป คณะทำงานก็จะไปศึกษารูปแบบของท่านเพื่อนำมาศึกษาวิเคราะห์แล้วเปิดเผยเป็นแบบอย่างต่อไป^{๑๐}

๓) การศึกษาสงเคราะห์

การสงเคราะห์การศึกษาของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาครนั้นมีมากโดยเฉพาะการให้การสนับสนุนในเรื่องของการมอบทุนแจกทุนการศึกษาให้กับเด็กนักเรียนปีหนึ่งหลายล้านบาท ส่วนของพระสงฆ์-สามเณรก็มีพระสังฆาธิการให้การส่งเสริมเป็นอย่างดี โดยผู้ที่สอบได้เปรียญธรรมทุกชั้นจะมีการมอบทุนการศึกษาให้ทุกรูป^{๑๑} การศึกษาสงเคราะห์ ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาครนั้นมีมากมีปัญหามิมาก พระสังฆาธิการในอำเภอเมืองทราบดีว่า ในปัจจุบันทุกวัดจะต้องจัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษา ไม่ว่าพระเณรก็ดี เด็กนักเรียนก็ดีจะได้รับทุนการศึกษาทั่วกัน เพื่อให้เขาเหล่านั้นได้รับรู้ว่าพระสังฆาธิการก็ส่งเสริมการศึกษาได้ดี^{๑๒} ส่งเสริมให้พระสงฆ์สามเณรเข้าศึกษาบาลีและมีการสนับสนุนสำนักเรียนบาลีในด้านต่างๆ เช่น ทุนในการจัดการเรียนการสอน อุปกรณ์สื่อการเรียนการสอน รางวัลสำหรับนักเรียนดีเด่น^{๑๓} พระสังฆาธิการในอำเภอกระทุ่มแบน ไม่พบอุปสรรคต่อการศึกษาสงเคราะห์ ทุกวัดในอำเภอกระทุ่มแบน ได้จัดให้มีการตั้งทุน มอบทุนและแจก

^๖ พระเทพสาครมุนี (สมบุญ ญาณวโร ป.ธ. ๙), เจ้าคณะจังหวัดสมุทรสาคร, อ้างแล้ว.

^๗ พระครูสุทธธรรมาภรณ์ (ณรงค์ ญาณวโร ป.ธ. ๔), เจ้าคณะอำเภอเมืองสมุทรสาคร, อ้างแล้ว.

^๘ พระครูสาครพิพัฒน์ภรณ์ (ดิเรก ปิตินานโท), เจ้าคณะอำเภอบ้านแพ้ว, อ้างแล้ว.

^๙ พระครูสีลาธิการี (ถวิล อนุทสโล), เจ้าคณะอำเภอกระทุ่มแบน, อ้างแล้ว.

^{๑๐} พระครูสาครธรรมโสภณ (สง่า เมธีวิโส), เจ้าอาวาสตำบลคอกกระบือ, อ้างแล้ว.

^{๑๑} พระเทพสาครมุนี (สมบุญ ญาณวโร ป.ธ. ๙), เจ้าคณะจังหวัดสมุทรสาคร, อ้างแล้ว.

^{๑๒} พระครูสุทธธรรมาภรณ์, (ณรงค์ ญาณวโร ป.ธ. ๔), เจ้าคณะอำเภอเมืองสมุทรสาคร, อ้างแล้ว.

^{๑๓} พระครูสาครพิพัฒน์ภรณ์, (ดิเรก ปิตินานโท), เจ้าคณะอำเภอบ้านแพ้ว, อ้างแล้ว.

ทุนการศึกษาทุกวัดมากบ้างน้อยบ้างเพื่อเป็นการส่งเสริมสนับสนุนต่อการศึกษา รวมทั้งส่งเสริมในด้านวัสดุอุปกรณ์การศึกษาพร้อมกัน^{๑๔} การศึกษาสงเคราะห์ คณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสาครโดยเฉพาะพระสังฆาธิการท่านก็ให้การช่วยเหลือเกื้อกูล หรืออุดหนุนค่าจุนเจือด้วยดี คณะสงฆ์ได้กำหนดการศึกษาสงเคราะห์เป็นกิจการอันหนึ่งของพระสงฆ์การศึกษาสงเคราะห์นั้น นอกเหนือจากการศาสนศึกษาถือว่าเป็นหน้าที่ที่พระสงฆ์ดำเนินการเพื่อการสงเคราะห์ ประชาชนหรือพระสงฆ์สามเณรเสมอมาโดยไม่มีอุปสรรคใดๆ^{๑๕}

๔) ด้านการเผยแผ่

จังหวัดสมุทรสาครถือได้ว่าเป็นอีกจังหวัดหนึ่งที่มีการส่งเสริมให้พระสังฆาธิการมีประสิทธิภาพในด้านการบรรยายการเผยแผ่ และพร้อมกันจังหวัดสมุทรสาครยังได้เข้าร่วมการส่งเสริมพระพุทธศาสนากับส่วนกลางเสมอมาเช่นการจัดงานวันวิสาขบูชา ณ ท้องสนามหลวง เป็นต้น จึงถือได้ว่าด้านการเผยแผ่จะได้รับความร่วมมือจากพระสังฆาธิการเป็นอย่างดี^{๑๖} ด้านการเผยแผ่มีอุปสรรคบ้างแต่ไม่มาก อันเนื่องมาจากการขาดอุปกรณ์และเครื่องมือสื่อสาร เช่น โน้ตบุ๊ก โปรเจ็คเตอร์ ในการนำเสนอที่ดี ในส่วนของการเทศนา การบรรยายไม่พบปัญหา พระสังฆาธิการทำหน้าที่ได้ดี^{๑๗} ด้านการเผยแผ่ ซึ่งมีการเผยแผ่ที่ดีในทุกวัด เช่น การทำบุญในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันสำคัญของชาติ การจัดเทศกาลเพื่อสืบสานงานประเพณี รวมทั้งการจัดอบรมปฏิบัติธรรมต่างๆ ที่มีการจัดกันอยู่ของในแต่ละวัด^{๑๘} ในด้านการเผยแผ่มีปัญหาอุปสรรคบ้างแต่ไม่มากนัก เพราะพระสังฆาธิการทุกรูปได้เผยแผ่ตามสถานภาพที่มีไม่กว้างมากนักเพราะมีงานด้านอื่นทำอยู่มาก ส่วนการเผยแผ่ให้เป็นหน้าที่ของพระลูกวัด เช่นการแสดงธรรม การบรรยายธรรม^{๑๙} การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาครถือว่าได้ดีโดยลำดับ หลวงพ่อเองก็ได้เป็นตัวแทนของจังหวัดสมุทรสาครโดยเป็นพระนักเผยแผ่ประจำจังหวัด โดยปกติถึงจะไม่ได้แต่งตั้งเราก็ต้องเผยแผ่ตามปรกติดอยู่แล้ว เพราะเป็นหน้าที่โดยตรง^{๒๐}

๕) ด้านการสาธารณูปการ

เป็นสิ่งที่พระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาครมีความบกพร่องค่อนข้างมากพอควรเพราะสาเหตุอันเนื่องมาจากไม่มีการวางแผนที่ดี ไม่รู้เรื่องของการก่อสร้างตามแบบแปลนทำให้การก่อสร้างอะไรก็ตามไม่ได้มาตรฐานสร้างเกินงบประมาณ สถาปัตยกรรมผิดเพี้ยนไป บางวัดก็สร้างไม่เสร็จก็มีจึงเป็นปัญหาที่จะต้องแก้ไขต่อไป^{๒๑} มีปัญหาคือพระสังฆาธิการขาดการวางแผนที่ดี ก่อสร้างไปโดยไม่มีแบบแปลนก็มากทำให้อาคารสถานที่ไม่แข็งแรง อีกทั้งใช้ประโยชน์ได้น้อย และเมื่อสร้างไปแล้วก็ขาด

^{๑๔} พระครูสีลาธัมม (ถวิล ฌนฺทสโร), เจ้าคณะอำเภอกระทุ่มแบน, อ่างแล้ว

^{๑๕} พระครูสาครธรรมโสภณ (สง่า เมธีวิโส), เจ้าอาวาสตำบลคอกกระบือ, อ่างแล้ว.

^{๑๖} พระเทพสาครมุนี (สมบุญ ญาณวโร ป.ธ. ๙), เจ้าคณะจังหวัดสมุทรสาคร, อ่างแล้ว.

^{๑๗} พระครูสุทธธรรมาภรณ์ (ณรงค์ ฐานวโร ป.ธ. ๔), เจ้าคณะอำเภอเมืองสมุทรสาคร, อ่างแล้ว.

^{๑๘} พระครูสาครพิพัฒน์ (ดิเรก ปิตินานโท), เจ้าคณะอำเภอบ้านแพ้ว, อ่างแล้ว.

^{๑๙} พระครูสีลาธัมม (ถวิล ฌนฺทสโร), เจ้าคณะอำเภอกระทุ่มแบน, อ่างแล้ว.

^{๒๐} พระครูสาครธรรมโสภณ (สง่า เมธีวิโส), เจ้าอาวาสตำบลคอกกระบือ, อ่างแล้ว.

^{๒๑} พระเทพสาครมุนี (สมบุญ ญาณวโร ป.ธ. ๙), เจ้าคณะจังหวัดสมุทรสาคร, อ่างแล้ว.

เงินทุนที่จะมาสร้างต่อ สำหรับการบริหารจัดการงานสาธารณูปการ ซึ่งเป็นงานที่ปฏิบัติเกี่ยวกับงานก่อสร้างและงานบูรณปฏิสังขรณ์ในวัดแล้ว แต่ยังมีงานอีกส่วนที่เป็นงานประเภทนี้ด้วยคือ ๑. การจัดการสิ่งแวดล้อมภายในวัด ๒. การจัดวางผังวัด ๓. การจัดวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวและการเรียนรู้ ๔. การจัดพิพิธภัณฑ์ในวัด สิ่งเหล่านี้พระสังฆาธิการทำได้ดีพอควร^{๒๒} เท่าที่เป็นอยู่ในทุกวันนี้ก็ดี ถึงแม้ว่าพระสังฆาธิการจะขาดความรู้ความสามารถในการออกแบบอาคารสถานที่หรือสิ่งก่อสร้างเช่น โบสถ์ วิหาร เป็นต้นแต่โดยภาพรวมพระสังฆาธิการก็ทำได้ดี อาจมีอุปสรรคบ้างก็จะเป็นเรื่องของ การหาเงินมาสร้าง และควรให้สำนักงานพระพุทธศาสนาได้ออกสำรวจดูอาคารสถานที่ตามวัดบ้าง เพื่อให้คำแนะนำแก่พระสังฆาธิการ^{๒๔} สาธารณูปการในปัจจุบันเครื่องมือ เครื่องช่วยมากมาย การก่อสร้างในแต่ละวัดก็ไม่ค่อยมีปัญหา เพราะมีผู้รับเหมามารับสร้างให้ต้องการอย่างไรก็บอกช่าง เพียงแต่หาเงินมาสร้างเท่านั้นไม่ลำบากเหมือนแต่ก่อน ต้องสร้างเอง หาเงินเอง มาเดี๋ยวนี้สบายมาก^{๒๕}

๖) ด้านการสาธารณะสงเคราะห์

การสงเคราะห์กับญาติโยมนับว่าพระสังฆาธิการทุกระดับชั้นทำได้ดี มีการสงเคราะห์ในหลายๆด้านบางวัดเปิดเป็นที่พักอาศัยกับคนชราเป็นโรงพยาบาลให้กับประชาชนก็มี การสงเคราะห์แก่สาธารณะทั่วไปก็มีมากเป็นสิ่งที่พระสังฆาธิการพัฒนาได้ดีเป็นที่นับถือของญาติโยมและเป็นที่พึ่งพาอาศัยได้^{๒๖} ถือได้ว่าพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาครทำได้ดีไม่มีปัญหา เมื่อขอความร่วมมือก็ให้ความร่วมด้วยดีโดยตลอด เช่นเมื่อตอนคราวน้ำท่วมทุกวัดก็ได้ร่วมบริจาคทรัพย์บ้างสิ่งของบ้างเพื่อช่วยเหลือผู้เดือดร้อน^{๒๗} การสงเคราะห์ด้วยการช่วยเหลือก็ดี การสงเคราะห์ด้วยปัจจัยสิ่งของก็ดี เป็นอีกบทบาทหนึ่งของพระสังฆาธิการ โดยเฉพาะในเขตอำเภอกระทุ่มแบนมีการสงเคราะห์ช่วยเหลือมาโดยตลอด อย่างเช่นมีงานบำเพ็ญกุศลทางวัดก็จะช่วยเหลือให้การดูแล และให้การปรึกษาเป็นอย่างดี^{๒๘} การให้การช่วยเหลือไม่พะอืดพะอมอะไรก็ตามถือได้ว่าพระเราเป็นผู้ให้อยู่แล้ว ที่ติมากก็คือตอนนั้นมีการสงเคราะห์ด้วยการให้ทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียน จะสร้างมุมมองที่ดีให้กับญาติโยมชาวบ้าน ถือว่าพระเป็นผู้เสียสละและเป็นผู้ให้อยู่แล้ว ไม่มีข้อเสียนะเพราะดีอยู่แล้ว^{๒๙} ระดับการช่วยเหลือยังมีอยู่ อยู่ในระดับที่สามารถบริหารจัดการได้^{๓๐}

^{๒๒} พระครูสุทธธรรมาภรณ์ (ณรงค์ จานณาโณ ป.ธ. ๔), เจ้าคณะอำเภอเมืองสมุทรสาคร, อ้างแล้ว.

^{๒๓} พระครูสาครพิพัฒน์ภรณ์ (ติเรก ปิตินานโท), เจ้าคณะอำเภอบ้านแพ้ว, อ้างแล้ว.

^{๒๔} พระครูสีลาธิการี (ถวิล ฉนทสีโล), เจ้าคณะอำเภอกระทุ่มแบน, อ้างแล้ว.

^{๒๕} พระครูสาครธรรมโสภณ (สง่า เมธิวิโส), เจ้าอาวาสตำบลคอกกระบือ, อ้างแล้ว.

^{๒๖} พระเทพสาครมุนี (สมบุญ ปญญาวุโธ ป.ธ. ๙), เจ้าคณะจังหวัดสมุทรสาคร, อ้างแล้ว.

^{๒๗} พระครูสุทธธรรมาภรณ์ (ณรงค์ จานณาโณ ป.ธ. ๔), เจ้าคณะอำเภอเมืองสมุทรสาคร, อ้างแล้ว.

^{๒๘} พระครูสีลาธิการี (ถวิล ฉนทสีโล), เจ้าคณะอำเภอกระทุ่มแบน, อ้างแล้ว.

^{๒๙} พระครูสาครธรรมโสภณ (สง่า เมธิวิโส), เจ้าอาวาสตำบลคอกกระบือ, อ้างแล้ว.

^{๓๐} พระครูสาครพิพัฒน์ภรณ์ (ติเรก ปิตินานโท), เจ้าคณะอำเภอบ้านแพ้ว, อ้างแล้ว.

ในภาพรวมอาจจะมีปัญหาบ้าง แต่สามารถพูดคุยกันได้ และถือว่ายังมีประสิทธิภาพในการบริหารงานอยู่^{๓๑} มีปัญหาไม่มากนักเพราะเป็นที่รู้จักคุ้นเคยกันดี^{๓๒} คณะสงฆ์อำเภอบ้านแพ้ว มีการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้าน อย่างมีประสิทธิภาพ และมีความเรียบร้อยโดยภาพรวมเป็นไปด้วยดี โดยการบริหารของคณะสงฆ์อำเภอบ้านแพ้ว ได้มีการแบ่งหน้าที่ในการรับผิดชอบดูแล โดยเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบลและรองเจ้าคณะตำบล รวม ๖ รูป ในการรับหน้าที่ดูแลบริหารในแต่ละองค์กรทั้ง ๖ ด้าน ซึ่งจะได้นำโครงการ ปัญหา และข้อเสนอแนะต่างๆ ของในแต่ละด้านที่ตนเองรับผิดชอบ มาเข้าในที่ประชุม เพื่อปรึกษาหารือ และดำเนินการให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยดี จึงทำให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของอำเภอบ้านแพ้ว ดำเนินการบริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพ^{๓๓} ไม่มีปัญหา อยู่กันด้วยความเรียบร้อยดี^{๓๔} อยู่ในระดับที่ดี ไม่ค่อยมีปัญหาในการบริหาร ทำตามนโยบายของเจ้าคณะจังหวัด^{๓๕}

สรุปจากการสัมภาษณ์ ทำให้เห็นภาพรวมของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ว่าอาจจะมีปัญหาบ้าง แต่สามารถพูดคุยกันได้เพราะเป็นที่รู้จักคุ้นเคยกันดี เพราะได้มีการแบ่งหน้าที่ในการรับผิดชอบดูแล และ ทำตามนโยบายของเจ้าคณะจังหวัด จึงทำให้การบริหารงานของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสาครค่อนข้างมีประสิทธิภาพมาก

^{๓๑} พระเทพสาครมุนี (สมบุญ ญาณวโร ป.ธ. ๙), เจ้าคณะจังหวัดสมุทรสาคร, อ้างแล้ว.

^{๓๒} พระครูสุทธธรรมาภรณ์ (ณรงค์ ฐานาโณ ป.ธ. ๔), เจ้าคณะอำเภอเมืองสมุทรสาคร, อ้างแล้ว.

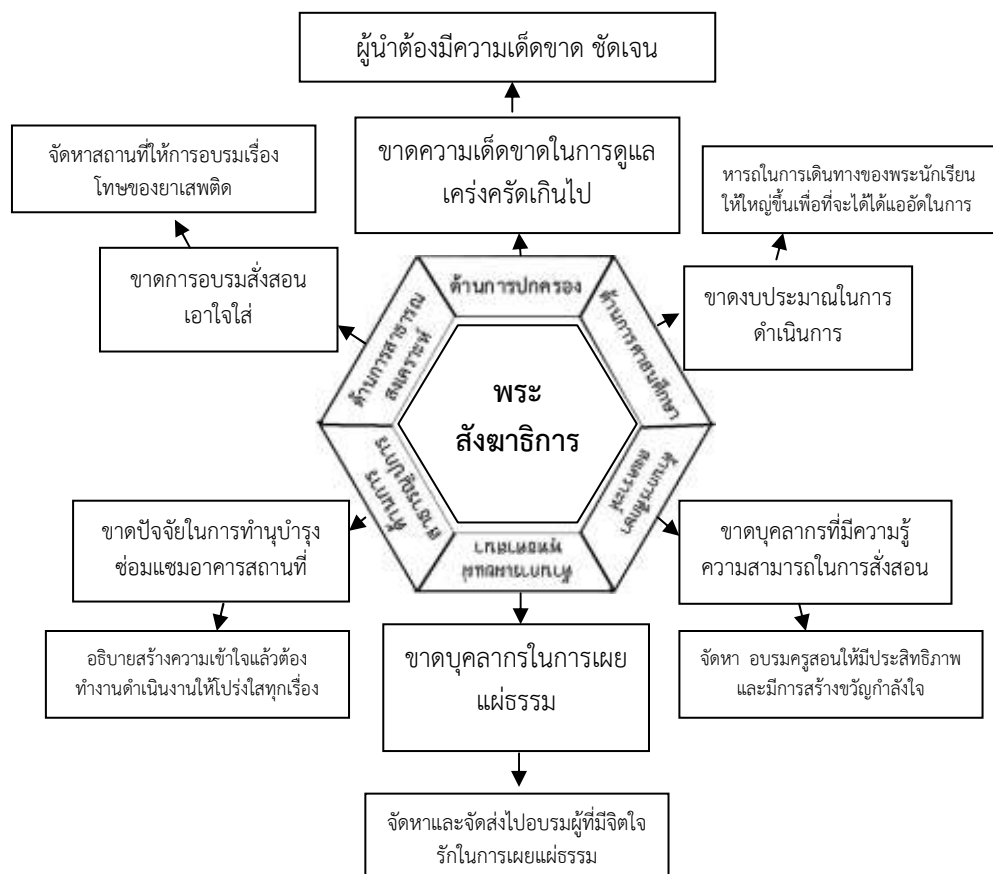
^{๓๓} พระครูสาครพิพัฒน์ภรณ์ (ดิเรก ปิตินานโท), เจ้าคณะอำเภอบ้านแพ้ว, อ้างแล้ว.

^{๓๔} พระครูสีลาธิการิ (ถวิล ฉนทสีโล), เจ้าคณะอำเภอกระทุ่มแบน, อ้างแล้ว.

^{๓๕} พระครูสาครธรรมโสภณ (สง่า เมธีวิโส), เจ้าอาวาสตำบลคอกกระบือ, อ้างแล้ว.

๔.๖ สรุปลองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย (Body of Knowledge)

ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งได้ กำกับดูแลให้เกิดความเรียบร้อย และบริหารจัดการตามภารกิจทั้ง ๖ ด้านของคณะสงฆ์ ดังแผนภาพที่ ๔.๑ ดังนี้

แผนภาพที่ ๔.๑ สรุปลองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย (Body of Knowledge)

จากแผนภาพที่ ๔.๑ สรุปได้ว่า การกิจการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ๖ ด้าน ต้องมีความเข้าใจปัญหาต่าง ๆ ได้ดี มีแนวทางและวิธีการแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ตรงประเด็น มีการวางแผนและการดำเนินงาน สามารถปฏิบัติตามได้อย่างชัดเจน และมีประสิทธิภาพจึงจะทำให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการเป็นไปด้วยความเรียบร้อย

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และเพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร

การวิจัยโดยใช้วิธีวิจัยแบบผสม (Mixed Method Research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ พระสงฆ์ในจังหวัดสมุทรสาคร ๒๖๕ รูป โดยผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญ (Convenience Sampling) เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการและมาตราส่วนประเมินค่า ๕ ระดับ และแบบสอบถามปลายเปิด ซึ่งผู้ศึกษาสร้างขึ้นเอง โดยมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ ๐.๙๒๐ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยนำแบบสอบถามจำนวน ๒๖๕ ชุด แจกให้วัดต่าง ๆ ในจังหวัดสมุทรสาคร และดำเนินการเก็บคืนภายใน ๒ สัปดาห์ รวบรวมแบบสอบถามที่ได้รับคืนทั้งหมดที่อยู่ในสภาพสมบูรณ์ จำนวน ๒๖๕ ชุด แบบสอบถามที่ได้รับคืนคิดเป็น ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ ของจำนวนแบบสอบถามทั้งหมด นำไปวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นโดยใช้ค่าที (t-test) เพื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยสองกลุ่ม และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไปและเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ และวิเคราะห์ผลจากการสัมภาษณ์ตามสาระสำคัญของประเด็นการสัมภาษณ์ที่กำหนดไว้ จึงทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาประกอบบริบท (Context Content Analysis Technique) จากนั้นจึงนำผลการวิจัยมาสรุป อภิปรายผล และมีข้อเสนอแนะ ดังมีรายละเอียดดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีอายุ อายุ ๔๑-๕๐ ปี จำนวน ๑๐๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๙.๒ มีพรรษา ๑-๕ พรรษา จำนวน ๗๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๗.๒ เป็นพระลูกวัด จำนวน ๑๕๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๘.๕ มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน ๑๔๓ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๔.๐ มีวุฒิการศึกษานักธรรมชั้นเอก จำนวน ๒๑๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๘๐.๐ และไม่มีวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม จำนวน ๑๙๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๗๒.๕

๕.๑.๒ ประสิทธิภาพการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร

ประสิทธิภาพการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x}$) เท่ากับ ๓.๙๖ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดสมุทรสาคร อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านการปกครอง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ ($\bar{x}$) เท่ากับ ๔.๐๔ รองลงมาด้านการสาธารณูปการ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ ($\bar{x}$) เท่ากับ ๔.๐๓ และสุดท้ายด้านการศึกษาสงเคราะห์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ ($\bar{x}$) เท่ากับ ๓.๘๑ โดยจำแนกเป็นรายด้าน ดังนี้

๑. ด้านการปกครอง พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x}$) เท่ากับ ๔.๐๔ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดสมุทรสาคร อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงจากมากที่สุด คือ การออกกฎ ระเบียบข้อบังคับต่างๆแก่ พุทธศาสนิกชน เช่น การห้ามเล่นการพนัน ห้ามดื่มสุรกายบริเวณในวัด ($\bar{x}$) เท่ากับ ๔.๒๑ รองลงมา คือ การจัดประชุมพระสงฆ์สามเณรเพื่ออบรมสั่งสอนด้านข้อวัตรปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัย ($\bar{x}$) เท่ากับ ๔.๐๘ และสุดท้ายการควบคุมดูแลพระสงฆ์สามเณรในปกครองให้สงบเรียบร้อย ($\bar{x}$) เท่ากับ ๓.๙๕

๒. ด้านการศาสนศึกษา พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x}$) เท่ากับ ๔.๐๔ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดสมุทรสาคร อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงจากมากที่สุด คือ การส่งเสริมสนับสนุนให้มีการเรียนการสอนธรรมศึกษาแก่ประชาชนและนักเรียนโดยทั่วไป ($\bar{x}$) เท่ากับ ๔.๒๓, รองลงมา คือ การจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมสำหรับบาลีและหรือนักธรรมชั้นภายในวัด ($\bar{x}$) เท่ากับ ๔.๑๒ และสุดท้ายการสรรหาและพัฒนาครูสอนนักธรรมและบาลี ($\bar{x}$) เท่ากับ ๓.๗๒ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ๓.๐๐ เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อ พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ

๓. ด้านการศึกษาสงเคราะห์ พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ $(\bar{x})$ เท่ากับ ๓.๘๑ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดสมุทรสาคร อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงจากมากที่สุด คือ การเป็นครูช่วยสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาต่างๆ ตลอดจนสนับสนุนโรงเรียนวิถีพุทธ $(\bar{x})$ เท่ากับ ๔.๐๑ รองลงมา คือ การจัดตั้งโรงเรียนการกุศลของวัดเพื่อสงเคราะห์เด็กและเยาวชน $(\bar{x})$ เท่ากับ ๓.๙๑ และสุดท้ายการจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ $(\bar{x})$ เท่ากับ ๓.๗๐

๔. ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ $(\bar{x})$ เท่ากับ ๓.๘๖ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดสมุทรสาคร อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงจากมากที่สุด คือ จัดให้มีศูนย์ปฏิบัติธรรมขึ้นภายในวัดและมีพระอาจารย์สอนการปฏิบัติธรรม $(\bar{x})$ เท่ากับ ๓.๙๖, รองลงมา คือ การจัดหาหนังสือให้พระสวดมนต์เพื่อผู้รักษาศีลฟังธรรมไว้เพียงพอ $(\bar{x})$ เท่ากับ ๓.๙๕ และสุดท้ายการจัดให้มีการบรรยายธรรมทางวิทยุกระจายเสียงหรือสถานีวิทยุโทรทัศน์ $(\bar{x})$ เท่ากับ ๓.๖๘

๕. ด้านการสาธารณูปการ พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ $(\bar{x})$ เท่ากับ ๔.๐๓ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงจากมากที่สุด คือ การจัดการระบบสาธารณูปโภคภายในวัด เช่น น้ำประปา ไฟฟ้า ให้เรียบร้อย $(\bar{x})$ เท่ากับ ๔.๑๗, รองลงมา คือ การควบคุมดูแลและปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุภายในวัด $(\bar{x})$ เท่ากับ ๔.๐๖, และสุดท้ายการแต่งตั้งคณะกรรมการวัดเพื่อจัดการด้านสาธารณูปการ $(\bar{x})$ เท่ากับ ๓.๘๙

๖. ด้านการสาธารณสงเคราะห์ พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดสมุทรสาคร อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ $(\bar{x})$ เท่ากับ ๔.๐๑ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดสมุทรสาคร อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงจากมากที่สุด คือ จัดทำถนนภายในวัดให้สะดวกแก่การสัญจร ไปมา และการให้การสนับสนุนเงินทุนหรือดำเนินการสร้างถนน ประปาหมู่บ้าน ชุมชน $(\bar{x})$ เท่ากับ ๔.๑๓, รองลงมา คือ การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของชุมชนที่เป็นไปเพื่อสาธารณประโยชน์ $(\bar{x})$ เท่ากับ ๔.๐๘, และสุดท้ายการจัดตั้งสถานสงเคราะห์คนชราและเด็กที่ถูกทอดทิ้ง เป็นต้น $(\bar{x})$ เท่ากับ ๓.๘๒

๕.๑.๓ การเปรียบเทียบประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดสมุทรสาคร ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์สงฆ์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ผลการเปรียบเทียบประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการใน
จังหวัดสมุทรสาคร ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลนำไปสู่การตอบ
สมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสามารถสรุปรายละเอียดได้ดังต่อไปนี้

จากการทดสอบสมมติฐานที่ตั้งไว้ ๖ สมมติฐาน มีสมมติฐาน ๓ สมมติฐาน ได้แก่ อายุ
จำนวนพรรษา ตำแหน่ง ที่มีความแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ
๐.๐๕ และมีสมมติฐาน ๓ สมมติฐาน ได้แก่ วุฒิกการศึกษาสามัญ วุฒิกการศึกษาทางธรรม และวุฒิ
การศึกษาทางเปรียญธรรม ที่มีความไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน โดยสมมติฐานสรุปเรียงกันได้
ดังนี้

๑. ปัจจัยด้านอายุ การเปรียบเทียบประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระ
สังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร ในภาพรวม จำแนกตามสถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า แตกต่าง
กัน (Sig) เท่ากับ ๐.๐๑๐ จึงนำไปสู่การยอมรับสมมติฐานของการวิจัย

๒. ปัจจัยด้านจำนวนพรรษา การเปรียบเทียบประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะ
สงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร ในภาพรวม จำแนกตามสถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง
พบว่า แตกต่างกัน (Sig) เท่ากับ ๐.๐๐๗ จึงนำไปสู่การยอมรับสมมติฐานของการวิจัย

๓. ปัจจัยด้านตำแหน่ง การเปรียบเทียบประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของ
พระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร ในภาพรวม จำแนกตามสถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า
แตกต่างกัน (Sig) เท่ากับ ๐.๐๒๗ จึงนำไปสู่การยอมรับสมมติฐานของการวิจัย

๔. ปัจจัยด้านวุฒิกการศึกษาสามัญ การเปรียบเทียบประสิทธิภาพการบริหารกิจการ
คณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร ในภาพรวม จำแนกตามสถานภาพของกลุ่ม
ตัวอย่าง พบว่า ไม่แตกต่างกัน (Sig) เท่ากับ ๐.๓๖๒ จึงนำไปสู่การปฏิเสธสมมติฐานของการวิจัย

๕. ปัจจัยด้านวุฒิกการศึกษาทางธรรม การเปรียบเทียบประสิทธิภาพการบริหารกิจการ
คณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร ในภาพรวม จำแนกตามสถานภาพของกลุ่ม
ตัวอย่าง พบว่า ไม่แตกต่างกัน (Sig) เท่ากับ ๐.๒๔๓ จึงนำไปสู่การปฏิเสธสมมติฐานของการวิจัย

๖. ปัจจัยด้านวุฒิกการศึกษาทางเปรียญธรรม การเปรียบเทียบประสิทธิภาพการ
บริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร ในภาพรวม จำแนกตามสถานภาพ
ของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ไม่แตกต่างกัน (Sig) เท่ากับ ๐.๙๕๐ จึงนำไปสู่การปฏิเสธสมมติฐานของ
การวิจัย

๕.๑.๔ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารกิจการ คณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร

ด้านการปกครอง

พบว่าปัญหาส่วนใหญ่ด้านการปกครองจะมีปัญหาเรื่อง การไม่เชื่อฟังคำสั่งสอนของ
ผู้บังคับบัญชาหรือเจ้าอาวาสมากที่สุด จำนวน ๔๐ รูป ร้อยละ ๑๕.๐๙ รองลงมาคือ ขาดความ

กระตือรือร้นในการทำงาน จำนวน ๓๕ รูป ร้อยละ ๑๓.๒๐ และน้อยที่สุดคือ การขัดแย้งกันในวัด และบ้านกับวัด จำนวน ๑๕ รูป ร้อยละ ๕.๖๖

ด้านการศึกษา

มีปัญหาเรื่อง ขาดงบประมาณในการดำเนินการ จำนวน ๓๗ รูป ร้อยละ ๑๓.๙๖ รองลงมาคือ ขาดอุปกรณ์การศึกษา เช่น หนังสือเรียน จำนวน ๓๔ รูป ร้อยละ ๑๒.๘๓ และน้อยที่สุดคือ ขาดสถานที่ทำการศึกษา จำนวน ๒๔ รูป ร้อยละ ๙.๐๕

ด้านการศึกษาสงเคราะห์

มีปัญหาเรื่อง ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการสั่งสอน จำนวน ๓๖ รูป ร้อยละ ๑๓.๕๘ รองลงมาคือ การเดินทางในระยะไกล และช่วงเวลาที่เล็กน้อย จำนวน ๓๓ รูป ร้อยละ ๑๒.๔๕ และน้อยที่สุดคือ การอบรมสั่งสอนทำได้เพียงการเข้าไปอบรมในสถานที่ศึกษาเท่านั้น จำนวน ๑๗ รูป ร้อยละ ๖.๔๑

ด้านการเผยแผ่

มีปัญหาเรื่อง ขาดบุคลากรในการเผยแผ่ธรรม จำนวน ๔๕ รูป ร้อยละ ๑๖.๙๘ รองลงมาคือ การเผยแผ่ธรรมจัดทำเป็นแค่ช่วงเทศกาลเท่านั้น จำนวน ๔๑ รูป ร้อยละ ๑๕.๔๗ และน้อยที่สุดคือ ขาดการจัดการบรรยายธรรมในวันสำคัญทางศาสนา จำนวน ๑๗ รูป ร้อยละ ๖.๔๑

ด้านการสาธารณูปการ

มีปัญหาเรื่อง ขาดปัจจัยในการทำบำรุงซ่อมแซมอาคารสถานที่ จำนวน ๕๐ รูป ร้อยละ ๑๘.๘๖ รองลงมาคือ เกิดปัญหาความไม่เข้าใจกันเรื่องการจัดการการดำเนินงาน จำนวน ๓๒ รูป ร้อยละ ๑๒.๐๗ และน้อยที่สุดคือ อาคารสถานที่บางวัดขาดการดูแลให้เรียบร้อย จำนวน ๑๙ รูป ร้อยละ ๗.๑๖

ด้านการสาธารณสงเคราะห์

มีปัญหาเรื่อง ปัญหาเรื่องยาเสพติดที่เข้ามาในคณะสงฆ์ และเยาวชนในจังหวัด จำนวน ๓๘ รูป ร้อยละ ๑๔.๓๓ รองลงมาคือ ปัญหาเรื่องช่วยเหลือในด้านต่างๆแก่ประชาชน จำนวน ๒๗ รูป ร้อยละ ๑๐.๑๘ และน้อยที่สุดคือ ขาดการอบรมสั่งสอน เอาใจใส่ จำนวน ๑๖ รูป ร้อยละ ๖.๐๓

จากแบบสอบถามพบว่า มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ด้านการปกครอง

มีข้อเสนอแนะ คือ ผู้นำต้องมีความเด็ดขาด ชัดเจน จำนวน ๕๐ รูป ร้อยละ ๑๘.๘๗ รองลงมาคือ หาสิ่งกระตุ้นให้เกิดความกระตือรือร้นในการทำงาน จำนวน ๔๐ รูป ร้อยละ ๑๕.๐๙ และน้อยที่สุดคือ หันมาทำความเข้าใจกันปรับความเข้าใจกัน รู้จักมีน้ำใจต่อกัน จำนวน ๑๙ รูป ร้อยละ ๗.๑๗

ด้านการศาสนศึกษา

มีข้อเสนอแนะ คือ ขอบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐดูบ้าง จำนวน ๓๔ รูป ร้อยละ ๑๒.๘๓ รองลงมาคือ งบประมาณที่หามาได้หรือให้เจ้าอาวาสเป็นธุระเรื่องการจัดหา ให้จัดหาในเรื่องของหนังสือเรียนให้นักเรียนได้ใช้ในการเรียน จำนวน ๓๒ รูป ร้อยละ ๑๒.๐๗ และน้อยที่สุดจัดสร้างหรือหาสถานที่ที่ศึกษาให้พอเพียงต่อการศึกษาเพื่อเป็นที่เรียนของพระสงฆ์สามเณร จำนวน ๑๙ รูป ร้อยละ ๗.๑๗

ด้านการศึกษาสงเคราะห์

มีข้อเสนอแนะ คือ ส่งเข้าฝึกอบรมความรู้เพื่อที่จะนำความรู้นั้นมาใช้ในการสั่งสอนเยาวชนในเขตการดูแล จำนวน ๓๒ รูป ร้อยละ ๑๒.๐๗ รองลงมาคือ จัดรรับส่งกับบุคลากรที่จะไปทำรอบรมสั่งสอนเยาวชนเพื่อให้สะดวกต่อการเดินทาง จำนวน ๒๘ รูป ร้อยละ ๑๐.๕๖ และน้อยที่สุด คือ จัดหา อบรมครูสอนให้มีประสิทธิภาพและมีการสร้างขวัญกำลังใจ จำนวน ๑๕ รูป ร้อยละ ๕.๖๖

ด้านการเผยแผ่

มีข้อเสนอแนะ คือ จัดหาและจัดส่งไปอบรมผู้ที่มีจิตใจรักในการเผยแผ่ธรรม จำนวน ๕๕ รูป ร้อยละ ๒๐.๗๕ รองลงมาคือ จัดให้มีการเผยแผ่ธรรมเป็นประจำทุกวันพระไม่เว้นแม้แต่หลังออกพรรษาแล้ว จำนวน ๔๐ รูป ร้อยละ ๑๕.๐๙ และน้อยที่สุดคือ จัดให้บรรยายธรรมทุกวันพระ และแทรกการสอนเรื่องศาสนพิธีแก่ศาสนิกชน จำนวน ๑๕ รูป ร้อยละ ๕.๖๖

ด้านการสาธารณูปการ

มีข้อเสนอแนะ คือ สร้างศรัทธาจากในหลายๆพื้นที่เพื่อการหางบประมาณปัจจัยมาทำการทำนุบำรุง จำนวน ๔๕ รูป ร้อยละ ๑๖.๘๘ รองลงมาคือ อธิบาสสร้างความเข้าใจแล้วต้องทำงานดำเนินงานให้โปร่งใสทุกเรื่อง จำนวน ๓๗ รูป ร้อยละ ๑๓.๙๖ และน้อยที่สุดคือ ให้เจ้าอาวาส และพระสงฆ์สามเณรในวัดช่วยกันสอดส่องดูแลให้อยู่ในสภาพที่น่าดูจำนวน ๒๐ รูป ร้อยละ ๗.๕๔

ด้านการสาธารณสงเคราะห์

มีข้อเสนอแนะ คือ จัดหาสถานที่ให้การอบรมเรื่องโทษของยาเสพติด จำนวน ๔๐ รูป ร้อยละ ๑๕.๐๙ รองลงมาคือ หาทางช่วยเหลือผู้ที่ลำบากในเรื่องบางเรื่องอย่างน้อยก็เป็นเรื่องทางใจ เช่นการอบรมสั่งสอนให้กำลังใจ แก่ผู้ที่เดือดร้อน จำนวน ๓๕ รูป ร้อยละ ๑๓.๒๑ และน้อยที่สุดคือ อบรมสั่งสอนและให้กำลังใจกับผู้ที่มีปัญหาและให้ความรู้สั่งสอนกับผู้ที่เกี่ยวข้องเรื่องยาเสพติด และอบายมุขต่างๆ จำนวน ๒๔ รูป ร้อยละ ๙.๐๕

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการสิ่งใดย่อมมีปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน อยู่ที่ว่าผู้บริหารสามารถในการแก้ไขปัญหาย่างไรให้ลุล่วงไปด้วยดีและมีประสิทธิภาพด้วย

๕.๒ อภิปรายผล

ผลจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูล การวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x}$) เท่ากับ ๓.๙๖ ซึ่งมีประเด็นในการอภิปรายผลจำแนกตามภารกิจการบริหารของพระสังฆาธิการ ๖ ด้านได้แก่ ๑) ด้านการปกครอง ๒) ด้านการศาสนศึกษา ๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ๔) ด้านการเผยแผ่ ๕) ด้านการสาธารณูปการ ๖) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ เพื่อการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น มีประเด็นการอภิปรายดังนี้

๑) **ด้านการปกครอง** จากการศึกษา พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทุกข้อ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูพิศาลธีรธรรม (สมพร ปญฺญาวชิโร)** ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร”^๑ ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ด้านการปกครอง มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูสังฆรักษ์กฤษฎ์ภูตภณ สุเมธ (ศรีอ้นยู่)** ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี” ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ด้านการปกครอง มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก^๒ คณะสงฆ์หรือผู้ปกครองสงฆ์ มีความเข้าใจเรื่องปัญหาต่างๆ แล้วหาแนวทางในการแก้ปัญหาให้ตรงจุดตรงประเด็นแล้ว สามารถรับรู้ปัญหาและวางแผนการดำเนินงาน ให้ผู้ใต้บังคับบัญชา ปฏิบัติตามอย่างชัดเจนแล้ว ก็จะทำให้แก้ไขปัญหาก็แก้ได้ทุกประการ นั้นด้านนี้ได้อย่างชัดเจนแล้วมีประสิทธิภาพ

๒) **ด้านการศึกษา** จากการศึกษา พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูสังฆรักษ์พศวีร์ ธีรปญฺโญ** ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารของพระสังฆาธิการ : ศึกษากรณี พระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี” ผลการวิจัยพบว่าด้านการศึกษา มีบทบาทอยู่ในระดับมาก^๓ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูวิบูลเจติยาภิรม (ทวีปสนโน)** ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ : กรณีศึกษาวัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม” ผลการวิจัยพบว่าด้านการศึกษา

^๑พระครูพิศาลธีรธรรม (สมพร ปญฺญาวชิโร), “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต** (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๙๗ – ๙๙.

^๒พระครูสังฆรักษ์กฤษฎ์ภูตภณ สุเมธ (ศรีอ้นยู่), “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต** (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๑๑๑ – ๑๑๓.

^๓พระครูสังฆรักษ์พศวีร์ ธีรปญฺโญ , “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารของพระสังฆาธิการ: ศึกษากรณี พระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต** (สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์) (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑).

ศึกษา มีการบริหารอยู่ในระดับมาก^๔ และยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ **ฉันทนา กล่อมจิต** ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการศึกษาและเผยแผ่ศาสนธรรมของวัดในพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษาวัดป่าบ้านค้อ อำเภอเมืองผิง จังหวัดอุดรธานี” ผลการวิจัยในการบริหารของพระสังฆาธิการทั้ง ๖ ด้านพบว่า ด้านการศาสนศึกษา มีการสนับสนุนให้การศึกษาพระปริยัติธรรม สอนนักธรรม และการอบรมปฏิบัติธรรม เป็นการศึกษาตามอัธยาศัย ส่วนด้านการศึกษาสงเคราะห์ พบว่า ทางวัดไม่ได้จัดการศึกษาสงเคราะห์สำหรับเด็กและเยาวชน^๕ ปัจจุบันทางวัดส่วนใหญ่ ได้ให้ความสนใจในเรื่องของการศึกษาสำหรับเยาวชนและผู้สนใจในการเรียนรู้ แต่ประกอบกับไม่สามารถจัดหางบประมาณมาใช้ในการดำเนินงานได้ จึงทำให้การดำเนินงานในด้านนี้ ยังไม่ค่อยโดดเด่น อีกทั้งทรัพยากรด้านบุคคลก็ไม่ค่อยมี จึงจำเป็นต้องริเริ่มโครงการและต้องจัดสรรงานให้เป็นระบบ

๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ จากการศึกษา พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูวินัยธรรมชยา สุวิชาโน (อยู่สำราญ)** ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ อยู่ในระดับมาก^๖ และยังสอดคล้องกับ **บุญศรี พานะจิตต์** ว่า การศึกษาสงเคราะห์ถือว่าเป็นบทบาทและภารกิจของภิกษุสงฆ์ที่สำคัญประการหนึ่ง กล่าว คือ เป็นการสงเคราะห์ประชาชนด้านการศึกษาให้มีความรู้ความสามารถที่จะดำรงตนและดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลและการช่วยเหลือเกื้อกูลการศึกษา หรือสถาบันการศึกษาอื่น นอกจากการศาสนศึกษา หรือบุคคลผู้กำลังศึกษา โดยแบ่งออกเป็น ๕ ประเภทคือ ๑.โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ๒. โรงเรียน การกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ๓.โรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนตามพระราชประสงค์ ๔.โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ๕.โรงเรียนอบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด^๗ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูสังฆรักษ์พศวีร์ ธีรบุญโณ** ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารของพระสังฆาธิการ : ศึกษากรณี พระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี” ผลการวิจัยพบว่าด้านการศึกษาสงเคราะห์ มีบทบาท

^๔ พระครูวิบูลเจติยาภิรม (ทวี ปสนโน), “การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ : กรณีศึกษาวัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต** (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๑๐๖ - ๑๐๘.

^๕ ฉันทนา กล่อมจิต, “รายงานการวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการศึกษาและเผยแผ่ศาสนธรรมของวัดในพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษา วัดป่าบ้านค้อ อำเภอเมืองผิง จังหวัดอุดรธานี”, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการการศึกษา, ๒๕๔๖).

^๖ พระครูวินัยธรรมชยา สุวิชาโน (อยู่สำราญ), “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต** (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

^๗ บุญศรี พานะจิตต์, **ความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัด**, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด, ๒๕๔๕), หน้า ๒๐.

อยู่ในระดับมาก^๙ การจัดการศึกษาสงเคราะห์ยังเป็นเรื่องที่ยังต้องมีการพัฒนา และจำเป็นต้องหาทุน การพัฒนาการศึกษาอีกมากเพราะปัจจุบันการศึกษาเป็นเรื่องที่จำเป็นอย่างมาก ดังนั้น การส่งเสริมให้มีการศึกษาเป็นการสงเคราะห์ประชาชน ด้านการศึกษาให้มีความรู้ความสามารถที่จะดำรงตนและดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลและการช่วยเหลือเกื้อกูลการศึกษาให้ผู้ที่มีความสนใจได้เข้ามาศึกษาและสามารถใช้ในชีวิตประจำวันได้ คณะสงฆ์จำเป็นต้องมีการพัฒนาอย่างใหญ่เพื่อที่จะทำให้คณะสงฆ์ได้เป็นที่พึ่งทางใจและด้านอื่นๆ แก่ประชาชน

๔) ด้านการเผยแผ่ จากการศึกษา พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของ พระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูวิบูลเจติยาภิรม (ทวี มีสุข)** ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ : กรณีศึกษาวัดพระปฐมเจดีย์ ราชวรมหาวิหาร อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม” ผลการวิจัยพบว่าด้านการศาสนศึกษา มีการบริหารอยู่ในระดับมาก^{๑๐} สอดคล้องกับการวิจัยของ **พระมหาบุญมี อธิปญโญ (วรรณวิเศษ)** ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม: ศึกษาเฉพาะกรณี พระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมฺปนฺโน)” จากผลวิจัยสรุปได้ว่า การพัฒนาของท่านมี ๒ ด้าน ด้านจิตใจ ได้แก่ การอบรมสั่งสอนให้ประชาชนมีศีลธรรม คุณธรรม ความดีงาม ตามหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนา โดยเน้นการไปปฏิบัติมากกว่าการสอนให้ความรู้เท่านั้น ด้านวัตถุ ได้แก่ การพัฒนาการศึกษาสาธารณสุขและสาธารณประโยชน์อื่นๆ ตลอดจนเป็นผู้ดำเนินการจัดตั้งกองทุนผ้าป่าช่วยชาติ^{๑๑} การส่งเสริมให้มีอบรมด้านการเผยแผ่ ย่อมทำให้การดำเนินการบริหารจัดการมีประสิทธิภาพ ทำให้พุทธศาสนิกชน และเยาวชนได้เข้ามาในวัดเพื่อที่จะได้เข้ามาสัมผัสกับบรรยากาศที่เป็นจริงและจัดให้มีการปฏิบัติธรรมเป็นประจำเสริมสร้างกิจกรรมที่ทำให้ไม่เบื่อหน่ายจะเป็นดีส่งเสริมการเรียนรู้ คู่คุณธรรมเป็นขั้นพื้นฐานเพื่อสั่งสอนให้พุทธศาสนิกชน และเยาวชนให้เป็นคนดี นำความรู้ที่ได้รับจากการเผยแผ่ไปปฏิบัติและใช้ในชีวิตประจำวันได้

๕) ด้านการสาธารณูปการ จากการศึกษา พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด

^๙ พระครูสังฆรักษ์พศวีร์ อธิปญโญ , “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารของพระสังฆาธิการ: ศึกษากรณี พระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสนศาสตรมหาบัณฑิต** (สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์) (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑).

^{๑๐} พระครูวิบูลเจติยาภิรม (ทวี ปสนฺโน), “การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ : กรณีศึกษาวัดพระปฐมเจดีย์ ราชวรมหาวิหาร อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**, (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๑๐๖ - ๑๐๘.

^{๑๑} พระมหาบุญมี อธิปญโญ (วรรณวิเศษ), “บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม, ศึกษาเฉพาะกรณี : พระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมฺปนฺโน)”, **วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔),

ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติให้แนวคิดที่ว่า สาธารณูปการ หมายถึง การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ เป็นระเบียบบริหารการคณะสงฆ์ส่วนกลาง พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ฉบับ พ.ศ. ๒๔๔๘ ใช้คำว่า “องค์การสาธารณูปการ” แต่ในปัจจุบันบทบัญญัติว่าด้วยอำนาจหน้าที่มหาเถรสมาคม และระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง เรียกว่า “การสาธารณูปการ” ทั้งองค์การสาธารณูปการและการสาธารณูปการ มีความหมายในการรวมของพระสังฆาธิการอย่างเดียวกัน กล่าวคือ ๑) การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนวัตถุและศาสนสถาน ๒) กิจการอันเกี่ยวกับการวัด คือ การสร้าง การตั้ง การรวม การย้าย การยุบเลิก การขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา การยกวัดร้างเป็นวัดมีพระสงฆ์อยู่จำพรรษา และการยกวัดราษฎร์ขึ้นเป็นพระอารามหลวง ๓) กิจการของวัดอื่นๆ เช่น การจัดงานวัด การเรียไร ๔) การศาสนสมบัติของวัด^{๑๑} และสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูวินัยธรสมชาย สุวิชาโน (อยู่สำราญ)** ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านการสาธารณูปการ อยู่ในระดับมาก^{๑๒} คณะสงฆ์จำเป็นต้องมีความสามัคคีกัน ช่วยกันสอดส่องดูแล อาคารเสนาสนะต่างๆ ให้อยู่ในสภาพที่เรียบร้อยดูดีเป็นที่น่ามองและช่วยกันซ่อมแซมหากว่าอาคารที่นั้นชำรุดขึ้นมาต้องทำให้มีสภาพที่ เหมือนเดิมดูงามตา เป็นที่น่าศรัทธาของประชาชนที่พบเห็น และดึงดูดให้ประชาชนเข้ามาในวัดเพื่อพักผ่อนใจ

๖) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ จากการศึกษา ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูปลัดอาทิตย์ อุตถเวที (ของดี) สาธารณสงเคราะห์ หมายถึง การดำเนินกิจการเพื่อให้เป็นสาธารณประโยชน์ของหน่วยงาน บุคคลหรือคณะบุคคล เว้นแต่การนั้นอยู่ในขอบข่ายแห่งการสงเคราะห์หรือ การช่วยเหลือเกื้อกูลอุดหนุนจนเจือกิจการของรัฐหรือของเอกชนที่ดำเนินการเพื่อสาธารณประโยชน์หรือการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่ซึ่งจะเป็น สาธารณสมบัติหรือประชาชนทั่วไปและการเกื้อกูลทำประโยชน์ร่วมกันทั้งให้คำแนะนำสอนความคิดและวัตถุสิ่งของ ตามแนวคิดทางพระพุทธศาสนาถือว่า การให้ธรรมเป็นทานย่อมชนะการให้ทานทั้งปวง ฉะนั้นการสอนหนังสือก็ดีการแนะนำที่เกี่ยวกับความรู้ก็จัดเป็นสาธารณประโยชน์ทั้งนั้น^{๑๓} และสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ศิริธร สุขโขใจ** ได้วิจัยเรื่อง “การปฏิบัติงานของพระสงฆ์ระดับปกครองในจังหวัดฉะเชิงเทรา” พบว่า ปัญหาส่วนใหญ่ในการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ส่วนใหญ่ สรุปได้ว่า เกิดจากการขาดงบประมาณบุคลากร แหล่งวิชาการวางแผน ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน การประสานงานความร่วมมือและการติดตาม

^{๑๑} สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, **สาระสำคัญของภารกิจแต่ละด้าน**, (ม.ป.ป.), (อัสสัณ).

^{๑๒} พระครูวินัยธรสมชาย สุวิชาโน (อยู่สำราญ), “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต** (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

^{๑๓} พระครูปลัดอาทิตย์ อุตถเวที (ของดี), “การศึกษาแนวคิดและวิธีการปกครองคณะสงฆ์ของพระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) : ศึกษาเฉพาะกรณีพระสังฆาธิการในเขตปกครองภาค ๒”, หน้า ๘๘.

ประเมิณผล^{๑๔} หากการบริหารที่มีงบประมาณพอเพียงสำหรับการดำเนินงานแล้วการทำงานทุกอย่าง ก็จะเป็นไปอย่างดีและมีประสิทธิภาพ แล้วต้องประกอบกับผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการทำงาน อย่างเพียงพอ ต่อความต้องการของคณะสงฆ์ สิ่งสำคัญคือต้องมีจิตใจที่เป็นสาธารณะด้วย จึงจะสามารถดำเนินงานด้านนี้ได้อย่างดี

๕.๒.๒ การเปรียบเทียบประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดสมุทรสาคร ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

จากการเปรียบเทียบ ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการใน จังหวัดสมุทรสาคร ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ จำนวนพรรษา ตำแหน่ง วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และ วุฒิการศึกษาทางเปรียญ ธรรม พระสงฆ์มีความคิดเห็นแตกต่างกัน และไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาในแต่ละส่วนมีประเด็นที่จะ นำมาอภิปราย ดังนี้

๑. พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถามที่มี อายุ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการ บริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร แตกต่างกัน ซึ่งชี้ให้เห็นว่าพระสงฆ์ที่ มีอายุ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารของพระสังฆาธิการ แตกต่างกัน อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งสอดคล้องกับ พระปลัดมนต์ดก สุวโจ (ตันหลงขจร)^{๑๕} ได้ทำการ วิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการวัดในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี” โดยจำแนกตามปัจจัยส่วน บุคคล จำแนกตามสถานภาพ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาทางโลก วุฒิทางการศึกษาแผนกธรรม และวุฒิ การศึกษาเปรียญธรรม พบว่า พระสงฆ์ที่มี อายุ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัด แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

๒. พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถามที่มี จำนวนพรรษา ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อ ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร แตกต่างกัน อย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งไม่สอดคล้องกับ พระครูสมุห์ภักดี ภาทโก (เตี้ยเสมอเชื้อ) ได้ ทำการวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี” พบว่า พระสังฆาธิการที่มี จำนวนพรรษา ต่างกัน มีภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการใน การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตาม สมมติฐานที่ตั้งไว้^{๑๖}

๓) พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถามที่มี ตำแหน่ง ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการ บริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทาง

^{๑๔} ศิริธร สุขโขใจ, “การปฏิบัติงานของพระสงฆ์ระดับปกครองในจังหวัดฉะเชิงเทรา”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๓๑).

^{๑๕} พระปลัดมนต์ดก สุวโจ (ตันหลงขจร), “การบริหารจัดการวัดในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๑๓๒ – ๑๓๖.

^{๑๖} พระครูสมุห์ภักดี ภาทโก (เตี้ยเสมอเชื้อ), “ภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ใน อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ), (บัณฑิต วิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๑๔๐ – ๑๔๕.

สถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งไม่สอดคล้องกับ **พระธนดล นาคพิพัฒน์** ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารของพระสังฆาธิการจังหวัดบุรีรัมย์” พบว่า พระสังฆาธิการที่มี ตำแหน่ง ต่างกัน มีบทบาทในการบริหารของพระสังฆาธิการ ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้^{๑๗}

๔) พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถามที่มี วุฒิการศึกษาสามัญ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับ **พระครูวิบูลเจติยาภิรม (ทวี ปสนโน)** ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ : กรณีศึกษาวัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม” พบว่า พระสงฆ์ที่มี วุฒิการศึกษาสามัญ มีความคิดเห็นต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ: กรณีศึกษา วัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้^{๑๘}

๕) พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถามที่มี วุฒิศึกษาทางธรรม ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับ **พระครูสมุทรภักดี ภาทโก (เตี้ยเสมอเชื้อ)** ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี” พบว่า พระสังฆาธิการที่มี วุฒิศึกษาทางธรรม ต่างกัน มีภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้^{๑๙}

๖) พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถามที่มี วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับ **พระครูสังฆรักษ์พศวีร์ อธิบุญโญ** ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารของพระสังฆาธิการ : ศึกษากรณี พระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี” ผลการวิจัยพบว่า พระสังฆาธิการ ที่มี วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม ต่างกัน มีบทบาทในการบริหารของพระสังฆาธิการ ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้^{๒๐}

^{๑๗}พระธนดล นาคพิพัฒน์, “การบริหารของพระสังฆาธิการจังหวัดบุรีรัมย์”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต** (สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑).

^{๑๘}พระครูวิบูลเจติยาภิรม (ทวี ปสนโน), “การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ : กรณีศึกษาวัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต** (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๑๐๖ - ๑๐๘.

^{๑๙}พระครูสมุทรภักดี ภาทโก (เตี้ยเสมอเชื้อ), “ภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต** (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๑๔๐ - ๑๔๕.

^{๒๐}พระครูสังฆรักษ์พศวีร์ อธิบุญโญ, “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารของพระสังฆาธิการ: กรณีศึกษา พระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต** (สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์) (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑).

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑) คณะสงฆ์ควรให้ความสำคัญต่อการกำกับดูแล ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบของวัดให้เหมาะสม ไม่เคร่งครัดเกินไปหรือหย่อนยานเกินไป การให้ความเคารพกันตามลำดับความอาวุโส

๒) คณะสงฆ์ควรดำเนินการระดมทุนในการตั้งทุนการศึกษาขึ้น และจัดซื้ออุปกรณ์ที่จำเป็น

๓) คณะสงฆ์ควรให้การสนับสนุนการเป็นครูพระช่วยสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาอื่นๆ ทางคณะสงฆ์ควรจัดหาและส่งไปฝึกอบรมเสริมความรู้

๔) คณะสงฆ์ควรสั่งให้แต่ละวัดหมั่นทำกิจวัตรของสงฆ์ให้ครบถ้วน เช่น การสวดมนต์ เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้พบเห็น ส่งเสริมให้มีการออกไปเผยแผ่ธรรมตามสถานที่ต่างๆ สถานศึกษา หรือในสถานที่ราชการ

๕) ผู้ปกครองทุกวัด ควรมีการวางแผนในการซ่อมแซมและปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุ และการก่อสร้างเสนาสนะโดยการจัดหากองทุนบำรุงวัด เพื่อให้อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์น่าอยู่อาศัย

๖) พระสงฆ์สงฆ์ควรมีบทบาทในการส่งเสริม ด้วยการปลุกจิตสำนึก ให้เข้าถึงชุมชน สร้างความเข้าใจอันดีต่อกัน ดำเนินการในการป้องกันยาเสพติดให้โทษ เพื่อเป็นการป้องกันภัยจากอบายมุขทุกอย่างสู่ลูกหลานและคณะสงฆ์

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

พระสังฆาธิการ พระสงฆ์ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ใน จังหวัดสมุทรสาคร ควรที่จะคำนึงถึงหน้าที่ของตนเอง ในการปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และวาระการประชุม และทำตามคำสั่งของเจ้าคณะจังหวัด

๑) จัดประชุมและกำหนดนโยบาย มอบหมายภาระงาน และขอความร่วมมือกันในการทำงาน โดยเน้นเรื่องการปกครองการปฏิบัติตน ของพระสงฆ์สามเณรให้เหมาะสมแก่สมณะ การให้ความเคารพกันในหมู่คณะสงฆ์ ตามลำดับพรรษา นั้นเป็นอย่างไร

๒) ดำเนินการระดมทุนโดยจัดทอดผ้าป่าเพื่อการศึกษาขึ้น

๓) จัดอบรมครูพระสอนศีลธรรมโดยการดำเนินการของเจ้าคณะจังหวัด

๔) จัดโครงการเจริญพระพุทธมนต์ หรือส่งพระไปอบรมพระนักเทศน์ เพื่อเพิ่มบุคลากรในด้านการเผยแผ่

๕) ประสานงานกับสำนักพุทธจังหวัดเพื่อขอแบบแปลนต่างในเรื่องก่อสร้าง

๖) จัดอบรมความรู้ให้กับชุมชนเพื่อป้องกันปัญหาเสพติด

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

๑) ควรทำวิจัย สภาพและปัญหาการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดสมุทรสาคร

๒) ควรทำวิจัย คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อพระสังฆาธิการใน จังหวัดสมุทรสาคร

๓) ควรทำการวิจัย บทบาทของพระสังฆาธิการต่อการบริหารจัดการวัดในจังหวัดสมุทรสาคร

๔) ควรทำการวิจัย ความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร

๕) ควรทำการวิจัย ประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการในการบริหารจัดการวัดในจังหวัดสมุทรสาคร

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย :

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ

กนก แสนประเสริฐ, ประมวลพระราชบัญญัติคณะสงฆ์, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ สำนักงาน
พระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๔๙.

กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. คู่มือครูจริยศึกษา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมการศาสนา,
๒๕๒๒.

_____.คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการศาสนา. กรุงเทพมหานคร : โรง
พิมพ์

กรมการศาสนา, ๒๕๔๐.

กองแผนงาน กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชบัญญัติ กฎ
ระเบียบ และคำสั่งของคณะสงฆ์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๒.

คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. การปกครองคณะสงฆ์ไทย. กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

คณาจารย์ภาควิชาบริหารรัฐกิจ. สรุปเนื้อหาวิชาทฤษฎีองค์การ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๙.

จีระ หงส์ลดารมภ์. แนวคิดและหลักการ ขอบข่ายของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. พิมพ์ครั้งที่ ๓๑.
กรุงเทพมหานคร, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๓.

ชุบ กาญจนประกร. รัฐประศาสนศาสตร์, กรุงเทพมหานคร : มงคลการพิมพ์, ๒๕๔๒.

เด่น ชะเนติย์. การบริหารงานบุคคล. กรุงเทพมหานคร, ๒๕๓๓.

ติน ปรัชญพฤทธิ์. หลักการจัดการ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๙.

ทองหล่อ เดชไทย. หน่วยที่ ๑ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสาธารณสุข. นนทบุรี : มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๕.

ทิพาวดี เมฆสวรรค์. การส่งเสริมประสิทธิภาพในระบบราชการ, กรุงเทพมหานคร : สำนักงาน
ก.พ.ท., ๒๕๓๘.

ธงชัย สันติวงษ์. องค์การและการจัดการทันสมัยยุคโลกาภิวัตน์. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช,
๒๕๔๐.

_____.องค์การและการบริหาร. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๓.

ธนจรส พุนสีหิ. **การจัดการองค์การและการบริหาร**. กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๔๑.

ธานินทร์ ศิลป์จารุ. **การวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS**. นนทบุรี : เอส อาร์ พรินติ้ง แมส
โปรดักส์, ๒๕๕๑.

ธีรภูมิ บุญยโสภณ และวีระพงษ์ เณลิมจิระรัตน์. **องค์การและการจัดการ**. กรุงเทพมหานคร : อักษร
ปริทรรศน์, ๒๕๓๔.

ธีระรัตน์ กิจจารักษ์. **เอกสารการสอนวิชาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย : คณะครุศาสตร์
สถาบันราชภัฏเพชรบูรณ์, ๒๕๔๒.

นภาพร ชันธนา. **การจัดองค์การและการบริหารธุรกิจ**. กรุงเทพมหานคร, มหาวิทยาลัยรามคำแหง,
๒๕๔๕.

บุญศรี พานะจิตต์. **ความสำเร็จในการปฏิบัติการกิจของวัด**. กรุงเทพมหานคร : บริษัทพริกหวาน
กราฟฟิค จำกัด, ๒๕๔๕.

_____ **โครงการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถาบันศาสนา สำนักงานคณะกรรมการ**

การศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร : บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด, ๒๕๔๕.

ประกอบ กรรณสูตร. **สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : ด้าน
สุทธาการพิมพ์, ๒๕๔๒.

ประยูร อาษานาม รศ.ดร. **คู่มือวิจัยทางการศึกษา** พิมพ์ครั้งที่ ๒. คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัย
ขอนแก่น. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๑.

ปรียาพร วงอนุตรโรจน์. **จิตวิทยาการบริหารงานบุคคล**. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ส่งเสริม, ๒๕๔๔.

พงษ์ศักดิ์ ปัญจพรผล. **องค์การและการจัดการ**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏนครปฐม, ๒๕๔๒.

พระครูมงคลศีลวงค์ และคณะ. **พระสงฆ์กับการพัฒนาชนบท**. พ.ศ. ๒๕๒๖.

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ). **เอกสารประกอบคำบรรยายเรื่องการปกครองคณะสงฆ์และ
การพระศาสนา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). **พุทธวิธีการบริหาร**. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย, ๒๕๔๙.

พระธรรมปริยัติโสภณ (วรวิทย์ คงคปญโญ). **การพัฒนาพระสังฆาธิการ ภาค ๒ ภาคปฏิบัติการ**.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

พระพุทธรญาณ (ทองย้อย กิตติทินโน). **ธรรมญาณนิพนธ์ : ๑๐๐ ปี พระพุทธรญาณ**. พิมพ์ครั้งที่
๒. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๘.

พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). **การปกครองคณะสงฆ์ไทย**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท
สหมิตรธรรมจำกัด, ๒๕๓๙.

พะยอม วงศ์สารศรี. **องค์การและการจัดการ**. กรุงเทพมหานคร : พรานนกการพิมพ์, ๒๕๔๒.

พิภพ กาญจนะ. **คู่มือการบริหารและการจัดการวัดฉบับย่อ**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา,
๒๕๔๒.

วินัย สมมิตร. และคณะ. **หลักการบริหารการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : แพร่วิทยา, ๒๕๒๙.

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. **การบริหารเมืองหลวงและการบริหารท้องถิ่น : สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส**

ญี่ปุ่น และไทย. กรุงเทพมหานคร : อินโฟรเพซ, ๒๕๔๕.

วิรัช สงวนวงศ์วาน. **การบริหารครบวงจร.** กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แมสพับลิชวิ้งจำกัด, ๒๕๓๓.

วิโรจน์ สารรัตน์. **การบริหารหลักการทฤษฎีและประเด็นทางการศึกษา.** กรุงเทพมหานคร : ทิพย์วิสุทธิ, ๒๕๔๒.

ศจี อนันต์นพคุณ. **กลวิธีการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ.** สงขลา : ชลบุตรกราฟฟิก, ๒๕๔๒.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคนอื่นๆ. **ทฤษฎีองค์การ : ฉบับมาตรฐาน.** กรุงเทพมหานคร : ธรรมสาร, ๒๕๔๕.

สมคิด บางโม. **การบริหาร.** กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๕.

สมใจ ลักษณะ. **การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน.** กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๔๖.

สมใจ ลักษณะ. **การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ศูนย์การพิมพ์สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๔๒.

สมชัย ศรีสุทธิยากร. **การบริหารการพัฒนาองค์การ.** พิมพ์ครั้งที่ ๑๐. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๕.

สมพงษ์ เกษมสิน. **การบริหาร.** กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไพบูลย์ สารานุกรม, ๒๕๑๔.

สมยศ นาวิการ. **การบริหารเชิงกลยุทธ์.** กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

สมยศ นาวิการ. **การบริหารตามสถานการณ์.** กรุงเทพมหานคร : บรรณกิจ, ๒๕๔๕.

สมาน รังสียกฤษฎ์. **การบริหาร.** กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๗.

สัมพันธ์ ภูไพบูลย์. **องค์การและการจัดการ.** พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : พัทธอักษร, ๒๕๔๒.

สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดอำนาจเจริญ. **การปฏิบัติงานพระพุทธศาสนา โครงการประชุมพระสังฆาธิการเจ้าคณะจังหวัดและเจ้าคณะอำเภอ.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๗.

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. **คู่มือวิชาการโครงการคนรักรั้ววัด.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๐.

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. **วัดพัฒนา ๕๐.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๐.

สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม กรมการศาสนา. **คู่มือพระสังฆาธิการและพระวินยาธิการ.** กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๒.

สิรภาพ เหล่าลาภะ. **พุทธศาสตร์การเมือง.** กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๔๕.

สิริวัฒน์ ศรีเครือตอง. ดร. “พระสงฆ์กับภาวะผู้นำ” ใน รวบรวมบทความ สารนิพนธ์พุทธศาสนมหาบัณฑิตประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๑. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

สุพิน เกชาคุปต์. **การจัดการปฏิบัติงาน.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔.

เสนาะ ตีเยาว์. **หลักการบริหาร.** กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔.

อรรถวุฒิ ตัญญาวิทย์. **ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการ**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๔.

(๒) วิทยานิพนธ์

ชนิษฐ์ศรี ลีอารีย์. “การบริหารและปัญหาการบริหารหลักสูตรในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดเทศบาล และเมืองพัทยา เขตการศึกษา ๑๒”. **วิทยานิพนธ์การศึกษา**

มหาบัณฑิต.สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๓๙.

คุณ ไทซัน และเทพพร มังธานี. “รายงานการวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการศึกษาและเผยแพร่ศาสนา ธรรมของวัดในพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษา วัดมหาพุทธาราม อำเภอเมือง จังหวัด ศรีสะเกษ”.กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการการศึกษา, ๒๕๔๖.

จันทร์ แซ่ลี. การบริหารกลยุทธ์เพื่อความสำเร็จขององค์กร : กรณีศึกษาเอสโก้ โลตัส ซูเปอร์เซ็นเตอร์.

สารนิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๘.

นรินทร์ พูลสวัสดิ์. “ปัญหาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดลพบุรี”. **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**. สาขาการบริหาร การศึกษามหาบัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๓๓.

บุญมี ธิอุต. “การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร”. **วิทยานิพนธ์การศึกษา ศาสตรมหาบัณฑิต**. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๑.

ปกรณ ศรีดอนไผ่. “บทบาทวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการหัวหน้าสายวิชาและครูในเขตการศึกษา ๖”. **วิทยานิพนธ์การศึกษา มหาบัณฑิต**.บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, ๒๕๒๓.

พรพิมล โกพุดน้อย. การบริหารคุณภาพแบบเบ็ดเสร็จ (TQM) งานพัฒนาคุณภาพบริการทาง การแพทย์ของโรงพยาบาลในเขต ๔. **ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต**. สาขาการจัดการ คุณภาพสถาบันราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๔๔.

พระครูเกษมสมุทรรคุณ (ทองหล่อ เขมธมโม). “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม”.**วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร มหาบัณฑิต**. (สาขาการจัดการเชิงพุทธ). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

พระครูใบฎีกาอภิชาติ ธมมสุทโธ (พรสุทธิชัยพงศ์). “ประสิทธิภาพการบริหารงานของเจ้าอาวาสใน จังหวัดนนทบุรี”.**วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. (สาขาการจัดการเชิงพุทธ). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

พระครูปลัดอาทิตย์ อตถเวที (ซองดี). “การศึกษาแนวคิดและวิธีการปกครองคณะสงฆ์ของพระเทพ โสภณ (ประยูร ธมมจิตโต) : ศึกษาเฉพาะกรณีพระสังฆาธิการในเขตปกครองภาค ๒”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

- พระครูพิศาลธีรธรรม (สมพร ปญฺญาวชิโร). “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตธนบุรีกรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. (สาขาการจัดการเชิงพุทธ). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.
- พระครูวินัยธรรมสมชาย สุวิชาโน (อยู่สำราญ). “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอย่อยจังหวัดเพชรบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. (สาขาการจัดการเชิงพุทธ). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.
- พระครูวิบูลเจติยาภิรม (ทวี มีสุข). “การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ : กรณีศึกษาวัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. (สาขาการจัดการเชิงพุทธ), บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.
- พระครูสมุห์ภักดี ภทฺทโก (เตี้ยเสมอเชื้อ). “ภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. (สาขาการจัดการเชิงพุทธ). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.
- พระครูสังฆรักษ์กฤษฎ์ตมณ สุเมธ (ศรีอ้นอยู่). “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต** (สาขาการจัดการเชิงพุทธ). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.
- พระครูสังฆรักษ์พิศวีร์ ธีรปัญโญ. “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารของพระสังฆาธิการ : กรณีศึกษา พระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.
- พระชนดล นาคพิพัฒน์. “การบริหารของพระสังฆาธิการจังหวัดบุรีรัมย์”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.
- พระธวัชชัย จารุณโม (ศรีสุข). “ประสิทธิภาพการบริหารของพระสังฆาธิการ : กรณีศึกษาวัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.
- พระปลัดเกียรติศักดิ์ ตนตโร. “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารของพระสังฆาธิการจังหวัดกระบี่”. **วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๓๘.
- พระปลัดมนต์ดก สุวโจ (ตันหลงขจร). “การบริหารจัดการวัดในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. (สาขาการจัดการเชิงพุทธ). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.
- พระมหากมล โปร่งใจ (ขุนตโร). “ประสิทธิภาพการบริหารงานคณะสงฆ์ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน”. **รัฐศาสตรมหาบัณฑิต**. (การเมืองและการปกครอง). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๐.

- พระมหาบุญมี อธิปญโญ. “บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม ศึกษาเฉพาะกรณี : พระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมปนฺโน)”. **วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔.
- พระมหาศักดิ์พิชิต ฐานสิริโธ (ชัยดี). “ศึกษาบทบาทการเผยแผ่พุทธธรรมของพระวิสุทธิธำมณี (วีระภทฺทจารี)”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.
- พระยุทธนา รมณีย์ธมโม (แก้วกัณหา). “การศึกษาเชิงวิเคราะห์การจัดองค์กรคณะสงฆ์ในสมัยพุทธกาล”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.
- ไพฑูรย์ ขุนอาสา. “ผู้บริหารกับการใช้สังคมวัตถุธรรม : ศึกษากรณีผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๒.
- มาณี ไชยธีรานันท์ศิริ และคณะ. “รายงานการวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจในการทำงานของบุคลากรในอุตสาหกรรมก่อสร้างไทย”, คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๑.
- เรืองอุไร ช่วยชู. “ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของผู้ใหญ่บ้าน : ศึกษาเฉพาะกรณี จังหวัดปทุมธานี”. **ภาคินพนธ์พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต**. สาขาวิชาพัฒนาสังคม. คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๐.
- วราภรณ์ ถิตย์ฉาย. “เรื่องการบริหารเชิงกลยุทธ์ในอุตสาหกรรมการผลิตชุดเก้าอี้ทำพนักการศึกษา : บริษัทสยามเดนท์ จำกัด”. **สารนิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๗.
- สมสุข เข้มคำ. “การศึกษาประสิทธิภาพการให้บริการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเทคโนโลยีอุตสาหกรรม”. **สำนักวิทยบริการ**, สถาบันราชภัฏเพชรบุรี, ๒๕๔๖.
- สาธิต แก้วราชมุข. “ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่องค์การบริหารตำบล : กรณีศึกษา อำเภอเมืองราย จังหวัดเชียงราย”. **ภาคินพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. สาขาวิชาพัฒนาสังคม. คณะพัฒนาสังคม : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๖.
- อรษา โพธิ์ทอง. “ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพัฒนาการอำเภอ ในฐานะเลขานุการคณะกรรมการพัฒนาอำเภอ (กพอ) : ศึกษากรณีอำเภอในเขตศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ ๗”. **สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๖.
- เอกราช มณีภรณ์. “ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบล กรณีศึกษาจังหวัดมุกดาหาร”. **ภาคินพนธ์พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต**. สาขาวิชาพัฒนาสังคม. คณะพัฒนาสังคม : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๒.

(๓) เอกสารไม่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่

ฐิตินันท์ สุวรรณศิริ. “การจัดการความรู้ของผู้ตรวจประเมินระบบคุณภาพ สำนักงานรับรองระบบคุณภาพ วิศวกรรมสถานแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์”. ๒๕๕๐. อัดสำเนา.

พระธรรมญาณมุนี (ทองย้อย กิตติทินโน). วัดช่วยชาวบ้านอย่างไร การแสวงหาเส้นทางการพัฒนา
ชนบทของพระสงฆ์ไทย. กรุงเทพมหานคร : เอกสารอัดสำเนา, ๒๕๒๖.

พระธรรมญาณมุนี (ทองย้อย กิตติทินโน). วัดจะช่วยชาวบ้านได้อย่างไร. การแสวงหาเส้นทางการพัฒนา
ชนบทของพระสงฆ์ไทย, ๒๕๒๖. (อัดสำเนา)

สำนักงานเลขาธิการมหาเถรสมาคม กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. คู่มือพระสังฆาธิการและพระ
วินยาธิการ.. หน้า ๘๙, (อัดสำเนา)

๒. ภาษาอังกฤษ

Chapman E.N.. **Supervisor Survival Kit**. second edition, California : Science Research
Associated Inc. ,1995.

Dale, Yoder. **Personnel Principles and Policies**. fourth printing, Englewood Cliffs : New
Jersey Prentice – Hall, Inc. ,1956.

Fayol Henri. **General and industrial management**. London : Pittman & Sons,1964.

_____. **Industrial and General Administration**. New York : Mc-Graw Hill, 1930.

Gibson James L.. John M., Ivanceyich. & James H., Donnelly, (1988). **Organization**.6
th ed. Texas : Business Publications, 1988.

Gulick L. and Urwick J. **Papers on the Science of Administration**. New York :
Institute of Public Administration, 1973.

Hellriegel Don. **Management**. third edition, Addison – Wesley Publishing Company.
Inc. ,1982.

Mondy & Noe. **Human Resources Development**. Lts Technological Dimension, 1986.

Ouchi William. **Organization and Management**. Eaglewood Cliffs : Prentice Hill,
1971.

Price Alan. **Human Resource Management**. In a Business Context. 2 edition. London :
Thomson Learning, 2004.

๓. สัมภาษณ์

สัมภาษณ์ พระเทพสาครมุนี (สมบุญ ปญญาวัธ ป.ธ. ๙) เจ้าคณะจังหวัดสมุทรสาคร, ๒๔ ตุลาคม ๒๕๕๕.

สัมภาษณ์ พระครูสุทธจริธรรมารักษ์ (ณรงค์ จานณาโณ ป.ธ. ๔) เจ้าคณะอำเภอเมืองสมุทรสาคร,
๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๕.

สัมภาษณ์ พระครูสาครพิพัฒน์ (ดิเรก ปิตินานโท) เจ้าคณะอำเภอบ้านแพ้ว, ๒๔ ตุลาคม ๒๕๕๕.

สัมภาษณ์ พระครูสีลาธีการี (ถวิล อนุทสิโล), เจ้าคณะอำเภอกะทู้มแบบน, ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๕.

สัมภาษณ์ พระครูสาครธรรมโสภณ (สง่า เมธีวิโส) เจ้าอาวาสตำบลคอกกระบือ, ๒๔ ตุลาคม ๒๕๕๕.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หน่วยวิทยบริการฯ วัดไร่ขิง พระอารามหลวง

โทร., โทรสาร ๐-๓๔๓๒-๖๙๑๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒(๕)/๐๕๙

วันที่ ๓๔ พฤษภาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

นมัสการ พระมหาสม กุยาโน,ดร.

ด้วย พระมหาพิเชษฐ์ ฉายา อคฺคธมโม รัทสประจำตัวนิสิต ๕๔๓๓๔๐๔๔๓๖ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าพระคุณท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขออาราธนา พระคุณท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุขะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

๐๕๖๐/ก/๗/๑๑

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หน่วยวิทยบริการฯ วัดไร่ขิง พระอารามหลวง โทร.,โทรสาร ๐-๓๔๓๒-๖๙๓๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒(๕)/๐๕๗

วันที่ ๓๔ พฤษภาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

นมัสการ พระปลัดสามารถ ธมฺมธโร

ด้วย พระมหาพิเชษฐ์ ฉายา อคฺคธมฺโม รหัสประจำตัวนิสิต ๕๔๗๓๓๔๐๕๘๓๖ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าพระคุณท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขออาราธนา พระคุณท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ได้ทวนจนเสร็จเรียบร้อย
อ.ดร.ปรีดีสมิท ธมฺมธโร
อ.ดร.ปรีดีสมิท ธมฺมธโร
๒๒ มี.ค. ๕๕

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หน่วยวิทยบริการฯ วัดไร่ขิง พระอารามหลวง โทร.โทรสาร ๐-๓๖๔๓๓๓-๖๐๓๔๔๔

W 附5 包頭口處, 包(處)/口處

วันที่ ๓๔ พฤษภาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

นมัสการ พระมหาโยตะ ปยุตโต

ด้วย พระมหาพิชัยญาติ อัครมโหรี รัชประจักษ์นิสิต ๕๙๗๓๐๔๔๖๒ นิสิตปริญญาโท
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัด
สมุทรสาคร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาด้านหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสนคณาภิธาน สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าพระคุณท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดียิ่ง จึงใคร่ขออาราธนา พระคุณท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสนคณาภิธาน สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทาง วิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงมีสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

Geo. Thomas

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

7/16/59

15/5/9

Handwritten text (likely a signature or name):

11/11/2015
12/11/2015
13/11/2015
14/11/2015
15/11/2015
16/11/2015
17/11/2015
18/11/2015
19/11/2015
20/11/2015
21/11/2015
22/11/2015
23/11/2015
24/11/2015
25/11/2015
26/11/2015
27/11/2015
28/11/2015
29/11/2015
30/11/2015
31/11/2015
1/12/2015
2/12/2015
3/12/2015
4/12/2015
5/12/2015
6/12/2015
7/12/2015
8/12/2015
9/12/2015
10/12/2015
11/12/2015
12/12/2015
13/12/2015
14/12/2015
15/12/2015
16/12/2015
17/12/2015
18/12/2015
19/12/2015
20/12/2015
21/12/2015
22/12/2015
23/12/2015
24/12/2015
25/12/2015
26/12/2015
27/12/2015
28/12/2015
29/12/2015
30/12/2015
31/12/2015

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หน่วยวิทยบริการฯ วัดไร่ขิง พระอารามหลวง โทร.,โทรสาร ๐-๓๔๓๒-๖๐/๓๔

ที่ ศธ ๖๓๐๕.๒(๕)/๐๕๑

วันที่ ๓๔ พฤษภาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจสอบแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน ผศ.ดร. อัครนันท์ อิศรเดช

ด้วย พระมหาพิเชษฐ์ ฉายา อคฺคสมโม รหัสประจำตัวนิสิต ๕๔๗๓๔๐๔๘๓๖ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับ ความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการศูนย์พุทธศาสนศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

๒๐/๓๐/๕๕

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หน่วยวิทยบริการฯ วัดไร่ขิง พระอารามหลวง โทร.,โทรสาร ๐-๓๔๓๒-๖๔๑๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒(๕)/๐๕๔

วันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน ผศ. ประสิทธิ์ ทองอุ่น

ด้วย พระมหาพิเชษฐ์ ฉายา อัครสมโม รหัสประจำตัวนิสิต ๕๔๗๓๔๐๔๘๓๖ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดมหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

มจร./ค
๗ มี.ค ๕๕

ภาคผนวก ข
ผลของการหาค่า Alpha

Reliability

***** Method 1 (space saver) will be used for this analysis *****

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

Item-total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Alpha if Item Deleted
V1	143.4333	519.2885	.7591	.9722
V2	143.3667	523.8264	.6947	.9725
V3	143.3000	525.5966	.6287	.9727
V4	143.5000	516.3966	.6890	.9725
V5	143.5667	510.5989	.7370	.9723
V6	143.5000	525.7069	.5708	.9730
V7	143.6333	518.2402	.6619	.9726
V8	143.6667	519.8161	.6963	.9725
V9	143.8000	511.8897	.7744	.9721
V10	143.7000	522.8379	.5781	.9730
V11	143.7000	512.8379	.7334	.9723
V12	143.4333	531.4264	.4542	.9734
V13	143.5333	516.1885	.8007	.9720
V14	143.4667	517.7747	.7716	.9721
V15	143.7000	511.1138	.7233	.9724
V16	143.9667	508.3092	.6889	.9727
V17	143.7667	510.5299	.7881	.9720
V18	143.8333	510.6954	.7652	.9721
V19	143.8000	515.6828	.6887	.9725
V20	143.3667	529.1368	.5373	.9731
V21	143.5333	525.3609	.6672	.9726
V22	143.6333	509.8954	.7725	.9721
V23	143.5667	519.0816	.7036	.9724
V24	143.7000	508.9759	.8483	.9717
V25	143.4000	529.4207	.5761	.9729
V26	143.6667	525.6782	.5741	.9730
V27	143.3000	521.3207	.7537	.9723
V28	143.4333	519.0816	.7648	.9722
V29	143.2333	523.0816	.6935	.9725
V30	143.4333	525.2195	.6738	.9726
V31	143.5333	532.5333	.5272	.9731
V32	143.6667	513.6782	.8559	.9718
V33	143.5000	515.8448	.8366	.9719
V34	143.5000	518.5345	.7266	.9723
V35	143.6333	513.7575	.7388	.9723
V36	143.5667	509.9782	.8004	.9720

Reliability Coefficients

N of Cases = 30.0

Alpha = .9732

N of Items = 36

Assessed
- Sharma
Sharma

ภาคผนวก ค

หนังสือขอแจก Try Out

เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒(๕)/๐๓๘

หน่วยวิทยบริการคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ณ วัดไร่จิง (พระอารามหลวง) ตำบลไร่จิง
อำเภอลานพราหมณ์ จังหวัดนครปฐม

๒๙ พฤษภาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม

นมัสการ พระเดชพระคุณ พระเทพรัตนสุธี เจ้าคณะจังหวัดปทุมธานี

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระมหาพิเชษฐ์ ฉายา อคฺคณโม รัทสประจักษ์นิวาสิต ๕๔๗๓๔๐๔๘๓๖ นิสิตปริญญาโท
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัด
สมุทรสาคร" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากพระภิกษุในสังกัดของพระเดชพระ
คุณท่านจึงขอความอนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณท่านโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บ
รวบรวมข้อมูลเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถามในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการ
ต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬา
ลกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณท่านด้วยดี
และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงมีสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความเคารพอย่างสูง

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน

พระครูใบฎีกาอภิชาติ ธมฺมสุโข

โทร ๐๘๔-๕๕๕-๐๘๓๔

ภาคผนวก ง

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

ที่ ศธ ๖๓๐๕.๒(๕)/๐๘๓

หน่วยวิทยบริการ คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ณ วัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) ตำบลไร่ขิง
อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี

๓๙ มิถุนายน ๒๕๕๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

นมัสการ พระเดชพระคุณ พระเทพสาครมณี เจ้าคณะจังหวัดสมุทรสาคร

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๓ ฉบับ

ด้วย พระมหาพิเชษฐ์ ฉายา อคฺคธมฺโม รหัสประจำตัวนิสิต ๕๔๗๓๔๐๔๘๓๖ นิสิตปริญญาโท
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัด
สมุทรสาคร" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากพระภิกษุในเขตการปกครองของพระ
เดชพระคุณท่านจึงขอความอนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิต
ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณท่านด้วยดี
และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสักการาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความเคารพอย่างสูง

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุนะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน

พระครูใบฎีกาอภิชาติ ฌนฺตฺโต

โทร ๐๘๔๔-๕๕๕๙-๑๔๓๔

ภาคผนวก จ
หนังสือขอสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

ที่ ศธ ๒๑๐๕.๒(๕)/๓๔๓

หน่วยวิทยบริการคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ณ วัดไร่จิง (พระอารามหลวง) ตำบลไร่จิง
อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

๔ ตุลาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขออนุญาตเรขาคณิตข้อมูลเพื่อการวิจัย

นมัสการ พระเดชพระคุณ พระเทพสาครมุนี เจ้าคณะจังหวัดสมุทรสาคร

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระมหาพิเชษฐ์ ฉายา อคฺคธมฺโม รหัสประจำตัวนิสิต ๕๔๗๓๔๐๔๘๓๖ นิสิตปริญญาโท
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัด
สมุทรสาคร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์พระเดชพระคุณท่านจึง
ขออนุญาตเรขาคณิตจากพระเดชพระคุณท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวม
ข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

อนิรุทธ
สมณสาคร
๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๕

สุพล สุขะพรหม

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุขะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน
พระครูใบฎีกาวิชาดี ธมฺมสุทฺโธ
โทร ๐๘๔-๕๕๓-๑๔๓๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒(๕)/๓๕๓

หน่วยวิทยบริการคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ณ วัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) ตำบลไร่ขิง
อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี

๙ ตุลาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

นมัสการ พระครูสุทธธรรมาภรณ์ เจ้าคณะอำเภอมืองสมุทรสาคร

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๓ ฉบับ

ด้วย พระมหาพิเชษฐ์ ฉายา อคฺคธมฺโม รหัสประจำตัวนิสิต ๕๔๗๓๕๐๔๘๓๖ นิสิตปริญญาโท
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัด
สมุทรสาคร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์พระคุณท่านจึงขอความ
อนุเคราะห์จากพระคุณท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี
และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสักการาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอามิสการด้วยความเคารพ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุยะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

๑๕.๑๐.๕๕

ผู้ประสานงาน

พระครูใบฎีกาอภิชาติ ฌมฺมสุทฺโธ

โทร ๐๘๔-๕๕๓-๑๔๗๔

ที่ ศธ ๖๓๐๕.๒(๕)/๑๔๑

หน่วยวิทยบริการคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ณ วัดไร่จิง (พระอารามหลวง) ตำบลไร่จิง
อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

๙ ตุลาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูสาครพิพัฒน์ภรณ์ เจ้าคณะอำเภอบ้านแพ้ว
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๓ ฉบับ

ด้วย พระมหาพิเชษฐ์ ฉายา อคฺคธมฺโม รหัสประจำตัวนิสิต ๕๔๗๓๔๐๔๘๓๖ นิสิตปริญญาโท
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัด
สมุทรสาคร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์พระคุณท่านจึงขอความ
อนุเคราะห์จากพระคุณท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิตดำนเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี
และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงมีสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขออภัยด้วยความเคารพ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุยะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

๑๔/๑๐/๕๕
๒๔/๑๐/๕๕

ผู้ประสานงาน
พระครูใบฎีกาวิชาที ธมฺมสุทฺโธ
โทร ๐๘๖๔-๕๕๕๐๗-๐๘๖๔๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒(๕)/๑๕๑

หน่วยวิทยบริการคณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ณ วัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) ตำบลไร่ขิง
อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี

๙ ตุลาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูสีลาธรรมาจารย์ เจ้าคณะอำเภอกะทู้แบบ
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๓ ฉบับ

ด้วย พระมหาพิเชษฐ์ ฉายา อคฺคธมฺโม รหัสประจำตัวนิสิต ๕๔๗๓๔๐๕๔๓๖ นิสิตปริญญาโท
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัด
สมุทรสาคร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์พระคุณท่านจึงขอความ
อนุเคราะห์จากพระคุณท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี
และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความเคารพ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุนทรพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน
พระครูใบฎีกาวิชาดี ธมฺมสุโข
โทร ๐๘๙-๕๕๕๓-๑๙๙๙

ที่ ศธ ๖๑๐๕-๒(๕)/๑๔๑

หน่วยวิทยบริการคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ณ วัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) ตำบลไร่ขิง
อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

๙ ตุลาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูสาครธรรมโสภณ เจ้าคณะตำบลคอกกระบือ
สิ่งส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระมหาพิเชษฐ์ ฉายา อคฺคธมฺโม รหัสประจำตัวนิสิต ๕๔๗๓๕๐๔๘๓๖ นิสิตปริญญาโท
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัด
สมุทรสาคร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์พระคุณท่านจึงขอความ
อนุเคราะห์จากพระคุณท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี
และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสมการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอสมการด้วยความเคารพ

15/10/๕๕
[Signature]
[Signature]
๙4 ๑๐๗ ๒๕๕๕

[Signature]
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุธะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน
พระครูใบฎีกาวิชาดี ธมฺมสุทฺโธ
โทร ๐๘๘-๕๕๕๓-๓๔๗๔

ภาคผนวก ฉ
แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง

ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดสมุทรสาคร

คำชี้แจง

แบบสอบถามเพื่อการวิจัยฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดสมุทรสาคร อันจะเป็นประโยชน์ และเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ทั้งยังสามารถใช้เป็นแนวทางแก้ไขปัญหา อุปสรรค และการพัฒนาระบบการบริหารต่อไป

ข้อมูลที่ได้จะแปลผลการวิจัยโดยภาพรวมผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลของท่านเป็นความลับ และใช้ประโยชน์เฉพาะในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เท่านั้นจะไม่มีผลกระทบต่อท่านหรือหน่วยงานของท่านแต่ประการใด

แบบสอบถามนี้ แบ่งออกเป็น ๓ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร

ตอนที่ ๓ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะอื่นๆในการบริหารงานของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร

ขอขอบคุณทุกท่านที่ได้เมตตาตอบแบบสอบถาม

พระมหาพิเชษฐ์ อคฺคธมฺโม (น้อยเพิ่มพูล)
นิสิตปริญญาโท หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตอนที่ ๑ สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ หน้าข้อความที่เป็นจริงที่เกี่ยวข้องกับผู้ตอบแบบสอบถาม

๑. อายุ

☐ ๒๐ - ๓๐ ปี

☐ ๓๑ - ๔๐ ปี

☐ ๔๑ - ๕๐ ปี

☐ ๕๑ - ๖๐ ปี

☐ ๖๐ ปีขึ้นไป

๒. จำนวนพรรษา

☐ ต่ำกว่า ๕ พรรษา

☐ ๖ - ๑๐ พรรษา

☐ ๑๑ - ๑๕ พรรษา

☐ ๑๖ - ๒๐ พรรษา

☐ ๒๐ พรรษาขึ้นไป

๓. ตำแหน่ง

☐ เจ้าอาวาส

☐ รองเจ้าอาวาส

☐ ผู้ช่วยเจ้าอาวาส

☐ พระลูกวัด

๔. วุฒิการศึกษาสามัญ

☐ ต่ำกว่าปริญญาตรี

☐ ปริญญาตรี

☐ สูงกว่าปริญญาตรี

๕. วุฒิการศึกษาทางธรรม

☐ ไม่มีวุฒิทางธรรม

☐ นักธรรมชั้นตรี

☐ นักธรรมชั้นโท

☐ นักธรรมชั้นเอก

๖. วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม

☐ ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม

☐ ประโยค ๑-๒ - เปรียญธรรม ๕

☐ เปรียญธรรม ๖ - ๙

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับ ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ
ในจังหวัดสมุทรสาคร

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องระดับการปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการใน
การบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่ท่านปฏิบัติในระดับใด ที่ตรงกับสภาพความเป็นจริง
โดยกำหนดระดับคะแนน ดังนี้

- ๕ หมายถึง มีประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อยู่ในระดับมากที่สุด
๔ หมายถึง มีประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อยู่ในระดับมาก
๓ หมายถึง มีประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อยู่ในระดับปานกลาง
๒ หมายถึง มีประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อยู่ในระดับน้อย
๑ หมายถึง มีประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ข้อที่	ประสิทธิภาพของพระสังฆาธิการ	ระดับประสิทธิภาพ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	๑. ด้านการปกครอง					
๑.๑	การควบคุมดูแลพระภิกษุสามเณรในปกครองให้สงบเรียบร้อย					
๑.๒	การจัดประชุมพระภิกษุสามเณรเพื่ออบรมสั่งสอนด้านข้อวัตรปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัย					
๑.๓	การออกกฎ ระเบียบในการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ					
๑.๔	การระงับอธิกรณ์ การวินิจฉัยปัญหาเพื่อยุติเหตุความขัดแย้ง หรือลงนิคหกรรม					
๑.๕	การออกกฎ ระเบียบข้อบังคับต่างๆ แก่พุทธศาสนิกชน เช่น การห้ามเล่นการพนัน ห้ามดื่มสุรกายบริเวณในวัด					
๑.๖	การบริหารจัดการกิจการของวัด เช่น บัญชีรายรับ-รายจ่ายให้เป็นไปด้วยดี					

ข้อที่	ประสิทธิภาพของพระสังฆาธิการ	ระดับประสิทธิภาพ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	๒. ด้านการศาสนศึกษา					
๒.๑	การจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมสำหรับบาลีและหรือนักธรรมชั้นภายในวัด					
๒.๒	การควบคุมดูแลและส่งเสริมให้มีการเรียนการสอนนักธรรมบาลีแก่พระภิกษุสามเณรอย่างทั่วถึง					
๒.๓	การสรรหาและพัฒนาครูสอนนักธรรมและบาลี					
๒.๔	การจัดหาทุนการศึกษาให้แก่พระภิกษุสามเณรที่สอบธรรมสอบบาลี					
๒.๕	การส่งเสริมสนับสนุนให้มีการเรียนการสอนธรรมศึกษาแก่ประชาชนและนักเรียนโดยทั่วไป					
๒.๖	ยกย่องเชิดชูเกียรติผู้สอนพระปริยัติธรรม เปรียญธรรมประโยคต่างๆและครูพระสอนศีลธรรมให้มีขวัญและกำลังใจ					
	๓. ด้านการศึกษาสงเคราะห์					
๓.๑	การจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ					
๓.๒	การเป็นครูช่วยสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาต่างๆ ตลอดจนสนับสนุนโรงเรียนวิถีพุทธ					
๓.๓	การจัดตั้งศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด					
๓.๔	การจัดตั้งโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์					
๓.๕	การประสานการจัดหางบประมาณในการสร้างอาคารเรียน ห้องเรียน หรือห้องจริยศึกษา					
๓.๖	การจัดตั้งโรงเรียนการกุศลของวัดเพื่อสงเคราะห์เด็กและเยาวชน					

ข้อที่	ประสิทธิภาพของพระสังฆาธิการ	ระดับประสิทธิภาพ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	๔. ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา					
๔.๑	การจัดให้มีการบรรยายธรรมทางวิทยุกระจายเสียงหรือสถานีวิทยุโทรทัศน์					
๔.๒	การเทศนาสั่งสอนแก่ประชาชนโดยทั่วไปให้ตั้งอยู่ในหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาเป็นประจำ					
๔.๓	การจัดหาหนังสือให้พระสวดมนต์เพื่อผู้รักษาศีลฟังธรรมไว้เพียงพอ					
๔.๔	จัดให้มีศูนย์ปฏิบัติธรรมขึ้นภายในวัดและมีพระอาจารย์สอนการปฏิบัติธรรม					
๔.๕	ฝึกอบรมพระภิกษุสามเณรให้มีความรู้และวิธีการเผยแผ่ธรรมะ					
๔.๖	การจัดตั้งห้องสมุดภายในวัดเพื่อประโยชน์ในการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรและประชาชน					
	๕. ด้านการสาธารณูปการ					
๕.๑	การควบคุมดูแลการก่อสร้างถาวรวัตถุภายในวัดและที่ธรณีสงฆ์					
๕.๒	การควบคุมดูแลและปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุภายในวัด					
๕.๓	การจัดทำแผนพัฒนาวัดให้สอดคล้องกับแผนการพัฒนา					
๕.๔	การแต่งตั้งคณะกรรมการวัดเพื่อจัดการด้านสาธารณูปการ					
๕.๕	การจัดการระบบสาธารณูปโภคภายในวัด เช่น น้ำประปา ไฟฟ้า ให้เรียบร้อย					
๕.๖	การบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปตามกฎหมาย และพระธรรมวินัย					

ข้อที่	ประสิทธิภาพของพระสังฆาธิการ	ระดับประสิทธิภาพ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	๖. ด้านการสาธารณสงเคราะห์					
๖.๑	จัดทำถนนภายในวัดให้สะดวกแก่การสัญจร ไปมา					
๖.๒	การให้การสนับสนุนเงินทุนหรือดำเนินการสร้างถนน ประปาหมู่บ้าน ชุมชน					
๖.๓	การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของชุมชนที่เป็นไปเพื่อสาธารณประโยชน์					
๖.๔	การบรรเทาช่วยเหลือผู้ประสบภัยธรรมชาติ เช่น อุทกภัย อัคคีภัย ธรณีพิบัติภัย เป็นต้น					
๖.๕	การจัดตั้งสถานสงเคราะห์คนชราและเด็กที่ถูกละทิ้ง เป็นต้น					
๖.๖	การจัดหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลและจัดอบรมประชาชน					

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามเกี่ยวปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะอื่นๆ
ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดสมุทรสาคร

๑. ด้านการปกครอง

ปัญหาและอุปสรรค

.....

.....

ข้อเสนอแนะ.....

.....

.....

๒. ด้านการศาสนศึกษา

ปัญหาและอุปสรรค

.....

.....

ข้อเสนอแนะ.....

.....

.....

๓. ด้านการศึกษาสงเคราะห์

ปัญหาและอุปสรรค

.....

.....

ข้อเสนอแนะ.....

.....

.....

๔. ด้านการเผยแผ่

ปัญหาและอุปสรรค

.....

.....

ข้อเสนอแนะ.....

๕. ด้านการสาธารณูปการ

ปัญหาและอุปสรรค

.....

ข้อเสนอแนะ.....

๖. ด้านการสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม

ปัญหาและอุปสรรค

.....

ข้อเสนอแนะ.....

ขอขอบคุณทุกท่านที่ได้เมตตาตอบแบบสอบถาม

พระมหาพิเชษฐ์ อัครธมโม (น้อยเพิ่มพูล) (ผู้จัดทำแบบสอบถาม)
 นิสิตปริญญาโท หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
 บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ภาคผนวก ช
บทสัมภาษณ์ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง

ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ
ใน จังหวัดสมุทรสาคร

พระเทพสาครมุนี เจ้าคณะจังหวัดสมุทรสาคร

๑. พระเดชพระคุณครับ ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการใน จังหวัดสมุทรสาคร โดยภาพรวมเป็นอย่างไร มีปัญหา อุปสรรค และมีข้อเสนอแนะ อย่างไรบ้างไหมครับ?

๑ ในภาพรวมอาจจะมีปัญหาบ้าง แต่สามารถพูดคุยกันได้ และถือว่ายังมีประสิทธิภาพในการบริหารงานอยู่

๒. ในด้านการปกครองเป็นอย่างไร

๒๑ การปกครองอาจจะมีปัญหาบ้างโดยส่วนมากก็จะเป็นเรื่องของเอกสาร การทำบัญชีวัด รายรับ-จ่าย ต่างๆ ท่านเจ้าอาวาสไม่ค่อยจะเข้าใจ จังหวัดสมุทรสาครไม่ใหญ่มากจึงดูแลปกครองได้ง่าย หากมีปัญหาก็คุยกันได้

๓. ในด้านการศาสนศึกษาเป็นอย่างไร มีปัญหาและอุปสรรคต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการอย่างไรบ้าง และมีข้อแนะนำในด้านนี้อย่างไร ?

๓. ด้านการศาสนศึกษา

เรื่องของการศึกษาในจังหวัดสมุทรสาครถือได้ว่าการส่งเสริมอย่างต่อเนื่องไม่ว่าจะเป็นนักเรียนและบาลีจะมีผู้เข้าสอบมากเป็นประจำทุกปี โดยเฉพาะในส่วนของบาลีจะมีผู้เข้าสอบเปรียญธรรมประโยคสูงๆเป็นอันดับต้นๆของประเทศ พร้อมกันนั้นจังหวัดสมุทรสาครยังได้ส่งเสริมสนับสนุนตามนโยบายของมหาเถรสมาคมโดยให้พระสังฆาธิการทุกระดับขึ้นไปอบรมสั่งสอนเด็กนักเรียนในโรงเรียนและให้ส่งเข้าสอบธรรมศึกษา มีเด็กนักเรียนเข้าสอบเป็นหมื่นคนด้วยกัน

๔. ด้านการศึกษาสงเคราะห์พระสังฆาธิการบริหารจัดการแล้ว มีปัญหาและอุปสรรคอย่างไร ท่านมีข้อแนะนำเกี่ยวกับด้านนี้อย่างไรบ้าง ?

๔. ด้านการศึกษาสงเคราะห์

การสงเคราะห์การศึกษาของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาครนั้นมีมากโดยเฉพาะการให้การสนับสนุนในเรื่องของการมอบทุนแจกทุนการศึกษาให้กับเด็กนักเรียนปีหนึ่งหลายล้านบาท ส่วนของพระภิกษุ-สามเณรก็มีพระสังฆาธิการให้การส่งเสริมเป็นอย่างดี โดยผู้ที่สอบได้เปรียญธรรมทุกชั้นจะมีการมอบทุนการศึกษาให้ทุกรูป

๕. การบริหารจัดการวัด ในด้านการเผยแผ่ของพระสังฆาธิการมีปัญหา และอุปสรรคบ้างหรือไม่ ท่านมีข้อแนะนำอย่างไรเกี่ยวกับการเผยแผ่บ้าง ?

๕. ด้านการเผยแพร่

จังหวัดสมุทรสาครถือได้ว่าเป็นอีกจังหวัดหนึ่งที่มีการส่งเสริมให้พระสังฆาธิการมีประสิทธิภาพในด้านการบรรยายการเผยแพร่ และพร้อมกันจังหวัดสมุทรสาครยังได้เข้าร่วมการส่งเสริมพระพุทธศาสนากับส่วนกลางเสมอมาเช่นการจัดงานวันวิสาขบูชา ณ ท้องสนามหลวง เป็นต้น จึงถือได้ว่าการเผยแผ่จะได้รับความร่วมมือจากพระสังฆาธิการเป็นอย่างดี

๖. พระสังฆาธิการให้การสนับสนุน**ด้านการสาธารณูปการ**แล้ว เกิดปัญหาและอุปสรรคอย่างไรบ้าง ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเรื่องนี้เป็นอย่างไร ?

๖. ด้านสาธารณูปการ

เป็นสิ่งที่พระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาครมีความบกพร่องค่อนข้างมากพอควรเพราะสาเหตุอันเนื่องมาจากไม่มีการวางแผนที่ดี ไม่รู้เรื่องของการก่อสร้างตามแบบแปลนทำให้การก่อสร้างอะไรก็ตามไม่ได้มาตรฐานสร้างเกินงบประมาณ สถาปัตยกรรมผิดเพี้ยนไป บางวัดก็สร้างไม่เสร็จก็มีจึงเป็นปัญหาที่จะต้องแก้ไขต่อไป

๗. การบริหารงาน **ด้านการสาธารณสงเคราะห์**ของพระสังฆาธิการนั้น ก่อให้เกิดปัญหาและอุปสรรคอย่างไร ท่านจะให้ข้อเสนอแนะในด้านการสาธารณสงเคราะห์นี้อย่างไรบ้าง ?

๗. ด้านสาธารณสงเคราะห์

การสงเคราะห์กับญาติโยมนับว่าพระสังฆาธิการทุกระดับชั้นทำได้ดี มีการสงเคราะห์ในหลายๆ ด้านบางวัดเปิดเป็นที่พักอาศัยกับคนชราเป็นโรงพยาบาลให้กับประชาชนก็มี การสงเคราะห์แก่สาธารณะทั่วไปก็มีมากเป็นสิ่งที่พระสังฆาธิการพัฒนาได้ดีเป็นที่นับถือของญาติโยมและเป็นที่พึ่งพาอาศัยได้

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เรื่อง
ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ
ใน จังหวัดสมุทรสาคร

พระครูสุทธิธรรมาภรณ์ เจ้าคณะอำเภอเมืองสมุทรสาคร

๑. การบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร **ด้านการปกครอง** มีปัญหา อุปสรรค อย่างไรบ้าง และมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการ เป็นอย่างไรบ้าง ?

๑.ด้านการปกครอง

การปกครองในเขตอำเภอเมืองนั้นมีปัญหาไม่มากนักเพราะเป็นที่รู้จักคุ้นเคยกันดี จะมีปัญหาบ้างก็จะเป็นในเรื่องการศึกษาและความรู้ของเจ้าอาวาสซึ่งส่วนมากมีการศึกษาไม่สูงการบริหารจัดการต่อองค์กรภายในวัดจึงเป็นไปแบบชาวบ้านไม่มีการวางแผนที่ดี

๒. **ด้านการศาสนศึกษา** มีปัญหาและอุปสรรคต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการ อย่างไรบ้าง และมีข้อแนะนำในด้านนี้อย่างไร ?

๒.ด้านการศาสนศึกษา

การบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสด้านศาสนศึกษานั้นไม่มีปัญหามากเพราะมีผู้ช่วยเจ้าอาวาสในแต่ละวัดนั้นดูแล การศาสนศึกษาคือทำให้ความรู้แก่ภิกษุสามเณรเป็นหลัก ซึ่งภิกษุสามเณรต้องศึกษาเล่าเรียนก่อนจึงจะไปเผยแผ่ได้

๓. **ด้านการศึกษาสงเคราะห์**พระสังฆาธิการบริหารจัดการแล้ว มีปัญหาและอุปสรรคอย่างไร ท่านมีข้อแนะนำเกี่ยวกับด้านนี้อย่างไรบ้าง ?

๓.ด้านการศึกษาสงเคราะห์

การศึกษาสงเคราะห์ ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาครนั้นมีมากมีปัญหาน้อยมาก พระสังฆาธิการในอำเภอเมืองทราบดีว่า ในปัจจุบันทุกวัดจะต้องจัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษา ไม่ว่าพระเณรก็ดี เด็กนักเรียนก็ดีจะได้รับทุนการศึกษาทั่วกัน เพื่อให้เขาเหล่านั้นได้รับรู้ว่าพระสังฆาธิการก็ส่งเสริมการศึกษาได้ดี

๔. การบริหารจัดการวัด ในด้านการเผยแผ่ของพระสังฆาธิการมีปัญหา และอุปสรรคบ้างหรือไม่ ท่านมีข้อเสนออย่างไรเกี่ยวกับการเผยแผ่บ้าง ?

๔.ด้านการเผยแผ่

ด้านการเผยแผ่มีอุปสรรคบ้างแต่ไม่มาก อันเนื่องมาจากการขาดอุปกรณ์และเครื่องมือสื่อสารเช่น โน้ตบุ๊กโปรเจ็คเตอร์ในการนำเสนอที่ดี ในส่วนของการเทศนา การบรรยายไม่พบปัญหา พระสังฆาธิการทำหน้าที่ได้ดี

๕. พระสังฆาธิการให้การสนับสนุนด้านการสาธารณูปการแล้ว เกิดปัญหาและอุปสรรคอย่างไรบ้าง ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเรื่องนี้เป็นอย่างไร ?

๕.ด้านสาธารณูปการ

มีปัญหาคือพระสังฆาธิการขาดการวางแผนที่ดี ก่อสร้างไปโดยไม่มีแบบแปลนก็มากทำให้อาคารสถานที่ไม่แข็งแรง อีกทั้งใช้ประโยชน์ได้น้อย และเมื่อสร้างไปแล้วก็ขาดเงินทุนที่จะมาสร้างต่อ สำหรับการบริหารจัดการงานสาธารณูปการ ซึ่งเป็นงานที่ปฏิบัติเกี่ยวกับงานก่อสร้างและงานบูรณปฏิสังขรณ์ในวัดแล้ว แต่ยังมีงานอีกส่วนที่เป็นงานประเภทนี้ด้วยคือ ๑. การจัดการสิ่งแวดล้อมภายในวัด ๒. การจัดวางผังวัด ๓. การจัดวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวและการเรียนรู้ ๔. การจัดพิพิธภัณฑ์ในวัด สิ่งเหล่านี้พระสังฆาธิการทำได้ดีพอสมควร

๖. การบริหารงาน ด้านการสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการนั้น ก่อให้เกิดปัญหาและอุปสรรคอย่างไร ท่านจะให้ข้อเสนอแนะในด้านการสาธารณสงเคราะห์นี้อย่างไรบ้าง ?

๖.ด้านสาธารณสงเคราะห์

ถือได้ว่าพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาครทำได้ดีไม่มีปัญหา เมื่อขอความร่วมมือก็ให้ความร่วมด้วยดีโดยตลอด เช่นเมื่อตอนคราวน้ำท่วมทุกวัดก็ได้ร่วมบริจาคทรัพย์บ้างสิ่งของบ้างเพื่อช่วยเหลือผู้เดือดร้อน

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง

ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาคร

พระครูสีลาธิการ เจ้าคณะอำเภอกระทุ่มแบน

๑. การบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร **ด้านการปกครอง** มีปัญหา อุปสรรค อย่างไรบ้าง และมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการ เป็นอย่างไรบ้าง ?

๑.ด้านการปกครอง

ในเขตอำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร นั้นการปกครองไม่ค่อยจะมีปัญหาเพราะเป็นอำเภอที่เล็กมากมีไม่กี่วัด อยู่กันด้วยความเรียบร้อยดี

๒. **ด้านการศาสนศึกษา** มีปัญหาและอุปสรรคต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการ อย่างไรบ้าง และมีข้อแนะนำในด้านนี้อย่างไร ?

๒.ด้านการศาสนศึกษา

ในปัจจุบันการศาสนศึกษาในอำเภอกระทุ่มแบนโดยพระสังฆาธิการเป็นไปด้วยดีส่งเสริมเต็มที่ โดยเฉพาะทางด้านโรงเรียนจัดให้มีการสอบธรรมศึกษาทุกโรงเรียนมีเด็กนักเรียนสอบได้มากทุกปี รวมทั้งพระภิกษุและสามเณร

๓. **ด้านการศึกษาสงเคราะห์**พระสังฆาธิการบริหารจัดการแล้ว มีปัญหาและอุปสรรคอย่างไร ท่านมีข้อแนะนำเกี่ยวกับด้านนี้อย่างไรบ้าง ?

๓.ด้านการศึกษาสงเคราะห์

พระสังฆาธิการในอำเภอกระทุ่มแบน ไม่พบอุปสรรคต่อการศึกษาสงเคราะห์ ทุกวัดในอำเภอกระทุ่มแบน ได้จัดให้มีการตั้งทุน มอบทุนและแจกทุนการศึกษาทุกวัดมากบ้างน้อยบ้างเพื่อเป็นการส่งเสริมสนับสนุนต่อการศึกษา รวมทั้งส่งเสริมในด้านวัสดุอุปกรณ์การศึกษาพร้อมกัน

๔. การบริหารจัดการวัด ใน**ด้านการเผยแผ่**ของพระสังฆาธิการมีปัญหา และอุปสรรคบ้างหรือไม่ ท่านมีข้อแนะนำอย่างไรเกี่ยวกับการเผยแผ่บ้าง ?

๔.ด้านการเผยแผ่

ในด้านการเผยแผ่มีปัญหาอุปสรรคบ้างแต่ไม่มากนัก เพราะพระสังฆาธิการทุกรูปได้เผยแผ่ตามสถานภาพที่มีไม่กว้างมากนักเพราะมีงานด้านอื่นทำอยู่มาก ส่วนการเผยแผ่ให้เป็นหน้าที่ของพระลูกวัด เช่นการแสดงธรรม การบรรยายธรรม

๕. พระสังฆาธิการให้การสนับสนุน**ด้านการสาธารณูปการ**แล้ว เกิดปัญหาและอุปสรรคอย่างไรบ้าง ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเรื่องนี้เป็นอย่างไร ?

๕.ด้านสาธารณูปการ

ถึงแม้ว่าพระสังฆาธิการจะขาดความรู้ความสามารถในการออกแบบอาคารสถานที่หรือสิ่งก่อสร้าง เช่นโบสถ์ วิหาร เป็นต้นแต่โดยภาพรวมพระสังฆาธิการก็ทำได้ดี อาจมีอุปสรรคบ้างก็คงจะเป็นเรื่องของการหาเงินมาสร้าง และควรให้สำนักงานพระพุทธศาสนาได้ออกสำรวจดูอาคารสถานที่ตามวัดบ้างเพื่อให้คำแนะนำแก่พระสังฆาธิการ

๖. การบริหารงาน **ด้านการสาธารณสงเคราะห์**ของพระสังฆาธิการนั้น ก่อให้เกิดปัญหาและอุปสรรคอย่างไร ท่านจะให้ข้อเสนอแนะในด้านการสาธารณสงเคราะห์นี้อย่างไรบ้าง ?

๖.ด้านสาธารณะสงเคราะห์

การสงเคราะห์ด้วยการช่วยเหลือที่ดี การสงเคราะห์ด้วยปัจจัยสิ่งของก็ดี เป็นอีกบทบาทหนึ่งของพระสังฆาธิการ โดยเฉพาะในเขตอำเภอกระทุ่มแบนมีการสงเคราะห์ช่วยเหลือมาโดยตลอด อย่างเช่นมีงานบำเพ็ญกุศลทางวัดก็จะช่วยเหลือให้การดูแล และให้การปรึกษาเป็นอย่างดี

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เรื่อง
ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ
ใน จังหวัดสมุทรสาคร

พระครูสาครธรรมโสภณ เจ้าคณะตำบลคอกกระบือ

๑. การบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร **ด้านการปกครอง** มีปัญหา อุปสรรค อย่างไรบ้าง และมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการ เป็นอย่างไรบ้าง ?

๑.ด้านการปกครอง

ก็ถือว่าในปัจจุบันการปกครองของคณะสงฆ์มีความเป็นเอกภาพมากยิ่งขึ้น การปกครองง่ายขึ้น การขอความร่วมมือก็ดีขึ้นไม่เหมือนสมัยก่อนการเดินทางก็ลำบาก สมัยหลวงพ่อกำลังจะเดินทางไปส่งหนังสือนั้นยากมากทำให้มีอุปสรรคมากต่างคนต่างอยู่แต่เดี๋ยวนี้มีการอบรมประชุมบ่อยทำให้ปัญหาน้อยลง

๒. **ด้านการศาสนศึกษา** มีปัญหาและอุปสรรคต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการ อย่างไรบ้าง และมีข้อแนะนำในด้านนี้อย่างไร ?

๒.ด้านการศาสนศึกษา

หลวงพ่อก็คิดว่าการศาสนศึกษา ก็คือทำให้ความรู้แก่ภิกษุสามเณรเป็นหลัก ซึ่งภิกษุสามเณรต้องศึกษาเล่าเรียนก่อนจึงจะไปเผยแผ่ได้ เพราะฉะนั้น การศาสนศึกษาก็คือการนำเข้า การเผยแผ่ก็คือการถ่ายทอด ถ้าเรียนอย่างเดียวไม่มีการถ่ายทอดก็ไม่ว่าจะเรียนไปทำไม จะเรียนเพื่อยุ่รอดตามพระธรรมวินัย ก็ไม่ต้องเรียนมาก เรียนแค่ขั้นธรรมก็พอคุ้มตัวได้แล้ว แต่เมื่อต้องไปถ่ายทอดก็ต้องเรียนมากหน่อย และถ้าไม่เรียนรู้ก็ถ่ายทอดไม่เป็น ถ่ายทอดไม่ได้ ดังนั้นจึงต้องหาวัดทั้งสองแบบนี้ คือวัดที่ให้การศึกษาดูและถ่ายทอดเป็นด้วย ที่ดำเนินการโครงการนำร่องฯ นี้ก็เพื่อสำรวจในเบื้องต้นว่าวัดใดได้รับความสำเร็จในขั้นนี้และทำมานานจนมีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป คณะทำงานก็จะไปศึกษารูปแบบของท่านเพื่อนำมาศึกษาวิเคราะห์แล้วเปิดเผยเป็นแบบอย่างต่อไป

๓. **ด้านการศึกษาสงเคราะห์**พระสังฆาธิการบริหารจัดการแล้ว มีปัญหาและอุปสรรคอย่างไร ท่านมีข้อแนะนำเกี่ยวกับด้านนี้อย่างไรบ้าง ?

๓. ด้านการศึกษาสงเคราะห์

การศึกษาสงเคราะห์ คณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสาครโดยเฉพาะพระสังฆาธิการท่านก็ให้การช่วยเหลือเกื้อกูล หรืออุดหนุนคำจูนเจือด้วยดี คณะสงฆ์ได้กำหนดการศึกษาสงเคราะห์เป็นกิจการอันหนึ่งของพระสงฆ์การศึกษาสงเคราะห์นั้น นอกเหนือจากการศาสนศึกษาถือว่าเป็นหน้าที่ที่พระสงฆ์ดำเนินการเพื่อการสงเคราะห์ ประชาชนหรือพระภิกษุสามเณรเสมอมาโดยไม่มีอุปสรรคใดๆ

๔. การบริหารจัดการวัด ในด้านการเผยแผ่ของพระสังฆาธิการมีปัญหา และอุปสรรคบ้างหรือไม่ ท่านมีข้อเสนออย่างไรเกี่ยวกับการเผยแผ่บ้าง ?

๔. ด้านการเผยแผ่

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสาครถือว่าได้ดีโดยลำดับ หลวงพ่อเองก็ได้เป็นตัวแทนของจังหวัดสมุทรสาครโดยเป็นพระนักเผยแผ่ประจำจังหวัด โดยปกติถึงจะไม่ได้แต่งตั้งเราก็ต้องเผยแผ่ตามปรกติอยู่แล้ว เพราะเป็นหน้าที่โดยตรง

๕. พระสังฆาธิการให้การสนับสนุนด้านการสาธารณูปการแล้ว เกิดปัญหาและอุปสรรคอย่างไรบ้าง ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเรื่องนี้เป็นอย่างไรร ?

๕. ด้านสาธารณูปการ

สาธารณูปการในปัจจุบันเครื่องมือ เครื่องช่วยมากมายการก่อสร้างในแต่ละวัดก็ไม่ค่อยมีปัญหา มาก เพราะมีผู้รับเหมามารับสร้างให้ต้องการอย่างไรก็บอกช่าง เพียงแต่หาเงินมาสร้างเท่านั้นไม่ลำบากเหมือนแต่ก่อน ต้องสร้างเอง หาเงินเอง มาเดี๋ยวนี้สบายมาก

๖. การบริหารงาน ด้านการสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการนั้น ก่อให้เกิดปัญหาและอุปสรรคอย่างไร ท่านจะให้ข้อเสนอแนะในด้านการสาธารณสงเคราะห์นี้อย่างไรบ้าง ?

๖. ด้านสาธารณสงเคราะห์

การให้การช่วยเหลือไม่จะให้อะไรก็ตามถือได้ว่าพระเราเป็นผู้ให้อยู่แล้ว ที่ดีมากก็คือตอนนี้มีการสงเคราะห์ด้วยการให้ทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียน จะสร้างมุมมองที่ดีให้กับญาติโยมชาวบ้าน ถือว่าพระเป็นผู้เสียสละและเป็นผู้ให้อยู่แล้ว ไม่มีข้อเสนอแนะเพราะดีอยู่แล้ว

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เรื่อง
ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ
ใน จังหวัดสมุทรสาคร

พระครูสาครพิพัฒน์ภรณ์ เจ้าคณะอำเภอบ้านแพ้ว รองเจ้าอาวาสวัดหลักสี่ราษฎร์สโมสร

๑. การบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการ ในอำเภอมือง จังหวัดสมุทรสาคร **ด้านการปกครอง** มีปัญหา อุปสรรค อย่างไรบ้าง และมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการ เป็นอย่างไรบ้าง ?

๑.ด้านการปกครอง

คณะสงฆ์อำเภอบ้านแพ้ว มีความเรียบร้อยดี เป็นไปด้วยความเรียบร้อย

๒. **ด้านการศาสนศึกษา** มีปัญหาและอุปสรรคต่อการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการ อย่างไรบ้าง และมีข้อแนะนำในด้านนี้อย่างไร ?

๒.ด้านการศาสนศึกษา

ปัญหาในด้านการศาสนศึกษา คือ ไม่มีพระ – เณร เรียนบาลี อาจเป็นเพราะมีการศึกษาในภาคบังคับ หรือปัญหาด้านเศรษฐกิจการดำรงชีวิต จึงทำให้มีคนมาบวชพระ – เณร น้อยลง หรือเมื่อมาบวชแล้ว ก็บวชอยู่ได้ไม่นานก็ลาสิกขาไป จึงเป็นปัญหาทำให้ไม่มีนักเรียนบาลี

๓. **ด้านการศึกษาสงเคราะห์**พระสังฆาธิการบริหารจัดการแล้ว มีปัญหาและอุปสรรคอย่างไร ท่านมีข้อแนะนำเกี่ยวกับด้านนี้อย่างไรบ้าง ?

๓.ด้านการศึกษาสงเคราะห์

ส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรเข้าศึกษาบาลี และมีการสนับสนุนสำนักเรียนบาลีในด้านต่างๆ เช่น ทุนในการจัดการเรียนการสอน อุปกรณ์สื่อการเรียนการสอน รางวัลสำหรับนักเรียนดีเด่น

๔. การบริหารจัดการวัด ใน**ด้านการเผยแผ่**ของพระสังฆาธิการมีปัญหา และอุปสรรคบ้างหรือไม่ ท่านมีข้อแนะนำอย่างไรเกี่ยวกับการเผยแผ่บ้าง ?

๔.ด้านการเผยแผ่

ซึ่งมีการเผยแผ่ที่ดีในทุกวัด เช่น การทำบุญในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันสำคัญของชาติ การจัดเทศกาลเพื่อสืบสานงานประเพณี รวมทั้งการจัดอบรมปฏิบัติธรรมต่างๆ ที่มีการจัดกันอยู่ของในแต่ละวัด

๕. พระสังฆาธิการให้การสนับสนุน**ด้านการสาธารณูปการ**แล้ว เกิดปัญหาและอุปสรรคอย่างไรบ้าง ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเรื่องนี้เป็นอย่างไร ?

๕.ด้านสาธารณูปการ

เท่าที่เป็นอยู่ในทุกวันนี้ก็ดีอยู่แล้ว ถึงแม้ว่าพระสังฆาธิการจะขาดความรู้ความสามารถในการออกแบบอาคารสถานที่หรือสิ่งก่อสร้างเช่นโบสถ์ วิหาร เป็นต้นแต่โดยภาพรวมพระสังฆาธิการก็ทำได้ดี อาจมีอุปสรรคบ้างก็คงจะเป็นเรื่องของการหาเงินมาสร้าง และควรให้สำนักงานพระพุทธศาสนาได้ออกสำรวจดูอาคารสถานที่ตามวัดบ้างเพื่อให้คำแนะนำแก่พระสังฆาธิการ

๖. การบริหารงาน **ด้านการสาธารณสงเคราะห์**ของพระสังฆาธิการนั้น ก่อให้เกิดปัญหาและอุปสรรคอย่างไร ท่านจะให้ข้อเสนอแนะในด้านการสาธารณสงเคราะห์นี้อย่างไรบ้าง ?

๖.ด้านการสาธารณสงเคราะห์

ด้านการสาธารณสงเคราะห์อยู่ในระดับการช่วยเหลือยังมีอยู่ อยู่ในระดับที่สามารถบริหารจัดการได้

ภาคผนวก ซ.
ตารางเครื่องและมอร์แกน

ตารางสำหรับพิจารณาขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie, R.V., and Morgan, D.W.

ประชากร	ขนาดของกลุ่ม ตัวอย่าง	ประชากร	ขนาดของกลุ่ม ตัวอย่าง	ประชากร	ขนาดของกลุ่ม ตัวอย่าง
๑๐	๑๐	๒๒๐	๑๔๐	๑๒๐๐	๒๙๑
๑๕	๑๔	๒๓๐	๑๔๔	๑๓๐๐	๒๙๗
๒๐	๑๙	๒๔๐	๑๔๘	๑๔๐๐	๓๐๒
๒๕	๒๔	๒๕๐	๑๕๒	๑๕๐๐	๓๐๖
๓๐	๒๘	๒๖๐	๑๕๕	๑๖๐๐	๓๑๐
๓๕	๓๒	๒๗๐	๑๕๙	๑๗๐๐	๓๑๓
๔๐	๓๖	๒๘๐	๑๖๒	๑๘๐๐	๓๑๗
๔๕	๔๐	๒๙๐	๑๖๕	๑๙๐๐	๓๒๐
๕๐	๔๔	๓๐๐	๑๖๙	๒๐๐๐	๓๒๒
๕๕	๔๘	๓๒๐	๑๗๕	๒๒๐๐	๓๒๗
๖๐	๕๒	๓๔๐	๑๘๑	๒๔๐๐	๓๓๑
๖๕	๕๖	๓๖๐	๑๘๖	๒๖๐๐	๓๓๕
๗๐	๖๙	๓๘๐	๑๙๑	๒๘๐๐	๓๓๘
๗๕	๕๘	๔๐๐	๑๙๖	๓๐๐๐	๓๔๑
๘๐	๖๖	๔๒๐	๒๐๑	๓๕๐๐	๓๔๖
๘๕	๗๐	๔๔๐	๒๐๕	๔๐๐๐	๓๕๑
๙๐	๗๓	๔๖๐	๒๑๐	๔๕๐๐	๓๕๔
๙๕	๗๖	๔๘๐	๒๑๔	๕๐๐๐	๓๕๗
๑๐๐	๘๐	๕๕๐	๒๒๖	๗๐๐๐	๓๖๔
๑๒๐	๙๒	๖๐๐	๒๓๔	๘๐๐๐	๓๖๗
๑๓๐	๙๗	๖๕๐	๒๔๒	๙๐๐๐	๓๖๘
๑๔๐	๑๐๓	๗๐๐	๒๔๘	๑๐๐๐๐	๓๗๐
๑๕๐	๑๐๓	๗๕๐	๒๕๔	๑๕๐๐๐	๓๗๕
๑๖๐	๑๑๓	๘๐๐	๒๖๐	๒๐๐๐๐	๓๗๗
๑๗๐	๑๑๘	๘๕๐	๒๖๕	๓๐๐๐๐	๓๗๙
๑๘๐	๑๒๓	๙๐๐	๒๖๙	๔๐๐๐๐	๓๘๐
๑๙๐	๑๒๗	๙๕๐	๒๗๔	๕๐๐๐๐	๓๘๑
๒๐๐	๑๓๒	๑๐๐๐	๒๗๘	๗๕๐๐๐	๓๘๒
๒๑๐	๑๓๖	๑๑๐๐	๒๘๕	๑๐๐๐๐๐	๓๘๔

ภาคผนวก ณ
รูปถ่ายสัมภาษณ์

พระเทพสาครมุนี (สมบูรณ์ ปญฺญาวุโธ ป.ธ.๙) เจ้าคณะจังหวัดสมุทรสาคร

พระครูสุทธิธรรมาภรณ์ (ณรงค์ จานญาโณ ป.ธ.๔) เจ้าคณะอำเภอเมืองสมุทรสาคร

พระครูสีลาธการี(ถวิล ฉนทธมฺโม) เจ้าคณะอำเภอกระทุ่มแบน

พระครูสาครพิพัฒน์ภรณ์(ดิเรกปิตฺตานนท์) เจ้าคณะอำเภอบ้านแพ้ว

พระครูสาครธรรมโสภณ (สง่า เมธิวิโส) เจ้าคณะตำบลคอกกระปือ

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	: พระครูปลัดพิเชษฐ์ อคฺคธมฺโม (น้อยเพิ่มพูล)
เกิด	: วันอาทิตย์ ที่ ๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๒
สถานที่เกิด	: บ้านเลขที่ ๑๗/๒ หมู่ ๒ ตำบลท่าจีน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร
การศึกษา	: นักระรรมเอก ปี พ.ศ. ๒๕๓๔ : เปรียญธรรม ๓ ประโยค ปี พ.ศ. ๒๕๓๘ : ศาสนศาสตรบัณฑิต (การบริหารกิจการพระพุทธศาสนา) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ในพระราชูปถัมภ์ รุ่น ๑ พ.ศ. ๒๕๕๔
อุปสมบท	: วันที่ ๒๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๓๔
สังกัด	: วัดชีผ้าขาว เลขที่ ๘๓ หมู่ ๒ ตำบลท่าจีน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร
ตำแหน่งหน้าที่ ที่อยู่ปัจจุบัน	: รองเจ้าอาวาสวัดชีผ้าขาว ตำบลท่าจีน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร : วัดชีผ้าขาว เลขที่ ๑๗/๒ หมู่ ๒ ตำบลท่าจีน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร
โทรศัพท์, อีเมล	: ๐๘๙-๙๙๖-๖-๕๗๙ PICHET-2000@HOTMAIL.COM